

Sempozyum

Kamu Yönetimi
Temel Kanunu

*“Reform Değil
Sosyal Devletin Tasfiyesi”*

DİSK - KESK - TMMOB - TTB

20 Kasım 2003
İTÜ EVİ - ANKARA

ISBN
975-395-712-2

Kapak Tasarımı: Fahrettin Erdoğan
Sayfa Düzeni: Emrah Durak

Baskı
Kardelen Ofset
Baskı Tarihi
Ocak 2004

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Atatürk Bul. No: 131 Kat: 9 Bakanlıklar-ANKARA
Tel: (0312) 418 12 75 **Faks:** (0312) 417 48 24
Web: [http:// www.tmmob.org.tr](http://www.tmmob.org.tr) **E-posta:** tmmob@tmmob.org.tr

İÇİNDEKİLER

Sunuş	5
Sami Evren (KESK Genel Başkanı) Açılış Konuşması	7
Onur Karahanoğulları “Anayasa ve Kamu Hukuku Açısından Değerlendirme”	9
Aziz Konukman “Kamu Maliyesi Açısından Değerlendirme “	23
Sezai Temelli “Kamu Yönetiminden Yönetişime, Devletten Şirkete”	32
Birgöl Ayman Güler “Kamu Reformunun Dış Dinamikleri	39
Atılay Ergüven “Kamusal Denetleme Açısından Değerlendirme”	53
Tarık Şengül “Yerelleşme Açısından Değerlendirme”	58
Seyhan Erdoğdu “Kamu Personel Rejiminde Uyarlanma”	68
Gökhan Günaydın “Tarım Politikaları Açısından Değerlendirme”	85
Perihan Sarı (DİSK) “Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması ve Çalışanlar”	101
İhsan Avcı (KESK) “Çalışanlar ve Sendikal Hareket Üzerindeki Etkileri”	108
A.Betül Uyar (TMMOB) “Kamu Hizmetlerinin Tasfiyesi”	119
Tufan Kaan (TTB) “Kamu Yönetimi Temel Kanunu ve Sağlık Hizmetleri”	137

SUNUŞ

Devletin yapılanmasında ve çalışma hayatında, halktan ve emekçiden yana, toplumsal yararı esas alan demokratik dönüşümlerin gerçekleştirilmesi için yıllardır birlikte mücadele ediyoruz.

Bugün demokratikleşme kisvesi altında önümüze konulan, Kamu Yönetimi Temel Kanunu Taslağı adı altındaki düzenlemeler tam anlamıyla bir aldatmacadır. Bu, Türkiye'nin küresel kapitalizme eklemleme çabasının ürünüdür. Tasarı ile IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası kuruluşların da talepleri doğrultusunda devletin rolü yeniden tanımlanmaktadır.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, ülkemizin uluslararası sermayenin sınırsız ve kuralsız egemenliğine teslim edilmesi sürecinde önemli bir aşamadır. Tasarıdaki demokrasi, katılım, şeffaflık, bilgiye erişim, vb. içi boşaltılmış kavramların, eğreti duran genel doğruların arkasında, kamusal alanın, sosyal devletin tasfiyesi gizlenmeye çalışılmaktadır. Halkın ve emekçilerin katılım ve uygulamada denetleme hakkına ilişkin en küçük bir mekanizma dahi bulunmamaktadır. Yoksulluğun yaygınlaştığı ve derinleştiği ülkemizde, toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanmasını esas alması gereken kamu hizmeti ticari bir işletmeye dönüştürülmekte, merkezi hükümetten yerel yönetimlere ve oradan da özelleştirilerek sermayeye devredilmesi hedeflenmektedir. İnsanca yaşamın, eğitimin, sağlığın, sosyal güvenliğin bir hak olduğu ve devletin görevinin bütün yurttaşların bu haklardan parasız, sürekli ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak olduğu unutturulmak istenmektedir. Kamu hizmetinin tasfiye sürecinde çalışanlar da, önce sözleşmeli statüye geçirilerek, aynı tasfiye sürecine sokulmaktadır. Keyfiyete, güvencesizliğe, kuralsızlığa ve örgütsüzlüğe açık bir istihdam modeli öngörülmektedir. Kamu, denetim işlevinden vazgeçerek, teftiş kurullarını lağvetmektedir. Sayıştay denetimi ise, dış denetim için yeterli yapılanma içinde bulunmamaktadır. Hükümet, bu düzenlemeye eklemlemeyi düşündüğü kamu personeli, yerel yönetimler, imar ve belediye gelirleri düzenlemesiyle birlikte, kamusal alanı bütünüyle tasfiye ederek; ülkemizi küresel sermayeye ve sömürge koşullarına teslim etmektedir.

Siyasal iktidarın, her fırsatta basın önünde şeffaflık, katılım, bilgiye erişim gibi konuları demokrasinin vazgeçilmez unsurları olduğunu söylemesine karşın, Kamu Yönetimi ve İdari Hukukunu ciddi şekilde değiştirecek, rejim tartışması yaratacak önemli bir yasa tasarısını tartışma ortamından uzak tutmak istemesi, Hükümetin ne yapmak istediği konusunda ciddi kuşkular uyandırmaktadır.

Açık tartışma ortamlarının engellenmek istenmesinin arkasındaki temel neden, Tasarının ülkemizin ve çalışanların çıkarlarıyla taban tabana zıt olması ve iktidarın bu gerçeğin ortaya çıkmasına engel olma isteğidir.

Bizler, DiSK, KESK, TMMOB ve TTB olarak sözkonusu tasarımı bütün boyutlarıyla tartışmak ve ortak görüşleri açıklamak amacıyla "Reform Değil, Sosyal Devletin Tasfiyesi" adlı sempozyumu gerçekleştirdik. Bu kitap, düzenlediğimiz sempozyumda görüşlerini bizlerle paylaşan değerli katılımcıların sunuşlarını kapsamakta ve Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı ardında gizlenen gerçeklerin kamuoyunun bilgisine sunulmasını amaçlamaktadır.

Süleyman Çelebi

DiSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu) Genel Başkanı

Sami Evren

KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) Genel Başkanı

Kaya Güvenç

TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) Yönetim Kurulu

Başkanı

Füsun Sayek

TTB (Türk Tabipleri Birliği) Merkez Konseyi Başkanı

Açılış Konuşması

SAMİ EVREN (KESK Genel Başkanı)

Arkadaşlar, günaydın. Öncelikle hepinizden özür diliyorum. İstanbul'dan buraya gelirken küçük bir sorun oldu, yarım saatten fazla bir gecikme oldu; beklediğim için tekrar özür dilerim.

Sempozyumu düzenleyen DİSK, KESK, TMMOB ve TTB adına hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Bugün burada AKP Hükümetinin hazırlıklarını sürdürdüğü kamu reformu çalışmalarını bütün boyutlarıyla tartışmak üzere toplandık. Sadece AKP Hükümetinin hedeflediklerini tartışmakla yetinmeyeceğiz, kendi taleplerimizi de somutlaştırmak ve nasıl bir değişim istediğimize yönelik yanıtlar üretmek arzusundayız. Sempozyumumuzun buna yönelik önemli bir katkı sağlayacağına inanıyor, değerli görüşlerini bizlerle paylaşacak olan katılımcılara bir kez daha teşekkür ediyorum.

Örgütlerimiz, devletin yapılanmasında ve çalışma hayatında demokratik dönüşümleri zorunlu görüyor. Mevcut yapılanma, halkın ve emekçilerin ihtiyaçlarına yanıt vermiyor. Aşırı merkezîyetçi, otoriter ve baskıcı yaklaşımların yarattığı tahribatı yakından yaşadık. Hiç kimse bizden yıllardır yaşadığımız sorunlara kaynaklık eden sistemi bütün kurallarıyla sahiplenmemizi beklemesin. Halktan ve emekçiden yana, toplumsal yararı esas alan demokratik dönüşümler konusunda tutumumuz nettir. Bu doğrultuda yıllardır mücadele veriyoruz, bundan sonra da vermeye devam edeceğiz. Ancak bugün önümüze konulan tam anlamıyla bir aldatmacadır, tasfiyedir, Türkiye'nin küresel kapitalizme eklemlenme çabasında AKP Hükümetinin gösterdiği büyük çabanın ürünüdür. Kamu reformu hazırlıklarıyla IMF, Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası kuruluşların da talepleri doğrultusunda devletin rolü yeniden tanımlanmaktadır.

Kâr-rekabet döngüsü içinde, serbest piyasayı kutsayan AKP tam bir tüccar mantığıyla kamu hizmetlerini piyasaların hâkimiyetine sunmak istiyor. AKP'nin sosyal devletten anladığı, zenginlerin lütufta bulunarak fakirlere yardım etmesi. Dayanışma sınırlarını zorlayan ve insan onurunu zedeleyen bir biçimde yardım dilenen bir topluma dönüştürülmek isteniyoruz. İnsanca yaşamın, eğitimin, sağlığın, sosyal güvenliğin bir hak olduğu ve AKP'nin görevlerinin bütün yurttaşların bu haklardan parasız, sürekli ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak olduğu unutturulmak isteniyor. AKP, yoksul halkın oylarıyla geldi, sermayenin omuzlarında yükselmeye devam ediyor.

Son günlerde kamuoyunda daha yoğun tartışılan Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısında, kamudaki reform çalışmalarında önemli bir yer tutuyor. Tasarı, kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünü il özel idarelerine ve belediyelere devrederken, devletin sopasını saklı tutuyor. Valiler aracılığıyla merkezi otoritenin geri ayaklarını güçlendirirken, bunu demokratikleşme kisvesi altında gerçekleştiriyor. Üstelik Tasarı kamu hizmetlerinin özel sektöre gördürülebileceğini güvence altına alırken, denetimin bile özelleştirilmesine imkân tanıyor. İçi boş sloganlar olmaktan öteye gitmeyen katılımçılık, işbirliği gibi kavramlarla yerli ve

yabancı sermaye çevrelerinin kastedildiği görülüyor. Halkın ve emekçilerin katılım ve uygulamada denetleme hakkına ilişkin en küçük bir mekanizma dahi bulunmuyor. Özetle Tasarı, kamu hizmetlerini ticarileştirmeye dönük önemli bir adım niteliği taşıyor.

Tasarıda ipuçları görüleceği üzere kamuda çalışanlar da hedef tahtasında yer alıyor. Sürekli gündeme getirdikleri kamu çalışanlarının sayısının fazla olduğu iddiasını hem OECD rakamları yalanlıyor, hem de kamu hizmetlerindeki istihdam açığı. Kamu çalışanlarının iş güvencesini ellerinden almak ve esnek çalışma koşullarında istihdam etmek istiyorlar. Ücretlerinde ve yükselmelerinde performans kriterlerinin belirleyici olması isteniyor. Keyfiyete, güvencesizliğe, kural-sızlığa ve örgütsüzlüğe açık bir istihdam modeli öngörülüyor. AKP'nin stratejisi, mevcut çalışanları adım adım eritmek ve yeni istihdam biçimini de iş güvencesi olmadan sözleşmeli hale getirmek. Daha da önemlisi, Hükümetin, toplu sözleşmenin konusu olması gereken hususları bile yine tek yanlı belirlemeye devam etmesi. AKP'nin kamu hizmetlerine ve çalışanlarına yönelik tek yanlı tasarrufları, ülkemizin ve halkın geleceğini karartabilecek bir nitelik taşıyor.

DİSK, KESK, TMMOB ve TTB olarak mevcut taslakların geri çekilmesini, emek örgütleri ve diğer demokratik kitle örgütlerini katılımıyla yeniden düzenlenmesini savunuyoruz. Yine çalışma hayatının demokratikleştirilmesi ve toplu sözleşmeli, grevli sendikal hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması talebimiz güncelliğini koruyor.

Bu süreç sadece kamu çalışanlarını değil, halkın büyük bölümünü olumsuz etkiliyor. Yine sorun sadece sendikal alanla sınırlı ele alınabilecek bir sorun değildir. Politikaların oluşturulması ve taleplerimiz doğrultusunda bir çıkışın örgütlenmesi, aynı zamanda siyasi alandan verilecek yanıtlarla olanaklı görülüyor. Gerek sendikal, gerek siyasi alandan verilecek mücadelenin birbirini tamamlaması, yanıtların buluşması önemini koruyor.

Değerli dostlar; AKP, mevcut statükoyla dönem dönem gerilimler yaşasa da, kendi statükosunu oluşturma konusunda oldukça kararlı hareket ediyor. YÖK cenderesinin karşısına YEK cenderesini getiriyor, siyasi kadrolaşmaya hız veriyor, yasal düzenlemelerde kendi iktidarını sağlamlaştıracak adımlar atmaktan çekinmiyor. Uyum yasalarının bile kâğıt üzerinde kaldığını ve demokratikleşmenin önündeki engellerin sürdüğünü görüyoruz. Kamu çalışanlarının eylemlerinde, yaşanan demokratik ve meşru tepkiler nedeniyle sendika yöneticileri hakkında açılan soruşturmalar, demokratik üniversite isteyen gençlere yönelik şiddet hâlâ sürüyor.

Son olarak sinagoglara yapılan vahşi saldırıyı bir kez daha kınıyoruz. Hoşgörüsüzlük ve şiddet ortamını derinleştirmek isteyen bu saldırı bir insanlık suçudur. Bu şiddet eylemi aynı zamanda Bush ve Şaron'un Ortadoğu'daki kanlı politikalarından beslenmektedir. Farklılıkların kardeşçe yaşandığı; dilinden, dininden, milliyetinden dolayı hiç kimsenin ötekileşmediği; hoşgörü ortamının ve demokrasinin ülkemizde ve bütün dünyada yerleşeceği günlerin yakın olması dileğiyle örgütlerimiz adına hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

BİRİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı

Süleyman Çelebi
DİSK Genel Başkanı

Sunumlar

Onur Karahanoğulları
"Anayasa ve Kamu Hukuku Açısından Değerlendirme"

Aziz Konukman
"Kamu Maliyesi Açısından Değerlendirme "

Sezai Temelli
"Kamu Yönetiminden Yönetişime, Devletten Şirkete"

Birgöl Ayman Güler
"Kamu Reformunun Dış Dinamikleri"

SÜLEYMAN ÇELEBİ (Oturum Başkanı)- Değerli arkadaşlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum. KESK Başkanı, 4 örgütümüz adına düşüncelerimizi ifade etti. Gerçekten sosyal devletin tasfiyesine yönelik ciddi bir saldırı var; bu saldırı karşısında ikilem içerisinde olmayan örgütlerin birlikte ortak mücadele hattında buluşmasının bir göstergesi. Biz bu platformları yalnız bilgiyi almak değil, bu bilginin topluma yansıtılmasında bir rol üstlenmek istediğimiz için oluşturuyoruz.

AKP iktidarı reform diye sunduğu bu tasarı ile aslında sosyal devletin tasfiyesine yönelik uygulamalarına ilişkin bir başlangıç yapıyor. Her yerde olduğu gibi burada da ciddi bir takıyye var. Bir fotoğraf veriyor, diğer örgütlerle, sendikal kuruluşlarla, sivil toplum örgütleriyle kendisine göre bir birliktelik oluşturuyor; ama her şeyi kendi dayattığı, kendi istediği zemine oturtuyor.

Son günlerde biliyorsunuz, Türk Tabipler Birliğinin ortaya koyduğu eylemler, KESK'in bu konuda verdiği mücadele, biraz önce yine KESK Başkanı'nın ifade ettiği gibi İş Kanunu'nda ve diğerlerinde yapılan değişikliklerde her şey çok açık görülüyor. Sosyal devlet kavramının artık ortadan kaldırılmasına yönelik saldırılarla karşı karşıyayız.

Sözünü çok uzatmayacağım, hemen işe başlamamız lazım. Bizim yerimize artık bu konunun uzmanları konuşmalı, onlardan bilgiler almalıyız. Bundan sonraki sürece nasıl müdahale edeceğimize elbette sonuç bildiğimizde yansıtacağız ve buradan umuyorum güzel sonuçlarla ayrılacağız.

Bana verilen görev çerçevesinde zamanı en iyi biçimde kullanabilmemiz için değerli katılımcıların önce 15-20 dakikalık sunuşlarının ardından varsa sorularla devam edelim. Böylece konuları zenginleştirerek canlı ortam yaratabiliriz diye düşünüyorum.

İlk sözü anayasa ve kamu hukuku açısından değerlendirme yapmak üzere Onur Karahanoğulları'na veriyorum.

Onur bey, buyurun.

ONUR KARAHANOĞULLARI- Hepinize merhaba, hoş geldiniz. Sunuşum sırasında lütfen araya girin, soru sorun, laf atın. 15 dakika konuşup 15 dakika soru-cevap yapmak istemiyorum; ama isterseniz yaparız tabii, ama araya girin, soru sorun, mümkünse laf atın, daha eğlenceli olur.

"Yardım vaadiyle kandırdılar", Mukadder Yardımcıel'in haberi, Kars. Haber, bugünkü Radikal Gazetesinde yer alıyor. Gazi Üniversitesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezinin kadın sorunlarıyla ilgili düzenlediği toplantıya "yardım yapılacak" söylentisi yayılarak kadınların katılımı sağlandı. Gazi Üniversitesinden bir Prof. Dr. sorunlarla ilgili tespitlerini anlatırken, bazı kadınlar mikrofonu alarak, 'açız, yiyecek ve yakacak yardımı istiyoruz' diye konuştu. Daha sonra kadınlara anket formu dağıtılarak sorunlarını yazmalarını istendi.

Salondaki 300 kadından yaklaşık 250'si formlara ortak sorun olarak 'açız, yiyecek, giyecek, yakacak ve iş istiyoruz' diye yazdı. Kadınların toplantıya katılımını sağlamak için bazı muhtarların 'belediye yardım dağıtacak' söylentisi yaydığı ortaya çıktı. Toplantı sonunda belediyenin yardım dağıtmayacağını öğrenen kadınlar salondan çıkmamakta direndi. Bu yüzden kadınlarla görevliler arasında tartışma çıktı. Belediye Başkanı Naif Alibeyoğlu, 'yakında yardım dağıtacağız, oraya bekleriz' diyerek kadınları sakinleştirdi ve dağılımlarını sağladı."

Keşke DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'de böyle yapsaydı, "yardım dağıtacağız" deseydi, ufak tefek bir şeyler toplayıp aramızda yapabilirdik. Bu sayede toplantı bu kadar elitlerin toplantısı olmazdı. Bu tip toplantıların böyle bir sorunu da var; kitleselleşme böyle bir şeydir, sonra toplanan kitle başınıza iş de açar. Haberi bir hatırlatma yapma amacıyla okudum. Ayrıca bugün tartıştığımız konuyla da doğrudan bağlantılı. Günümüzde yardım, hak olan kamu hizmetlerinden inayete dönüşmesini ifade ediyor. Bunun güzel bir örneği. Ne yapalım, haber ajanslara oradan da internetime düşmüştü, alıp getirdim!

Bu toplantıda ben ne yapacağım; kamu hukuku ve Anayasa hukuku açısından tasarımı inceleyeceğim. Başlayım.

Tasarı, sürümlerden oluşuyor, aynı Windows gibi. 3.1, 95, 98, Millenium Edition Professional XP. Bir sürü sürüm var ortada. Hangi sürümünü esas alıp konuşacağız, bu problemlidir. O nedenle maddelerde boğulmadan, tasarının hukuki incelemesini yapmam gerekiyor. Maddeleri, madde numaralarını filan bir kenara bırakıp, içinde yazılanlara, ne getirdiğine, projeye bakalım. Hukuki projeye bakalım.

Şunu hatırlatarak hukuki incelemeye geçeyim: Hukuksal yorumlamalar, hukuksal değerlendirmeler politik mücadeleye zaman zaman katkı sağlayabilir.

Özetle diyorum ki, bu proje Anayasaya aykırıdır. Tasarımı nasıl yazarsanız yazın, fark etmez, birazdan açıklayacağım projeyi gerçekleştirmek istiyorsanız Anayasayı değiştirmeniz gerekir. Hukukçular o kadar maharetli değil; bu projeyi Anayasaya uygun hale getirme imkânları yok, bu nedenle Anayasayı değiştirmeleri gerekir.

Anayasa değişikliği mevcut iktidar için sorun olmayabilir, Epey bir milletvekilleri var. Ama sorundur; çünkü Anayasa değişikliği farklı toplumsal aktörlerin devreye girmesini gerektirir, çok basitinden Cumhurbaşkanı ve bir adım sonra referandumu devreye sokabilir. Onun dışında Anayasa değişikliği bir uzlaşma arayışını gerektirir, bu da bir sorun yaratabilir. Anayasa aykırılık iddiasının güçlü bir şekilde ortaya konulması ciddi bir cooling period yani ferahlama, soluklanma süresi sağlar toplumsal muhalefete, bu arada da belki, toplumsal muhalefet enerjisini toplayıp doğru noktalardan doğru tavırlar geliştirebilir.

Hukuk sıkıcıdır, sıkıcı olmamaya özen göstereyim. İki temel değişiklik getirilmeye çalışılıyor, bir tane de yan noktaya değineceğim.

İki temel değişiklik.

İlki merkezi idare ile yerel idareler arasında yetki ve görevlerin yeniden dağılımını sağlıyor. Merkezi idare ve yerel idareler arasında görevlerin yeniden dağılımı. O nedenle tasarının ismi "Kamu Yönetimi Temel Kanunu" olmasına rağmen bir yerelleştirme kanunu olarak da tartışılıyor. Getirilmek istenen ikinci temel değişiklik kamu hizmetlerinin piyasaya gördürülmesi konusunda hem merkezi idareye, hem de yerel idarelere bütüncül bir yetki verilmesi. Her türlü kamu hizmetinin piyasaya gördürülmesi için tam bir yetki veriliyor.

Bu iki temel nokta bence Tasarının özü. Değineceğim üçüncü nokta ise, yan olan, mahalli idareler halk denetçisi. Bu kağıt üzerinde durduğu gibi durmayan, durmayabilecek olan ve önemli sorunlar yaratabilecek bir yeni bir kurumdur.

İlk nokta, merkezi idare ve mahalli idareler arasında yetki bölüşümünün değiştirilmesidir.

Bir hatırlatma. (Sürekli araya bir şeyler sokuyorum tırnaklar içinde, sıkıcı olabilir; ama ne yapalım!) Merkezi idare dediğimiz zaman aklımıza ülke coğrafyasında başkente sıkışmış bir teşkilat geliyor; mahalli idare dediğimiz zaman ise halka yakın, hizmetlere yakın, "yer"inde olan bir idariyi düşünüyoruz. Yanlıştır. Böyle bir gerçeklik yok. Tam tersine, halka en yakın örgütlenme merkezi idarenin örgütlenmesi. Tuhaf, değil mi; ama öyle. Biz Siyasal Bilgiler Fakültesinde kaymakam yetiştiriyoruz ve kaymakamlar Türkiye'nin dört bir yanına, damarlarına, kılcal damarlarına dağılıyor ve devlet oralarda örgütleniyor. Merkez dediğimiz şey budur aslında. Merkez dediğimiz şey başkent teşkilatı değildir. Merkez dediğimiz şey Kars'ın ilçeleri, Tekirdağ'ın ilçeleri, Antalya'nın ilçeleridir de aynı zamanda; oradaki kaymakam da merkezdir, vali de merkezdir. Bu yanlışlığı, terminolojideki kavramın atfındaki bu yanlışlığı tartışmada ciddi problemler yaratıyor. Yani yerel yönetimleri savunmak, otomatik olarak demokrasiyi savunmak, halkı savunmak; merkezi savunmak ise, otomatik olarak başkenti savunmak; hani sokaklarında sıkıcı memurların yürüdüğü, karşıdan karşıya düzenli şekilde geçen başkenti savunmak anlamına geliyor. Böyle bir gerçeklik yok.

Anayasamızda devlet, ülke coğrafyasında ikili şekilde örgütlenmiştir, iki parçalı örgütlenmiştir. Devlet, iktidarını ve hizmetlerini ülke coğrafyasında iki parçalı örgütlemiştir. Nedir bu parçalar? Merkezi idare teşkilatı ve mahalli idareler. Merkezi idare teşkilatı da ikiye ayrılır; başkent teşkilatı ve taşra teşkilatı. Bu noktada, Tasarının Anayasaya aykırılığının ortaya çıktığı zemini araştırdığım zaman gördüğümüz şey şu: Tasarıda merkezi yönetimin yetkileri sayılıyor, "şu, şu, şu görevleri yetkileri yapacak." Esas olarak, 5 ya da 7 tane görev sayılıyor, bunların bir kısmını bizzat yerine getirecek, bir kısmında da program belirleyecek, plan belirleyecek. Aynı zamanda bu sınırlamayla uygun olarak merkezi

yönetimin taşradaki teşkilatı kaldırılıyor, "madem görevlerini sınırladık, teşkilatını da kaldıralım" deniliyor. Yerel yönetimlerin görevleri ise "merkezin yapmadığı görevler olarak, yapmayacağı görevler" ve artı "mahalli müşterek ihtiyaçları yerine getirmek" olarak düzenleniyor. Merkezi yönetimin taşra teşkilatının boşalttığı yeri, personeliyle, teşkilatıyla, mallarıyla yerel idareler devralıyor.

Benim Anayasadan araştırdığım nokta şu: Merkezi idarenin görevlerini yasa da sayarak sınırlayabilir misiniz? Anayasamızın merkezi idare olarak kodladığı ülke üzerindeki devlet örgütlenmesinin ilk parçasının görevlerini, bir yasayla sayıp, kalanları yerele bırakabilir misiniz? Vardığım sonuç, hayır; çünkü merkezi idare hem bir coğrafya olarak örgütlenmiş, hem de bir konu olarak örgütlenmiş; yerel yönetimler de hem konu olarak örgütlenmiş, hem de coğrafya olarak örgütlenmiş. Merkezi yönetimin konusu Anayasada belirtilmemiş, hangi konuda hizmet göreceği Anayasada belirtilmemiş; yani merkezi yönetim genel yetkilidir. Anayasa sadece merkezi idarenin, başkent teşkilatından oluşacağı ve illerde de yetki genişliği dayanacağı düzenlenmiştir. Bunun dışında "merkezi idare şu, şu işleri yapar, ülkenin güvenliğini sağlar, bütünlüğünü sağlar, temel sağlık hizmetlerini verir" diye açıkça belirtmemiş. Devletin ne iş yapacağını Anayasanın genelinden bütün temel hak ve hürriyetlerden anlıyoruz. Devletin ödevlerini temel hak ve hürriyetlerden çıkarıyoruz. Ama Anayasa'nın örgütlenme kısmında, devletin örgütlenmesi kısmında görevler sayılarak sınırlanmamıştır. Mahalli idareleri düzenleyen 127. maddede ise, mahalli idarelerin coğrafi olarak örgütlendiğini açıkça belirtilmiş -zira İl, belediye ve köy coğrafi alanı da ifade eder- ve aynı zamanda konu da düzenlenmiştir: "mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak". Özetle mahalli idareler özel yetkili ve özel görevli. Mahalli idarenin görevi, mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamaktır.

Taslak bu yapıyı tersine çeviriyor ve Anayasada olmamasına rağmen merkezin görevini ülke genelindeki merkezi müşterek ihtiyaçlar ya da ülkeye ilişkin genel ihtiyaçlar gibi kurguluyor. 5-6 tane görev sayıyor. Bu mümkün değil, Anayasanın 123'ten başlayıp devam eden idarenin örgütlenmesine ilişkin bütün maddelerine aykırı, bunu tersine çeviremezsiniz. Merkezi idare genel görevlidir, merkezi idarenin görevlerini sayamazsınız, Anayasaya aykırılık konusundaki temel argümanlarını. Merkezi idarenin görevlerini yasayla sayıp sınırlayamazsınız. Yasayla düzenlersiniz, ama yasayla "bunlardır, bunlar dışında başka bir şey yapamaz" diyemezsiniz.

İkinci aykırılık, bu konudaki aykırılık gerekçem, net gerekçem, hemen özetleyerek söyleyeyim: Mahalli idareler özel görevlidir, mahalli müşterek ihtiyaçlar, bunun dışında bir görev veremezsiniz. Örneğin eğitim, mahalli müşterek ihtiyaç değildir, yerel ortak ihtiyaç değildir; sağlık, yerel ortak ihtiyaç değildir. Devam edip Taslağımıza bakalım, orada sayılanların hangisi yerel ortak ihtiyaç. Bu nedenle de Anayasa aykırıdır Taslak.

Ayrıca Anayasa Mahkemesinin "yerel ortak ihtiyaç" kavramını açıklayan pek çok kararı var. Örneğin, Mahkeme, imar planını yapmak yerel ortak ihtiyaçtır; ama siz coğrafyayı örgütlerken, bunun ülke genelinde sonuçları da ortaya çıkacaktır bu nedenle yerel ortak ihtiyaç olduğu açık olan bir konuda bile merkez müdahalede bulunabilir; çünkü bunun ülke genelinde sonuçları doğabilir demektir. Anayasayla veya Anayasa Mahkemesi kararlarıyla böyle bir yapı kurulmuşken,

Taslak bunu tepe taklak etmek istiyor. Bu konuya ilişkin sorunuz var mı, açık olabildim mi acaba? Sorularınızı beklerim.

İkinci nokta, kamu hizmetlerine ilişkin genel bir özelleştirme yetkisi verilmesidir.

Merkezi ve mahalli idarelerin yetkili organlarının kararıyla uygun görülen hizmetler, özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerine gördürülebilir; yani TMMOB ciddi bir iş alanına sahip olacak Taslak çıkarsa. Böyle bir genel yetki veriliyor.

Bu genel yetkiye ilişkin ikili itirazım var, ikincisinden başlayayım.

Söz konusu genel yetkilendirme yasama yetkisinin devredilmezliği kuralına aykırı. Nedir bu yasama yetkisinin devredilmezliği kuralı? Demokratik bir toplumda toplumsal hayatın hukuksal çerçevesini düzenleyecek kuralları koyma; yani yasa yapma yetkisi temsili organa aittir. Bizim sistemizde de Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu yetkisi devredilemez, devrederseniz demokratik toplum olmaz. Bizim sistemimizde bu katı bir kuraldır ve uygulanır; çünkü egemenliği biz bir monarktan devraldık, kıskançlıkla uygulanan Anayasa Mahkemesinin içtihatları da bu yöndedir. Yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini hayata geçirebilmek için şu söylenilir: Yasalar genel kuralları koyar, tekniğe ilişkin, uygulama tekniğine ilişkin unsurlar ise idare tarafından -yani merkezi idare ve mahalli idare tarafından- düzenlenebilir (yönetmelikle örneğin). Ama yasa temel kuralları koyacak, yani bir alan (konu) ilk defa yasayla düzenlenecek. Şu maddeye bakar mısınız? "Merkezi idare ve mahalli idarenin yetkili organlarının kararıyla uygun görülen hizmetler özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerine gördürülebilir." Hangi hizmetler, Hiç belirlenim yok, bütün hizmetler. Hangi yöntemler kullanılarak; hangi yöntemi uygun görürsen. Hangi koşullarla; "koşulunu da sen belirle." Söz konusu olan kamu hizmeti alanıdır ve kamu hizmeti alanına kamu parası kullanılır, kamu malları devrededir, kamusal sorumluluk vardır, kamusal usuller olması gerekir. Yasada bunlara ilişkin hiçbir sınırlama yok; genel, bütüncül bir yetki veriliyor. Yasa bu şekliyle geçerse, örneğin merkezi idare örgütü olan İçişleri Bakanlığının Emniyet birimi pek çok hizmetini, kendisince stratejik görülmeyen yerlerde güvenlik önlemleri alınmasını piyasadaki özel güvenlik kuruluşlarına verebilir. Neden olmasın? Örneğin, mahalli idareler zabıta hizmetlerini özel güvenlik

kuruluşlarına verebilir. Yapılabilir, Yasa, genel, bütüncül bir yetki vermiştir ve bu yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırıdır. Sözkonusu düzenlemenin bu noktadan hukuka aykırı olduğunu kesinlikle söyleyebiliriz.

Taslak ile federalizm arasında bağ kuran tartışmalar da var. Bu yasa federalizm getirir" deniliyor. Hukuksal değerlendirmelerimiz vesilesiyle bu tartışmaya da değinelim kısaca.

Yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık, lehine aykırılık yaratılan için şu anlama gelir: Demek ki yasama yapabilecek bu birimler. Bir idare biriminin varlık nedeni kamu hizmetini görmektir. Kamu hizmeti konusunda tamamen yetkili hale getirilmişse, kamu hizmetinin akıbeti konusunda söz söyleme hakkına sahipse, demek ki o alanda yasa yapmaktadır. Örneğin Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi Ankara Büyükşehir Belediyesinin yetkili olduğu hizmetler konusunda, incelediğimiz maddeden aldığı yetkiyle yasa yapacak demektir, çünkü yasama yetkisi ona devrediliyor bu Yasayla. Federalizm unsurlarından birisini belki görebilirsiniz burada, eğer öyle bir hassasiyetiniz varsa. Ben görüyor muyum; bilmiyorum, onu ayrıca, belki soru olursa tartışırız.

Şimdi, kamu hizmetini piyasaya yaptıрма konusundaki bu bütüncül yetkinin Anayasaya aykırı olduğu ikinci noktayı ele alalım. Anayasa'ya göre, hizmetler arasında bir ayırım yapmak zorundasınız. bizim Anayasamıza göre, Frenklerin regalyen dediği, devletin egemenliğine ait olan, devlet iktidarının açıkça kullanıldığı işleri, hizmetleri, eğer hâlâ siz ona "devletin vereceği hizmet" diyorsanız, onu hâlâ yasalarla ya da Anayasa ile devletin -merkezi ya da mahalli, fark etmez- birimlerine görev olarak vermişseniz kamu görevlilerine gördürmek zorundasınız. yani onları özelleştiremezsiniz. Anayasa Mahkemesinin bu yönde kararları var.

Mantığımı biraz daha açayım; 128. maddeydi herhalde, Kamu Hizmeti Görevlilerine ilişkin maddeyi kullanıyoruz. Hizmetler arasında ve aynı zamanda hizmet içinde bir ayırım yapılır. Hizmetler arasında yaptığınız ayırımda bazıları açıkça devlet egemenliğinin kullanıldığı; kamu iktidarının, kamu gücünün net bir şekilde ortaya çıktığı hizmetlerdir, bunları kamu görevlileri yapmak zorundadır. Anayasa'da böyle düzenlenmiş; yani, bunları özel kuruluşlara yaptırmazsınız.

Ayrıca hizmet içinde de bir ayırım yapılır Basitçe bir KİT, bakıyorsunuz, KİT ne yapıyor; pazen bezi ürettiyordu- özelleştirmeden önceki Sümerbank'ı düşünelim. "Yani ne olacak, bu piyasanın yaptığı bir iş, burada niye kamu görevlisi çalıştırırım, niye bir kısmını özelleştiremeyim bunun? Bu tip şirket gibi örgütlenmiş idare birimlerinin içindeki her türlü işi gerekirse özelleştiririm." Hayır. Bu tip işlerde, yani piyasaya benzer şekilde işleyen işlerde de minimum kamusal unsurlar vardır; örneğin karar organları ve karar verme yetkisine sahip birimler o şirketin gödişatına ilişkin, o şirketin devlet içindeki yönelimine ilişkin

karar verme yetkisine sahip olanlar ve şirketin harcadığı kamu parasını denetleme yetkisine sahip olanlar ve o kamu parasının harcanmasından sorumluluğu doğabilecek kişilerin kamu görevlisi olması gerektiği kabul edilir. Yani bir kamu şirketi kuruyorsanız, en azından bu saydığım işlerde çalışanlar kamu görevlisi olmak zorundadır Bunun dışında tabii işçi de çalıştırabilirsiniz ve onların işini bölüp piyasaya devredebilirsiniz. Ama mutlaka kamusal minimumu korumak zorundasınız.

İşte, Tasarının verdiği genel özelleştirme yetkisi, kamu hizmetleri arasında ve kamu hizmeti içinde herhangi bir ayırım yapmadığı için de anayasaya aykırıdır.

Kamu hizmeti-piyasa ilişkisi ve kamu hizmetinin ne olduğuna ilişkin sorunuz olursa, zamanımız olursa, ayrıca tartışırız, çok da memnun olurum.

Üçüncü nokta, mahalli idareler halk denetçisi kurumunun oluşturulmasıdır. Yerel demokrasi ve katılım güçlendiriliyor ya, bunun için bir de mahalli idareler halk denetçisi kurumu yaratılıyor. Kamuoyunda bu ombudsman diye adlandırılıyor. Bu bir ombudsman mıdır, değil midir? Teknik bir tartışma, geçelim. Biz halk denetçisi olarak kabul edelim. İl genel meclisleri, belli bir eğitim düzeyinde bulunan, belli bir eğitim koşulunu gerçekleştiren mahalli ileri gelenler arasından -memur da olabilir bu, tüccar da olabilir- birisini halk denetçisi olarak seçecek. Halk denetçisi bu. Tüccar da olabilir; kamu görevlisi de. kamu görevlisiyse, görevinden -ücretsiz izinli sayılıyor. Halk denetçisi seçilenler ücretli bir işte çalışmıyorlar, işçi olamıyorlar esas olarak. Ama bu adamlar ticaret yapabilirler (tüccar, ücretli işte çalışmaz), yasada bir engel yok. Örneğin ilin Beko bayii, aynı zamanda halk denetçisi olabilir, bir engel mevcut değil. Halk denetçisi ne yapacak? Halk denetçisi, oradaki her türlü idare organının, her türlü idarenin -mahalli, merkezi, fark etmez, orada merkezi teşkilattan bir parça kalmışsa onun da- işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğunu "değerlendirecek". Bu ne demek? Hukuka uygunluğunu değerlendirecek. Biz ne biliyoruz sistemimizde? İdareden kaynaklanan bir zarar varsa, mahkemeye giderim; idareden kaynaklanan bir hukuka aykırılık varsa, mahkemeye giderim. Neydi o mahkeme; idare mahkemesine giderim. Basında zaman zaman bölge idare mahkemesine gidildiği yazılır, ama bölge idare mahkemesinde dava açılmaz. Tabelalarda bölge idare mahkemesi daha büyük yazılır genelde, onun altında idare mahkemeleri daha küçük yazılır, önemli bir davayı takip eden basındaki arkadaşlarımız gidip orada not tutarlar, bölge idare mahkemesini görürler, BİM'de diye haber yazarlar. Değil, idare mahkemesine dava açılır ve idari işlem ve eylemlerin hukuka uygunluğunu idare mahkemesi denetler, gerekirse tazmine ya da işlemin iptaline karar verir; Melih Gökçek'in yaya trafiğini kapatma işlemini iptal ettiği gibi. Peki, halk denetçisi ne yapacak? Tasarıda "idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunu değerlendirir" diyor. Güçlü ve köklü bir idari yargı sisteminin bulunduğu yerde onun önüne bir de halk denetçisi

eklemede bir gariplik görüldüğü için, idari yargıya Anayasa'da verilen görev ile bir rekabet görüldüğü için Tasarıyı yazarlar denetleme sözcüğünü değil de, "değerlendirme" sözcüğünü kullanmışlar. Yani Tasarıyı yazarlar diyor ki, "siz yine mahkemeye gidebilirsiniz; ama mahkemenin iş yükünü hafifletmek için, mahkemeye gitmeden önce halk denetçisine gidin (gidebilirsiniz)." Halk denetçisi inceleyecek, "ey vali, ey belediye, sen haksızsın, işlemi geri al" diyecek. Halk denetçisinin bu tavsiyesi idareyi bağlayıcı değil; idare "hayır" diyebilir, "niye geri alayım ki, benim yaptığım işlem hukuka uygun" diyebilir. Bu durumda, sizin hak arama yolunuz engellenmemiş yasa tarafından, burada da bir problem yok, mahkemeye gidebilirsiniz. "Kardeşim sen niye o zaman bu düzenlemeyi Anayasa açısından değerlendiriyorsun ki? Burada problem ne? Halk denetçisi mahkemeye yarışmıyor; mahkeme hukuka uygunluğunu denetliyor, halk denetçisi ise değerlendiriyor. Vatandaşın mahkemeye gitmesine bir engel yok. Halk denetçisine başvurmak da bir zorunluluk değil." denilebilir. Metin olarak bir problem yokmuş gibi görünüyor, ama şöyle bir olasılık kurgulayalım: Halk denetçisine gidiyorsunuz, seçimle gelen halk denetçisine, valinin ya da belediyenin işleminin hukuka aykırı olduğunu söylüyorsunuz, halk denetçisi inceleme yapıyor, "evet, hakikaten hukuka aykırıymış" diyor. İdareye, "hukuka aykırıdır, lütfen bunu düzelt ya da geri al" diye yazı gönderiyor, idare diyor ki, "hayır -yani belediye ya da vali- niye geri alayım ki, bu düzgündür." Siz dava açılıyorsunuz, idare mahkemesinden karar çıkıyor, "Türk Milleti adına karar veren "Ankara filan idare mahkemesi". Halk denetçisi seçilmiş, yargıçlar atanmış. Türk Milleti adına karar veren idari yargıç, işlemin hukuka uygun olduğuna; halk tarafından seçilen denetçisi ise "hukuka aykırı" olduğuna karar veriyor. Siz kendinizi vatandaş yerine koyun; halkın temsilcisi, denetçi "hukuka aykırıdır" diyor, mahkeme "hayır, değildir" diyor. Şu popüler söylemle birleştirin bunu: Seçilmişler ve atanmışlar arasında kurulan popüler karşılıklı ve yargı sisteminin yaşadığı meşruiyet sorunuyla birleştirin.

SALONDAN- Halk denetçisinin seçilme düzeni bu aşamada önemli değil mi? Ona bir açıklık getirir misiniz?

ONUR KARAHANOGULLARI- Seçilme yöntemi nedir? Salonda Yasa Tasarısı olan varsa bana da yardımcı olsun lütfen, bildiğim kadarıyla il genel meclisi tarafından üçte iki çoğunlukla seçiliyor.

SALONDAN- Bu karar çok önemli; yani yapacağı işin yanı sıra görevi bitirme şekli aslında halk meclisinin özerkliğine kadar yansımaları lazım.

ONUR KARAHANOGULLARI- Evet, bir adım daha atılıp, doğrudan bir yerel-genel oylama ile de seçilebilir. Aslında benim söyleyeceğim açısından bir fark doğurmayacak, hatta benim söyleyeceğimi güçlendirecek. Yapılacak yeni düzenleme İdare mahkemelerinin, bağımsız yargının meşruiyeti konusunda hemen ciddi bir erozyon yaratacaktır. Anayasa'da yargı tekeli bağımsız mahkemelere verilmiştir. Yeni düzenleme, yargı tekeli çok kısa bir sürede

dağıtacaktır, kıracaktır. Türkiye'de yargının halk nezdindeki meşruiyeti zaten diplerde, yerlerde sürünüyor, yeni düzenleme ise hemen dağıtacaktır. Anayasaya aykırıdır. Yargı tekeli bağımsız mahkemelere aittir, bu tekeli fiilen yıkacaktır, bu nedenle de Anayasaya aykırıdır. Hemen yine bir dipnot atayım, federalizm konusunda şüphesi olanlar için, yasama yetkisinin devredilmezliği noktasında söylediklerime bu bir ektir: Yargılama konusunda da yerel birimlerin bir olanak yakalaması söz konusudur, bunun üzerine dilediğiniz gibi spekülasyon yapabilirsiniz; ama bu olanak ortadadır.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Tabii çok akıcı bir üslupla Onur bey bu sunuşunu yapıyor, tabii araya katılan arkadaşlarımız olabilir mi diye bu arada görüşünü de aldı, bu yarım saatlik süre o anlamda doldu.

ONUR KARAHANOGULLARI- Özür dilerim, ben Başkana danışmadan bunu yaptım.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Yok, yok, gayet normal, yani daha canlı olması açısından. Şimdi iki arkadaşımız herhalde bu arada soru soracak. İvedi olarak şunları rica ediyorum: Arkadaşlarımız tarafından isim bildirilirse ve sorular kısa olursa, yalnız soru mahiyetinde olursa sevinirim; çünkü diğer arkadaşlarımıza da bu fırsatı tanıma adına bunu rica ediyorum.

Buyurun.

SALONDAN- Onur beyin söylediklerinden, yargının ombudsman'ın etkisi altında; yani ikincil duruma düşeceğini algıladım.

ONUR KARAHANOGULLARI- Bu bir spekülasyon olabilir; "yargı, ombudsman'a tabi olacaktır" demiyorum.

SALONDAN- Ama o anlamda biraz zorlamayla hani o noktaya gelinebiliyor gibi.

ONUR KARAHANOGULLARI- Anladım, biraz daha açayım o zaman, ben zamanımı kullanmak için açmadım. Ombudsman diyoruz, ısrarla kullanıyoruz bunu. Ombudsman, dünyada kötü yönetim kavramının çaresi olarak geliştirilmiş, -mal administration- hukuka aykırı yönetimin değil. Hukuka aykırı yönetimin çaresi hukuksallık denetimidir ve bizim gibi güçlü bir idari yargı geleneğine sahip olan ülkelerde hemen hemen her yeri kapsar; yani idareyle aramızda uyumsuzluk olduğu zaman gidebilirsiniz oraya. Ama örneğin İngiltere gibi, idarenin yargısal denetiminin zayıf olduğu ülkelerde ombudsman iyi bir çaredir; idarenin yargısal denetimi zayıftır, sınırlıdır ve pek çok alan boşta kalır, ombudsman orayı doldurur. İdarenin hukuka aykırı olmayan; ama kötü olan kısımlarını ifade etmek için, kötü işleyen kısımlarını ifade etmek için "mal administration, kötü yönetim -böyle çevirebildim ben- kavramı vardır, ombudsman buraya bakar. Bizde de ombudsman yaratacaksanız, buraya bakması gerekir. Şuna bakabilir: Kaymakamlığa gidiyorum, oradaki bütün hizmetler kötü

işliyor, milleti canından bezdiriyorlar; başvurursunuz ombudsman'a, bakar. Hukukla kavranamayan ya da idarenin hukuksal yükümlülüğü olmayan bazı şeyler vardır; ama kötü işleyiş yaratır, bunları götürürsünüz ombudsman'a ve Türkiye gibi yargısal denetimin çok güçlü olduğu yerlerde -hakikaten çok güçlü, her şeyi götürebiliyoruz idari yargıya- ombudsman'a çok sınırlı bir alan kalır.

Tasarı, idari yargıyla halk denetçisinin alanını çakıştırıyor tamamen, sadece bir nitelik farkı getirmeye çalışıyor, birisi denetliyor -idari yargı- öbürü değerlendiriyor. Ben de diyorum ki, bu yeterli bir farklılaştırma değil; bir süre sonra bağımsız yargının yargılama tekeli üzerinde yıkıcı sonuç yaratır. Buradan "şöyle olur, böyle olur" diye spekülasyonlara da gidebilirsiniz; ama ben bir öngöründe bulunuyorum.

SALONDAN- İdari yargının çok hızlı ve ivedi bir şekilde sonuçlandığına katılmıyorum; çünkü Türkiye'de insanlar kendi haklarını bilmedikleri için, yani idari yargı yolunu kullanmayan milyonlarca insan var. Mesela benim algıladığım kamu yönetiminde de edindiğim bilgilere göre, ombudsman'ın özellikle yargının, idari yargının iyi işlemediği yörelerde ve bölgelerde son derece olumlu işlediğine ilişkin bilgiler de var. Durumdan vaziyet çıkartma anlamında belki bu Tasarı bu şekilde eleştiriliyor olabilir; ama "ombudsman'lık böyle kullanılır" şeklinde ille de olumsuzlamak bana çok makul gelmiyor.

ONUR KARAHANOGULLARI- Hayır, bakın, ombudsman kurumunu olumsuzlamıyorum, ben sadece şunu söylüyorum: Ombudsman kurumunu yerleştireceksiniz, bu şekilde yerleştirmeniz doğru olmaz, Anayasaya aykırılık oluşturur diyorum. Bir hatırlatma daha yapayım: İdari yargının yükünü hafifletmek ve devletle birey arasındaki uyumsuzlukları hızla çözebilmek için yollar geliştirilmiştir, bunlara "alternatif uyumsuzluk çözme yolları" deniyor ve Avrupa Konseyinde çalışmalar var. Avrupa Konseyi çalışmalarında ombudsman'ı alternatif uyumsuzluk çözme yolu olarak görmüyor, pek çok alternatif uyumsuzluk çözme yolu var, alın onları uygulayalım o zaman; yani Tasarı iyi bir şey yapmak istiyorsa, Avrupa Konseyinin tavsiyesini alsın -çok uzun bir tavsiyesi var- oradan bize uygun düşenleri idari yargının önüne yerleştirsın.

Uzatmamaya gayret ederek, hemen bir-iki saptama yapıp bitiriyorum. Bu toplantının konu başlıklarına ilişkin bir eleştirim var. Tartışmada dış dinamikler var; OECD, Dünya Bankası, AB, IMF. Peki, iç dinamikler nerede? Kolektif uluslararası burjuvazi bu kurumlar aracılığıyla var, bu bizim değerlendirmelerimizde ve yerini alıyor ve çok da rahatlatıyor bizi; ama yerli, ayakları buraya basan burjuvazi nerede? Türkiye'nin sınıfsal yapısı nerede, niye bunları tahlil etmek zahmetine katlanmıyoruz? İkisinin de mutlaka yapılması gerekir. Birisi eksik bırakılırsa ne olur? Şöyle olur: Kolay muhalefet imkânı sağlar bize. Muhalefet ederken, yerli burjuvaziye karşıımıza almayıp, sınıfsal analiz yapmayıp, uluslararası burjuvaziye, IMF, Dünya Bankası, OECD, AB'yi karşıımıza alırız. Kolay muhalefet etme imkânı sağlar. Biraz daha zor yola sapıp Türkiye'nin toplumsal dinamiklerine

ilişkin, Türkiye'deki sınıf yapılarına ve sınıf mücadelelerine ilişkin analizler üretmemiz de gerekiyor. Bence toplantının gündeminde bir eksiklik var.

Sosyal devletin tasfiyesi diyoruz, evet, sosyal devletin tasfiyesi sözkonusu; ama sosyal devlet uygulamaları parçalardan birisi, esas olan kamu alanının tasfiyesi. Neyi kastediyorum bundan? Piyasa dışı alanların, yüzde yüz değil tabii; ama belli ölçüde piyasa dışı alanların tasfiyesi söz konusu burada. Sosyal devlet uygulamaları bu alanlardan birisi sadece, pek çok alanın tasfiyesi sözkonusu. Yani iş müfettişlerini tasfiye ediyorsanız, sosyal devleti tasfiye ediyor musunuz? Hayır. Liberal dönemde de yani 1800'lerde de iş müfettişleri vardı. Ama kamu alanını tasfiye ediyorsunuz; yani işçiyi yanında kamu olmadan patronla karşı karşıya getiriyorsunuz. Daha genel bakmamız, kamu alanının tasfiyesi diye bakmamız bence daha faydalı olabilir.

İki noktayı saptayarak bitiriyorum. Solun hayalini burjuvazi gerçekleştiriyor. Solun hayali neydi; yerelleşme. Fatsa var, hep söyleriz; Diyarbakır Belediyesi var. Ya da daha uluslararasılaşırsak, Latin Amerika örnekleri var; yerelleşme örnekleri, bu bizim hayalimiz. Bakıyoruz, burjuvazi Türkiye'de yerelleştirmeyi istiyor, şok durumdayız, ne yapacağımızı bilemiyoruz. Bunu da tartışırız herhalde. İkinci söyleyeceğim nokta da şu -burayı okuyayım isterseniz, öyle bitireyim-"Manifesto, "Avrupa'da bir hayalet dolaşiyor - Komünizm hayaleti. Avrupa'nın tüm eski güçleri bu hayaletle karşı kutsal bir sürgün avı için ittifak halindedir" diye başlar. Bugün Türkiye'de bir hayalet dolaşiyor -liberalizmin hayaleti, ama Türkiye'nin tüm ilerici güçleri bu hayaletle karşı bir ittifak içinde değiller. Bu güçlerin bir kısmı, kurtuluş ümitlerini bu hayaletin korkutuculuk gücüne bağlamışlar. Bugüne kadar, Türkiye'de kapitalist piyasa ilişkilerine karşı kazanılmış tüm mevzileri (ve kimileri ruhlarını) bir çırpıda terk etmeye hazırlar."

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Onur beye çok teşekkür ediyorum.

SALONDAN- Başkanım, benim bir sorum vardı.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Ama değerli arkadaşlar, bu ara dilimi kullanalım dedik. Bu yarım saatlik süre içinde eğer varsa, arada bir katkı ve sorunuz varsa yapalım; çünkü zaman dilimi açısından rica ediyorum. 40 dakikayı buldu, 30'ar dakikalık bir bölüm var; lütfen o zaman çok kısa sorun, ama zaman dilimini de çok fazla harcamayalım.

SALONDAN- Birincisi, değerli konuşmacı halk denetçisini yanlış tanımladı; yani Yasadaki tanımıyla yanlış tanımladı. Halk denetçisi tariflenmiş; yani, hukuk, siyasal, iktisat fakültesi mezunu gibi, yani üniversite mezunu olması koşuluyla ve ikincisi 657 sayılı devlet memuru olma koşuluyla; yani bir kere 657 sayılı Devlet Memuru Kanununa tabidir. Dolayısıyla öyle halk tarafından seçilmiş birisi olarak tanımlanmamalıdır; yani eğer o gerçekten halkın temsilcisi gibi görünürse, anlattığı sorun aynı şekilde yansımaz.

İkincisi de şu: Çok sevimli bir Anayasa ya da Anayasaya aykırı olabilir, arkadaşım herhalde Anayasa hukukçusu.

ONUR KARAHANOĞULLARI- Değilim.

SALONDAN- Ama biz sorunu Anayasaya aykırılığıyla değil, doğruluğuyla; yani Anayasa çok sevimli bir Anayasa mı ki veya halkın sorunlarını çözen bir Anayasa mı ki, bu Anayasaya aykırılığı sosyal devletin tasfiyesi anlamında olsun? Bana göre Anayasanın bizzat kendisi bile sosyal devletin tasfiyesiyle ilgili bir Anayasadır.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Teşekkür ederim.

ONUR KARAHANOĞULLARI- Halk denetçisiyle ilgili maddeyi hemen okuyorum: "Halk denetçisi, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48. maddesinin A Fıkrasının 1, 4, 5, 6 ve 7. Bentlerinde belirtilen şartları taşıyan; hukuk, iktisat, işletme, maliye, kamu yönetimi, çalışma ekonomisi alanlarında en az 4 yıllık yükseköğretim kurumlarından mezun veya bu alanlarda lisansüstü derece sahibi ve en az 10 yıl mesleki tecrübe sahibi; toplumda saygınlığı bulunan kişiler arasından, 5 yıl süreyle görev yapmak üzere il genel meclisinin üçte iki çoğunluğuyla seçilir." Bakın, "devlet memurları arasından seçilir" demiyor. Bazı seçimlik görevlerde birtakım şartlar yazmanız gerekir ve yasalar bu seçimlik görevlerdeki şartları uzatmamak için bir başka kanuna atıf verir, örneğin milletvekili seçilme şartlarını taşıyanlara.

SALONDAN- Ben o 657 sayılı Devlet Memuru Kanununun 6 maddesine uymuyorum, seçilemedim. Anlatabildim mi? Yani sorun orada.

ONUR KARAHANOĞULLARI- Bakın, aslında bu yorumu güçlendirmeme de gerek yok ve halk denetçisine neden bu kadar takıldığınızı da anlayabilmiş değilim; ama güçlendireyim. 1, 2, 3, 4, 5. fıkra: "Halk denetçisi, görevinin devamı süresince herhangi bir kamu kuruluşunda veya özel kuruluşta ücretli bir işte çalışamaz." Yani ne demek? Demek ki, özel kuruluştan seçebilirsiniz ya da hiç çalışmayan bir adamı seçebilirsiniz; ama bu kamu görevlisi de olamaz daha sonra. Sadece seçilme koşullarına ilişkin bir atıftır 657'ye yapılan.

Diğer soru (bu Anayasayı mu savunuyoruz sorusu) salondan olumlu tepki buldu, bu bir ruh hali. Türkiye'de muhalefet -sol mu diyelim?- sol muhalefet, devleti sopa olarak gördü; yani devlet hep dövdü, gözaltına alındınız, işkence gördünüz; toplantıya gittiniz, dayak yediniz; devlet dairesinde masadan masaya süründünüz, okullarda çocuklarınıza zorla din dersi okutuldu, Kürtseniz dilinizi öğrenemediniz. Sayabiliriz. Ben burada bir devlet güzellemesi yapmıyorum, bunu baştan söylemedim, unuttum, genelde söylerim böyle toplantılarda. Devlet güzellemesi yapmıyorum burada; ama devlet sadece sopadan ibaret değil. Devlet de demedim, ben genelde, "kamunun tasfiyesi" dedim, "kamu alanının tasfiyesi" dedim. Benim anladığım şey şudur: Piyasanın işleyiş kural-

larından belli oranda bağışık olan alanlar, yüzdeyüz değil, böyle olanlar vardır, bugüne kadar yaratılmıştır. Söz konusu olan, bu alanların hem daraltılması ve hem de içinin boşaltılmasıdır. Yoksa devletin bugünkü örgütlenmesinden ben de memnun değilim ve savunulabileceğini düşünmüyorum. Üniversitede çalışıyorum, Türkiye'nin en iyi üniversitelerinden birisinde çalışıyorum ve içerdeki devlet örgütlenmesinin çok berbat olduğuna inanıyorum, demokratik olmadığına inanıyorum; ama ben orayı bir kamu alanı olarak görüyorum ve bunun bana sağladığı olanaklarla, öğrencilerimle, hocalarla, toplumla çok rahat ilişkiler kurabiliyorum ve öğrenciler de kendini rahat hissedebiliyor. Yani devlet konusundaki bu yanılığımızdan vazgeçelim, sadece sopa değildir, başka şeyler de vardır. Başka şeyler nelerdir? Kamu vardır devletin içinde.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Çok teşekkür ediyorum Onur bey.

Arkadaşlar, başka soru almıyorum. Bu bölümle ilgili diğer arkadaşlarımıza da zaman ayıracağız ve bu süreyi tamamlamamız açısından rica ediyorum. Şimdi hiç vakit kaybetmeden, kamu maliyesi açısından değerlendirme yapmak üzere Sayın Aziz Konukman'ı davet ediyorum.

Aziz bey, buyurun.

Siz şöyle yapın isterseniz Aziz bey: İsterseniz 20 dakika sunuş yapın diye belirtmek istiyorum, 10 dakika da arkadaşlarımıza bu soru sürecini doğru kullanmaları açısından katkı verelim, daha canlılık açısından böyle yapalım.

AZİZ KONUKMAN- Ben sevgili Onur'un bıraktığı yerden devam edeceğim; Onur arkadaşımız "iç dinamikler ne oldu, iç dinamikler niye analizde değil, sınıfsal analiz bunun neresinde, niye bu konular ele alınmıyor?" diye bir soru yöneltti, hiç endişelenmesin ben de tam buradan konuya gireceğim.

Türkiye çok enteresan bir süreçten geçiyor. 80'den bu yana gelişmelere şöyle bir hızlı analiz ettiğimizde şunu görüyoruz: Altyapıda öylesine hızlı gelişmeler var ki, üstyapı kurumları buna yetişemiyor. Yani şöyle durumlar oluyor: Aşağıda her şey olup bitiyor, üstyapı buna belli bir gecikmeyle, belli bir zaman süreciyle intibak ediyor. Dolayısıyla kitleler de bu süreç içerisinde yer almadığından, zaten altyapının dışladığı kesimler üstyapıdaki oluşumlarda herhangi bir şekilde söz sahibi olamıyor. Ne demek istiyorum? Yakın bir zamanda İş Kanunu geçti. İş Kanununun, düzenlemelerine bir bakın, iş bitmişti zaten. Bu İş Kanununa niye tepki gösterildiğini ben hala anlamış değilim. Çünkü İş Kanunundan önce zaten bütün a tipik istihdam biçimleri fiilen vardı; taşeron işçiliğinden tutun, part-time çalışmaya kadar... Sayın Başkan hepsini biliyor. Ödünç iş verme dışında, yani ödünç iş verme belki çok önemli, kritik bir düzenleme; ama diğerlerinin hepsi vardı. Peki, bunların hepsi varken, biz bunları önleyebildik mi; önleyemedik. Bunun temel nedeni, örgütlenme özgürlüğünün önündeki kısıtlar.

Avrupa Birliğinin siyasal kriterlerine bakınız. Bir tane şöyle bir tespite rastlayamazsınız, çok acı bir şeydir bu. Siyasal partilerin kapatılmasına karşılar, özgürlüklerin oluşturulmasına "evet" diyorlar, her şeye "evet" diyorlar; ama şöyle bir konuyu tartışmıyorlar: Siyasete katılımın önünü açacak düzenlemelerden hiç bahsetmiyorlar; yani KESK Başkanının KESK Başkanlığından istifa etmeden, örgütüyle birlikte siyasi partilerde ciddi bir şekilde görev alamamasını, parlamentoya taşınamamasını sorgulamıyorlar, eleştirmiyorlar ya da DİSK Başkanı siyasete girdiği zaman, örgütünden tümüyle koparılarak ve istifasını da vererek, onu parlamentoda örgütünden bağımsız, çırıl çıplak Meclise gönderme pratiğine, bu uluslararası metinlerinden herhangi bir itiraz gelmemekte. Dolayısıyla, altyapıdaki gelişmeler örgütlü toplumun aktörleri yerine kayıt dışı ekonominin aktörlerinin kontrolünde olmakta ve altyapı bu aktörler tarafından şekillendirilmekte. Siyasal partilerin delegelerine bir bakın Allah aşkına; sağcısı, solcusu -sosyalist partileri ayırıyorum -farketmiyor. Tüpçü, top tancu, değnekçi, 657'ye tabi olmayan doktor, MR makinesi getirerek köşeyi dönmüş doktor, mafya avukatlığı yapan avukat; yani 657'de Hazine avukatlığı yapan kişi değil. Bu aktörler siyasi partilere serpiştirilmişler. Bu delege yapısına sahip olan partilerden parlamentoya kimi gönderirseniz gönderin, bunlar altyapıda olumlu dönüşümler yapabilecek ve bu uğurda ciddi kavga verebilecek aktörler değil. Dolayısıyla parlamentoya gönderileceklerin yapacakları tek bir şey kalıyor; bu altyapıda oluşturulan ve fiili hale getirilen yapıya bir hukuki kılıf uydurmak. Zaten üstyapı kurumlarının da görevi budur, çünkü altyapı-üstyapı uyumsuzluğu böyle uzun süre devam edemez. İşte yeni İş Kanunuyla yapılan buydu.

Ancak bu Kanun sorunu tümünden çözemiyordu; çünkü işçiler İş Kanununa tabi olunca, "kamu personeli ne olacak?" sorusu vardı, onu da burada Kamu Yönetimi Temel Kanunuyla çözüyorlar. Yani iş gücünün esnekleştirilmesi eğer temel bir paradigmaydı ve bu çözümlenmesi gereken bir sorunsay, bunun kamu çalışanı, işçisi olmaz. Onlara da bir düzenleme gerekiyordu, performans sistemini getirerek; yani bugünlerde tali olan bir sistemi esas haline getirerek... "Tali" diyorum, çünkü bazı arkadaşlarımız "böyle bir sistem yok ki, nereden çıktı?" diyebilirler. Bu sistem, çakılı kadro uygulamasıyla başladı. Sağlık Bakanlığından 10 bin kadro aldılar, ve performansa dayalı sözleşmeli personel uygulamasını zaten başlattılar. Personel rejimi bu yasaların çıkmasından sonra gelecekti, geldi bile, fiili durum oldu, hukukileşti de, bunu daha da genelleştirecekler.

SALONDAN- Şu anda sanıyorum eğitimde de var, değil mi?

AZİZ KONUKMAN- Arkadaşlar; 80'li yıllardan başlayan ve günümüze kadar gelen dönemi yine iyi analiz etmezsek, bugünkü tabloyu anlamakta zorlanırız. Bakın, bizim bütçelerimiz Özal'lı yıllarda zaten kamu bütçeleri olmaktan uzaklaştı, bizim bütçelerimiz özelleşti, kimse farkında değil. Ne anlamda, yani niye özelleşti? Şu anlamda özelleşti: Özel sektörde bir bütçe nasıl yapılırdı arkadaşlar?

Çok basit bir mantığı vardır. Ne yaparsınız? Önce gelirlerinizi tespit edersiniz, sonra giderlerinizi tespit edersiniz; yani gelir kısıtına tabi gider uygulaması yaparsınız. Bizim kamu bütçelerimize bakalım; son 20-25 yıldır biz öyle yapmıyor muyuz bütçelerimizi? Önce vergi gelirlerini "bunlar nedir, ne değildir" diye bir kâğıda yazıyoruz, bunu artıramıyorsak, bunu kısıt olarak alıyoruz, ondan sonra giderlerimizi kısımaya çalışıyoruz. Bu "faiz dışı fazla" esprisinin de altında yatan bu, bu teknik jargonun altında yatan da bu. Yani senin bir kısıtın var, iç ve dış borçlanmanın inanılmaz faizleri var; öncelikle bunu ödemeye çalışıyorsun, bunu öderken de kamu hizmeti olarak ne varsa, bunların hepsini tırpanlıyorsunuz. Savunma hariç, devleti devlet yapan bütün harcama kalemleri tırpanlanmıştır. Savunmayı yanıltabilir, çünkü Savunma Sanayi Fonu diye dev bir alan var, onu hiçbirimiz bilmiyoruz; orada ne oluyor, ne gidiyor, bilen yok. Savunmaya bütçenin yanısıra ayrıca buradan da kaynak geliyor.

İkinci bir alan daha var; Diyanet İşleri, biz sadece bütçeden görüyoruz onu. Halbuki Diyanet İşleri Başkanlığının dışında diyanet vakıfları, dernekleri, onların kurdukları anonim şirketler... Üniversiteleri siz sadece konsolide bütçedeki katma bütçeden görüyorsunuz, yanılırsınız. Onun altında vakıflar, dernekler, derneklerin şirketleri var; yani bir hastaneye gittiğiniz zaman, yüzlerce şirket vardır aslında karşınızda muhatap. Yani galoşu aldığınız şey derneğin bir başka şirkettir, filmi çektiğiniz yer bir başka şirkettir. Arkadaşlar, iş bitmiş. Zaten hizmetler ticarileşti, bu çok açık. Bunu da bugünkü Hükümete filan yüklemeyin, bunun başlangıç tarihi 1998 Zekeriya Temizel bütçesidir. 1998'de Zekeriya Temizel çok masumane bir madde getirdi; kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması. Böyle bir şey olabilir mi? Onur hocanın kulakları çınlasın, buradaydı. Yani kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması belki en az söylenecek şeydir. Niye? Adı üzerinde, kamu hizmetleri vatandaşın verdiği vergiyle ödenir; yani kamu hizmetleri vatandaş sorumluluğunda olan vergilerin ödülüdür. Çünkü yurttaşlık bilincinde olanlar yurttaşlık sorumluluğunu nasıl hissederler; vergi ödeyerek. Vergi ödemek yurttaşlık bilincinin yansımasıdır. Peki, ben niye öderim, bu sorumluluğu niye alırım; çünkü karşılığında bana çok ciddi bir kamusal hizmet sunuluyor da ondan, yani karşılığını alıyorum ve kamusal keyif alıyorum bundan. Peki, böyle bir şey görüldüğü gibi gerçekleşiyor mu? Şöyle bir bakın, faiz ödemeleriyle bizim vergi gelirlerimizi bir mukayese edin, bu rasyo korkunç boyutlarda; bir yıl yüzde 103 olmuş, bir dönem yüzde 87, bugünlerde yine yükseliyor. Bu ne demek? Zaman gelmiş, vergi gelirlerimiz faizi karşılamaya yetmemiş; zaman gelmiş, vergi gelirimizin çok üstünde ya da çok az altında faiz giderlerimiz oluşmuş.

O zaman okullarımızın önüne şöyle bir döviz pankart asmanın bir anlamı var mı: "Ey vatandaş; ödediğin her vergi, sana yol, su, elektrik olarak geri dönüyor." Böyle bir şey var mı? Bunu ciddiye alan, bunu önemseyen bir kamu aygıtı var mı karşımızda? Biz hangi kamu organını koruyacağız, biz hangi kamu hizmetlerinin korunmasından söz ediyoruz? Bitmiş, tasfiye olmuş; yani sadece sosyal

devlet değil, ekonomik hizmetler de tasfiye olmuş. Çünkü bakın, idari fonksiyonel ayırım diye bütçelerimizde kalemler vardır, orada ekonomik hizmetlerin payına bakın -DSİ, Karayolları vb. Kuruluşlarca sağlanan - inanılmaz derecede düşmüş. Yani Mısır'da ekonomik hizmetlerin payında 1 puanlık bir düşüş, Mısır Halkını sokağa döküyor. Biz de ise Karayollarının makineleri devre dışı kalıyor, Köy Hizmetleri Bölge Müdürlüğü tasfiye ediliyor; yani düşünebiliyor musunuz, bundan sonra, yolda kaldığınız zaman, aracınızı özel çekiciler çekecek, aynı şehirdeki gibi. Yani Uludağ'da kaldığınız zaman, Iğaz'da kaldığınız zaman, artık hizmetler öyle bir ticarileşmiş durumda olacak ki, artık siz özel çekicilerle muhatap olacaksınız, oluyorsunuz da zaten, sanki 5 sene sonra olacakmış gibi söylemenin de bir anlamı yok.

Dolayısıyla bu tasarıyla yapılmak istenen altyapıda bitmiş olan, sonuçlanmış olan bir durumu meşrulaştırma arayışlarından, başka bir şey değil. Tabii buradaki talihsizlik şu: Tasarı Sevgili Onur'un söylediği gibi, sosyalistlerin, solcuların yerleşme hayallerini de bitiriyor bu arada. Niye? Çünkü öyle bir noktada geliyor ki, devreye giriyor ki yerleşme, merkezi otoritenin tamamıyla bütçesel anlamda zayıfladığı, hizmet üretmediği bir noktada yerleşme devreye giriyor. Sokakta bir anket yapılsın örneğin, TMMOB bir anket yapsın, DİSK bir anket yapsın, çıkacak sonucu söylüyorum; 100 kişiden 90 kişi, "evet, bu işleri artık merkezi otorite bıraksın, yerel yönetimler yapsın" diyecektir. Niye? Çünkü, kamu hizmetlerinin nitel ve nicel olarak dibe vurduğu bir yerde siz soruyorsunuz insanlara "yerele gitsin mi?" diye. Hakikaten öyle olacaktır. Peki, yerele gittiği zaman ne olacak? Yerele gittiğimiz zaman hizmetlere yaklaşma olacak mı? Tam tersine, mekânsal olarak, fiziksel olarak hizmetlere yakın olacaksınız; ama sınıfsal olarak -sevgili Onur'un yine kulaklarını çınlatayım- hizmetlerin çok uzağında kalacaksınız. Çünkü o hizmetlere ulaşabilmemiz için, sizin örgütlerinizin olması gerekir, örgütlerin olduğu bir sistemde ombudsman çalışır. İsveç'te ombudsman güçlü demokratik bir örgütlenme yapısı var olduğu için çalışıyor. Oradaki vatandaş soruyor bana, "Sayın Konukman, kaç tane kartın var?" diyor, bana soruyor İsveçli arkadaş. Ben de çıkartıyorum cebimden cüzdanımı, bankamatik kartlarını sayıyorum, "onu sormadım?" diyor, "kaç tane demokratik kitle örgütü veya sivil toplum örgütüne üyesin" diye soruyor. Utandım, iki tane sayabildim; bir tane hemşehrilik örgütü var, bir tanede öğretim üyeleri derneği örgütü var. Nerede diğer örgüt üyeliği? Hiçbirisi yok. Tabii böyle bir toplumda birileri tabii sesini güçlü çıkartır ve siz o sistemin içinde dışlanırsınız, bizim başımıza gelen de bu.

Dolayısıyla burada maalesef üzümlere söylüyorum, bu Tasarının orasından burasından çekiştirerek çok fazla bir yere gideceğimizi sanmıyorum. Ama bu "bu Tasarıda kavga etmeyelim, direnmeyelim" anlamına gelmemeli, bunun kavgasını vereceğiz; ama aşağıda işler bitti, aşağıda ciddi mekanizmalar devre dışı kaldı. Burada bu Tasarıyla birlikte tartışılması gereken bir tasarı var; ama hâlâ bizim meslek örgütlerimiz, demokratik kitle örgütlerimiz bunu daha henüz

kendi kitlelerine dahi dağıtmış durumda değil. O da biliyorsunuz çok meşhur bir tasarı, şu an, Maliye Teftiş Kurulu Tasarının bu haliyle yasallaşmasına karşı ciddi bir tavır sergilemekte, hazırladığı eleştiri raporunu milletvekillerine sunmuş durumda, acayip bir kulis faaliyeti var; Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanun Tasarısı. Ben toplantı bittikten sonra bu raporu ilgili arkadaşlarıma takdim edeceğim, onlarda kalsın. Bu Tasarı, Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısının bütçe boyutunu ele alıyor, yani Tasarının bence çok önemli bir mütemmüm cüzü; çünkü bu olmadan öbürünü tartışmanız mümkün değil.

Arkadaşlar; bir kere katma bütçeli idare tarihe karışıyor. Emin olun, katma bütçeli idare, dünya maliye tarihi mücadele alanlarını şöyle bir incellerseniz, çok önemli bir buluştur. Niye, biliyor musunuz? Temizel'in kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması buluşunu çok önceden kısmi olarak çözmüş olan bir yöntem bu. Katma bütçeli idareden kastımız şu: Bütün gelirleri Hazine'den olmasın -Hazine'den olursa, ona genel bütçeli idare ediyoruz- havuzdan gelmesin; ama bazı alanlar vardır ki, bazı hizmet alanları vardır ki, gerçekten ilgili idare orada bir gelir yaratabilir; yani öz gelir yaratabilir, öz gelir üretebilir. Ona bu şansı verelim, belli bir rasyoda, toplam gelirinin bir kısmını hiç değilse kendisi yaratabilsin. Örneğin DSİ yaptığı sulamanın karşılığını alabilsin, bu da olacak tabii canım; yani düşünsenize, tarımsal sermaye, tarımsal artık değerini artırma imkânı tanıyoruz sulamayla, çok ciddi bir altyapı yatırımı. Buna biraz katılım payı da istiyorsunuz ve hatta bu demokratik bir şekilde de yapılabilir, bir sürü ülkede olduğu gibi. Dolayısıyla böyle bir imkân veriyordu. Fakat uygulamada katma bütçeli idareleri fiilen genel bütçeli idarelere dönüştürdüler; yani bunlara bütün para hep Hazine'den gitti. O idaredeki yönetici inisiyatifiyi yitirmiş tipik bir klasik devlet memuru oldu. O zaman ne oluyor? Katma bütçeli idareler fiilen genel bütçeye dönüşünce, bu Tasarı da diyor ki haklı olarak -bu Tasarı diyor bunu, ben demiyorum- "bu katma bütçeli idareleri kaldıralım" diyor. Ne yapalım bunları? "Bir kısmını genel bütçe idarelerinin içine katalım, kalanını da özel bütçeli hale getirelim" diyor. Doğru, yani zaten fiilen bitmiş, zaten doğru dürüst kendi gelirlerini yaratma imkânlarını verememişsiniz, dolayısıyla bu idarenin burada kalmasının bir anlamı yok. Ama biz işte o konuda direnemedik, o konuda örneğin Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tasfiye edilirken direnemedik; Karayolları bugün her geçen gün yatırımları neredeyse sıfırlandı, direnemedik. Dolayısıyla o alanlar tek tek terk edildi arkadaşlar.

Maalesef bu Tasarıya en ciddi karşı çıkışı yapacak olan Maliye Teftiş Kurulu, bu Tasarıyla ilgili çok eleştirel değerlendirmeler yapmasına rağmen umudunu kime bağlamış biliyor musunuz? IMF ve Dünya Bankasına. Diyor ki, "biz daha önceki görüşmelerimizde bu konularda uzlaşmıştık ve şimdi bu uzlaşmanın bozulduğunu görüyoruz, ön plana Devlet Planlama Teşkilatı çıkıyor" diyor. Maliye Teftiş Kurulu, Devlet Planlama Teşkilatının bütçe sürecinde önemli rol oynamasına itiraz ediyor. Ne acı; yani muhalif olması gereken, bizlerle birlikte hareket etmesi gereken, çok önemli entelektüel birikimleri olan bir kitle şu an

bu görüşleri savunuyor ve hazırladığı eleştirel raporlarda da bunu belgelemiş durumda. Halbuki tam tersine, plana verilen bir önem falan yok; sadece "stratejik plan" kavramı var, içeriği doldurulmamış ve bizim anladığımız anlamda bir planlama pratiğinden söz etmiyor. Burada hedefler bile belirlenmiyor, projeksiyonlar yapılıyor; yani "ekonomi önümüzdeki dönemde şöyle olması öngörülmektedir" ya da "şöyle olması tahmin ediliyor, büyümesinin şu boyutlara geleceği tahmin ediliyor." Yani tahminler yer alıyor, hedefler değil. Buna plan denir mi? Bunun nerede bölgesel ayağı? Var mı öyle bir şey; yok. Gerçi bunun "kalkınma ajansları" diye bir bölgesel ayağı var. Ama bu bölüm bildiğimiz anlamda bir bölgesel plan değil. Eski tasarıda bununla ilgili bir düzenleme vardı, uyanıklık yapmışlar, onu kaldırmışlar. Ama bu kaldırmanın hiçbir önemi yok, çünkü bu ajansların kurulmasına yönelik bir başka kanun taslağı hazırlanmış durumda ve yasalaşmayı bekliyor. Kalkınma ajansları Avrupa Birliği çerçevesinde; yani o anlaşma çerçevesinde oluşturulmuş bir şey, aslında planlama pratiğini yok eden ve merkezi plan-bölgesel plan işbirliğini yok sayan bir anlayışla kurulmuş olan kuruluşlardır. Dolayısıyla bu metinlerin, bu tasarıların herhangi bir şekilde plan perspektifi bulunmamaktadır. Keşke Maliye Teftiş Kurulu üyesi arkadaşlarımızın öngördüğü gibi ciddi anlamda planlamaya önem verilse, Devlet Planlama Teşkilatına önem verilse. Böyle bir anlayış yok burada; yani böylesine bir anlayış sanki varmış gibi, bunu arkadaşlarımızın kamuoyunun önüne getirmesi gerçekten beni çok şaşırttı.

Tabii bunun dışında bu Tasarıyla çok önemli bir şey daha yapılıyor. Yeni bir anlayış belki, eskiden vardı fiili durumda; ama şimdi daha da ciddileşecek. Daha birinci sayfada şöyle bir ifade başlıyor: "Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde ve bu hizmetlerden yararlanmada ayrımcılık, bu hizmetlerle ilgili olarak insan hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı idari düzenleme ve uygulama yapılamaz." Ne güzel bir tespit. Peki, kamu hizmetlerinin fiyatlandırılması demek ne demek; parası olana hizmet var, parası olmayana yok. Bundan daha büyük ayrımcılık var mı? Piyasanın insanları ayırmasından daha büyük bölücülük, ayrımcılık var mı arkadaşlar? Zenginler bu tarafa, fakirler buraya; parayı veren, düdüğü çalar; bu anlayış varsa, burada ayrımcılığın olmadığını ve insan haklarına aykırı bir durumun olmadığını söyleyebilmek mümkün mü? Böyle de ideolojik mistifikasyonlara da çok açık düzenlemeler var. Hatta sırf bunu okuyup, "vay be, tasarı, çok çağdaş, insan haklarını da dikkate alan bir uygulama öneriyor " diyebilirsiniz.

Bazen bu tür ideolojik mistifikasyonlar, masumane sözcüklerle yapılıyor. Lütfen tasarıdan aktardığım şu masumane sözcüğün ne kadar hin oğlu hinlikler içerdiğini hep beraber anlamaya çalışalım. İfade şu: "Kamu kurum ve kuruluşlarında yapılacak yeni düzenlemeler ve ihdas edecek birimler için ihtiyaç etkinlik analizi yapılır." Halbuki ihtiyaçla, yani sosyal faydayla maliyetin birlikte alınması gerekirken, işin içine bir etkinlik giriyor, etkinlik girince performans giriyor; performans girince, performans dayalı sözleşmeli personel geliyor.

Dolayısıyla emek piyasasını nasıl esnekleştiriyorsanız, kamu hizmetinde de piyasaları esnekleştirmiş olacaksınız. Masumane sözcüklerle modifikasyon örnekleri daha da çoğaltılabilir. Şu itirazla, şu seçenekleri tartışarak, ben isterseniz konuşmamı bitireyim.

Biz bazen kendi geçmişimizde yaptığımız çalışmalara sahiplenmeyi ve onları gündeme getirmeyi unutuyoruz, bir bellek fukaralığı var; yani örgütsüz halkın böyle bir bellek fukaralığı olabilir, ama bizim gibi örgütlerde yer alan insanların böyle bir fukaralığı taşımaması lazım. O da şu: Her iki konuda, hem yerel yönetimlerle, hem de kamu yönetimiyle ilgili alternatif reform önerileri, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde hazırlandı. Amerika'yı yeniden keşfetmeye gerek yok. Bunların her ikisi DPT'nin web sayfasında var, isterseniz kitap olarak oradan da temin edebiliyorsunuz. Bu raporlardan yerel yönetimlerle ilgili olanı, sevgili Birgül Ayman Güler'in raportörü olduğu bir çalışma. Bu çalışmanın bir tek cümlesi bile Sekizinci Plana aktarılmamış; çünkü ne bu Hükümetin, ne ondan önceki hükümetlerin böyle bir derdi yok. Bakın, bu yasaların hazırlanma süreçlerine bakın Allah aşkına; hangisinde biz varız, hangisinde TMMOB'nin görüşü alınıyor, hangisinde DISK'in görüşü alınıyor? Böyle bir şey yok, böyle bir gereksinim yok, böyle bir ihtiyaç yok. Nitekim o dönemde de Sekizinci Beş Yıllık Plan çerçevesinde uzmanların katılımıyla hazırlanan raporlar yasalar öngördüğü için oluşturulmuştur. Yasa diyor ki, "konunun uzmanlarını toplayacaksınız, özel ihtisas komisyon raporlarını oluşturacaksınız" diyor, "bunu kullanırım, kullanmam, o benim siyasi tercihime kalmış" diyor. Evet, o siyasi tercihlerini yapmışlardır, bu raporları kullanmamışlardır. Örneğin orada toplam kalite yöntemi yerine, yönetimin kalitelileştirilmesi modeli öneriliyor. Maalesef müşteri odaklı yaklaşımın; yani vergi mükellefini müşteri olarak gören, kamu hizmetinden yararlanan yurttaşta müşteri gözüyle bakan kamu hizmeti anlayışının yerine yönetimini kalitelileştirilmesini savunan görüş kabul görmemiştir.

Ben buradan KESK Başkanına sesleniyorum: O raporun içinde KESK temsilcisinin imzası var, o raporunun içinde meslek örgütlerinin imzası var; lütfen raporunuza sahip çıkınız, hatta o raporu bastırıp, parlamenterlerin eline veriniz, Meclisteki insanlar bilgilensin. Çünkü bunlar bizim raporumuz, bunlar toplumun çeşitli kesimlerinin ürettiği raporlar. Dolayısıyla ben bu çağrıyla konuşmamı sonuçlandırayım.

Teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Arkadaşlarımız gerçekten hem sunuşlarında, hem de sizin buradaki canlılığınızı görüyorum; yani gerçekten ilgi odaklı, ciddi bir toplantıyı beraber yapıyoruz, bunu gözlerinizden de izliyorum. Çünkü önemli, biz bu konuları çok biliyoruz gibi işin içinde duruyoruz; ama şimdi tartışmalar açıldıkça, işin neresinde, ne kadar olduğumuz daha net anlaşılabilir.

Ben hiç zamanı uzatmadan şunu söyleyeceğim: Zamanı iyi kullanalım; çünkü bazı bilgiler de var, onu biraz sonra açıklayacağım. Bu bölümün sonuçlanması adına arkadaşlarımızın soruları varsa, lütfen sorsunlar Sayın Konukman'a, ondan sonra bir ufak bilgi vereceğim sizlere. Sayın Konukman'a sorusu olan var mı? Yok.

AZİZ KONUKMAN- Sayın Başkanım, bir cümleyle bir şey eklemem gerekiyor. Özel sektörün bütçeleriyle kamu sektörünün bütçelerini ayırırken çok önemli bir ayrımı atladım. Kamu sektörünün özel sektörden farkı şu: Giderlerini önceden belirleme gücü var; çünkü bunu yapabilmek için vergi toplama, gelir toplama gücü var. Sorun burada şudur: Önce toplumun ihtiyaçları belirlenir, zaten planlama esprisi de bu, "plan-bütçe" lafı da buradan geliyor, yoksa tesadüfen o komisyonun adı plan-bütçe değil. Bu ne demektir? Herhangi bir gelir kısıtı olmaksızın toplumun ihtiyaçlarını belirliyoruz ve toplumun farklı sınıflardan oluştuğunu biliyoruz ve buradan o ortalama ihtiyaçları tespit ediyoruz -ortalama olmak zorunda, çok uçtakiyle çok zenginin ihtiyaçlarını dengelemek lazım- bu ihtiyaçları tespit ettikten sonra gelir bulmak kolay. Niye? Çünkü gelir bulmak olayı devletin işi, devletin dışında hiç kimse güçle gelir elde edemez. Nedir bu? Hani "çözüm, çözüm" diyoruz ya, bir örnek. Servet vergisi; bu vergiyi koyabilmek bir güç meselesi, bu bir bilek güreşi, bu bir sınıfsal kavga. Çözüm var, çözümün olmaması diye bir şey olamaz; ama o gücü kullanabilecek örgütler parlamentoda değil. O gücün parlamentoya yansımalarının önünde engeller var; hem Siyasi Partiler Yasası, hem seçim yasaları buna engel. İşte sorunumuz oradan kaynaklanıyor. Yoksa eğer biz o mekanizmaları oluşturabilirsek, açık söyleyeyim, biz gerçek anlamda kamu bütçesi yapıyoruz demektir. Türkiye bugün son 20 yıldır kamu bütçesi yapmıyor.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Evet, KESK Başkanı bir açıklama yapacak.

SAMİ EVREN- Aziz hocam, imzamıza sahip çıkmamızı söyledi, doğru söylüyor. Biz bayramdan sonra eylemlere başlıyoruz, 2'sinde bütün işyerlerimize sahip çıkma anlamına gelebilecek işyerlerini terk etmeme eylemi, daha sonra da 10-11'inde -diğer işçi sendikalarıyla da görüşmelerimiz devam ediyor- vizite eylemleri, iş bırakma eylemi yapacağız. Tabii burada bu Yasa Tasarısına karşı ciddi bir mücadele sürdürmemiz gerekiyor, bu açık, bu tartışmasız. Ancak sadece KESK'le sınırlı bir mücadele yetmez. Dolayısıyla diğer sendikaların, demokratik kitle örgütlerinin, hatta politik güçlerin, halkından yana politika yapan bütün güçlerin bu mücadeleye açıktan destek vermesi gerekiyor. Ben de Aziz hocama diyorum ki, biz mücadeleyi başlatıyoruz, 10-11 Aralıkta kadar bir programımız var; ama bu mücadele çok uzun soluklu bir mücadele olacaktır. Yıl sonuna kadar, hatta 2004'ün ilk aylarına kadar çok çetin bir mücadele içerisinde olacağız. Bütün toplumsal destekleri akademisyenler, bilim insanları bizden yana kamuoyu oluşturmaya katkı sunmaları gerekir diye düşünüyorum.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Daha açık ifadeyle hocamın söylemek istediği şu: Yalnız eylem boyutu değil. Eylem boyutu önemli, önemsiz anlamında söylemiyorum; ama yapıtların, daha doğrusu bu bilimsel çalışmaların altına imza atılması konusunda KESK'in duyarlılığı, diğer örgütlerin duyarlılığı belli. Bu yetmiyor; bunun ilgili bütün kesimlere, topluma sunulması adına yapılacak. Eylem çok önemli, elbette buraya katkı vermemiz lazım, zaten sıkıntımız da o, toplumsal muhalefet güçleri yeterince örgütlü değil, yeterince içtenlikli değil; zaten bu problemleri yaşadığımız için bu sorunlarla karşı karşıyayız. Örgütlü yapımız, "örgütlenme özgürlüğü" dediğimiz kavramdaki yaşadığımız sıkıntılar ve bu konuda ortaya yaklaşım gösteren örgütlere yönelik olarak yukarıdan başlayan, devletin çeşitli kademelerinden başlayan, yönetimlerden başlayan saldırıları dikkate aldığınızda, biraz daha iç içe bir çalışmaya, toplumsal muhalefet güçleri ve dinamikleri olarak ortak harekete ihtiyacımız var.

Ciddi bazı tartışmalar var; arkadaşlar bunların bilgilerini de alıyorlar, ciddi patlamalar olmuş İstanbul'da yine. Bir 5-10 dakika bir ara verelim, ne oluyor, biraz izleyelim. 10 dakika rica edeceğim, 10 dakika sonra bu gelişmeleri de izledikten sonra yeniden burada buluşalım diye düşünüyorum.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Dışarıdaki arkadaşlar bir an önce girerlerse sevinirim, oldukça bir zaman harcadık. Birkaç gün önce meydana gelen bombalı saldırıların bir değiştiği bugün birçok bölgede yine düğmeye basılarak uygulamaya konuluyor. Biraz önce de burada ifade ettik, toplumsal muhalefet güçleri veya toplumumuz, halkımızın bu konudaki duyarlılıkları ne kadardır? Örneğin bu tip uygulamalar karşısında halkın tepkisi nedir? Örneğin daha önce hep bilinen diğer ülkelerde, İspanya'da, İngiltere'de bu tip eylemlerden sonra milyonlar sokakta, milyonlarca insan bu eylemler karşısında ciddi anlamda bir duruş sergileyebiliyor. Oysa son cenaze törenine katılanların sayısı sanıyorum 300 kişi filandı. Bunu şunun için anlatıyorum: Yani bu anlamda da yeniden bu ülkenin insanları, yurttaşları olarak, dinamikleri olarak bu da dahil, bugünkü olay da dahil, bizim rolümüzün nerede olması gerektiği de dahil hepsinin yeniden ele alınması gerekiyor.

Ben zaman kaybetmek istemiyorum, çünkü zamanı çok çabuk tüketiyoruz. Çok değerli sunuşlar oluyor. Keşke zamanımız olsaydı, daha fazla katkı alabilseydik; ama bunlar bizim için önemli argümanlar olacak en azından. Daha önce biliyorsunuz Emek Platformu çerçevesinde alternatif programlar ürettik, en azından o alternatif programların arkasında duran örgütler burada bir arada; onun arkasında ısrarla durabilen, savunan örgütler burada. Bu noktada da bu bilimsel tartışmaların, konuşmaların, katkıların çok ciddi yararı olacağına inanıyorum. Buraları da zenginleştirerek eylemle bütünleştirdiğimizde daha anlamlı kılacağına inanıyorum. Bu nedenle bu zaman dilimini de iyi kullanmak adına, "Kamu Yönetiminden Yönetişime ve Devletten Şirkete" başlığını taşıyan sunuşunu yapmak üzere Sezai Temelli arkadaşımızı davet ediyorum.

Buyurun Sezai bey.

SEZÂİ TEMELLİ- Herkesi saygıyla selamlıyorum.

"Reform Değil, Sosyal Devletin Tasfiyesi" başlığıyla düzenlenmiş bulunan bu sempozyum önemli bir şeyin altını çiziyor: Evet, bu bir reform değil; yani Yasa Taslağını okuduğunuzda, biraz da böyle ayrıntılı analize tabi tutarsanız eğer, özellikle taslağın arka planını, bunun bir reform olmadığını çok rahat söyleyebilirsiniz. Peki, bu sosyal devletin tasfiyesi mi? Burada bir şeyler tasfiye ediliyor, ama o sosyal sözcüğü üzerinde biraz durmak gerekiyor. "İktidar nasıl oluşur, iktidar oluştuğu zaman nasıl davranır?" diye baktığınızda, iktidar yukarıdan aşağıya bir şiddet örgüsüyle davranır, bir baskıcı yapısı vardır, o baskıcı yapısı toplumun üzerinde kendisini fazlasıyla hissettirir ve toplumu buna göre örgütler diye düşünüyorum. Kapitalizmde varolan iktidar yapısı, iktidar gücünü yukarıdan yada herhangi bir güçten almaz. İktidar yapısı toplumun kendi içindeki iktisadi ilişkilerin yoğaltılmasıyla oluşturur kendini. Dolayısıyla biz kendi aramızda oluşturmuş olduğumuz bu iktisat egemen ilişkiler yumağıyla aslında kapitalizmin şiddetini de, baskıyı da aşağıdan yukarıya doğru yoğaltıyoruz. Tabii sermaye buna uygun bir düzenlemeyle yaşamı her seferinde yeniden örgütleyip karşımıza çıkartıyor...

Sosyal devletin tasfiyesi konusuna bu açıdan baktığımızda; kamusal alanda sosyal yapının oluşumuyla şekillenmiş bir sosyal devlet vardı da şimdi bunun tasfiyesine karşı toplumdaki bir tepki mi bekliyoruz? Böyle bir şey olmadığını düşünüyorum; böyle bir şey olsaydı, sosyal devlet zaten bu kadar kolay tasfiye edilemezdi. Kaldı ki, sosyal devlet bugün mü tasfiye ediliyor? 12 Eylül 1980 darbesinden beri gelen bir yoksullaşma, yoksunlaştırma süreciyle zaten bir tasfiye süreci sürmekteydi. Bugün karşımıza gelen bir tek yasa mıdır ya da birkaç yasayla mı bu tasfiye süreci gerçekleşiyor? Yok, zaten bir süredir bu tasfiye süreci olanca hızıyla devam ediyordu. 12 Eylül darbesinden önce bir sosyal devlet mi vardı? Evet, bugüne göre toplumsal açıdan daha olumlu göstergelerin olduğu söylenebilir, ama tam anlamıyla sosyal devlet denilebilir mi? Sosyal devlet diyebilmemiz için, örneğin kamu kaynaklarının kullanılmasındaki iradeye bakmak lazım. Kamu kaynaklarının kullanılmasındaki iradeye baktığımızda, ister 80 öncesine bakın, ister 80 sonrasına bakın, orada sosyal yapının bir özne olarak ön plana çıktığını görmemiz mümkün değil. Orada yine sermayenin ön planda olduğunu izliyoruz, sermayenin yeniden üretim sürecine uygun olarak örgütlenmiş bir sosyal harcama ya da bir kamu kaynaklarını kullanma biçiminin hâkim olduğunu görüyoruz.

O zaman sermaye birikim rejiminin temel dinamikleri böyle bir uzlaşmaya, mutabakata izin verdiği için, sosyal devlet kazanımları ya da sosyal devletle ilgili söylemler bize hoş geliyordu, bize hoş geldiği için de belki aşağıda o sosyal dayanışmayı ya da o farklı bir hukuku geliştirmemiz söz konusu olmadı. Bugün sermaye başka bir birikim rejimine geçişkenlik gösterdiğinde, eğer toplumda sosyal yapı açısından bir gelişmişlik söz konusu değilse, sermayenin

örgütlenmesi kolaylaşıyor. Biz şimdi buna yakınıyoruz. Neden bu kadar güçlüler, neden bu kadar rahat işlerini hallediyorlar? Evet, rahat hallediyorlar; çünkü aşığıdan bir tepki yok. Çünkü 1980 öncesine baktığımız zaman, bir fabrika devleti görüyorsunuz orada, fabrika içindeki ilişkilere bağlı olarak araçsallaşmış ve bu araçsallığını da sermayeden yana kullanmış bir devlet organizasyonu görüyoruz. Orada emekle sermaye arasındaki o uzlaşmacı tutuma göre bir pozisyon aldığı için devlet, çalışanları da çok fazla rahatsız etmemiştir; ama devlet almış olduğu pozisyon gereği sermayenin kârlılığını artırmıştır, emeğin verimliliğini artırmıştır ve o pazar sorunsalı içinde, ulus pazar içinde kısmi olarak, geçici olarak problemini çözmüştür. Ama bunun bir sınırı vardır, o sınır da pazarın sınırındır, ulusun sınırındır. O sınıra dayandığınız anda sermaye kendini yeniden restore etmek zorundadır, etmiştir de; bu restorasyonun adı küreselleşmedir. Küreselleşme sürecinin birkaç tane ayağı var; özelleştirme, yerelleşme, ticarileşme gibi; ayaklarıyla beraber yürür ve bu ayaklarıyla yürürken de tabii ki önemli olan hedeflediği kârlılığın ulaşmayı amaçlar.

Küreselleşme sürecini tanımlayan, örgütlenme açısından tanımlayan en önemli öğelerden biri de esnekleşme, esnek yapılar. Hem üretimde, hem pazar yapılanmalarında esnek yapıların hâkimiyetini izliyoruz. Sermaye esnekleşmiştir, sermaye istediği bütün kazanımları almıştır; ama sermaye maalesef yeterli kârlılığa, yeterli büyüme hızlarına, bize gösterge olarak sunulan büyüme hızlarına bir türlü ulaşamamıştır. Dünya kapitalist sistemi yapışkan bir resesyon altındadır, sürekli bir durgunluğu hisseder ensesinde, bir türlü sıçrayamamıştır. O kadar laf edilmiştir, o kadar yöntemler ve organizasyonlar geliştirilmiştir; ama dünya kapitalist sisteminin çok sancılı bir süreci izlediği de bir gerçektir. Özellikle merkez bu sancılı süreci daha da derinden hissetmektedir. Böyle bir süreçte uygulamış oldukları bütün organizasyon yöntemlerine rağmen bu sıçrayışı gösteremedikleri anda kârlılık alanlarını genişletme çabasıyla sermaye daha saldırgan bir hale gelmiştir. "Peki, hangi alanlarda bu süreçleri geliştirmek çok önemlidir" diye baktığınızda, tabii ki devletin kamu hizmeti olarak sunduğu hizmetleri kârlılık alanlarına çevirmek en önemli alanlardan biri olarak karşımıza çıkıyor. Çünkü bu alanlar, özellikle de eğitim, sağlık, sosyal güvenlik alanları potansiyel açıdan yüksek kârlılık arz eden alanlardır ve bu alanların piyasaya taşınması sayesinde sermaye kendi önündeki tıkanıklıkları aşmayı amaçlamaktadır.

Sürece bir bütün olarak baktığınızda, bunu aşarken nelerin yapılması gerektiğine ilişkin yasal düzenlemelerle uğraşıyoruz biz. Bu sürece karşı devlet organizasyonu ya da kamu hizmetlerinin yapılma biçimine baktığımız zaman, zaten toplumsal olarak orada bir bütçe hakkının var olduğunu görememekteyiz. Bütçe hakkı olmadığı gibi, toplumsal haklara sahip çıkan bir toplum yapılanmasını da izleyememekteyiz. Böyle olduğu zaman, sadece işleri devlete havale ederek çözmemiz de çok mümkün değil. Yani toplum siyaseten zenginliğini üretmemiştir, üretmediği için de bağlı koşullar çerçevesinde çözümlenmelerini

ortaya koymaktadır; yani kamu hizmetini devlet yapsın. "Kamu hizmetini devlet yapsın" dediğinizde devlet de diyor ki şimdi, "ben bu kamu hizmetini etkin, verimli, şöyle, şöyle, şöyle" sayıyor, o güzel bir sürü sözcükle sayıyor" ve diyor ki, "benim bunları yapabilmem için, artık sermayenin başarılı olduğu yöntem olan yönetişime geçmeliyim". Yönetişime geçtiğiniz zaman, bir şirket yönetir gibi devletin yönetilmesi kendini dayatıyor, o zaman da bütçeyi açıp bakıyorlar. İmalat sanayine baktığınız zaman dünyada, işçilik maliyetleri yüzde 8-12 arasında. Bütçeyi açıp bakıyorsunuz, personel ödemeleri yüzde 21. Demek ki bu maliyetin düşürülmesi gerekiyor, demek ki kamu çalışanı fazlası var. Bu maliyeti nasıl düşüreceğiz? Çünkü bütçedeki faiz ödemeleri aslında sermayenin kâr alanı. Dolayısıyla işgücü maliyetlerini aşağıya çekip kârlılığını arttırma yöntemini nasıl bir şirket içinde düzenliyorsanız, aynı şeyi kamu bütçesi için de düzenlemeniz gerekiyor, kamu bütçesi için düzenlerken de bu modelleri uygulamanız lazım. Hangi modelleri uygulayacaksınız? Dönüyorsunuz, onun da örneklerini yine şirketlerde, özellikle başta Toyota'nın uyguladığı yöntemler olmak üzere Toyotizmin yöntemlerini taşımaya çalışıyorsunuz ve bunları taşıırken de diyorsunuz ki, "ne yapayım? yerelleştireyim, dağıtayım, yerelleştirdiğimde küçük birimlere indirirsem, ihtiyaç etkinlik analizlerimi daha iyi yaparım; bu analizleri yaptığımda burada eğer bir işgücü fazlalığı varsa, bundan kurtulurum. Bu işgücü fazlalığı, kamu çalışanlarından kurtulmak için, bunları sözleşmeli yaparım, çalışanları da performans analizlerine tabi tutarım." Bir de strateji geliştirme yöntemi getiriyor ve bunlara da "her seferinde daha yüksek hedefler belirlerim, dolayısıyla da insanlar bu hedeflere ulaşmak için birbirlerinin sırtına basarlar, birbirlerini yerler, bitirirler; ama benim istediğim performansa da ulaşırlar, ulaşamayanları da ben tasfiye ederim, kamu çalışanlarından kurtulurum."

Kaldı ki, bu hizmetlerin hepsini benim görmem de çok anlamlı değildir, eğer bir etkinlik peşindeyse, bu hizmetleri en etkin gören yer olan piyasaya devredebiliyorsam, devrederim. Fakat bu bir refleks üretmiyor toplumda; mesela iktisat öğrencileri, sosyal bilim öğrencileri üniversitede eğitime başladıklarında, örneğin kamu maliyesi dersini aldıklarında, orada şöyle okutuluyor ders: Ortada bir kamu malı vardır. Neden kamu malı vardır; özelleşemediği için. Bir de özel mal vardır, bunların dışında bir de arada kalan yarı kamusal mallar vardır, o yarı kamusal mal esnek bir şeydir; yani konjonktüre göre o "yarı" lafı sizi piyasanın içine de taşır, kamuda da bırakır. Bugün konjonktür sizi piyasanın içine taşıyor, dolayısıyla formasyon olarak böyle bir ideolojik giydirmeye çıktığınız zaman diyorsunuz ki, "bu yarı kamusal mal, bugün için piyasada üretilmesi daha iyi." Sosyal devlet zamanında devlette üretilmesi daha iyiydi, ama bu bir maldı; yani eğitim de yarı kamusal nitelikli maldır, sağlık da yarı kamusal nitelikli maldır, sosyal güvenlik de. Hangi yerde, hangi alanda daha iyi üretilecekse oraya gider; ama bunun nerede, nasıl, ne biçimde üretileceğinin göstergesini belirleyecek olan ağırlıklı olarak sermayenin kârlılık

göstergeleridir. Sermaye eğer bunlar devlette üretildiği halde yeterli kârlılıklara ulaşırsa, bu sosyal devlettir; bunların devlette değil de piyasada üretilmesi sonucunda yeterli kârlılık sağlayacaksa, bunun adı etkin devlettir, dolayısıyla yönetişime geçmesi gereklidir.

Burada genellikle hep biz geçmişe ve bugüne kadar olan kısmı konuşuyoruz, bugünden yarına dair de biraz konuşmak gerekiyor; yani piyasacı muhafazakârlarla devletçi muhafazakârların arasına sıkışmaktan biraz korkuyorum. Dolayısıyla böyle bir nostalji muhafazakârlığının içinde dolaşmaktansa, biraz geleceğe ait konuşmak gerekiyor. Kamu yönetiminde reform gereksinimi var mı? Ben "var" diyenlerdenim. Peki, bu reform değilse, başka bir şeyin mi yapılma gerekliliği var? Evet, başka bir şeyin yapılma gerekliliğinin olduğuna inanıyorum. Kamu yönetiminde kamusal alanın düzenlenmesinde ya da algılanılmasında bir yenileme, bir yeniden yönetim anlayışının hayata geçirilme zorunluluğunun olduğuna inanıyorum. Bu nasıl olacak diye baktığınızda, bu devletten, sermayeden, dinden; yani hegemonik olma süreçlerini üzerinde taşıyan bütün unsurlardan dışarıda, başka bir noktada, başka bir özne üzerinden kurgulanmalı, bu da tam da toplum tarafından kurgulandığı zaman anlamlı diye düşünmekteyim. O zaman burada kamu hizmetinin niteliğine bakarak bunu konuşmamız gerekir.

Kamu hizmetinin niteliği gereği bir mal değildir; kamu hizmeti, toplumsal gereksinimlerin giderilmesi için ortaklaşa alana sunulan bir hizmettir, ortaklaşa alana sunulduğu için bir rekabete dayanmaz, olabildiğince daha fazla insanın yararlanması esasını güder ve dolayısıyla da burada bir ortaklaşalık, bir paylaşım süreci vardır ve kamu hizmeti bir kere böyle tanımlanmalıdır. Dolayısıyla kamu hizmetini nitelikli hale getirmek, piyasa anlamında kalite ve standartları bu alana taşımayı gerekli kılmaz. Örneğin eğer "çok kaliteli kamu hizmeti üretelim" diyorsanız, çok kaliteli kamu hizmeti ürettiğinizde bundan yararlananların sayısı düşüyorsa, kamu hizmeti niteliği ortadan kalkmaya başlamıştır. Hep yakınılır SSK önündeki kuyruklardan ve SSK'daki hizmet kalitesinden; peki, paralı bir hastane önünde kuyruk yoktur, ama paralı hastanelere kaç kişi girebilir, ne kadar insan girebilir? Bu ortadadır, "fiyatı ödeyen yararlanır"ı getirdiğiniz zaman, dışarıda bırakmayı getiriyorsunuz. Oysa kamuda dışarıda bırakma değil, kapsamak önemlidir. Böyle baktığınızda, bu hizmetin niteliğini nasıl arttırabiliriz? Bu hizmetin niteliğini arttırmamızın yolu, bir kere kamu kaynaklarını israf etmemekten geçiyor. Diğer bir önemli özellik de eşitlikçi bir yönetsel anlayışı hâkim kılmaktan geçiyor. Eşitlikçi yönetsel anlayışı hâkim kılabilmek için de demokratik kanalların olabildiğince açık olması lazım, yani katılımın. "Katılımın sağlandığı, en çok sağlanabileceği yerler neresi?" sorusunun yanıtı yerinden yönetim alanları. Dolayısıyla merkezi yapıda bu kanalların giderek kapalı biçime dönüşmesi demokratik katılımın önünde bir engeli oluşturmaktadır. Demokratik katılım kanallarını açmak demek, üzerinde durulan yerleşmeye olanak sağlamak anlamını taşımamalıdır. Yerleşme sözcüğü biraz itici bir

sözcük, Dünya Bankasının filan çok zikrettiği ve böylece sermayenin çok kullandığı bir kavram, yerinden yönetim sözcüğünü kullanmak, belki buna bir karşıtlık anlamında olumluluk diye düşünüyorum.

Demokratik katılımın sağlanması, beraberinde tabii demokratik denetimi de getirecektir. Demokratik denetim, bizzat katılanlar tarafından kendiliğinden sağlanacaktır. Ama hemen peşinden, burada demokratik planlamanın da önemli olduğunu görüyoruz; yani parçacıklı yapılar değil, bütünsel yapının korunması açısından. Neden? Çünkü dedik ki, kamu hizmetinde eşitlik önemlidir. Kamu hizmetinde eşitliği savunuyorsanız, hizmetin yöneldiği kamusal alanı belirlediğinizde, bu kamusal alanın içinde kalan bütün bireylerin, birimlerin, toplumun eşit düzeyde o hizmetten yararlanması esas ise, yararlanan ve alan itibarıyla bir bütünlüğü sağlamanız gerekiyor. Örneğin eğitim hizmetine baktığınızda, İstanbul'u, Adıyaman'ı, Muş'u birbirinden kopartamazsınız; aynı hizmeti, aynı eşitlikçi bir düzende sağlamakla yükümlüsünüz. Ama bir bölgenin su şebekesi problemini o bölgenin yöre halkı çözebilir, oradaki su şebekesi probleminin çözülmesi diğerini dışarıda bırakacak bir süreç değildir. Dolayısıyla kaynakların kullanılmasında demokratik planlama çerçevesindeki o bütünsel yapının korunması önemlidir. Bu kaynaklar nereden elde edilecek? Vergilerden elde edilecek. Vergilerin toplanmasında da, ki bir eşitlikçi toplum anlayışına sahipsek, sadece demokratikleşme yetmez, toplumsal hakların kullanımında da eşitlikçi yapı varolmadan demokratikleşmenin çok anlamlı olacağını düşünmüyorum. Böyle bir savımız varsa veya böyle bir mücadelemiz varsa, eşitlikçi bir toplumsal yapının yeniden kurulmasında en önemli ekonomik aracın vergiler olduğunu düşünüyorum. Tabii bu adaletli bir vergi sisteminin varolmasına bağlı. Adaletli bir vergi sistemi, herkesten gücüne ve servetine göre vergi alınmasını zorunlu tutuyor. Vergi dışı bir araca yöneldiğinizde -bu fiyattır- burada piyasanın eşitlik körü olmasından kaynaklanan eşitsiz ilişkilerin hâkim olduğunu görüyorsunuz.

Peki, vergiler nasıl olmalı, bugünkü gibi mi? Örneğin vergilerde dolaylı vergilerin payı yüzde 70'i aşmışsa, bu da eşitsizlik yaratan bir şeydir, dolayısıyla bu da fiyat benzeri bir vergidir. O yüzden vergilerde Gelir ve Servet Vergisinin ağırlığı mutlak olarak arttırılmalıdır ki, eşitlikçi yapı sağlanabilsin. Bazı yerlerde sunulan kamu hizmeti kendi kaynağını yaratabilir, örneğin üniversite öğrencilerinden harç almak gibi. Bu bir kapı açmaktır, kapıyı aralamaktır, "o yarı kamusal esnekliği gün gelir kullanırız" kapı aralığına benzer. Üniversite öğrencilerinden harç alarak ya da zengin üniversite öğrencilerinden para alarak fakir üniversite öğrencilerini okutmak gibi Robin Hood merkezleri değildir üniversiteler. Bu vergiyle çözülecek bir problemdir, vergiyle finanse ederseniz, bundan yararlananların maddi durumlarının farklılıkları vergi mükellefi sorumluluklarıyla giderilir; yoksa öğrenci olma kimlikleriyle değil. Dolayısıyla bu bütünlüğü vergi üzerinden sağladığınızda, kaynakları bu şekilde planladığınızda, bu eşitlikçi yapıyı kamusal alan sınırları içinde kurmuş oluyorsunuz.

Kamu hizmetinin eşitlikçi anlayışına vurgu yapıyorsak, bu hizmeti sunanların da eşitlikçi hizmet üretme yükümlülükleri vardır. O zaman kamu çalışanlarının da birlikteliği önemlidir. Dolayısıyla burada da yerleşmiş bir çalışma hayatından daha çok, bütünleşmiş bir çalışma hayatının kurgulanması önemlidir, eşit hizmetin sunulabilmesi için. Çünkü topluma bu hizmeti sunarken, toplumsal gereksinimleri giderirken, burada bir farklılaşmayı yaratmamak gerekiyor.

Dolayısıyla geleceğe yönelik eğer eşit/özgür bir toplum hayali kurguluyorsak, burada demokratikleşme ve toplumsal hakların geliştirilmesini amaçlıyorsak, burada yerinden yönetimi dışlamadan; ama yerinden yönetimi de bugünün reform diye sunulan ya da küreselleşme süreciyle karşımıza çıkan bir sermaye hegemonik yapıya indirgmeden ele alıp tartışmamız, yorumlamamız gerekiyor diye düşünüyorum. Devlet egemen, devlet endeksli bir çözümlenme toplumsal açıdan yine yoksulluğu ve yoksunluğu sermayenin içinde bulunduğu konjonktüre göre sağlamıştır ve sağlamaya da devam edecektir. Dolayısıyla bu merkezi yapının güçlendirilmesinden daha çok, merkezi yapının olabildiğince denetlenmesi ve merkezi yapıyla yerel yapı arasındaki bütünsel ilişkilerin kurulması, kurgulanması önemlidir.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Sayın Temelli'ye çok teşekkür ediyorum, çok akıcı bir değerlendirme de yaptı. Tabii 12 Eylül sürecinin bu noktaya kadar taşındığı bir yapının içinde rol alıyoruz, bunun doğurduğu sonuçların şimdi bedellerini de hep beraber toplum olarak çekiyoruz.

Sayın Temelli'ye salonda katkı vermek veya soru sormak isteyen arkadaşımız var mı? Varsa buyurun.

SALONDAN- Sunumunuzda özellikle geleceğe yönelik bir perspektif sunduğunuz için, birçok şeyin aslında önünü açtınız; hem denetim açısından, hem hizmetin sunumu açısından. Bu demokratik denetim konusunda somutlaştırdığınız ve somutlaştırma noktasında önerme yapacağınız bir model var mı; Türkiye açısından, Türkiye dinamiklerini de gözetilen bir yerden? Bu çok önemli bir kavram; çünkü şu anda kamu hizmetleriyle ilgili çok tartışılması gereken bir boyut olmasına rağmen denetime kilitlenmiş durumda, denetleme sistemine. Ama kilitlenen yer asla halkın ve toplumun diğer kesimlerinin taleplerini içeren bir yer değil, sadece teftiş kurullarıyla sınırlı bir denetim tartışması yürütülüyor. Bu demokratik denetim mekanizmalarıyla ilgili ve perspektif sunma açısından bir somut önerme istiyorum.

Teşekkür ederim.

SEZAI TEMELLİ- Somut önermem yok, dolayısıyla; yani "şöyle olursa, böyle olursa" böyle bir deneyimin içinden de çıkıp gelmiyoruz. Fakat bugünkü tartışmalar bir bürokratik yapılanma üzerine yapılan tartışmalar, dolayısıyla bir

bürokratik yapılanmanın korunmasına ilişkin ya da tersi...Demokratik denetim dediğimiz zaman, aslında idarenin yapmış olduğu icraatlardan dolayı hesap verebilirliğinin topluma açılan penceresi, bunun sürekli hesap verebilir olması ve toplumun yöneticileri geri çağırma hakkına sahip olması. Dolayısıyla gidip açık bütçelerle, harcamalarla kamu hizmetinin nasıl sunulduğunun bilgisini alabiliyorsanız ve bu bilgiyi tartışabiliyorsanız, bunun üzerinden siyasetinizi yapabiliyorsanız ve geri çağırma haklarınız da elinizdeyse, zaten denetim demokratikleşmiştir. Ama bir bürokratik kafes içinde kalıyorsa denetim, bu toplumdaki yalıtılmışsa, toplum eğer denetim sonuçlarına bile yeterince vakıf olamıyorsa, o zaman burada demokratik denetimin bilinçli olarak dışarıda bırakıldığını izliyoruz. Örneğin bugün özerk kuruluşlar da böyle bir gelişmeye neden oluyor, kendi kafeslerini oluşturuyor. Dolayısıyla özerklik anlayışındaki o çarpılma da zaten bizi biraz yanıltıyor. Yani demokratik denetim deyince, özerk yapılar oluşsun anlamında söylemiyorum, o bütünsel yapıyı her zaman arka planda koruyorum. Neye göre özerklik bu? Mesela özerklikten bizim anladığımız ya da benim anladığım şu: Topluma karşı hegemonik bir yapı, güç, bir saldırı alanı, bir şiddet alanı, bir tasfiye alanı oluşuyorsa, toplum buna karşı özerk, kendini korumalıdır diye düşünülür; yoksa toplumdaki kendini soyutlamak anlamıyla özerkleştirilmek değil. Bu anlamıyla denetimin demokratikleşmesi aslında tabii çok uzun bir yola ihtiyaç duyuyor; çünkü henüz yeterince demokratikleşmemiş bir toplumda denetimin demokratikleşmesi biraz daha uzak bir zaman dilimine denk düşüyor.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Teşekkürler. Bir soru vardı, bu son soru olsun; çünkü son konuşmamıza da zaman ayırmamız açısından.

SALONDAN- Teşekkür ederim. Kamu hizmetlerinin niteliğiyle ilgili tanımlamanızda eşitlikçi vurguyu çok fazla yaptınız. Ancak eşitsiz ilişkilerin egemen olduğu koşullarda böylesine, bu anlamda bir eşitlikçi kamu hizmeti sunma bir paradoks yaratmaz mı sizce?

Teşekkür ederim.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Bir arkadaşım daha söz istedi. Buyurun.

SALONDAN- Aslında konuşmacı arkadaş bu konudaki görüşünü biraz belirtti, ama biraz açılması gerektiğini düşünüyorum soracağım sorunun. Bu mevcut yasa tasarısına tamamen mi karşı çıkmak gerekiyor, yoksa kitle örgütleri ve sivil toplum örgütleri çıkarılmaya çalışılan bu Yasayı daha iyiye dönüştürme mücadelesi mi vermesi gerekiyor? Yani bu Yasaya temelden karşı çıkarılması mı gerekiyor?

SEZÂİ TEMELLİ- Eşitlikçi demek, herkes bundan eşit miktarda yararlansın gibi bir ütopye eşitlikçilik değil, demokratik planlamaya bağlı bir eşitlikçilik. Dolayısıyla bunun planlanması önemli. Toplumsal gereksinimlerin giderilmesine yönelik bir kamu hizmeti üretiyorsanız, bunun planlamadan, herkese eşit

miktarda dağıtılması gibi bir anlam çıkartılmamalı buradan. Örneğin bugün üniversite sorunu bunun tipik yanıtını veriyor. 1,5 milyon insan üniversite kapısına gelir, 110 bin kişisi örgün öğrenime girer, 1 milyon 400 bin kişi dışarıda kalır. Derler ki, "siz fırsat eşitliğinden yararlandınız, işte bu fırsat eşitliği idi. Kapıya kadar eşittiniz, ama ondan sonrası, maalesef kazanamadınız." Dönüp şu soruyu sormak lazım: Eğitim hakkına sahip bireylerin yegane eğitim hakkı üniversite okumak mıdır yada ne kadar üniversite öğrencisine gereksinimimiz vardır? Bunun başka bir eğitim planlamasıyla giderildiğini düşünürsek, o zaman üniversite kapısına gelen öğrenci sayısı 50-60 bin olursa, üniversitenin kontenjanları da 100 bin olursa, burada eşitlikçi çözüm sağlanmıştır. Ama ortaöğretimde bu planlamanın yapılmadığı, ilköğretimde, okul öncesinde bu planlamanın yapılmadığı bir süreçten bütün herkesi o kapatılma mekânları olan üniversitelerin önüne yığarsanız; açık öğrenimiyle, şununla, bununla genç nüfusun ortalama 5 senesini burada tutmak önemli bir hedefse, buradan bir eşitlikçi çözüm üretmek mümkün değildir.

Diğer soruya gelince, ben Yasanın tümüne karşı çıkılmasından yanayım. "Yasanın içinde bazı maddeler iyidir, bazı maddeler kötüdür", bana anlamlı gelmiyor, bu türden yaklaşımların Hükümetin izlediği siyaset taktiğine katkı sağlayacağını düşünüyorum. Hükümetin bu taktiği YÖK sürecinden izlenebilir, bu taktiği sayesinde Üniversitelerarası Kurulu yanına almıştır; Üniversitelerarası Kurulu yanına alarak, bu anlamdaki muhalefetin önünü ciddi anlamda kesmiştir, öğretim üyelerinin böyle handikapı vardır. Bugünkü Yasa Taslağının baktığı pencere piyasa penceresidir, eğer biz toplumsal açıdan konuya yaklaşıyorsak, bu pencereden bakarak toplum açısından bu konuda bir kazanım yaratmamız mümkün gözüküyor.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Bütün katkılarınız için çok teşekkür ediyorum Sezai bey, gerçekten güzel bir sunuş oldu. Tabii o tuzağa biz İş Kanununda bir kere geldik, öyle oldu; birkaç makyaj değişikliği noktasında bazı yaklaşımları koydular ve böyle bir sunuş yaptılar, ondan sonra o oyuna gelenlerle beraber o Yasanın nasıl bir tuzak oluşturduğunu hep beraber gördük. Tabii biz de bazı değişimleri istiyoruz, o değişimleri isterken de o tuzağın içerisinde başka tuzakları bu sistem içerisinde koyabiliyorlar.

Fazla konuşmadan -çünkü bu konuşmadan sonra bir yemek arası da vereceğiz- "Kamu Reformunun Dinamikleri" başlıklı tebliği sunmak üzere Birgül Ayma n Güler hanımefendiyi davet ediyorum.

BİRGÜL AYMAN GÜLER- Üç konuşma aslında konunun pek çok boyutunu ortaya koydu. Küresel dinamikler itibarıyla de bu tasarıların arkasında kimin varolup kimin varolmadığını aslında gayet iyi biliyoruz. O yüzden doğrusu bu konuşmanın bilineni malum anlamına gelmesinden endişe ettim hazırlanırken.

Bir miktar "bazı yeni gelişmeler var mı? Küresel örgütler yeni bir perspektif geliştirmişler mi, yoksa şimdiye kadar bildiğimiz genel perspektiften mi hareket ediyorlar?" diye araştırmaya gayret ettim. Gördüğüm şey şu: Bildiğimiz gibi -bir kere onu teyit etmek önemli belki- bu Tasarının sahibi olan küresel aktörler var. Elimizdeki tasarılar yerli tasarılar değil; elimizdeki tasarıların tasarımı ve hatta uygulamaya konulması hiç kuşkusuz yabancı kaynaklıdır. Yabancı aktörlerin arasına birinci sahip IMF'dir, bunun kanıtı da var; yani bizim bazı incelemeler yapıp, çıkarsamalarda bulunup söylediğimiz bir söz değil bu. Beşinci gözden geçirme mektubuna, yani 2002 niyet mektubu üzerine imzalanmış stand-by'ın 3 ayda bir yürütülen gözden geçirmelerine -her biri bir ek niyet mektubuyla yürüyor- baktığınız zaman, kamu reformu diye andığımız bu yapının, Kamu Maliye Yönetimi ve Kontrolü Kanunu, Memurlar İçin Ahlak ya da Etik Kanunu, İdari Usul Kanunu, Bilgi Edinme Kanunu, Sosyal Güvenlik Sistemi Kanunu, Belediye Reformu Yerel Yönetimler Yasa Tasarıları tek tek anılmak üzere, Türkiye'nin önüne IMF'nin çalışma tarzında "yapısal kriter, önkoşul, performans kriteri, yapısal performans kriteri" biçiminde getirilmiş durumda.

Altıncı gözden geçirmeyi henüz Hazine, hazine.gov.tr sayfasına yerleştirmede; ama biliyoruz ki, altıncı gözden geçirme de hazırlandı. Altıncı gözden geçirmede sanıyorum kamu reformunun takviminden bahsedilecek, "şu tarihe kadar şunun çıkması, şunun Meclise gitmiş olması, şunun şu aşamada bulunması" gibi. IMF - özellikle gözden geçirme mektuplarında çok iyi incelenmeli ve kamuoyuna birebir anlatılmalı- kamu reformunun birinci dereceden sahibi olarak karşımızda duruyor.

İkinci önemli sahip Dünya Bankası. Dünya Bankası -1950'den bu yana 173 tane olmuş son tarih itibariyle- 1950'de ilk Proje Kredisi Anlaşmasını imzaladığımız ve günümüzde sayısı 173'e varmış proje kredisi imzaladığımız bir örgüt. Dünya Bankası 1980 yılında çalışma sistemini değiştirmişti. "Yapısal uyarılama kredileri" adını verdiği -Structural Adjustment Loan "SAL" diye hep konuşuldu İngilizce kısaltmasıyla- o krediler sayesinde iktisadi ve mali liberalizasyon politikalarını, TEK'i yeniden yapılandırma, tarımsal KİT'leri özelleştirme, bankacılık sistemini çözüme; şu yaşadığımız büyük liberalizasyon, büyük çözülme, devletin küçültülmesi politikalarını bu proje kredileriyle birebir tasarladı ve yönetti. SAL sistemi 1980'de çıkmıştı, Dünya Bankasının yeni çalışma tarzıydı. Türkiye'nin önemi de şuradadır: İlk SAL Türkiye'ye açıldı; Arjantin'e, Şili'ye ya da Brezilya'ya değil. Dünya genelinde bu yeni çalışma sisteminin ilk kredisini alan ülke Türkiye, bu açıdan da kendimize özgü bir yönümüz var.

1990'ların sonlarına doğru Dünya Bankasının çalışma tarzına daha önce varolan, ama şimdi ilke düzeyine çıkardığı yeni bir çalışma tarzı belirmiş durumda. Özellikle 1998'e kadar birkaç adet yapılmış, ama 98'den bu yana SAL sisteminin de üzerinde seyreden "Ülke Yardım Stratejisi Raporlaması" adını verdiği bir yeni sistemle çalışmaya başlamış. Kısaca CAS, "Country Assistant Strateji"

dedikleri -CAS, biz öyle analım şimdi- SAL'lar ve CAS'lar dönemi. 21. Yüzyılı Dünya Bankası CAS dönemiyle açıyor. CAS, 3 yıllık, en az 2 yıllık bir ülkenin yeniden yapılanmasını planlayan bir mekanizma. Türkiye'ye ilk 2000 yılının sonunda, Aralık ayında taslak olarak hazırlanmış, memleketin 2 yıllık genel değerlendirmesi yapılmış ve bu değerlendirmede Türkiye'ye ne kadar kredi açılacağı, bu kredilerin birbirleriyle hiyerarşik ilişkilerinin ne olacağına karar verilmiş. Biz 2001-2003 -3 yıllık- yıllarında ne yaşadysak, Kemal Derviş'in -1999'du yanılmıyorsam- güçlü ekonomiye geçiş programıyla beraber somutlanan ne kadar yasal değişiklik yaşadysak, birinci CAS çerçevesinde takvimlenerek ortaya konulduğunu görüyoruz.

Birinci CAS çerçevesinde Dünya Bankası Türkiye'ye toplam 5 milyar dolar kredi açmış, bunun büyük bir kısmı bankacılık sektörünün reformuna gitmiş -şu büyük banka hortumlamaları, banka kurtarmaları, kamu bankalarının özelleştirilmesi- geriye kalan kısım mali reform ve kamu yönetimi reformuna harcanmış. Kamu sektörü reformu, bunun iki tane özel kredisi var; birisi 2000, birisi 2001 tarihli olmak üzere. "Program amaçlı mali yönetim ve kamu sektörü uyarılama kredisi" adında 2000 yılında açılan kredi, "kamu mali yönetimi ve kamu sektörü reformu uyarılama kredisi." 2000 yılında açılan toplam tutarı 1 milyar 100 milyon dolar, 2002 yılında -ikinci diye geçiyor, PFPSAL diye anıyorlar kısaca- verilen 1 milyar 350 milyon dolar. 2 milyar 450 milyon dolarlık bu kredi, özel amaçlı, program amaçlı ve doğrudan doğruya mali reform ile kamu sektörü reformuna odaklanmış durumda.

2001 yılının ortalarında Dünya Bankası birinci CAS'ın İlerleme Raporunu çıkarmış. Dünya Bankasının web sitesinde bu var; incelenmeye değer, çoğaltılmaya, çevrilmeye, tartışılmaya değer, 70 sayfa filan. Günümüzde bu İlerleme Raporunun da gösterdiği hedefler doğrultusunda 2003, 2004, 2005'i kapsamak üzere Türkiye'nin ikinci CAS'ı hazırlanmış durumda. Dünya Bankası 6 Kasım Perşembe günü Washington'da -kendi organıdır, icra direktörleri- icra direktörlerinin yaptığı toplantıda bir karar verdi. Türkiye'ye 2003, 2004, 2005 yıllarını, 3 yılı kapsamak üzere kamu sektörü reformunu destekleyecek 4,5 milyar dolarlık kredi açılması kararı verdi. 6 Kasım önemli bir tarih. 3 Kasım Pazartesi günü Hükümet önemli bir iş yaptı. Ne yaptı? Hazırladığı güzel kitapları göstererek, Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısını kamuoyuna sundu ve o sunuş sırasında dedi ki, "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanunu var, bunu en kısa zamanda da Meclise göndereceğiz, bu başlangıçtır" dedi, bunun arkasından diğerleri gelecek.

Hemen burada önceki konuşmalarla bağlantılı yorum yapmak gerekiyor. Aziz Konukman, "zaten bunlar yapılıyor, aslında minare çalındı, kılıfı geçirilecek" dedi. Ben o kanıda değilim, henüz öngörülen şey yapılmıyor. Öngörülen şeyin yapılabilmesi için bu ülkenin işçilerinin, köylülerinin, ücretlilerinin, odalarının ve sendikalarının üzerinden buldozer gibi geçmeleri gerekecek.

Henüz yapılmak istenenin çok küçük kısımları, hem mevcut kamu düzenini örselemek için, hem de yapılmak istenenin ilk denemelerini, kimi zaman ilk dirençleri ölçmek amacıyla gerçekleştirmek için yapılıyor.

Sağlık sektöründe çıkarılan eleman temininde güçlük nedeniyle sözleşmeli personel istihdamı meselesi ilginç bir şey yaptı, 657'de bir küçük değişiklik yaptı aynı zamanda, 657'ye bir fıkra ekledi. 657, bunun 36. Maddesi kamu sektöründe çalışan memurları tanımlar, tanımların içerisinde sağlık personeli yardımcı sağlık hizmetleri sınıfı da tanımlanır. Onun tanımlandığı yerin altına bir fıkra ekledi, dedi ki, "bu hizmet sınıfında çalışanlarca yapılan işler özel sektöre hizmet alımı yoluyla gördürülebilir." Sağlık sektöründeki büyük özelleştirme dalgasının küçücük uçlarından birini yakaladı. Bu sağlık alanında ilk, diğer alanlarda da ilk; ama ilginç bir şey, bu düzenlemenin ilk uygulandığı tarih 1988. Yine 657, yine 36. Madde, yine aynı maddede hizmet sınıfları sayılmış; yardımcı hizmetler sınıfı, onun altına bir fıkra eklenmişti. Özal hükümeti zamanında, "bu hizmet sınıfında çalışanlarca görülen temizlik vesaire gibi hizmetler piyasadan alınabilir" denilmişti. O zamanı çok iyi hatırlıyorum; "bu kadar da muhalefet etmeyin, her şeye hayır, her şeye hayır diyorsunuz...." (Bu suçlamayı ciddiye almamak gerek; bu yeniş sağcı küreselci saldırılar karşısında ana görev her şeye hayır demektir) "...Böyle uyumsuzluk yapmayın, bir kere bu hüküm emredici değil, 'gördürülebilir' diyor" denmişti. Gerçekten de maddeye göre bir kamu kuruluşu, yardımcı hizmetleri doğrudan görmenin yanısıra gerek görüyorsa ihale edip özel sektör eliyle de yapabilir hale getiriliyor, işi hangi usulle yapacağını kendisi takdir ediyordu. İkincisi, "asıl hizmetler değil ki maddeye konu olan!" denmişti, "temizlik, yemekhane işi, güvenlik işi; bırak asıl işini yapsın idare, asıl yürütmesi gerekeni." Bu da makul görünüyordu, pek de önemli bir özelleştirme operasyonu sayılmazdı yapılan. Tartışıldı, ama bunun üzerinden "nasıl bir planın parçasıdır bu hüküm?" diye bir sorgulama yapılmadı. Şunu yaşadık sonunda: 2 yıl geçmedi, Ankara'da çok barizdi, kamu kurumlarının yemekhaneleri Sodexo tarafından işgal edildi mi?.. Bir transnasyonel yemek şirketi, bu memleketin askeri ve sivil tüm kamu kurumlarının yemekhane hizmetini alıverdi. O uygulamanın üzerinden 14 sene geçti şimdi, Ulusötesi şirket alanda tekel durumunda; ama çok da göz önünde değil son zamanlarda. Yerli lokantacı öne çıktı, pek çok yerlere yerli lokantacı "franchising" sistemiyle iki-üç tane transnasyonelin taşeronu olarak girer oldu. 1988'de başlayıp, o zaman 'yardımcı hizmetler sınıfı işleridir' diyerek biraz es geçtiğimiz düzenleme, sağlık hizmetlerine sıçradıktan sonra, şimdi Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısıyla tüm kamu hizmetlerini kapsayacak genişlikte karşımıza çıkıyor. Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı diyor ki, "kamu kurum ve kuruluşları yalnızca yetkili organlarının kararıyla kendilerine kanunla verilmiş olan görevleri üniversitelere, noterlere, sivil toplum kurumlarına, özel sektöre gördürülebilir." Bir kez daha yapacak mıyız aynı hatayı? "Gördürülebilir diyor canım, gördürmeyebilir de. Yetkili organ karar versin; kararın en güzeli yerinde,

yerelde verilir. Sen mi bileceksin Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Bingöl'deki ihtiyaçlarını? Bırak, özelden alabiliyorsa, özelden alsın; kamudan alabiliyorsa, kamudan alsın; serbestleştirin, özgürleştirin" diyecek miyiz?

Çok açık olarak arkadaşlarım çok yetkinlikle anlattılar; Tasarıda özellikle bu hükümle beraber gelen şey tüm kamu hizmetlerinin özel sektöre devri yoluyla tasfiye edilmesidir. Bu tasfiyeyi gerçekleştirmenin çok pratik bir nedeni vardır; bu pratik nedeni hiç böyle büyük kuramlardan falan yürümeysin, çok pratik bir nedenden başlayarak düşünelim. Bu ülkede özelleştirme çalışmaları yürütülürken -özelleştirme KİT'lerde başlamıştı-, KİT'lerde özelleştirmeyi yapabilmek için ilk yapılması gereken şey KİT'de çalışan 657 güvencesindeki insanın ve işçi olarak çalışan insanların bütün güvencelerden yoksun kılınmasıydı. Sözleşmeli olurlarsa, emekli edilebilirler, başka bir kuruma transfer edilebilirler, işten çıkarılabilirlerdi. Dolayısıyla bu dünyaya sözleşmelilik geldi Anayasa Mahkemesiyle, kavgalarla beraber; ama sonuçta sözleşmelilik cazip kılındı, memurluktan ve işçilikten sözleşmeliliğe geçişler oldu, başka kurumlara gönderilerek çok kolay eritildiler, böylece KİT'ler personel engelinden kurtuldu, çok kolay satıldılar. Ziraat Bankasında da böyle yapılıyor şimdi, 36 bin personeli "istersen memur ol, ama başka bir kuruma gideceksin. Sözleşmeli olmak istiyorsan burada kalacaksın, ama ipin elimde!."

Merkezi idare personeli dediğimiz, camideki imamından sokaktaki polisine, köy okullarında iş yapan öğretmeninden sağlık evlerinde iş yapan sağlık personeline kadar merkezi idare personeli, 2 milyon insan demektir. Bu kütle eliyle görülen kamu hizmetlerini özelleştirmeden önce, özelleştirmeyi yapabilmek için, bunlardan kurtulmanız gerekiyor. Ama böyle büyük bir kütle nasıl eriteceksiniz? Ziraat Bankasındaki 36.000 kişi, 2,5 milyonluk kamu istihdamı içinde dağıtılarak eritebilir; ama 2 milyonun dağıtılabileceği bir yer yoktur. Bu kütle, zaten memleket coğrafyasında çalışıyor, kimse Ankara'da oturmuyor, bunların yüzde 1'i Ankara'da Bakanlık merkezinde iş yapıyor. Bu 2 milyon insanın statülerinden, anayasal güvencelerinden kurtulmanız gerekir. Bunun bir tek yolu vardır; hizmetleri yerelleştirmek! Eğer hizmetleri yerellik ilkesi doğrultusunda özel idare ya da belediyeye personeli haline getirirseniz, taşınır-taşınmaz malları bütçesiyle beraber devrederseniz, ilkeyi de "mahalli idarelerde istihdamın esas sözleşmeliliktir" diye belirlerseniz, özelleştirmenin önündeki personel engeli biter. Yerelleştirme politikasıyla özelleştirme politikası öyle iç içe ki, biri olmadan diğeri mümkün olmuyor. Bunu bildiği için, Dünya Bankası ikinci CAS doğrultusunda hedefini çok açık koymuş durumda.

ikinci CAS'ın, 4,5 milyar doların amacı, makroekonomik politikalar ve yönetim politikalarının desteklenmesidir.

"Peki, bu makroekonomik politikaları ve yönetim politikaları nedir?"

dediğinizde, altında açık açık sayıyor bunu;

"(1) kamu harcama yönetimi; yani bizim vergi reformu dediğimiz boyutla beraber bütçe sisteminin Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrolü Kanunu üzerinden değiştirilmesi, dönüştürülmesi;

- (2) hizmetlerin desantralize edilmesi,
- (3) belediye reformunun tamamlanması,
- (4) kamu sektörünün küçültülmesi,
- (5) özel sektörün iş yapma kapasitesinin güçlendirilmesi,
- (6) liberalizasyon politikalarının ilerletilmesi."

Bu kadirlik bir paragraf bize dünya genelinde bu iş için çalışan şebekeyi ele veriyor. Türkiye CAS İlerleme Raporu'ndan, 41 numaralı paragraftan söyleyeceğim: Bu raporda o kadar açık yazıyor ki, "partners" diye vermiş, "ortaklarımız". Dünya Bankası anlatıyor, "biz Türkiye'de bu reformu yapıyoruz. Kimlerle beraber yapıyoruz? IMF makroekonomik çerçeveyi belirlemedeki öncülük rolünü sürdürecektir diyor. Dünya Bankası, IMF'yle yakın ilişki içerisinde çalışmaya, makroekonomik politikalar ve yapısal reformları destekleyerek hızlandırmaya devam edecektir. Dünya Bankası "bu işte IMF'yle beraber ortağım" diyor.

Banka ve Avrupa Birliği çok yakın bir biçimde çalışmaktadırlar, özellikle işbirlikleri düzenleyici yapılar ve yönetim konuları üstünde yoğunlaşmıştır. Avrupa Birliğinin bütün derdi kamu alım sistemi. Kamu İhale Kurulu kurulsun, Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurulu ve düzenleyici-denetleyici kurullar daha özerk hale getirilsin; o konuya kilitlenmiş durumda. AB, katılımcı modelleri, yani kamu kudretine yerli-yabancı sermayenin katılımını sağlayan modelleri hangi mekanizmalarla kurarız sorusunun peşinde koşuyor. Düzenleyici reformlar, yönetim reformları konusunda "Avrupa Birliğiyle yakın ilişki içinde çalışmaya devam edeceğiz" diyor, "OECD bir başka yakın çalışma arkadaşımızdır." OECD'nin çalışmalarını bir genç arkadaşımız yazıp çiziyor, çok da yetkinlikle. OECD'nin Türkiye'deki etkileri üzerine Sonay Bayramoğlu'nun çalışmalarını okumanızı öneririm. OECD bu Tasarıya girmiş durumda. Bu Tasarıda kamu yönetiminin çalışma ilkeleri, 5. Maddede şöyle bir ifade var -Aziz Konukman, bir önceki tasarıdaki ifadeyi söyledi, onu da izniyle düzeltmiş olalım:- "Kamu kurum ve kuruluşları kurulmalarında, kaldırılmalarında düzenleyici etki analizine tabi tutulur" deniliyor. Önceden bu ihtiyaç-fayda analiziydi. Düzenleyici etki analizi, OECD'ye ait "regulatory impact analyzes" dedikleri, RIA diye kısalttıkları, bir devlet sistemini yeniden reforma tabi tutmak, yeniden inşa etmek için geliştirilmiş bir yeni idari reform tekniğidir. Adı üstünde, "düzenleyici etki analizi." Düzenleyici etki analizinin "halkın ihtiyaçları ve ülkenin bağımsızlığı üzerindeki etkileri" diye bir bakış açısı yoktur. Düzenleme, düzenleyici devlet, piyasaya odaklı devlettir; RIA hukuksal kararların ve kurulacak kamu

kurumlarının piyasanın önceliklerine göre kurulmasına karar vermeyi zorunlu hale getiren bir teknik olarak düzenleyici devletin inşasını gerçekleştirir.

Düzenleyici devlet, sosyal devlet olgusunu terk etmek anlamına gelir. Bu nedenle Sezai'nin söylediğine belki bir itiraz olarak olduğunu vurgulamak iyi olur. "Sosyal devlet var mıydı ki vazgeçiyoruz?" İlkeler önemlidir. Anayasada anılan şey düzenleyici devlet olacaksa, biz Türkiye'de demokratikleşme mücadelesinde fersah fersah gerilere savrulmuş olacağız. Çünkü yeni devlet örgütlenmesi, düzenleyici devlet, yönetişimci devlet bütün varlığını halkın ihtiyaçları ve ülkenin bağımsızlığına odaklamak zorunda olan bir devleti tarihe gömecek, en azından Anayasal olarak, Anayasadaki ilke gereğince. Onu savunabilmek için, "bizim Anayasa bir toplumsal oyaşma metniye, konsensüs sağladığımız ilke sosyal devlet ilkesidir" diye şimdi karşı çıkıyoruz. Bu anayasal ilkenin değışmesi, sosyal devlet kavramının yerini düzenleyici devlet ilkesinin alması, bize "tamam, her şey piyasa için tabii, Anayasada bile böyle, yapacak bir şey yok" dedirtecek.

Sosyal devletin yerine düzenleyici devlet inşa ediliyor, düzenleyici devletin bütün kurgusunu OECD gerçekleştiriyor, OECD bunun için Başbakanlığa yerleşmiştir. Düzenleyici etki analizi hükmünü, bu Tasarıdaki hükmü şu anda uygulamaya geçirdiler. Sayın Başbakanlık müsteşarı diyor ki, "Başbakanlıkta reformlarla ilgili 3 ekip kurduk." Birisi kanunlar, kararlar -oradaki öyle yasa gelince bakacak, Türk hukuk sistemine uygun mu, böyle bir değerlendirme yapacak; çünkü "bunlar İngilizce'den çevirmeye benziyor, Türkçe bile değil, Türk hukuk sistemine hiç uymuyor" diye çok eleştirildiler- ikincisi Kamu Yönetimi Temel Kanunu Grubu, üçüncüsü Mevzuatı Ve İdareyi Geliştirme Başkanlığı. İdareyi Geliştirme Başkanlığına düzenleyici etki analizi görevini verdiklerini ve o birimin Başbakanlık emrinde bu şekilde geleceğe dönük olarak organize edilmeye başlandığını söylüyor. Çok açıktır, o yapının içerisinde OECD Türkiye Cumhuriyetinin genel danışmanı olacak, düzenleyici devletin inşası için. Ama bu işin çok teknik tarafları var, içeride de o işi bilen yok, düzenleyici etki analizi bize yabancı, zaten kamu da bu işleri biliyorsunuz yapamıyor uzun süredir, özelleştirmenin de teknik analizleri ihale edilmişti. Bu iş ihale edilecek, bu işin uzmanları Avrupa'da proje kapmak için gezip duruyorlar, çok pahalı bir iş. Bayramoğlu'na atfen söyleyeyim; OECD bir düzenleyici etki analizinin Gayri Safi Milli Hâsılanın yüzde 10'u kadar bir kaynak gerektirdiğini kendi raporlarına yazmış, Gayri Safi Milli Hâsılanın yüzde 10'u. İhale edilecek olan bu işlere besbelli ki yabancı yerli şirketler, yerli taşeronlar beraber girecek. Parasını kim verecek? CAS ikiden öğreniyoruz ki, bu tarz çalışmaların parasını Dünya Bankası hazırlamış. 4,5 dolar düzenleyici etki analizini finanse etmek; yani reformu finanse etmek için zaten hazırlanmış durumda.

Dünya Bankası, IMF, AB ve OECD'den başka dördüncü bir kurumu daha "yakın ortağı" olarak ilan ediyor: "yakın ilişkilerimizi daha da geliştirmekte

olduğumuz bir başka ortak KFW'dur. Bu mali ikili yardım teşkilatıyla işbirliğinin özel bir alanda olduğunu söylüyor, belediye reformu. "KFW'yla ortaklığımız belediye reformunu tasarlamak ve yürütmek bakımından çok yakın ilişkiler içinde kurulmuştur" diyor.

Bankacılık sektöründe Japonların bir kurumundan söz ediyor, JBIC biçiminde, bunun açılımını bilmiyorum. UNICEF'le sosyal hizmetler ve sosyal koruma alanında etkin işbirliği yaptıklarını, UNDP ile -bakın, bu çok önemli bence toplum kalkınması, toplumun karar verme sürecinde doğrudan yer alması amaçlı etkili projelerde birlikte çalıştıklarını, bunun geliştirileceğini söylüyor. Bir başka deyişle Gündem 21'den söz ediyor. Toplum kalkınması diye 1992'den bu yana UNDP ile beraber Türkiye'nin gündemine gelen gündem 21 çalışmalarından söz ediyor, bunun genişletilmesinden. Son olarak NGO'lardan söz ediyor. "Pek çok NGO, küçük yardım programlarıyla finanse edilerek bu çalışma mekanizmamızın içinde yer almıştır. Ayrıca bunların dışında da bankayla seçilmiş projelerden çalışan başka NGO'lar vardır" diyor, bunları saymıyor, NGO'ların kim olduğunu burada saymamış. Bir tek Türk kuruluşundan, TESEV'den bahsediyor; diyor ki, "TESEV'le özellikle yolsuzluk üzerine yürüttüğümüz çalışmalarla işbirliğimiz başladı."

Küresel örgütler arasında sıkı bir eşgüdüm vardır diyerek, bu eşgüdümü ve işleyiş mekanizmasını uzun zaman çok yorularak saptamaya çalıştık, artık işler kolay. Nasıl bir küresel şebeke kurulduğu, bu şebekenin içinde Avrupa Birliğinin kesinlikle yer aldığı açıktır. Avrupa Birliği'nin Katılım Ortaklığı Belgesinde Türkiye'nin IMF ve Dünya Bankası programlarını hızlandırmasını üyelik şartı olarak koyduğu zaten bir sır değildir.

Küresel şebekenin reform talebinde başrol yerellik konusuna verilmiş bulunmaktadır. Yerel yönetimi güçlendirmek değil, yerellik reformu temel temadır. Arkadaşlarımla aynı fikirdeyim ve elbette bir yerel yönetim düşmanı değilim. tersine yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gerektiğini düşünenlerdenim. Ama yerel yönetime para, yetki, personel devirlerinin devlet örgütlenmesinin bütünlüğü içinde, idarenin bütünlüğü içinde, yerel yönetimlerin kamu hizmeti vermelerini zorunlu sayarak yapılması gerektiği görüşündeyim. Oysa burada idarenin bütünlüğü perspektifi terk edilmekte, kanımca devlet yapılanması federal esaslara doğru açılan bir yerellik ilkesi, sübzidiarite ilkesinin üzerine oturtuluyor; bununla da yetinilmiyor, yerellik ilkesine ek olarak yerel yönetimlere "kamu hizmetini görmek bakımından yasaklandınız" diyen bir sistem getiriliyor.

Yerellik ve özelleştirme esasına dayanan bu sistemin, yerel yönetimleri güçlendirmekle filan alakası yoktur. Aziz Konukman çok güzel bir şey söyledi; bu tarz bir yerellik, yerel yönetimi şirketlere yaklaştırır, halka değil. Bu tarz bir yerellik, yerel çıkar gruplarının menfaatleri doğrultusunda, fiziken belediyesine yakın olan yerel halkı sosyal olarak belediyesinden fersah fersah uzağa fırlatır. Dolayısıyla bu tasarıyla "yerelleşme" denilen şey kamu hizmetlerinin tasfiyesi ve

genel olarak siyasal örgütlenmenin tasfiyesi anlamına geldiği için, şu ya da bu maddesine karşı çıkmak çözüm değildir. Tasarıya topyekun karşı çıkmak gerekir.

Bu Tasarı 21. Yüzyılda küresel piyasa odakları tarafından yönetilen, tümüyle kapitalist üretim ilişkilerinin emrine verilmiş yeni tip bir devlet inşa ediyor. Bu devletin içinde halkın adı yok, bu devletin içerisinde demokratikleşmenin en küçük bir kurumu yok. Dolayısıyla küresel dinamikleriyle beraber yöneldiği hedefi görmek ve çok kararlılıkla, Türkiye için, bağımsız bir ülke için ve halk için mücadele etmek gerekiyor. Ücretli çalışanlar zaten mücadele edecek; çünkü onların zaten ekmekleri ellerinden alınıyor, hele kamu alanında çalışanların.

Teşekkür ediyorum.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Sayın Güler, bitirmek istemiyorduk aslında; ama zaman darlığı bizi buraya itiyor. Bir başka eşitsizlik daha var şu anda, yemek uygulamasında. Bu salon, yani yemek yenilecek yer 2 grup halinde olabiliyor ancak; çünkü 80'er kişilik bir uygulama alanında ancak katkı verebiliyormuş yemekhane düzeni. O nedenle iki grupta yemek yiyeceğiz ve bunlar yarımşar saatlik süre içinde olacak, onu söylüyorum önceden.

Arkadaşlarımızın sorusu varsa, lütfen çok kısa olmak üzere sorularını sorsunlar. İki arkadaşımız soru soruyor; birisi tabii Onur hoca, birisi değerli bir arkadaşımız. Hemen sorularını sorsunlar, ondan sonra ara verelim.

Onur bey, buyurun.

ONUR KARAHANOGULLARI- Bu Tasarının getirdikleri konusunda hakikaten konuşmacılarla aramda hiçbir ayırım yok; ama şunu anlamakta güçlük çekiyorum, benim konum olmadığı için giremedim: Toplumsal muhalefet odaklarına baktığımız zaman, büyük siyasal hareketlere baktığımız zaman ve toplumsal sınıflara, katmanlara baktığımız zaman, bu Tasarı konusunda muhalefet üretmediklerini görüyoruz. Bakalım, İslamcı siyasal hareket. Tasarıya muhalefeti var mı; yok. Kürt siyasal hareketi diyorum ben, başka bir şey de denilebilir, çok büyük toplumsal muhalefet odaklarından birisi, bu Tasarıyı bir imkân olarak da görüyor, demokratikleşmenin imkânı olarak. Odalar üst yönetimi, evet, muhalefet üretiyor; ama genel olarak baktığınız zaman, parçalanacak kamu hizmetlerinden pay alabilme ihtimalini görüyor ve uluslararası bir şirketin taşeronu da olsa, Sodexo'nun taşeronu olarak iş yapsa da, iş yapan, kendisine iş alanları açacak olan bir Tasarı olarak görüyor. Yerel, toplumsal temellerini, siyasal temellerini çözümümeden, sadece uluslararası siyaset odaklarıyla bağlantısını kurarak muhalefet üretmeye çalıştığımız zaman şaşalıyoruz benim gibi, ben şaşalıyorum en azından. Niye gerçek anlamda tepki çıkmıyor?

Şöyle bir şaşkınlığa da kapılıyorz: Hani vardır ya, "mini minnacık arılar nasıl oluyor da orada bal peteğine Allah yazıyor?" Böyle büyük bir şaşkınlık ve kabul-

lenme; yani hocamızın ördüğü çerçeve çok doğru, evet, bu var ve bunun içinden kaçış yok o zaman. İki tane şey var; dediğim gibi, bir kaçış olmama sendromu yaratıyor. İkincisi içerideki yapı neden bu Tasarıya teşne? Bunları soruyorum.

SALONDAN- Ben 42 sene devlet hizmetinde çalıştım, Köy Hizmetlerinden emekliyim, araştırmacıyım, 1960 senesinde Toprak-Su'nun kurucularındanım. Sonra biliyorsunuz Köy Hizmetleri, aynı kanun Köy Hizmetlerinin geçtiği diğer teşkilatlarla birleşti; içme suları, köy yolları gibi. Şimdi Köy Hizmetlerinin kalkması mevzubahis. Ben bu işleri takip ediyorum ve Sayın Güler hanımın yazılarını Cumhuriyet'ten takip ettim ve Mustafa Balbay ile de görüştüm.

Sayın Aziz Konukman'a sorum olacaktı, ama aynı soruyu size de sorabilirim; çünkü siz etraflı açıklama yaptınız. Benim aklımı karıştıran şey şu: 1950'li senelerde Fransa bölgelere bölündü ve bunlar homojen bölgelerdir ve OECD kriterlerine göredir. Aynı işi biz 60'lı yıllarda Ziraat Mühendisleri Birliğince yaptık, işte bunlar yayını, 1 senelik mesaisi bunlar. Fransa Hükümeti diyor ki, 21 bölgeye bölünmüş Fransa, her bir bölgede birer planlama, amenajman şirketi deniliyor ve planlama şirketi bunlar. Bu şirketlerin görevi, tarımı direkt ve turizm de dahil diğer sektörle en-direkt ... Sermayesinin yüzde 51'i devletin, yüzde 49'u mesela ticaret odaları, ziraat odaları gibi iktisadi serbest teşekküllerin. Bu şirketler devletin kontrolü altında. Fransız idaresi diyor ki, "bürokratik devlet teşkilatı kalkınma yapamaz." Tabii bu konu geniş.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Sorunuzu sorarsanız sevinirim.

SALONDAN- Personel Kanunu çıkınca zaten teknokratlar bürokrat haline getirilmiş, dışarıdan bakıyor. Yalnız bu şirketler Fransız devlet kontrolünde ve bunlar çok iyi çalışıyor; yani bürokrasi zaten bunlar araştırma da yapıyor, yayın da yapıyor. Kurumsal sosyolog diye eğitimciler var. Gelelim Amerika'ya, Amerika'da bu işler devlet tarafından yapılır, çünkü milli dava olarak kabul edilir; ama bizdeki durum farklı. Bunlar benim kafamı kurcalıyor. Bunu nasıl cevaplandırabilirsiniz?

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Evet, soru anlaşıldı efendim, teşekkür ederim.

Buyurun efendim.

BİRGÜL AYMAN GÜLER- Onur, küresel dinamiklerle uğraşmak, "içeride kim, ne istiyor, neden istiyor"a bakmamak, kolay yolu seçmek" demişti, konuşmasının içinde de demişti aslında onu. Şimdi de eksik değil mi bu? Bundan 10 gün kadar önce şöyle bir şey yaşadım: Mersin Üniversitesi "Kamu Reformu" diye bir toplantı düzenledi, bu reformun içeride sahibi olarak konuşan Başbakanlık müsteşarıyla Başbakanlık başdanışmanı geldiler, panellerden birinde konuştular, öbür panelde de benim görevim vardı ve dolayısıyla bir tartışma şansı oldu. Şöyle bir atmosfer doğdu:

-"Bitlis'teki, Bingöl'deki bilmem ne içme suyuna ilişkin kararın Ankara'dan verilmesi doğru mudur?"

-Değildir.

-"Bu aşırı merkezizcilik denilen şeye ben sekreterin atamasına imza atıyorum, bu doğru mudur?"

-Böyle bir imza süreci varsa, işlem doğru değildir!

-O halde şu reform gereklidir, bırakın yapalım!

Böyle konuşuyoruz.... Akla takılan basit bir soru ise şu: Reformun gerekliliği bu durumlarsa, Dünya Bankasının, Avrupa Birliğinin, IMF'nin, OECD'nin Türkiye yardım stratejileri için yapılmış ciltlerce analiz ve yıllarca süren çalışmalarına, her şey planlanmış, tarihlere bağlanmış milyarlarca dolar tahsis edilen baskıya varan ısrarların anlamı nedir? Bingöl çeşmesi ile başbakanın sekreter atayarak işten bunalması neden bu kadar dertlendiriyor bu devasa küresel merkezleri? PFPSAL denilen 1,450 milyon dolarlık krediler neden harekete geçmiş?, Küresel örgütlerden gelen reform bastırması üzerine susma tercih ediliyor; böyle bir unsur yokmuş gibi davranılıyor; böylece reformun gerçek dinamikleri görünmez adamlar haline geliyor. Oysa bu reformların Bingöl çeşmesine karar verme sorunu değil, Türkiye Cumhuriyeti yönetim sisteminin küresel sömürgeciliğin basit bir transfer mekanizmasına dönüştürülmesi olduğunu görmemiz, göstermemiz gerekiyor. Tasarıyla karşımıza gelen reform salgınının kökü, dinamikleri dışsaldır. Değilmiş gibi davranmak, içeride tasarımı hazırlayanlarla eleştirenlerden ibaret taraflar varmış gibi davranmak, gerçek aktörü iskalamak demektir.

Gerçekten bu Tasarının mimarları dışarıdadır; ama içeride çalışıyorlar, bu çok açık, küreselleşme bunu yaptı zaten. İçerisi ile dışarıyı gerçek anlamda, kalmadı.

İçeride bu Tasarımı savunan TÜSİAD'dır mesela, Onur'un saydıklarına ekleyelim. Yani Türk tekeli sermayesi bu tasarının birinci derecede sahibidir; çünkü TÜSİAD Türkiye tekellerinin başlıca temsilcilerinin yönetiminde olduğu, sermaye tabanlı bir kuruluştur. (STK, sivil toplum kurumu demek değildir, bu kısaltmanın gerçek anlamı sermaye tabanlı kurumdur.) Bazı özel üniversiteler onlarla beraber üniversite disiplini paylaşır. Bunlar içeride vakıflarıyla, dernekleriyle ve doğrudan bir toplumsal sınıfla, bir toplumsal zümreyle bu reformun içerideki sahibidir. Siyasal kimliğiyle söylersek liberaller, içerideki sahiplerden biridir.

İslamcı görüşün bu reformu kendi Medine Sözleşmesi esprisi içerisinde, topluluk hukuku sistemi içerisinde, milletten ümmete bir açılım sağlama amacına hizmet edecek şekilde uygun bulduğu, kendine yararlı gördüğü açıktır; yani çıkış noktaları farklı, ama projeler uyuyor.

Kürt sorunu üzerinden Türkiye'ye bakan kimi kesimlerin eğitim, sağlık yerleşmesi ve diğer yetkilerin verilmesiyle kendilerine bir özgürlük alanı açıla-

cağını, Kürt olarak bir yerel özerklik hakkı kullanmak istediklerini söyledikleri biliniyor. Ama yine Kürtlerin arasından ve kendini Kürt olarak tanımlamayanlardan önemli bir kesim, "hayır, bu küreselleşme zamanlarında, Ortadoğu'da yaşanan bu durum zamanlarında, Türkiye'nin içinde bulunduğu iktisadi ve toplumsal çöküş zamanlarında bu yerel özerklik size de -kendinizi Kürt olarak tanımlıyorsunuz- özgürlük ve demokrasi getirmeyecek" diyor.

Çabamız, iyi niyetli olan insanların, hayata İslamcı, hayata Kürtçü, hayata sermaye yanından, nereden bakarsa baksın, günümüzde sorunun bir Türkiye davası olduğunu gösterebilmek. En azından kendi adıma çabam bu. Ortada Türkiye'nin varlık-yokluk sorunu var; Türkiye yoksa, ne Kürt var, ne Türk var. Türkiye'nin bağımsızlık sorunu üzerinden yürüyeceksek, dışarıdaki mimarı içerideki destekçiyle beraber göreceğim.

Siyasal yelpaze ya da sınıfsal taban bakımından, özellikle sınıfsal taban bakımından şöyle bir bakalım: Türk tekelci sermayesiyle yerel egemen grup haline gelmiş -aşiret ya da tarikattan söz ediyorum- kesimlerin dışında bu Tasarıya karşı umut besleyen var mı? Bu özelleştirme politikasına, bu küreselleşme politikasına, bu sendikasılaştırma politikasına, esnek istihdamla beraber bu kölece çalıştırma rejimine Türkiye'nin tekelci sermayesiyle aşiret-tarikat bağı üzerinden iktidar kullanan yerel-ulusal ölçekli toplumsal kesimler dışında sahip çıkan var mı? Yoktur, ve bu kesimler azınlıktadır.

Meseleyi bir Türkiye davası diye görmek gerektiğini, onun dış dinamiğiyle iç dinamiğinin iç içe geçtiğini, bu anlamda "küreselleşmenin toplumsal tabanı ne?" denildiğinde, dışarıdakiyle içerdekini bir arada ele almak gerektiğini düşünüyorum. Böylece dışarıya karşı ya da içeriye karşı ilgisizlik sorunu ortadan kalkar. Zaten bunu beraber ele alamazsak, özelleşmeyle yerelliği nasıl beraber ele almazsak, işin bütününe gerçekten göremiyoruz.

Teşekkür ederim Başkan.

SÜLEYMAN ÇELEBİ- Çok teşekkür ediyorum. Daha her şeyin bitmediği görülüyor, yapacak işlerimiz var. Sizlere afiyet olsun. Bir saat sonra hep birlikte yine burada buluşmayı umuyorum, önemli diğer katılımcıların bu konudaki katkılarını alacağız.

Dikkatinize ve katkılarınıza teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

İKİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı

Kaya Güvenç
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

Sunular

Atilay Ergüven
"Kamusal Denetleme Açısından Değerlendirme"

Tarık Şengül
"Yerelleşme Açısından Değerlendirme"

Seyhan Erdoğan
"Kamu Personel Rejiminde Uyarlanma"

Gökhan Günaydın
"Tarım Politikaları Açısından Değerlendirme"

KAYA GÜVENÇ (Oturum Başkanı)- İkinci Oturumu başlatıyorum. Biraz sabahki sarkmadan, biraz yemekten dolayı bir hayli geciktik, programımızı aksatıyoruz. Onun için bu oturumda da, bundan sonraki oturumda da zamana biraz daha ister istemez sadık kalmak durumundayız.

Küçük bir değişiklik yapıyoruz konuşma sırasında; Atilla Ergüven arkadaşımızın bir başka toplantısı -tabii zamanlar kayınca böyle oluyor- var, toplantısına yetişmek için de ilk sözü ona vereceğim. Bu oturumda daha önce başladığımız konuyu sürdürüyoruz: Yerleşme, tarım politikaları, personel rejimi ve denetleme açısından bu yeni Tasarı neler getiriyor, neler götürüyor, onları değerlendireceğiz.

İlk sözü Sayın Atılay Ergüven'e veriyorum. Buyurun.

ATILAY ERGÜVEN- Değerli konuklar; sözlerime sizleri selamlayarak ve ülkemizi kaosa, kargaşaya sürükleyerek belli istikametlere yöneltmeye ve de istekleri doğrultusunda davrandırmaya matuf yaşadığımız bu kanlı terörü ve arkasındakileri lanetleyerek başlamak istiyorum.

Bilindiği gibi, ülkemiz yaklaşık 20 yıldır bir dönüştürme programıyla karşı karşıyadır. 80'li yılları hatırlayınız lütfen; toplumun dönüştürülmesi için, topluma rağmen, toplumun bilgisi dışında yapılanlar daha unutulmadı. Yakın zamandan örnek; 15 günde 15 yasa. Hangi yasa bu şekilde tartışılmadan, kaynağı belli olmadan topluma mal edilebilir? Benzer şekilde yine kaynağı belli olacak; ancak hiç tartışılmadan, toplumu dönüştürecek çok önemli yasa taslaklarıyla karşı karşıyayız. Kaynağı belli diyoruz; çünkü açıkladılar, TÜSİAD, TESEV, TOBB, IULA gibi kuruluşlar taslaklara katkı yapmışlar. Bu kuruluşların İnternet sitelerine şöyle bir göz atıldığında, katkılarının çok ileri seviyede olduğunu görüyoruz. TÜSİAD yöneticileri, TESEV'in sponsorları, TESEV'in yöneticileri, TÜSİAD'ın üyeleri, IULA -Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği- bu kuruluşlarla ortak çalışmalar yapıyor. Bunların dışarıdaki partnerleri, Soros'tan Rant Corporation'a kadar uzanan geniş bir yelpaze, 20 yıllık dönüştürme macerasının en vurucu yasa taslakları şimdi gündemde. Taslaklar diyoruz, çünkü birden fazla yasa taslağıyla karşı karşıyayız.

Bu taslaklardan en önemlisi Kamu Reformu Yasa Tasarısı Taslağı, diğeri ise Mali Kontrol Yasa Tasarısı Taslağı. Bunlar bir paket halinde hazırlanmış, birbiriyle bağlantılı taslaklar. Taslaklar hakkında değerli konuşmacılar sabahki oturumda ve bundan sonraki konuşmalarında farklı cephelerden konuyu ele alacaklardır. Biz denetim açısından konuyu değerlendireceğiz. Denetim, bilindiği gibi klasik yönetim bilimleri kavramlarından olup, yönetimin bir fonksiyonu olarak ifade edilmektedir. Denetim, insanların yaptığı ilk organizasyondan itibaren varolagelen bir olgu olarak toplumsal yapının karmaşıklaşması oranında meslek haline dönüşmüş ve uzmanlık gerektiren bir kavram olarak şimdi yeni bir tartışmanın konusu olmaktadır. Toplumsal yapının karmaşıklaşması nasıl denetimi daha

nitelikli bir kariyer mesleği olmaya zorlamaktaysa, bu kompleks toplumsal yapıdan haksız kazanç elde etmek isteyen rantçıların da tepkisini çekmektedir.

Soros gibi spekülasyondan geçinenlerin toplumsal yapıları kendi kazançları için uygun alanlar haline getirmeye çalışması kendi açılarından anlaşılabilir. Ancak toplumu temsil edenlerin ve topluma karşı sorumlu olanların bu zihniyetle mücadele etmesi ve bunların önündeki en güçlü engeli teşkil eden denetim mekanizmasını güçlendirmesi gerekmektedir. Tasarı taslaklarına baktığımızda, denetimin güçlendirilmesi bir yana, âdeta tasfiye edilmektedir. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Taslağında teftiş kurullarının kaldırılması öngörülmekte ve önerilen yeni yönetim kademelerindeyse teftiş kurullarına yer verilmemektedir. Buna gerekçe olarak da teftiş kurullarının objektif ve tarafsız olmadığı, yolsuzlukları önleyemediği, hatta yolsuzlukların kaynağı olduğu, kaynak maliyetine yol açtıkları iddiaları ileri sürülmekte ve gerekçe olarak Tasarıya konulmuştur. Ayrıca müfettiş korkusuyla bürokraside işlerin yürümediği yönünde çeşitli çevrelerce bilinçli olarak kamuoyunu yanlış yönlendirmeye yönelik görüşler sık sık ortaya atılmaktadır. Müfettiş korkusuyla bürokraside işlerin yürümediği ve aksadığı yönündeki iddialar her yönetim değişikliğinde gündeme gelmekle beraber, keyfilik, usulsüzlük ve yolsuzluklara yatkın siyasi ve bürokratik çevrelerin dile getirdikleri dayanaktan yoksun bir iddiadır. Çünkü bürokraside müfettiş korkusuyla işlerin yürümediği iddiası, yönetiminde bulunduğu kurum ve kuruluşların iş ve işlemlerini bilmeyen, liyakatsiz kamu görevlilerinin işi bilmemelerini veya yapmak istememelerini gizlemek amacıyla ileri sürdükleri bir husustur. Bunun yanında memurların kendilerine mevzuata uygun olmayan ya da açıkça usulsüzlük ve yolsuzluk içeren taleplerde bulunduğu ve bunları yerine getirmemek için, müfettişleri gerekçe göstermekte haklı olduklarını da kabul etmek gerekir.

Meclis Yolsuzlukları Araştırma Komisyonunca geçtiğimiz günlerde hazırlanan ve kamuoyuna açıklanan raporda belirtilen yolsuzlukların ortaya çıkarılması, bu komisyonda uzman sıfatıyla görevlendirilen müfettişler ve denetim elemanları sayesinde gerçekleşmiştir. Bu uzman sıfatıyla çalıştırılan müfettişler ve diğer denetim elemanları inceleme yaptıkları konular ise, daha önceden denetim elemanları tarafından hazırlanmış, siyasiler ve yöneticiler tarafından gereği yerine getirilmemiş raporlardır. Yolsuzlukların ortaya çıkarılmasında müfettişlerin görevlendirilmesi, müfettişlerin bu konuda yeterli bilgi ve deneyime sahip olduklarının kabulü ve onlara duyulan güvenin bir eseridir. Bir taraftan tecrübe ve bilgi birikimlerine güvenerek Meclis Araştırma Komisyonunca görev verilmesi, diğer yandan ise böyle karalayıcı bir Tasarının gündeme getirilmesi, uygulamayla çelişki arz etmektedir. Bunun izahını kimin, nasıl yapacağı, denetim elemanları dışında herkes tarafından merak edilmektedir.

Tasarı Taslağında kurum ve kuruluşların yöneticileri ya da görevlendireceği elemanlar tarafından yapılacağı belirtilen denetim sistemiyle hangi kalitede,

nasıl ve ne şekilde bir denetim yapılacağı, bu iş yoğunluğunda hangi ihtisas ve uzmanlıkla yapılacağı konusunda ciddi kaygılar vardır. Büyük çaplı şirketlerde bile çalışmayan bir denetim modeli olup, bu nedenle tüm holdingler ayrı teftiş kurulları oluşturmaktadırlar. Küçük bir şirketteki modeli nasıl kamu yönetimlerine uygulanabilir? Bu arada Tasarının mantalitesini ifade eden "paydaş" kavramının "vatandaş" kavramı yerine ikâme edilmesini kabul etmediğimizi de belirtmek istiyorum.

Değerli konuklar; denetim görevinin yöneticiden bağımsız, kendi alanında uzmanlaşmış, kariyer sahibi ve nitelikli elemanlarca yerine getirilmesi, çağdaş kamu yönetimleri için bir zorunluluktur. Avrupa Birliğinin denetim standartlarıyla ilgili olarak yayımlanan 8 Nolu Genelgesinin 4. Maddesinde denetçiler için istenen temel özellikler, "meslekle ilgili teorik eğitim görmüş olmak, meslekle ilgili pratik eğitim görmüş olmak, devlet ya da devletçe yetki verilmiş bir kuruluş tarafından düzenlenen mesleki yeterlilik sınavında başarılı olmak" şeklinde belirlenmiştir. Bu hususlar dikkate alındığında, denetim elemanının özel eğitilmiş, nitelikli ve tarafsız olması gerektiği ve idare içerisinde herkesin denetim yapamayacağı, gerek ABD, gerekse AB gibi bugün model alınan ülkelerde belirlenen standartla da ortaya konulmuştur. Ülkemizde faaliyette bulunan denetim birimleri mensupları bu kriterlere göre yetişmiş ve görev yapmaktadırlar. Halbuki Taslağın 39. Maddesiyle getirilmek istenen düzenleme yukarıda belirtilen kriterlere tamamen aykırı olup, basit, minimal örgüt örneğidir.

Taslağın genel gerekçesinde kaliteli bir yönetimin kaliteli denetimle yakından ilişkili olduğu vurgulanırken, uygulamadaki denetimin kalitesinin artırılması yerine denetim birimlerinin kaldırılması, geçmişteki bir Milli Eğitim bakanının "okullar olmasa, maarifi çok iyi idare ederim" beyanıyla ne kadar uyumsuzdur. Bu Tasarıda önerilen iç denetim ve dış denetim sistemlerinin Kamu Mali Yönetim Ve Kontrol Kanunu Tasarısıyla getirilen sistem olduğu açıktır. Bu düzenlemelerle getirilecek denetim sistemlerinin bağımsızlıktan uzak ve yasal güvencelerden yoksun, Tasarının hükümleri gereği Hükümet ile birlikte göreve gelen ve ayrılacak olan yöneticilere bağlı iç denetçinin ne kadar objektif ve etkili olacağının sonucu görülmektedir. Çünkü görünen köy kılavuz istemez misali şimdiden bu belli olup, bu düzenleme AB sürecinde AB ve ABD uygulamalarına da aykırı olduğu açıktır.

Denetim elemanları bağlı olduğu makamın onayıyla denetim yaparlar ve sonuçlarını bir rapor halinde bağlı olduğu en üst makama sunarlar. Bu raporlar hazırlayıcı idari işlemler olup, en üst makamın onayından sonra icrai nitelik kazanır; yani yürütülmesi gerekli bir idari işlem haline gelir. Denetime esas olan mevzuatın hazırlanmasında bugüne kadar müfettişlerin sorumluluğu bulunmamaktadır. Yürürlükteki mevzuat ihtiyaçlara cevap veremiyorsa, işleri formalitelere boğmuş ve yürütmesine engel olmaktaysa, bunların yeniden düzenlenmesi de müfettişlerin yetkisinde ve görev alanında değildir. Kaldı ki, bu tür

mevzuat hükümlerinin değişmesi için, müfettişler sürekli denetim raporlarında gerekli önerilerde de bulunmakta; ama yöneticiler bunları yeterince dikkate almamaktadırlar.

Teftiş ve denetim kurullarının kaldırılması, inceleme ve soruşturmaların yönetici tarafından atanan muvakkitler eliyle yapılmasını gerektirecektir. Bu ise, teftiş kurullarının kaldırılması için öne sürülen gerekçelerden kat kat daha fazla sakıncalar taşımaktadır. Müfettiş güvencesine sahip olmayan, inceleme ve soruşturma yapabilmek için gerekli nitelikleri bulunmayan ve yönetici tarafından keyfi olarak, sadece bir olaya mahsus olarak görevlendirilen muvakkitlerden tarafsız rapor beklemek mümkün değildir. Zaten bu yönde yapılan inceleme ve soruşturmalar denetim birimlerine yeniden yapılmak üzere gönderilmektedir.

Tasarılarla mevcut bürokratik yapı tasfiye edilirken, yerine globalizmin misyonuna uygun olarak entegrasyonu sağlayacak yeni bir yönetim modeli getirilmeye çalışılmaktadır. Bu globalokrazi olarak adlandırılabilir, bu yönetimi icra edecek olan ve bürokratların yerine getirilmek istenen yönetici tipini de globaloktar olarak adlandırabiliriz. Bu yönetici tipine geçtiğimiz dönemlerde Dünya Bankasından ve diğer yabancı kurumlardan ithal ettiğimiz ekonomiden sorumlu bakan döneminde kamu bankaları yöneticileri bir örnek olup, bunların görevlendirildiği üst kurullar denetim kapsamından çıkartılmış, getirilen dokunulmazlık hükümleriyle kendileri kamunun içinde oldukları halde fiilleri kamusal alan dışına taşınmakla bu söz konusu globalokratlara ayrıcalık tanımıştır.

Yapılan her düzenleme ülkemiz gerçekleriyle ve bilimsel verilerle bağdaşmak zorundadır. İnsan kaynağının yenilenebilme süresi 20 yıl olarak kabul edilmektedir. Bugünden mükemmeli yetiştirmeyi başarsak bile, bunun devreye girmesi ortalama 20 yıldır. O halde mevcut örgüt, sistem ve kaynaklar esas ve veri olarak reformları buna göre düzenlemek zorundayız. Yoksa Tanzimat'tan beri yapılan kurtarma hareketlerine bir yenisi daha eklenmiş olacaktır. Bu panelin ülkemiz ve halkımız önceliklerine göre atılacak adımlara bir başlangıç olması temennisiyle hepinizi tekrar saygılarımla selamlıyorum.

KAYA GÜVENÇ- Evet, Atılay arkadaşımıza teşekkür ediyoruz.

Soru sormak veya katkı sunmak isteyen var mı? Salondan böyle bir talep gelmiyor.

Buyurun. İki soru alıyoruz.

SALONDAN- Soru anlamında değil, bir önceki oturumda talep ettiğimiz söz hakkımızı bir parça kullanmak istiyorum. Oturumu birdenbire başlatınca, oturum öncesi bunu dile getiremedik. Bir önceki oturumda Onur arkadaşımızın Türkiye Kürt muhalif güçlerinin bu Yasadan beklentilerinin farklı olabileceğine dair birtakım ifadeleri oldu. Ben bunu şu şekilde belirtmek istiyorum. Kürtlerin

herhangi bir yanılması yok, Kürtler bu işin tarihsel döngüsü içinde nereye varacağını ve nasıl bir gelişim süreci izlediğini çok iyi bilmektedirler. Bunu çok kısa bir özet hikâyeyle anlatmak istiyorum: Anadolu'da bir gün 3 tane emekçi bir yerden bir yere gidiyorlarmış; bunlardan biri Ermeni, biri Kürt, biri de Türk'müş. Bir bağın kenarından geçerken, canları üzüm çekmiş, kimseyi de bulamayınca oturup üzüm yemeye başlamışlar. Derken, bağın sahibi gelmiş, bağın sahibi de Türk. Bunların sohbetteki şivelerinden birinin Ermeni, birinin Kürt, birinin de Türk olduğunu anlamış. Öncelikle Türk ve Kürt'ü bir kenara çekmiş, "arkadaşlar, Müslüman'ın malı Müslüman'a helâl olsun, benim malımı şu gavura niye yedirirsiniz?" demiş. Bunlar "kem küm" filan derken, "siz durun da ben şu Ermeni'yi bir güzel döveyim" demiş ve gitmiş, Ermeni'yi bir güzel dövmüş. Derken, Türk'ü bir kenara çekmiş, "Türk'ün malı Türk'e helâl olsun, benim malımı şu Kürt'e niye yedirirsin? Sen şöyle bir dur da, ben bu Kürt'ü de bir döveyim" demiş. Türk "kem küm" ederken, Kürt işçisini de bir güzel dövmüş, yere sermiş. Derken gelip Türk işçisinin karşısına geçtiğinde, sopayı ona vurmaya başlamış, "ne biçim bir Türk'sün, benim malımı başkalarına yedirirsin, çalarsın, yersin" demiş. Biz bu işin tarihsel döngüsü içinde böyle bir sürecin olduğunu çok iyi bilmekteyiz. Biz Parti (DEHAP) olarak Türkiye'de bütün ezilenlerin, bütün yoksulların, bütün emekçilerin, demokratik talebi olanların, aydınların, demokratların bu mücadelesinin en önemli gücüyüz ve bu güç olmaya da devam etmekteyiz. Bunu bugüne kadar yapmış olduğumuz bütün platformlarda, bütün çalışmalarda bir şekilde ifade etmişiz ve üzerimize düşeni de yapacağız.

Teşekkür ediyorum.

KAYA GÜVENÇ- Bir soru daha alıyorum, başka soru almayacağım.

SALONDAN- Bundan önceki versiyonlarda, bu son versiyondan önce, Yasanın son versiyonundan önceki metinlerinde teftiş kurullarının kaldırılması sanıyorum söz konusu değildi. Ne oldu da bu son metinde teftiş kurulları kaldırıldı? Bu konuda bir bilginiz var mı?

ATILAY ERGÜVEN- Teşekkür ederim. 57. Hükümet döneminde biliyorsunuz bu çalışmalar başlatıldı, Dünya Bankası destekli olarak. Bu yapılanma ya da bu reform hareketleri tamamen dışarıdan yönlendirilen, dışarıdan temeli hazırlanan tasarıları. Dünya Bankası Türkiye'de Başbakanlık Teftiş Kurulu koordinesinde "yolsuzluklarla mücadele, etkin, şeffaf yönetim" diye anılan bir çalışma başlattı. Bildiğiniz gibi, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde de bu konuda bir sempozyum düzenlendi. Demokratik kitle örgütleri, diğer sivil toplum örgütleri bu toplantıya davet edildi. 58. Hükümet döneminde de bu çalışmalar devam ettirildi. Aslında gelmek istenen nokta, denetim hizmetleri sınıfı oluşturulması, denetimin daha etkili hale getirilmesi gibi bir yaklaşımla hareket edilirken, hazirana kadar olan Tasarı versiyonunda teftiş kurulları bu şekilde değerlendirilirken, birdenbire eylül versiyonunda teftiş kurullarının kaldırıldığı

yönünde bir gerçekle karşı karşıya kaldık. Bu dönem içerisinde ne gelişmeler oldu? Tabii perde arkasını hazırlayan kuruluşların sitelerinden de öğrenebiliriz, mesela TESEV.

Yönetimin bugün kamu reformu yapmak isteyen Hükümetin ya da bu Tasarıyı hazırlayanların yolsuzlukları ortaya çıkarmak gibi bir düşüncesi ya da bir sorunu yok, Tasarı zaten ona hitap etmiyor; yani yolsuzlukların ortaya çıkarılması, önlenmesine yönelik bir Tasarı değil. Tasarı, vatandaş müşteri gibi gören, "müşteri piyasada arz edilen hizmeti beğenirse alır, beğenmezse almaz" mantığıyla hareket ediliyor, işletmeciler mantığıyla kamu yönetimine bir yaklaşım tarzı sergileniyor.

Teşekkür ederim.

KAYA GÜVENÇ- Atılay arkadaşımıza teşekkür ediyoruz.

Denetim konusunda belki söylenecek çok şey var; ama mühendislikte denetim bir hizmet ya da üretim sürecinde bir sonraki aşamanın daha iyi yürüyebilmesi için, sorunsuz yürüyebilmesi için çok pozitif bir harekettir, olumlu bir harekettir. Biz böyle tanımlarız, herkes kendisine göre tanımlıyor denetim olayını. Denetim sözcüğünün ne olduğuna gerçekten bakmamız lazım. Kimin için denetim? Eskiden gerçekten nispi de olsa bir kamu yararı kavramı vardı. Bu kamu yararı kavramı biliyorsunuz son düzenlemelerde artık yok, çıkmıyor. Yabancı Sermaye Teşvik Kanununda kamu yararı vardı, memleket ekonomisine katkıda bulunma koşulu vardı. Şimdi yeni çıkan yabancı yatırımlarında yabancı yatırımcının haklarını korumak amacı var; yani bu kadar net bir düzenleme ve gidiş var. Burada da aslında kamu ortadan kalktığına göre, kamu adına denetim olayının da olmaması gerekiyor. Biz ki, çok şikâyetçiydik, yani "yeteri kadar denetlenmiyor, topluma açık değil bu denetimler, toplumun denetlenmesi önünde ciddi engeller var" diye. Şimdi tabii devleti şirket olarak görünce, ister istemez sizlere de diyorlar ki, "sizlere artık ihtiyacımız yok." Bizim sizlere çok ihtiyacımız var, çok teşekkür ediyorum.

ATILAY ERGÜVEN- Ben teşekkür ediyorum efendim.

KAYA GÜVENÇ- Efendim, bu size dağıtılan belgedeki sıralarda ufak tefek düzenlemeler yapıyoruz. Şimdi sözü Tarık Şengül arkadaşımıza vereceğiz, daha sonra Seyhan Erdoğan ve son olarak da Gökhan Günaydın arkadaşımıza vereceğiz.

Tarık Şengül, buyurun.

TARIK ŞENGÜL- Benden bu son reform çabalarının yerelleşmeye ilişkin boyutunu değerlendirmem istendi. Dolayısıyla bu konuşmada bu çerçevede bir değerlendirme yapacağım. Sabahki oturumlar aslında benim konuşmam açısından da önemli bir başlangıç noktası sağladı. Konuşmamı kısmen bu değerlendirmelere referans vererek geliştirmeyi hedefliyorum. Sabah yapılan konuş-

malar iki tema üzerinden gelişti. Birincisi durumun analizi; yani "ne oluyor" sorusu. İkincisi de ne yapmamız gerektiğine ilişkin değerlendirme. Ben sorunun analizi konusunda sabah ki oturumda Birgül Ayman Güler'in yaptığı konuşmayı dinlerken, değerlendirme kısmında önemli ve de doğru tespitlerin yapıldığını; ama aynı ölçüde de eksik kalındığını düşündüm. İkinci bir boyut, ne yapmamız gerektiğine ilişkin. Orada aynı saflarda yer almakla birlikte, ne yazık ki Birgül Ayman Güler'in önerdiği çerçevenin yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Yeniden yapılanma ya da bugünkü ifade ediliş biçimiyle reform çabalarının yerelleşme açısından bakıldığında iki boyutta dikkatli olmak gerektiğini düşünüyorum; birincisi, toplumsal yaşamı düzenleyen kuruluşların ya da sistemin yeniden nasıl örgütleneceği üzerine bir tartışma yapıyoruz. Yani burada uluslararası ya da ulus üstü birtakım güçlerden, ulusal düzeyden, yerel düzeyden bahsediyoruz. Aslında toplumu düzenleme biçimimiz değişiyor. Burada dikkat edilmesi gereken bir şey var, o da şu: Değerlendirmelerimizde bir kısa vadeli var; yani bize bir reform süreci dayatılıyor, biz bu reform sürecine bir tepki veriyoruz ve o anki durum ve o anki sorunlarımız büyük ölçüde alacağımız tavrı da belirliyor. Ben bunun sağlıklı olmadığını düşünüyorum, yani daha uzun bir perspektiften bakmamız gerektiğini düşünüyorum.

İkinci bir sorun alanı, gerek bu düzenleme biçimindeki değişimin, gerekse de buna karşı alınan tavrın ölçeğine ilişkin; yani burada bir ölçek sorunuyla karşı karşıyayız. Onu da kısaca koymak gerekirse, bir tarafta bir küreselleşme süreci var, bir tarafta bu sürecin altını oyduğu bir ulus-devlet ölçeğinden bahsediyoruz ve de bu süreçten yararlanacağı varsayılan bir yerel ölçek var. Yani daha önce ulusal ölçeğin büyük ölçüde kontrol ettiği yerel ölçeğin, ulusal ölçeğin çözülüşüyle birlikte bir anlamda yeni bir güç odağı olarak karşımıza çıktığı söyleniyor. Burada da bu ölçekler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, ölçeklerin temsil ettiği siyasal güçlerin değişimden nasıl etkileneceğinin değerlendirilmesi önemli hale geliyor. Yani burada da sağlıklı bir analiz yapabildiğimizden kuşku duyuyorum. Dolayısıyla bu iki boyut üzerinden giderek bir değerlendirme yapmaya çalışacağım. Umarım bu konuşmanın sonunda Birgül Ayman Güler'in bütün o değerli katkısına rağmen, bir anlamda niçin önemli hatalar yaptığını da göstermiş olacağım.

"Düzenleme sorununa kısa vadeli bakıyoruz" dedim. Aslında bu kısa vadeli kastım şu: Biz aslında bir dönemi yaşadık; yani bu gelişmiş ülkelerde refah devleti dönemi, bizim gibi ülkelerde ithal ikamecilikle ilgili kısmi bir sosyal devlet uygulamasıydı ve bu şu anda aslında 1980'den beri başlayan, ama giderek yoğunlaşan bir saldırı altında. Dolayısıyla burada bir çözülme sürecinin yaşandığı öne sürülüyor. Bu doğru bir analiz, ama düzenleme biçimini bu kadar dar bir perspektiften baktığınızda iyi göremediğimizi düşünüyorum. Yani daha tarihsel bir düzeme yayarsak, ben bugün saldırı altında olan düzenleme biçimini, yani devletle özdeşleştirilen, ulusal devletle özdeşleştire-

rilen düzenleme biçiminin aslında tarihsel olarak tek düzenleme biçimi olmadığını düşünüyorum. Yani bu çok açık, yani refah devleti daha çok İkinci Dünya Savaşı sonrasında bir üründür ve o dönemde kapitalizmin, özellikle de liberal kapitalizmin içine girdiği kriz sonucunda ortaya çıkmış bir yeniden yapılandırma sürecinin ürünüdür ve de tarihin belli bir kesitine karşılık gelir. Daha öncesi döneme baktığımızda, bir kere düzenleme sistemi dediğim şeyin içinde devlet kadar önemli bir başka düzenleyici kuruluş, piyasanın bizatihi kendisi; ama görülüyor ki, piyasa bu düzenleme sürecinde etkili olamıyor ve devletin bu düzenleme sürecine daha fazla katkı yapması gerektiği, daha belirleyici olması üzerine bir oydaşma çıkmaya başlıyor. Bu sürecin sonunda giderek devlet piyasayı da düzenler bir hale geliyor; ama tarihin daha uzun bir perspektifinden baktığımızda, piyasa ile devletin her dönemde değişen güçler dengesi çerçevesinde bu düzenleme ilişkisi içinde yer aldığını görüyoruz. Bugün içine girdiğimiz kriz, aslında devlete çok da ağırlık veren bir düzenleme biçiminde kendisini artık yeniden üretememesinin sonucu. Dolayısıyla bugün o düzenleme yapısının yeniden kurgulanması öneriliyor.

Piyasanın tekrar ön plana çıkmasını tarihin tekerrürü olarak algılamak bir yanılgı olur kanısındayım. Burada bize önerilen basitçe piyasayı tekrar restore etmek, bu düzenleme rejimi içinde yenilemek değil. Piyasayı kuşkusuz asli güç olarak neo-liberalizm bir kez daha ortaya çıkartmak istiyor; ama bunun yanında kendi tarihinden de belki çıkarttığı derslerle toplumu da bu düzenleme sürecinin parçası haline getirmeye çalışıyor. Ama buradan şunu kastetmiyorum: Yani daha demokratik bir düzenleme biçimi ortaya çıkmıyor. Neo-liberalizmin mantığına uyan bir biçimde toplumun çeşitli kesimlerini de içine alan bir düzenleme biçimini dayatıyor. Dolayısıyla "yönetişim" denilen şey aslında tarihsel bir süreklilik içinde, toplumsal yaşamın düzenlenmesinin yeni bir biçimi olarak karşımıza çıkıyor. "Yönetişim" dediğimiz süreç, devlet, piyasa ve de toplumun belli kesimlerinin oluşturduğu bir koalisyonu öngörüyor. Bunu yaparken de düzenlemenin ölçeklerini ve bu ölçekler arasındaki ilişkiyi de yeniden tanımlamayı amaçlıyor. Yine daha geniş bir tarihsel perspektiften baktığımızda, ulus-devlet her zaman yoktu, her zaman olması da gerekmiyor; yani bu istesek de, istemesek de kendi içinde bir gerçeklik. Yani ulus-devletin öncesinde bir kere başka tür ölçekler, iktidar ölçekleri var; yani Batıda bu şehir devlet olarak karşımıza çıkıyor, yani Doğuya doğru dönmeye başladığımızda daha çok imparatorluklar biçiminde. Bu ölçeklerin yetersizliği karşısında ulus devlet ortaya çıkıyor tarihsel ve siyasal süreçlerin parçası olarak. Daha önceki hakim ölçekler sermaye birikim sürecinin gereksinmelerine yetmediği zaman, hem içeri, hem de dışarı doğru bir anlamda sıkıştırılmaya, patlatılmaya çalışılıyor. Bugün karşı karşıya olduğumuz durum da biraz böyle bir durum; yani aslında ulusal ölçek artık sermaye birikim süreçlerinin yaşadığı pazar krizi, kârlılık krizi nedeniyle patlatılmaya çalışılıyor ve bu iktidar ilişkilerinin düzenleme biçiminde -biraz önce sözünü ettiğim- yeniden örgütlenmesi anlamına geliyor.

Burada her ölçek tarihsel bir deneyimin içinde çıkıyor ve de aslında bir iktidar mücadelesinin bir anlamda görece sabitlendiği bir noktaya temsil ediyor.

Ulus-devlet dediğimiz ölçek de kendi kurallarıyla, para birimiyle, diliyle, sınırlarıyla aslında toplumsal güçler arasında bir müzakere, bir mücadele sonucu ortaya çıkıyor ve bir anlaşma anlamına geliyor belli bir dönem için. Bir dönemin sonunda bu anlaşmayı yapan kesimlerden bazıları -ki, burada genellikle sermaye- bu anlaşmanın artık şartlarına uymayacağını söylüyor ve de anlaşma bir anlamda bozulmaya başlıyor. Burada karşı karşıya olduğumuz durum da böyle bir durum; yani anlaşma bozulmuş durumda ve de bu çerçevede de sermaye artık kendi iktidar ölçeğini yeniden tanımlamak istiyor. 1980'den bu yana yaşadığımız dönemde, küreselleşme adlandırılan süreçte böyle bir nitelik taşıyor. İktidar ilişkileri bir anlamda yeniden tanımlanırken, yerel ölçeğin ön plana çıkartılmasındaki en önemli nedenlerden bir tanesi aslında daha önce ulus-devletin sınırlarını çizdiği, kendi içinde tanımladığı bir yerel ölçeğin anlamını yitirmesidir. Yani "Türkiye" dediğimiz zaman, aslında bu ölçeği oluşturan birimler bir anlamda yerel birimler. Ama bu yerel birimler kendi başına özgür, yerel birimler değil; ulusal ölçekteki bir işbölümünün tamamlayıcı parçaları. Yani Zonguldak kömürü üretiyor, Ankara siyasal kararlar alıyor, İstanbul sermaye birikim süreçlerinde merkezi bir konumda, Karabük'te işleyeceğimiz demir için gereken enerjiyi Zonguldak'tan almanıza Ankara'daki yönetim yapısı karar veriyor ve bütün bu yerel birimler bir araya geldiğinde bir ulus-devlet oluşturuyorlar. Bu tür bir senaryo küreselleşme süreciyle aşındırıldığı zaman, bu işbölümünün kendisi de bir anlamda soru işareti haline geliyor; yani artık Ankara örneğin Karabük'e dönüp "kömürünü Zonguldak'tan alacaksın" demiyor. Dolayısıyla gidip Güney Afrika'dan daha ucuz kömür alabiliyorsanız, oradan alıyorsunuz. Bu anlamda bu mekânsal, ölçeksel örgütlenme yapısı bozulmaya başlayınca da yerel birimlerin kendisi işlevsellik krizine de giriyor. Yani bugün Türkiye'deki kentlere bakın -Batıda da böyle- kentler aslında büyük ölçüde eğer sermaye birikim süreçleri açısından işlevselliklerini yitirmişlerse, kendi kaderlerine terk ediliyorlar. Zonguldak aynı şeyi yaşıyor, Karabük benzer şeyleri yaşıyor, diğer dünya ekonomisiyle eklemlenme becerisini gösteremeyen kentlerin de benzer biçimde başına bu tür bir senaryonun yol açtığı bir çöküntü geliyor.

Dolayısıyla burada aslında sadece ulus-devletin kriziyle karşı karşıya değiliz; ulus-devlet ya da ulusal ölçeğin krizi kadar, yerel ölçeğin de krizi var. Yani şu anda yerel birimler, örneğin Zonguldak ne yapacağını çok bilebilir bir halde değil. Yani valiler kendi başlarına -ben Zonguldak örneğini biliyorum- birtakım komiteler kuruyor, yerel potansiyelleri harekete geçirmeye çalışıyor; ama karşısında bunu oluşturabilecek ne bir potansiyel, ne de bir yasal mevzuat söz konusu. Dolayısıyla burada ortaya çıkan kriz, basitçe ulus-devletin bir aşınma krizi değil; bu bir kriz biçiminde yerel düzeyde de yaşanıyor. Bunun tespiti de bu anlamda çok önemli diye düşünüyorum.

Böyle bir krizi yaşarken, Birgül Ayman Güler'in de çok iyi özetlediği gibi, dayatılan senaryo şöyle bir senaryo: Yani "daha önce tamam, böyle bir işbölümünü yaptınız, bunun içinde büyümeyi de sağladınız; ama artık böyle bir dünya yok." Yani Zonguldak kömürünü eğer Güney Afrika kentleriyle yarışabilirse satacak. Ya da Karabük'teki demirinizi dünya pazarlarındaki fiyatları yakalayabiliyorsanız satabileceksiniz ve Karabük'teki fabrika açık kalacak. Dolayısıyla, yeni senaryoda, artık ulusal-devletin kaynak aktararak, bir sosyal politika olarak, bu yerel birimleri yaşatması mümkün değil; her yerel birim, bir anlamda karşılaştırmalı üstünlüğünün olduğunu düşündüğü bir alanda yarışmacı hale gelecek ya da kaybedecek. Bu senaryo çerçevesinde, bir uluslar sisteminden konuşmuyoruz artık. Başında New York, Londra, Tokyo gibi finans merkezlerinin olduğu bir dünya kentleri sistemi var ve bu hiyerarşik bir sistem ve kentler olarak artık bir ulus-devletler sistemine değil, bu kentler sistemine ekleniyorsunuz. Kentler olarak başarılıysanız, merdivenden yukarı doğru çıkıyorsunuz; başaramıyorsanız, aşağı doğru iniyorsunuz. Dolayısıyla "ya yarışsınız, ya da yok olursunuz" senaryosu ile karşı karşıyayız.

Bu senaryonun bir başka özelliği şu: Başarı, yerel potansiyelleri bir anlamda harekete geçirebilmek demek. Ama aynı zamanda artık uluslararası alanda çok daha rahat gezinen bir sermayeyi çekebilmek de demek; yani çekebiliyorsanız uluslararası sermayeyi, yerel birim olarak başarılısınız. Burada o zaman başarının kriteri şöyle bir şey olmaya başlıyor; Bir kere en ucuz işgücünü sağlayacaksınız. Sabahki konuşmada Nike'in işçi maliyetini yüzde 1'e indirdiği söylendi. Dolayısıyla emek maliyetini üretim maliyeti olarak aşağı çekebiliyor musunuz, ucuz işgücü sağlayabiliyor musunuz; sermayeyi çekebilirsiniz. Firmalara arsa sağlıyor musunuz, çekebilirsiniz. Hatırlıyorsanız, Ford Firması Türkiye'de (İzmit) bir yatırım için yer aradığında, yer verilmediğinde o zamanki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tepki gösterdi, "ben Köşkün bahçesinden veririm" diye. Çünkü Demirel aslında bu yarışmanın anlamını o yerel birimden çok daha iyi anlamıştı. Onun ötesinde altyapı sağlayacaksınız, karşılıksız altyapı sağlayacaksınız, eğitilmiş işgücü sağlayacaksınız ki, Ford Firması başka bir kente değil de Kocaeli'ne gelsin. Burada çok açık; yani diyelim ki, Kocaeli olarak Ford Fabrikası için başka bir yatırım alternatifi Stratford, Kocaeli'nin rakibi o kent, Kocaeli'ndeki işçinin rakibi de o kentteki işçi. Bu senaryonun bir anlamda böyle bir kazananlar-kaybedenler tanımı var. Dolayısıyla bu tür bir süreçte başarı, aslında sermaye birikim süreçlerinin dinamiklerini anlayabilmek ve o çerçevede davranabilmekle özdeş.

Buradan gelmek istediğim nokta şu: Bu tür bir senaryoda kentler yarışmacı olmak zorundalar ve yarışmacı olmanın ön koşulu da yerel potansiyellerinizi olabildiğince harekete geçirebilmek. Burada bu "yönetişim" olarak adlandırılan yeni yönetim anlayışı çok önemli hale geliyor. Çünkü eğer bir yerel birimin potansiyellerini harekete geçirmeye çalışıyorsanız, ki burada emek gücünün bu

tür şartları kabul etmesi en önemli belirleyicilerden bir tanesi. Burada sadece sermayenin dinamikleri, sadece devletin dinamikleri yetmiyor; toplumun çeşitli kesimlerinin, özellikle etkili kesimlerinin de bu sürecin parçası haline getirilmesi gerekiyor ki, yerel potansiyeller harekete geçirilebilsin. Dolayısıyla artık ulus-devletinizi değil, yerel biriminizi düşüneceksiniz ve o yerel birimin çıkarı hepinizin çıkarıdır. Yerel biriminiz büyürse, pastadan pay alırsınız; yerel biriminiz küçülürse, işinizi kaybedersiniz, pastanız küçülür ve dolayısıyla siz de bu süreçten emekçiler olarak olumsuz etkilenirsiniz. Karşımıza konulan Dünya Bankası, IMF ve de çeşitli uluslararası kuruluşların koyduğu yeni senaryodaki yerelleşme gerekçesi böyle bir gerekçe.

Türkiye aslında bu sürecin içine 80'le birlikte girdi, o yönde birtakım çabalar yaşandı ve de biliyoruz ki aslında bu tür bir projeyi gerçekleştirme konusunda yönetimler çeşitli girişimlerde bulunmakla birlikte, çok yakın zamana kadar aslında istedikleri mesafeyi kat edemediler. Son krizler ve de giderek uluslararası finans çevrelerine bir anlamda bağımlı hale gelen hükümetlerimiz bu dayatmalara da giderek daha dikkat eder hale geldiler. Aslında son dönemde bu yasal çerçevelerin sürekli gündeme gelişi bu tür bir uluslararası dayatmanın da ürünü kuşkusuz. Yani Birgül Ayman Güler o anlamda çok haklı; yani uluslararası çevreler güçsüz bir anda Türkiye'ye istedikleri çerçeveyi ve de düzenlemeleri dayatıyorlar, Türkiye'de yeni bir düzenleme rejiminin kurulabilmesine yönelik olarak.

Burada AKP Yasa Tasarısı bu çerçevede gerçekten bu tür bir senaryonun hayata geçirilmesi açısından bu süreci görece anlamış bir senaryo olarak görünüyor. Burada Birgül Ayman Güler'in değerlendirmesinde dikkate alınmadığını söylediğim boyut farklı düzeyler içeriyor. Bu boyutları anlayabilmek için Türkiye'nin kendi iç dinamiklerine de çok dikkatli bakmak gerektiğini düşünüyorum. Yani burada basitçe bir yerli işbirlikçi modeliyle karşı karşıya değiliz diye düşünüyorum; AKP'nin kendisine de iyi bakmak lazım, yani AKP'nin temsil ettiği güçlere de iyi bakmak lazım son tasarımı değerlendirirken. Onlar da yer yer konuşuldu, Sayın Güler aslında cevap kısmında bir kısmına kendisi de konu açıldığında değildi; ama AKP'nin bu tür bir çerçeveden hoşnutsuz olduğu boyutları yanında, bence kendisi açısından stratejik bulunduğu yönleri de var. Yani bu bir gönülsüz işbirlikçi modeli değil diye düşünüyorum. AKP'nin bu tür bir çerçeveyi bu kadar gönüllü üstlenişi açısından birkaç neden var. Bir tanesi şu: Bir kere AKP kendi siyasal projesi açısından ulusal düzeyde önemli tikanlıklar yaşıyor; yani burada bir yanda ordu, bir yanda diğer toplumsal güçler merkezi düzeyde AKP'nin "siyasal İslâm projesine" önemli direnişler gösteriyor. AKP, bazı şeyleri ulusal düzeyde yapamayacağını kavramış görünüyor. Dolayısıyla yerelleşme bu açıdan AKP'nin stratejik bir aracı haline geliyor diye düşünüyorum. Geçenlerde, Cumhurbaşkanı eğitim alanına ilişkin olarak çok ciddi bir mesaj verdi, eğitim hizmetlerinin yerelleştirilmesi boyutuna çok hassas olduğunu belirtti. AKP, bu tür birtakım direnişlerle yaşıyor. Dolayısıyla yerele

güç aktarımı bu anlamda AKP'nin siyasi projesinin merkezde yaşamaya başladığı tıkanıklığa da bir yanıt oluşturmayı amaçlıyor diye düşünüyorum.

İkinci bir boyut, yine AKP'nin bu siyasal projesiyle çok ilgili bir boyut. AKP'nin kendi deneyimi yerelden geliyor. Belediyelerden geldiler iktidara, belli bir yerel örgütlenme yapısı tarafından destekleniyorlar: yani bunların içinde cemaatler var, tarikatlar var. Buraya bir güç aktarımı da çok önemli. üçüncü bir boyutu ekonomi boyutu. AKP tam da bununla ilişkili olarak aslında ekonomik boyutta da çok ciddi zorlanıyor, kaynak dağıtımında, kendi toplumsal tabanını desteklemekte zorlanıyor. IMF ve Dünya Bankasının dayattığı politikalar aslında büyük ölçüde AKP'nin kendi yerel toplumsal tabanına kaynak aktarması açısından tıkanıklıklar yaratıyor. Burada yerele yönelmek, kendi toplumsal tabanına kaynak yaratma açısından da çok önemli bir kaygı olarak ön plana çıkıyor.

Dördüncü boyut yine bir anlamda hem ekonomik ve hem siyasi nitelikler taşıyor. AKP sosyal devlet boyutunda karşılaştığı bir krizi de yeniden yapılanma çerçevesinde çözemese de hafifletmeye çalışıyor. Eğitime, sağlığa, sosyal hizmetlere ayrılan bütçe kaynakları giderek tıkanıyor. Bu alanları yerel yönetimlere devretmek, AKP açısından merkezi hükümete yönelebilecek birtakım tepkileri de -buralardaki tıkanmalar sonucu- yüzlerce yerel yönetim birimine yönlendirecektir. Dolayısıyla merkezde bir tehdidin oluşmasını yerele dağıtarak hafifletmeye yöneliyor. Dolayısıyla AKP'nin bu tür programa yönelişinin arkasında çok boyutlu hedefler olduğunu düşünüyorum.

İkinci konu bu tür bir senaryo karşısında nasıl bir tavır alınacağıdır. Burada Birgül Ayman Güler, uluslararası güçlere karşı Türkiye'yi konuştu. Ben burada emekçi sınıflar açısından ulus-devlet ölçeğinin önemli kazanımları temsil ettiğini farkındayım; ama şu da bir gerçek; bu saldırı küresel bir saldırı ve emekçileri hedefleyen bir saldırdır. Aslında Türkiye'deki bir yerel birimdeki potansiyeli göstererek, bir başka yerel birimdeki emekçiyi terbiye etmeyi hedefliyorlar. Dolayısıyla buraya gelen yatırım, başka bir yerde sökülmiş bir fabrikadan gelen bir yatırım. Burada kazanan bir yerel birim, başka bir yerdeki yerel birimin kaybı üzerine kazancını kuruyor. Dolayısıyla burada saldırı altında olan aslında dünya emekçileri. Dolayısıyla, sorun sadece Türkiye ulus-devletini koruma sorunu değildir. Bugün dünya çapında emekçilere yöneltilmiş bir saldırı var ve biz aslında ulusal düzeyde yaptığımız kazanımları unutmamak koşuluyla, aslında ilk defa dünyanın diğer coğrafyalarında yaşayan emekçilerle de ortak bir zemine ulaşmaya başlıyoruz. Bu zeminde siyaset yapmanın önünde önemli sıkıntıların olduğunu da farkındayım. Ama ne olursa olsun şu tür bir senaryonun gösterilmesi lazım: Bu yerel birimle İngiltere'deki, Pakistan'daki ya da Hindistan'daki bir yerel birimdeki işçinin aslında tehdit edildiği yer aynı odak; uluslararası sermaye. Dolayısıyla bu tür bir ortak zemini kurabilmemiz ve göstermemiz lazım. Dolayısıyla bizim mücadele alanımız, bir yandan ulus-devlet ölçeğindeki kazanımlarımızı korurken, öbür tarafta dünyanın başka yerindeki emekçilerle

ortak platformlar yaratabilmek yönünde olmak zorundadır.

Bunun bir başka boyutu yerel ölçek kuşkusuz. HADEP'ten bir temsilci biraz önce kendi perspektiflerini anlattı. Eğer söyledikleri perspektifi gerçekten koruyorlarsa, kendi açılarından çok ciddi bir fedakarlık yapıyorlar; çünkü Türkiye'de Diyarbakır Belediyesinin merkezi yönetim karşısında yaşadığı sıkıntıları diğer belediyeler aynı ölçüde yaşamıyor. Dolayısıyla burada bizim siyasal mücadelemizin sadece küresel ölçeğe değil, yerel ölçeğe doğru da kendisini genişletmesi ve orada da emekçilerin kazanımlarına ilişkin politikalar önerebilmesi lazım. Dolayısıyla burada bir ölçek siyaseti örgütlenecekse, bu ölçek siyaseti sadece ulusal düzeyi hedef gösteremez. Ulusal siyasetin, değişen gerçeklik karşısında, yerel boyutta nasıl tanımlanacağı, emekçilerin yerel düzeydeki kazanımlarını ya da kardeşliklerini nasıl inşa edeceğini bize söyleyebilmesi gerekir. Aynı zamanda, başka ulusların, başka yerel birimlerindeki emekçilere yönelik ne tür bir açılım sağlayacağı konusunda da bize bir ipucu verebilmesi gerekir. Bu tür bir ölçek siyaseti artık kaçınılmaz hale gelmiştir. Dolayısıyla burada bir ulusalcılık ya da daha kötü bir biçimiyle İşçi Partisi ya da MHP'nin yaptığı türden bir milliyetçilik bir çözüm olamaz. Her ölçekte, ama ulusal ölçeği esas alarak, çok ölçekli bir mücadeleyi örgütleyebilmek bugün emekçilerin kaçınılmaz görevidir diye düşünüyorum.

Kusura bakmayın, aslında Tasarının kendisi üzerine de konuşmak istiyordum; ama zaman kalmadı, özür diliyorum.

KAYA GÜVENÇ- Teşekkür ederim. Arkadaşlar; zamanımız çok daraldı, birkaç dakikamız var. Birgül Ayman Güler arkadaşımız burada mı? Önce onu sorayım. O zaman iki arkadaşta söz veriyorum, üç arkadaş, daha fazla yok; ama çok kısa. Tarık Şengül arkadaşımız da çok kısa yanıt verecek, çünkü zamanımızı tükettik.

Buyurun.

SALONDAN- Sayın Şengül'e teşekkür ediyorum. Ancak ben hem bir belirleme ve kısa da bir soru da olacak bu belirlemenin içinde. Bir önceki konuşmacımız Sayın Güler burada yok tabii, ama Sayın Güler'in son bağladığı konuşma metninde bunu ifade eden bir tarz olduğu için söylüyorum. AKP'nin tabii ki bu reform Tasarısını gündemleştirdiği gibi kabul etmek mümkün değildir, doğru değildir, katılmıyoruz; yani bu son derece benim mantığıma uymayan, daha doğrusu emek cephesinden bakanların kabul edeceği bir mantık değildir. Ama merkezi devleti küçülten bu Tasarıya karşı "gelin, bu yapıyı koruyalım" mantığını da kabul etmiyorum. Yani 80 yıl önce de "gelin, emperyalizme karşı kendi devletimizi yaratalım" çabalarına destek verenler, sonradan kâğıt üzerinde bile bu devletin sahibi olmadılar; bırakın pratikte, kâğıt üzerinde bile olmadılar. Hatta tek dil, tek din ve tek ulus devleti savunulacak bir yapı değildir; artık kimse buna sahip çıkmamalıdır. Herkesin devleti olacaksa bu devlet savunulur, herkesin payı olacaksa savunulur. Geçmişte eleştirdiğimiz

YÖK, YEK çıkınca, "aman ne olur, YEK var, gelin YÖK'e sahip çıkın" mantığıyla bunun arasında hiçbir fark yoktur. Hayır, biz kabullenmediğimiz mantıkları, anlayışları başka bir dayatma karşısında eğer bize tekrar dayatılıyorsa, reddederiz onları.

Teşekkür ediyorum. Sayın Şengül'ün de bu konuda bir önerisi olursa, memnun olacağım.

KAYA GÜVENÇ- Evet, buyurun efendim.

SALONDAN- Ben aslında konuşmanın temeline dair bir soru yöneltmek istiyorum. Ölçek sorununa dair tespitiniz çok doğru olmakla birlikte, belki Birgül hanımın ulusal ölçek konusundaki abartılı yorumlarına dair getirdiğiniz eleştiri, tarihsel süreçle ilişkilendirilmekle birlikte, bu da haklılık payı taşımakla birlikte, sizin yaptığınız yorumdaki özü de doğrusu anlayamadım. Yani bence esas ölçek sorunu burada doğmayacak mı? Yani modeli ve dayatmayı çizerken, "artık kentler kendi kendilerini koruyacaklar, onlar en ucuz arsayı verecekler, en düşük işçilik parasını vermek zorunda kalacaklar" tablosu ulus ölçeğe sahip çıkmadığınız takdirde kaçınılmazdı. Ama şöyle demiş olsanız: Önce ulus-devlet düzlemindeki tüm kazanımlara ve saldırılara karşı çıkalım; artı yapabiliyorsak, yerel düzeyde de yapalım" dersiniz belki anlayabilirdim. Ama onu demeden, "bırakın, devlet sisteminde ulus-devletler de her zaman bir yönetim tarzı değildi, yereller de olabilir" dedikten sonra esas ölçek sorunu orada yok mudur? Yani ben Birgül Ayman'ın sabahki konuşmalarını dinlemedim, ama bir öğrencisi olarak detaylarını tahmin edebiliyorum; esas onun dediği ulus devletlerle yerel birimler karşı karşıya kalacaklardır. Yani sizin "işçiler" dediğiniz kitlenin hele dünya ölçünde örgütlenmesinin pek çok sorunu olduğunu biliyorum dediniz. Bir de süreç konusudur, bir de temeline dair ciddi sorunlar olacaktır. Bunlar varken, nasıl bir ölçek kurguluyorsunuz? Çünkü işçilerle o şirketler şu anda bu anlamda bir yarış içerisinde olmayacaklar, doğrudan yerel yönetimler bir yarış içerisinde olacaklar, onlar da ulus devlete göre çok daha küçük bir ölçektir.

Bir de bununla ilgili olarak AKP'nin yerel projeye verdiği desteğin nedenlerini anlattınız, bir tek şeyi ben yine çok anlayamadım; yerele kaynak aktarımını. Yani ulusal projeden çıkmış bir sistemde yerele kaynak, yerelde varsa mümkündür. Nasıl bir şeyden söz ediyorsunuz? Belki çok iyi anlayamadım.

Teşekkür ederim.

KAYA GÜVENÇ- Teşekkür ediyorum.Buyurun.

SALONDAN- Ben bir konuyu merak ediyorum. Bu yaşamış olduğumuz ekonomik krizler ulus-devletin yıpranması için çıkartılmış kasıtlı krizler olabilir mi, kötü yönetimde de bu kasıt aranabilir mi?

KAYA GÜVENÇ- Teşekkür ediyorum. Başka soru almayacağız, zaten Tarık arkadaşımın da iki dakika içinde toparlamasını rica edeceğim. Biliyorum, sorulan sorular çok geniş; ama yapabilecek maalesef başka bir şeyimiz yok.

TARIK ŞENGÜL- Ben aslında sizin koyduğunuz çerçeveye yani ulus-devlet ölçeğindeki kazanımlarımızı koruyacağız, bir anlamda biraz da ikincil olarak da; yani diğer ölçeklerde birtakım mücadeleler vereceğiz, anlayışına karşı çıkmaya çalışmıştım. Ben işçi sınıfının vatani olmadığını düşünüyorum. İşçi sınıfının vatan seçmek zorunda kaldığı süreçlerle karşı karşıyayız. Kuşkusuz, bir kez öyle bir tercihle karşı karşıya kalıyor ve o ölçekte kazanımlar yapıyorsanız, kuşkusuz o kazanımları savunacaksınız. Onun için konuşmamı bitirirken, "ulus-devlet ölçeğini merkeze alarak" dedim; çünkü hâlâ işçi sınıfının dolaşım özgürlüğü söz konusu değil, onu çok açık biçimde söyledim. Ama eş anlı olarak -artı olarak değil- hem yerel ölçekte, hem de küresel ölçekte mücadele artık kaçınılmazdır. Küresel ölçeği bir an için bir tarafa bırakalım, yani onun önündeki zorlukların hepimiz farkındayız; ama yerel ölçekte ciddi potansiyellerimiz, tam da sizin anlayışınız nedeniyle, uzun süredir harekete geçirilememiştir. Türkiye'deki Kürt sorunun önemli bir bölümü bu tür bir mantalitenin ürünüdür. Yani "yerel ölçek" dediğimiz ölçeği önemsemeyişimiz, işçi sınıfıyla yaşadığımız kopukluğun en önemli nedenidir. Burada reform önerileri burada tartışılıyor, emekçiler adına karşı çıkıyoruz; ancak emekçilerin önemli bir bölümü bu süreçten büyük ölçüde habersiz konumda. Onlara ulaşamıyoruz. Çünkü yerel birimlerde yeterince güçlü ve örgütlü değiliz.

Bakın, bir sürü insan, özellikle de benim bu eleştirdiğim perspektiften bakan insan, çok da anlaşılabilir nedenlerle hemen küresel ölçeğe, "şu Edirne'nin ötesine geç de görelim bakalım" diyor. O bir orta sınıf ayrıcalığıdır, gidip Rio'da, bilmem nerede gösteri yapmak. Peki, Diyarbakır'a gitmenizi kim önüyor? Ankara'nın bir anlamda arka mahalleleri haline gelen, çok uzun süredir görmediğimiz mahallelerine gitmemizi kim engelliyor? Oraya pasaport gerekmiyor, ama uzun süredir giremediğimiz alanlar oralar. Bakın, Ankara'nın Kızılay'daki meydanını kapattı Melih Gökçek. Kızılay'a bir kere bile gelmemiş insanlar Melih Gökçek'in otobüslerine binip destek vermeye geldi. Dolayısıyla burada tarihsel bir sıkıntıdan söz ediyorum. Yani onun için küresel ölçeğin bu dayatmaları karşısında bir "ölçek siyaseti" dediğim şey, aslında bu ölçekler arasında bir ilişkisellik kuran, bunları bize aslında dayatılan o katılaştırılmış yapıları reddedip, aslında ölçekler arasında diyalektik bir ilişkinin olduğunu, geçişli bir ilişkinin olduğunu savunan bir siyaset anlayışıdır. Bu siyasetin vatani yoktur, sıkıştırıldığı bir vatan vardır, o sıkıştırıldığı yerdeki kazanımlarını kuşkusuz evi olduğu için korur; ama nihai olarak işçi sınıfının vatani yoktur.

Diğer bir soru, bu krizlerin bir anlamda zorunlu olarak çıkıp çıkmadığı. Burada bizim üzerinde düşünmemiz gereken şey şu: ister kasıtlı olsun, ister yapısal bir kriz, biz nasıl bir yanıt vereceğiz buna? Her siyasal mücadele kendi

karşınının stratejilerini dikkate alıp, ona göre tanımlar stratejisini. Sermayenin küresel ölçekte ve yerel ölçekte gezindiği bir ortamda, bizim ulusal siyaset dayatmamızın aslında karşımızdaki düşmanımızın siyasetini anlamamamız anlamına geldiğini düşünüyorum. Kuşkusuz ulusal düzey bizim kazanımlarımızın asli mekânı, geçmişteki mirastan dolayı; ama bakın, düşmanınız küresel ölçekten saldırıp yerel ölçekte sizi yıkıyorsa, bu ölçeklerde ne yapacağınızı söylemeden soyut bir Türkiye modeli önermek ve bu temelde bir strateji savunmak, siyasette etkisizleşmeyle sonuçlanacaktır.

KAYA GÜVENÇ- Tarık Şengül arkadaşımıza teşekkür ediyoruz. Konuyu daha çok tartışacağımız toplantılarımız olacak.

Şimdi "Kamu Personel Rejimi" ve Seyhan Erdoğdu. Buyurun.

SEYHAN ERDOĞDU

1. Giriş

59. Hükümetin gerçekleştirmeyi planladığı kamu yönetiminde yeniden yapılanma kapsamındaki kamu personel rejimi değişiklikleri, kamuoyuna "kamu personel rejimi reformu" olarak sunulmaktadır. Kamu yönetimini ve kamu personel rejimini yeniden yapılandırmayı amaçlayan kanun taslaklarının kamu oyuna sunulmasında ve değerlendirilmesinde "reform" sözcüğünün kullanılarak işe başlanması, kamuoyunu, yapılanların reform olduğu konusunda şartlandıran bir etki yaratmaktadır.

Reform, yapılan değişiklik ve yeniliklerle bir sürecin ya da kurumun daha iyi duruma getirilmesi anlamına gelir. Bu anlamda reform, sürecin ya da kurumun yeniden yapılanması ile de sonuçlanacaktır. Ancak her yeniden yapılanma reform değildir. "Reform" adı verilen pek çok yeniden yapılanma girişimi, etkilenen geniş kesimler açısından daha iyi duruma gelmeyi ifade etmemektedir.

Kamu yönetimini ve kamu personel rejimini yeniden yapılandırma girişimlerinin "reform" olarak sunulmasını kolaylaştıran unsur, gerek merkezi yönetimin gerekse yerel yönetimlerin gerçekten de reforma ihtiyaç duyulan alanlar olmasıdır. Merkezi ve yerel yönetimlerin olduğu gibi kamu personel rejiminin de reforma ihtiyacı olduğu aşikardır. Kamu yönetimi, yerel yönetimler ve kamu personel rejiminde yapılması öngörülen değişiklikler, uzun süredir hükümetlerin programlarında yer almış, çeşitli araştırmalara, raporlara konu olmuş, kanun taslakları hazırlanmış, kamuoyu adeta yıllardır bir reform beklentisi içine sokulmuştur. Bu nedenle bu konularda başlatılan yeniden yapılandırma girişimlerinin, yıllardır birikerek gelen kamu yönetimi ve personel rejimi sorunlarını çözeceği umulmakta ve her yeniden yapılandırma girişiminin "reform" olarak sunulması, bu ihtiyaç ve beklenti nedeniyle kolaylaşmaktadır.

Oysa günümüzde "reform" adı altında sunulan pek çok girişimin amacı, "yapısal uyarılama"dır. Yapısal uyarılama ile kastedilen, sosyo ekonomik yapının,

makro düzeyde, sektörel düzeyde ve politika, plan, program düzeyinde küresel kapitalizmin gereklerine uyarlanmasıdır. Başta Dünya Bankası olmak üzere uluslararası mali kuruluşların verdikleri kredilerle desteklenen bu "yapısal uyarlama"ların temel amacı, ekonomilerin, sektörlerin, politikaların, plan ve programların yeni liberal doğrultuda yeniden yapılanmasıdır. Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Rejimi Reformu olarak sunulan değişikliklerin temel niteliğinin de bu doğrultuda olduğunu baştan belirtmek gerekmektedir¹.

2. Üç ayaklı "reform"

AKP Hükümet Programında ve Acil Eylem Planında öngörülen Kamu Yönetimi Reformu 3 temel kanundan oluşmaktadır:

1.Kamu Yönetimi Temel Kanunu (KYTK)

2.Yerel Yönetim Reformu (Belediye Kanun Taslağı, Büyükşehir Kanun Taslağı, İl Özel İdaresi Kanun Taslağı,Belediye ve İl Özel İdaresi Gelirleri Kanun Taslağı)

3.Kamu Personel Rejimi Kanunu

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, henüz TBMM'ne sunulmamış olmakla birlikte, www.basbakanlik.gov.tr adresinde "bekleme odasına" alınmış haliyle kamuoyunun bilgisine nihayet açılmıştır. Yerel Yönetim Reformuna ilişkin olarak da Nisan 2003 tarihli gayri resmi taslaklar gerekçeleri ile birlikte mevcuttur. Kamu Personel Rejimi konusundaki düzenlemelerin nasıl olacağına dair bazı bilgiler bulunmakla birlikte, kanun taslağı henüz dolaylı yollardan da olsa kamuoyuna yansımış değildir.

Hükümet, Kamu Yönetimi Temel Kanunu ve Yerel Yönetim Reformuna ilişkin tasarıların Kasım 2003 içinde TBMM'ne sevk edileceğini çeşitli vesilelerle ifade etmiştir. Kamu Personel Rejimi Reformunun ise kamu yönetim reformunun üçüncü ayağı olarak, Kamu Yönetimi ve Yerel Yönetim yasalarının benimsenmesinden sonra gerçekleştirileceği ifade edilmektedir.

İlk iki yasaya ilişkin hazırlıklar kamu oyuna açık olarak yürütülmemiş, özellikle bu düzenlemelerden etkilenecek olan çalışan kesimlerin örgütleri ile herhangi bir bilgilendirme ve danışma süreci işletilmemiştir. Hükümet konu ile ilgili sivil toplum kuruluşu saydığı TOBB, TÜSİAD ve TESEV ile yaptığı görüşmelerle yetinmiştir.

Kamu personel rejiminin yeniden yapılandırılması ise herhangi bir taslak metin olmadan, 22-23 Şubat 2003 tarihinde Hükümetin, Devlet Personel Başkanlığı ve TÜHİS aracılığıyla düzenlediği bir sempozyumda tartışılmıştır. Sempozyumda, akademik düzeyde yapılan sunuşlar ağırlıklı olmakla birlikte, sempozyumun ikinci günü çok sınırlı bir sürede de olsa, işçi ve memur sendikalarının sözcüleri kamu personel rejiminin tarafları olarak tartışmaya katılmışlardır. Devlet Bakanı Mehmet Ali Şahin, sempozyumun sonunda yaptığı değerlendirmede Kamu Personel Rejimi Reformunu hazırlarken bu sem-

pozyumda dile gelen görüşleri de "göz önünde bulunduracaklarını" ifade etmiştir. Kamu personel rejiminin yeniden yapılandırılması, kamu yönetimi genel reformu ile yakından bağlantılı olduğu halde, bu taslaklar sosyal tarafların tartışmasına açılmazken, uygulaması en sona kalacak personel rejimi reformunun bir sempozyumla da olsa tartışmaya açılması kamu personel rejiminde yapılacak yeniden yapılandırmayı, kamu yönetimindeki yeniden yapılandırmadan bağımsız bir düzenleme olarak sunma eğilimini yansıtmaktadır. Oysa kamu personel rejimindeki değişiklikler kamu yönetimi ve yerel yönetimlerde yapılacak uyarlanmadan bağımsız değil, tam tersine bu uyarlanmaların bir alt seti niteliğindedir.

3. Kamu Personel Rejiminde Yeniden Yapılanmanın Başlıca Özellikleri

Kamu Personel Rejiminin uyarlanmasına ilişkin temel yaklaşım, kamu yönetimindeki yeniden yapılanmanın dayanaklarını ortaya koyma iddiasında olan kitapçıkta şöyle ifade edilmektedir:

"Devlet Personel Rejimi Reformu ile bütün kamu kurum ve kuruluşlarında Norm Kadro uygulamasına geçilecek,

"Göreve alma ve yükselmeye objektif kriterler getirilecek, statüler azaltılacak ve benzer statüler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıklar giderilecek,

"Maaş ve ücret sistemi sadeleştirilecek, esnek çalışma usulleri getirilecek,

"Kadro karşılığı sözleşmeli personel uygulaması, statü, ekonomik ve sosyal yönden herhangi bir hak kaybına neden olmadan kaldırılacak,

"Devlette asli ve sürekli görevler belirlenecek ve bu kamu görevi yürütenlerin dışındakiler iş kanununa göre çalıştırılacak, asli ve sürekli görevlerde çalışanlar tüm kamu çalışanlarının belli bir oranını geçemeyecek,

"İstihdam fazlası birimlerden ihtiyaç olan birimlere personel aktarımı yapılacak,

"Müsteşarların ve bazı üst düzey yöneticilerinin görev süresi hükümetin görev süresi ile sınırlanacaktır."²

Bu yaklaşım, Kamu Yönetimi Temel Kanununun "İnsan Kaynakları Yönetimi" başlığını taşıyan 46. Maddesine şöyle yansımıştır.

"İnsan kaynakları yönetimi

Madde 46- Kamu hizmetleri memurlar, tam zamanlı veya kısmi zamanlı çalışan diğer kamu görevlileri ve işçiler eliyle yürütülür.

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin işe alınmaları ve görevde yükselmeleri ehliyete dayalı seçme sınavı ve liyakat esasına göre yapılır.

Diğer kamu görevlileri ile işçilerden tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak

ve kadro şartına bağlı olmaksızın sözleşmeli statüde istihdam edileceklerin sözleşmelerinde, ilgili personelin görevleri, hak ve yükümlülükleri ile performans ölçütleri yer alır.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri, performans ölçütlerine göre değerlendirilir ve ödüllendirilir. Hükümetin görevi sona erdiğinde, müsteşarlar ile başkanlık ve genel müdürlük şeklinde kurulan bağlı ve ilgili kuruluşlarda kendi genel kurullarının seçimiyle gelenler dışındaki başkan veya genel müdürlerin görevi kendiliğinden sona ermiş sayılır. Ancak bu görevlere yeni bir atama ya da görevlendirme yapıncaya kadar bu kişiler görevlerine devam ederler. Bu şekilde görevi sona erenlerden başka bir göreve atanmayanlar, özlük hakları saklı kalmak üzere, kadro şartı aranmaksızın bakanlık müşaviri olarak atanırlar.

Merkezi idarede 2451 sayılı Bakanlıklar ve Bağlı Kuruluşlarda Atama Usulüne İlişkin Kanun hükümleri dışında kalan memurların atamaları bakan tarafından yapılır. Bakan bu yetkisini alt kademelere devredebilir. Bakanlık bağlı ve ilgili kuruluşlarının kuruluş kanunlarındaki atamaya ilişkin özel hükümler saklıdır.

Merkezi idarenin kadro ihdas, iptal ve değişikliği ile kadrolara ilişkin diğer hususlar genel hükümlere tabidir."

4. Kamu Personel rejiminde temel değişiklikler

Bu yaklaşımın ön plana getirdiği konular, kamu çalışanları sayısının azaltılması, sözleşmeliliğin yaygınlaştırılması ve esnek çalışma ilişkileri ile performans dayalı ücret olarak belirlemiştir.

4.1 Kamu Çalışanların Sayısının Azaltılması

Her şeyden önce, yeniden yapılandırılan kamu yönetiminde, kamu personelinin sayısının ve niteliğinin ne olacağı, kamu hizmetlerinden ne anlaşıldığına bağlı olacaktır. Kamu hizmetlerinin yerelleşmesi, ticarileşmesi ve özelleştirilmesini temel alan bir kamu yönetim reformuyla, kamu personelinin sayısı azalacak, kamu personeli olarak kalanların da niteliği ve çalışma koşulları büyük ölçüde değişecektir.

Bu nedenle devlet reformunun personel rejimi boyutunu tartışabilmek için önce yeni düzenlemelerle hangi hizmet alanlarının kamusalıktan çıkartılacağını tartışmak gerekir.

Kamusal hizmet niteliği taşıyan hizmetlerin temininde etkinlik olması için, bu hizmetlerin üretiminin ve sunumunun kamusal olarak yapılması gerektiği genel kabul görmüş bir iktisat gerçeğidir.

Gerçekten de kapitalizmin tarihi gelişimi sürecinde, geniş emekçi kitlelerin sosyal mücadelesinin de katkısıyla, pek çok kamusal hizmetin üretimi kamusal olarak yapılmıştır. Bu kamusal hizmet üretiminin bir kısmında piyasa, özel kesim firmalarına ve özellikle uluslararasılaşmaya kapalı tutulmuştur

Ekonomilerin yeni liberal doğrultuda yeniden yapılandırılmaları sürecinde, kamusal hizmet kavramı da değiştirilmiştir. Küresel kapitalizmin gelişimi sürecinde devletin küçültülmesi ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine de paralel olarak, ana akım iktisatta kamusal hizmet tanımının daraltıldığı, tam kamusal sayılan hizmetlerin yarı kamusal hizmet sınıfına, yarı kamusal hizmetlerin de özel hizmet sınıfına sokulduğu görülmektedir.

Ulusal ekonomi açısından anahtar nitelikte olan ara malların ve geniş emekçi kesimlerin tükettiği nihai malların (süt, ekmek, ilaç, vb.) kamusal üretiminin yapıldığı günler geride bırakıldığı gibi, bugüne kadar doğal tekel niteliği taşıdığı kabul edilen ve kamusal hizmet olarak üretilen, enerji, haberleşme, ulaşım, vb. de (teknolojideki gelişmelerle de bağlantılı olarak) doğal tekel olmayan özel hizmet alanları olarak algılanmaktadır.

Eğitim, sağlık, güvenlik, gibi hizmetlerin sosyal nitelik taşıdığı kabul edilse de, sosyal nitelikte olduğu kabul edilen bu tür hizmetlerin de kamusal ve özel olmak üzere iki türlü üretiminin yapılabileceği öne sürülmektedir. Sosyal hizmetlerin kamusal otoritelerce kar gayesi gütmeyen teminine "sosyal hizmetlerin kamusal üretimi" denilirken, sosyal hizmetlerin özel eller tarafından üretilmesine de "sosyal hizmetlerin özel üretimi" denilmektedir. Küreselleşme döneminin yeni kamu yönetimi anlayışı, kamusal mal üretimi ve kamusal altyapı hizmetleri üretimi gibi sosyal nitelikli hizmetlerin de üretim ve sunumunun ticarileştirilmesini, özelleştirilmesini ve uluslararasılaşmasını temel alan bir yaklaşıma sahiptir.

Dünya Ticaret Örgütü bünyesindeki Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS), kamusal otoriteler tarafından ticari bir amaç güdülmeyen sunulan hizmetleri kapsam dışında bıraktığını yani yalnızca ticari hizmetleri kapsadığını belirtmekle birlikte, ticari saydığı hizmetleri ele alırken, hizmetlerin niteliklerine dayalı olarak sosyal hizmet / özel hizmet ayrımı yapmadığı için, eğer o hizmet tümüyle kamusal olarak temin edilmiyorsa, yani kısmen de olsa pazara açılmışsa, onu ticari hizmet kapsamına sokabilmektedir.

Örneğin eğitim, niteliği gereği bir sosyal bir hizmet olmakla birlikte GATS yaklaşımına göre kapsam dışında tutulması için söz konusu ülkenin eğitim hizmetlerinin tamamının devlet tarafından finanse ediliyor ve yönetiliyor olması gerekir. Çoğu ülkede eğitim sistemi bu niteliği artık taşımadığı için eğitim hizmetlerinin de ticari hizmetler olarak GATS sistemi içinde ele alınması yoluna gidilmektedir. Aynı şey sağlık hizmetleri için de geçerlidir. GATS sisteminde eğitim pazarı, sağlık pazarı terminolojisi kullanılmaktadır.

Kısacası küreselleşme sürecinde kamusal nitelik taşıyan hizmetlerin hemen tamamının ticarete konu olması, uluslararasılaşmaya açılması ve özelleştirilmesi, devletin düzenleyici rolünün ön plana çıkarılması, kamu yönetimindeki yeniden yapılanmanın temel özelliği olarak belirlemektedir. Bu ticarileşme ve

özelleştirme sürecinin temel aktörleri ulus ötesi şirketler ve taşeronları olmaktadır.

Hizmetlerin ticarileştirilmesi ve özelleştirilmesi, kamunun hizmet sunumundaki düzenleyici rolünün artırılması ile çelişen değil, bu olguyu bütünleyen bir gelişme olarak belirmektedir. Hizmetlerin fiziksel varlıklarının olmaması nedeniyle tüketici, hizmetin kalitesini genellikle o hizmeti tükettikten sonra değerlendirebilmektedir. Bu durumda kaliteli ve kalitesiz hizmetler arasında bir haksız rekabet doğmaktadır. Bu nedenle hizmetlerin özellikle de uluslararası ticarete konu olması süreci içerisinde bu haksız rekabetten korunmak ve sektörün saygınlığını korumak isteyen özel büyük firmalar, sektöre tüketiciyi koruyan bazı düzenlemeler getirilmesinden yanadırlar. Kamuya biçilen bu düzenleyici rolü kamusal hizmet üretiminden ayrı tutmak gerekir.

Hükümetin uygulamaya koymayı planladığı kamu yönetim reformunun temel özelliği, yerelleştirme ile birlikte hizmetlerin üretimi, sunumu ve finansmanının özelleştirilmesidir³.

Kamu yönetim reformunun uygulamaya konmasından sonraki süreç içinde temel hizmet alanların ticarileşmesi ve özelleşmesi öngörülmektedir. Gene bu süreç içerisinde çok uluslu tekellerin doğrudan ve taşeron firmalar aracılığıyla hizmet üretimi ve sunumunda egemen konuma gelmeleri ve hizmetlerin finansmanının ulus ötesi mali çevrelere kaydırılması beklenmelidir.

Önerilen yeni düzenlemelerle devletin birçok kamu hizmeti alanından çekilmesi sağlanırken, devletin çekildiği kamu hizmeti alanları, doğrudan ve/veya yerel yönetimler aracılığıyla özelleşecektir.

Yerel yönetimlere devredilen iktisadi ve sosyal görevlerin üretim ve sunumunda özelleştirmeci bir yaklaşım egemen olacaktır. Yerel yönetimler kendilerine devredilen görevleri özel sektöre devredecek ve iktisadi ve sosyal hizmetlerin üretimi ve sunumu özel kesim eliyle gerçekleştirilecektir.

Dünya Bankası yerel yönetimlerin finansman sisteminin güçlendirilerek, yerel yönetimlerin merkezi yönetimden devraldıkları hizmet alanlarının finansmanında mali piyasalara doğrudan borçlanmasını savunmaktadır. Dünya Bankası yaklaşımına göre yerel yönetimlerin merkeze bağımlılığı kaldırılmalı, yerel yönetimler başta alt yapı olmak üzere yatırımlarında kendi bütçe kaynaklarına sahip olmalı, kendileri borçlanabilmelidir. Ayrıca yerel yönetimlerin personel ve ekipman açısından zayıflıkları öne sürülerek bu yatırımların özel sektör eliyle yapılması önerilmektedir. Yani yerelleşme özelleştirme ile bütünlenecektir.

Bir yandan özelleştirme ve bir yandan yerelleşme ile zayıflatılacak olan merkezi yönetim, piyasaların iyi işlemlerini düzenleyen ve garanti altına alan bir sekreteryaya haline getirilecektir.

Getirilmek istenen merkezi ve yerel yapı, devleti küçülten, yerel yönetimleri şirketteşiren nitelik taşımaktadır.

Tasarılar, merkezi idarenin görev kapsamının daraltırken yerel yönetimleri halka kamu hizmeti üretme ve demokratik yönetim organları olmaktan çıkararak, küreselleşme sürecinin özelleştirmeci-işletmeci birimleri haline getirecektir.

Kamu personel rejimindeki yeniden yapılanmanın özelliklerini de işte böyle bir devlet yapılanması içinde değerlendirmek gerekecektir.

KYTK'nun 11. Maddesi ile "devletin asli ve sürekli görevleri" de dahil olmak üzere tüm kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine olanak tanınmakla birlikte, böyle bir özelleştirmenin şimdilik en liberal ideologların bile hayallerini aşan bir anarşizm olduğu açıktır. Bu nedenle Dinçer kitapçığında ifade edildiği gibi "devletin asli ve sürekli görevlerinin" olabildiğince daraltılarak yeniden belirlenmesi, geri kalan tüm hizmet alanlarının özelleştirmeye açılması beklenen süreç olmalıdır. Bu süreç içerisinde gene Dinçer'in bir televizyon konuşmasında ifade ettiği üzere devletin asli ve sürekli işlerinde "memur" statüsünde çalışanların sayısının mevcut memur ve sözleşmeli sayısının üçte birine indirilmesi (yaklaşık 700 000 memur), özelleştirme süreci içerisinde sözleşmeli ve işçi statüsünde olan kamu çalışanların özel sektöre devri düşünülmektedir.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu taslağına göre İçişleri, Maliye ve Çalışma Bakanlıkları taşrada örgütlenebilecekler, diğer bakanlıkların taşra teşkilatı, mal, araç, ödenek ve personeliyle birlikte il özel idarelerine ve belediyelere devredilecektir. Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü personeli il özel idareleri ve belediyelere devredilecektir⁴. Taslak Bakanlıklara bağlı kuruluşların taşra teşkilatlarının ancak istisnai hallerde var olacağını da hükme bağladığından, örneğin Karayolları Genel Müdürlüğü'nün, DSİ'nin taşra teşkilatının da yerel yönetimlere devri kuvvetle olasıdır.

Bu durum 1.5 milyona yakın kamu personelinin il özel idarelerine ve yerel yönetimlere devredileceğini göstermektedir.

46. Madde Gereğesinde kamuda çalışan sayısının "fazla" olduğu açıkça ifade edilmektedir. Yaklaşık 2.6 milyon civarındaki çalışan sayısının neye göre "fazla" olduğu belirtilmemiştir. Genel idari hizmetlerde çalışan 320 000, yardımcı hizmetler sınıfında görev yapan 150 000 personelin "halka hizmet götürmek" yerine "kamu yöneticisine hizmet ürettiği" ifade edilmektedir. Bu hesaba (!) göre 450 000 - 500 000 kadar kamu çalışanı, halka hizmet etmediklerinden "fazla" istihdam grubuna girmektedir.

Hizmetlerin özelleştirilmesi sürecinde daha ne kadar kamu çalışanının "fazla" olacağı şimdiden bilinmemektedir. Fazlalığın eritilmesi KİT işçilerine yapılan gibi, ilk aşamada emeklilik ve işten çıkarmalarla olabilir. Personelin yerel yönetimlere devri sürecinde, işçiler ve sözleşmeli personel için öncelikli olarak zorunlu ve/veya özendirilmiş emekliliğin gündeme geleceği söylenebilir. Fazla istihdamın eritilmesi için emekliliğin yetmediği durumlarda, işçi ve bir kısım sözleşmeliler için işten çıkarmalar söz konusu olabilecektir.

Kamuda çalışan sayısının azaltılmasında bir araç yeni norm kadro uygulamaları olabilir. Ecevit Hükümeti döneminde 2001 yılında kamu kurum ve kuruluşlarında başlatılan norm kadro çalışmaları, merkezin görevlerinin yerel yönetimlere devri ile geçersiz hale gelmektedir. Yerel yönetimlerde yapılması öngörülen ve ilgili yerel birimin nüfusu, fiziki ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeline göre tespit edilecek olan yeni norm kadro çalışmaları ise hizmetlerin özelleştirilmesine paralel olarak yürümek durumunda olacaktır. Norm kadro çalışmaları, kamu hizmetleri açısından ülkenin gereksinim duyduğu hizmetler ve hizmetin gerektirdiği personelin nitelik ve sayısal tespiti anlayışına göre yapılamamaktadır. Örneğin 1995 yılında Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünde yapılan bir norm kadro çalışması mevcut personelin sayısal yetersizliğini ortaya koymuş, ancak bütçe kısıtı nedeniyle rafa kaldırılmıştır. Özelleştirmeyi temel alan bir kamu yönetimi yaklaşımı ve kamu gelirlerinin borç ödemeleri için ipotek altına alındığı Türkiye koşullarında norm kadro, istihdamın azaltılması ve işlevsel esnekliğin artırılması sonucunu vermektedir.

Ekim 2003 tarihli son Belediye Kanunu Tasarısı taslağında, belediyenin tüm personeline ödenecek "yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde 30'unu aşamaz. Nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oran yüzde 40 olarak uygulanır." denmektedir. Bu hüküm, halkın hizmet gereksiniminin belirlediği sayı ve nitelikte bir norm kadronun değil, bütçe kısıtının belirlediği bir norm kadronun esas olacağına bir başka ifadesidir.

4.2 Sözleşmeli Statüye Geçiş ve Esnekleşme

Tarihsel olarak, kamu çalışanlarının istihdam ilişkilerinde gözlemlenen bir temel eğilim, memurların statü hukuku ile işçilerin sözleşme hukukunun birbirine yaklaşmasıdır.

Geleneksel yaklaşımda, memurların işverenleri olan devletle çıkar farklılığına sahip olamayacakları varsayılır ve bu nedenle de çalışma ilişkilerinde bir

çatışma olmayacağı düşünülürdü. İktidar halkın temsilcilerinden oluştuğuna göre memurların siyasal iktidar karşısında bağımsız davranamayacakları, genel oyun belirlediği politikadan başka bir politika geliştiremeyecekleri öne sürülürdü. Halka karşı sorumlu olan hükümetlerin, memurların tüm eylem ve işlemlerinden de sorumlu olduğu kabul edilir, bu nedenle memurların, hükümetlerin yürütmekle sorumlu oldukları hizmetleri hiyerarşik bir düzen içinde yürütmelerini temel alan çalışma usulleri benimsenirdi.

Ülkemizde de memurların istihdam ilişkileri bu geleneksel yaklaşımla düzenlenmiştir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, devlet memurunu, "devlet ve öteki kamu kişiliklerince genel idare esaslarına göre asli ve sürekli kamu hizmetlerini yerine getirmekle görevli kişiler" şeklinde tanımlar.

Türk kamu hukukunda memurluk bir meslek olarak kabul edilmiştir. Yasalara göre, devlet memur alırken eşitlik ve ayırım gözetmeme ilkesine göre alır. Memurlar görevlerini amirlerine bağlı olarak ancak tarafsız bir biçimde yaparlar. Memuriyete girişin koşulları kanunla belirtilmiştir. Kimi hizmetler için özel öğrenim gerekir. Ayrıca memurluğa girişte yarışma sınavları ile belirlenecek ehliyet ve liyakat da aranır. Kişiler eğitimleri, bilgi ve becerilerine göre memurluk mesleğine girerler, bu meslekte sürekli çalışarak ve yetişerek önceden belirlenmiş kurallara göre yükselirler. Memuriyete atanma, görev ve yetkiler, hak ve yükümlülükler, aylık ve ödenekler, özlük işleri, yasayla düzenlenir. 657 sayılı yasa, memuriyeti sınıflandırma esasına dayandırmıştır. Belirli sınıftaki memurlar hizmet süreleri ve başarı derecelerine göre kademe ve derece ilerlemesine hak kazanırlar.

Geleneksel anlayışa göre kamu hizmeti yapan memur, devlet otoritesini temsil etmekte ve bu otoriteyi kullanmaktadır. Memur, çalışması ile kamu hizmeti ürettiği için ve bu hizmeti üretirken devleti temsil ettiği ve devlet otoritesini kullandığı için özel kesim işçilerinin içinde bulunduğu çalışma ilişkilerine tabi olmaz. İşte bu yaklaşımla, memurların çalışma ilişkilerinde tabi oldukları kurallar tek yanlı üretilen, çeşitli güvenceler içeren bir statü rejimine bağlanmıştır. Statü temeline dayalı olan bu çalışma rejiminde, memurun, başta iş güvencesi olmak üzere çeşitli ayrıcalıkları vardır. Ancak tam da bu ayrıcalıklara sahip olmasına yol açan nedenler yüzünden, yani kamu görevlisi olması nedeniyle, memurun sözleşme özgürlüğüne sahip olmaması gerektiği varsayılmaktadır.

Yukarda özetlediğimiz bu geleneksel anlayış, refah devleti uygulamalarının yaygınlaşması, kamu kesiminin büyümesi, kamu çalışanlarının sayıca çoğalması ve mesleki çeşitlenmesi sonucunda geçerliğini yitirdi. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren memurların statü temeline bağlı çalışma ilişkileri, özel kesim işçilerinin sahip olduğu sendikal haklarla donanmaya başladı.

Öte yandan çalışma yaşamının demokratikleşmesi ve sosyal devlet uygula-

malarına paralel olarak, özel kesim işçileri de iş güvencesinden yararlanmaya ve başlangıçta memurların ayrıcalığı gibi kabul edilen emeklilikte gelir güvencesi vb. sosyal kazanımlara sahip olmaya başladılar. Böylece memurların statü hukuku ile işçilerin sözleşme hukukunun geleneksel ayrılığı ortadan kalkmaya başladı⁶.

Türkiye'de de yavaş bir gelişme süreci göstermekle birlikte, toplumsal gelişmelerin baskısıyla bu doğrultuda bir yakınlaşmaya gidilmesi kaçınılmaz olmaya başladı. İşçi statüsünde çalışanların iş güvencesine kavuşmaları süreci ve memurların sendikal hak ve özgürlüklere kavuşma süreci, bu iki farklı çalışma rejiminin yakınlaşmasının köşe taşları olarak şekillendi.

Ancak memur ve işçi statülerindeki kamu çalışanlarının en yüksek ortak paydada yakınlaşmaları şeklinde niteleyebileceğimiz ve kamu personel rejimi reformunun temeli olması gereken bu gelişimin karşısına, memur ve işçi statüsündeki kamu çalışanlarının en düşük ortak paydada yakınlaştırılmaları diye niteleyebileceğimiz bir başka olgu da 1980 sonrası yeni liberal yapılanmanın bir özelliği olarak belirmiştir⁷.

Ekonomilerin yeni liberal doğrultuda yapılandırılmaları süreci içerisinde, Türkiye'de ve dünyanın bir çok ülkesinde kamu kesimindeki iş güvencesini zayıflatmaya ve çalışma ilişkilerini esnekletirmeye yönelik kayda değer girişimler olmuştur.

Özel ve kamu kesimi çalışanlarının, iş güvencesi, sosyal haklar ve sendikal hak ve özgürlükler açısından en yüksek ortak paydada benzeşmesi eğilimi, yeni liberal politikaların egemen olduğu son dönemlerde yerini, kamu çalışanlarının iş güvencesi ve düzenli çalışma ilişkileri açısından özel kesimle en düşük ortak paydada benzeştirilmesi eğilimine bırakmıştır.

Bu olgu yalnızca gelişmekte olan ülkelerle sınırlı olmayan, Avrupa'nın sosyal niteliği ağır basan devletlerinde de yaygın bir biçimde gözlemlenen bir olgudur.

İş yasasına ilişkin tartışmalarda olduğu gibi kamu personel rejimine ilişkin tartışmalarda da AB ülkelerindeki uygulamalara, Türkiye için örnek alınması gereken uygulamalarımız gibi atıfta bulunulması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

Avrupa Birliği ülkelerindeki kariyer sistemleri son yıllarda geleneksel özelliklerinde önemli değişikliklere uğramışlardır⁸. Kamu finansmanındaki bütçe sıkışıklıkları, Avrupa Birliği bütünleşmesi kapsamında uyulması gereken Maastricht kriterleri ve yeni teknolojilere, rasyonalizasyon ve özelleştirmeye bağlı olarak kamu kesiminde istihdam daraltılması, bu sistemlerdeki otomatik maaş artışı ve istihdam garantisinin özellikleri ile çelişir sayılmıştır. AB ülkelerindeki "yönetişim" kavramı altında geliştirilen yeni liberal kamu yönetimi anlayışı, performansı, tasarrufu, yalın üretimi ön plana getirmektedir.

Avrupa'da hükümetler kamu istihdam rejimlerine esneklik unsurlarını giderek daha fazla sokmaktadır. Örneğin maaş artışlarının kıdemden çok performansa bağlanmasına çalışılmaktadır. Bazı ülkeler statü hukukuna dayalı memuriyet sistemini radikal biçimde değiştirip özel kesim işgücü piyasalarına benzer istihdam sistemlerine geçmektedirler⁹.

Örneğin İtalya'da hükümetlerle devlet memurları arasındaki ilişki 1993 yılında özelleştirilmiş, çoğu kamu görevlisi özel kesim çalışanlarının istihdam koşullarına geçirilmiştir.

Yaptıkları işten bağımsız olarak tüm kamu çalışanlarına memuriyet rejimi uygulayan Fransa, Belçika ve İspanya gibi ülkelerde mevcut memuriyet rejiminin kurallarından kaçmak için hükümetler geçici nitelikte sözleşmeli personel istihdamını yaygınlaştırmışlardır. Üstelik de bu sözleşmeli personel için Belçika ve Fransa'da toplu sözleşme yapılmadığı için bu kişiler ne devlet memurlarının güvencelerinden ne de özel kesimde geçerli olan sendikal hak ve olanaklardan yararlanmaktadır.

Avrupa Birliğine aday olan orta ve doğu Avrupa ülkelerinde ise kamu yönetimi ve kamu personeli reformu AB tarafından biçimlendirilmektedir.

Avrupa Birliği ülkelerinin genelinde görülen eğilim, kamu istihdamı sistemlerinin giderek birbirlerine daha çok benzemeleridir. Ancak bu benzeşme ekonomilerin Avrupalılaşması ve uluslararasılaşması süreci içerisinde olmuştur ve Birlik daha önceki genişleme süreçlerinde bir kamu yönetimi ve kamu personel rejimi modeli empoze etmemiştir.

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik son genişleme sürecinde ise AB yasalarını uygulamaya hazır bir idari kapasite oluşturulması ve bu başlık altında devletin yeniden yapılandırılması AB'ye katılım için bir ön koşul olarak ileri sürülmektedir¹⁰. "Devlet olmayan bir organın devlet inşası: AB, Orta ve Doğu Avrupa'da devletin egemenliğini nasıl azaltıyor ve devletin kapasitesini nasıl geliştiriyor?" başlıklı bir çalışmada Beate Sissenich bu konuyu işlemektedir¹¹. AB'nin aday ülkelerin devlet yapılarına müdahalesi tüm sektörleri kapsamakta ve yerel yönetim düzeylerinin yaratılması, yeni kurumların yaratılması, kamu yönetimi reformu, bütçe sistemleri ve mali denetim sistemlerinde değişiklik gibi kamu yönetiminin örgütlenmesinin her yönünü biçimlendirmektedir.

Kamu personeli açısından AB öncelikleri, performansa dayalı ödeme, profesyonelliğe verilen önemin artması, kamu hizmetlerinde müşteri satıcı anlayışının yerleşmesi, rekabet ve diğer pazar ekonomisi unsurlarının getirilmesi, kamu çalışanlarının sayısının azaltılması gibi sonuçlar getirmektedir¹².

Bu gelişmeler Türkiye açısından örnek alınacak gelişmeler olarak kabul edilmemelidir. Türkiye'de yıllardır tartışılan işçi memur ayrımı¹³ ve yapılması sürekli gündemde olan personel reformunun sağlıklı bir sonuca ulaşması için, sözleşme hukuku içinde çalışan işçilerin sosyal güvencelere ve iş güvencesine

sahip olmaları gerektiği anlayışıyla, statü hukuku içinde çalışan memurların "hizmetkar" değil çalışan olarak gerçek sendikal hak ve özgürlüklere sahip olmaları anlayışının birlikte yerleşmesi sağlanmalıdır.

Ancak kamu yönetimi reformu kapsamında öngörülen yeni kamu personel rejimi, çalışanların hak ve özgürlükler açısından en yüksek ortak paydada eşitlenmesini değil, tam tersine memurların istihdam güvencesinin ve sosyal kazanımlarının zayıflatıldığı, işçilerin ise esnek çalışma biçimleri içinde sendikasılaşığı en düşük ortak paydada eşitlenmesini öngörmektedir.

Önerilen yeni sistemde "devlette asli ve sürekli görevler belirlenecek ve bu kamu görevi yürütenlerin dışındakiler iş kanununa göre çalıştırılacak, asli ve sürekli görevlerde çalışanlar tüm kamu çalışanlarının belli bir oranını geçemeyecektir". Mevcut "kadro karşılığı sözleşmeli personel uygulaması" ise kaldırılacaktır. Kadro karşılığı sözleşmeli personel uygulaması kaldırılırken bu kişilerin ekonomik hak kaybına nasıl uğratılmayacakları belirsizdir.

Kamu Yönetimi Temel Kanununun 46. Maddesinin gerekçesinde sözleşmeli personel uygulamasının yaygınlaştırılacağı ifade edilmektedir. Burada "sözleşmeli personel" ile neyin kastedildiği açık değildir. Sözleşmeli personel istihdamı, Türk kamu personel rejiminde memurlar gibi statü hukukuna tabi, ancak memur ve diğer kamu görevlilerinin dışında işçi sayılmayan kendine özgü bir çalışma biçimidir. Sözleşmeli personel ile memur arasındaki farkın Anayasa Mahkemesi kararları ile azaltılmasına paralel olarak sözleşmeli personelin esnek istihdamın bir aracı olarak kullanılması olanağı kısıtlanmıştır. Anayasa değişikliği yapılmadan sözleşmeli personelin statü hukukunun yasal güvencelerinden tümüyle yoksun bırakılması mümkün olamamaktadır. Mevcut haliyle sözleşmeli personel rejimi kamu personel rejiminin temel istihdam biçimi olmaya aday gözükmemektedir. Öte yandan İş Kanununa göre çalışan işçilerin istihdamına da hukuksal yazında "sözleşme rejimine tabi istihdam" adı verilir. Dinçer kitapçığı "sözleşmeli" statüye geçiş ile kastedilenin işçi statüsüne geçiş olduğunu ifade etmektedir. Kamu personel rejiminde nihai istihdamın, minimal devletin minimal asli görevlerini yürütecek minimal bir memur kadrosu ile, diğer hizmetleri yürütecek, çağrı üzerine çalışma dahil esnek çalışma biçimlerinde istihdam edilebilen, 4857 sayılı yasaya tabi işçi statüsünde personelden oluşacağı anlaşılmaktadır.

Bu "ideal" yapının birden kurulması mümkün olmayacaktır. Anayasa değişikliği ile birlikte memurluğa benzeyen mevcut sözleşmeli personel rejiminin esnekleştirilmesi ve "sözleşme rejimi"ne yakınlaştırılması düşünülen bir yol olabilir. 46. Madde Gerekçesinde "devlet memurluğunun ömür boyu istihdam sağlaması" eleştirilirken, çare olarak sözleşmeli personel uygulamasının ve kısmi istihdamın yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bu kamu kesimi işçilerinin karşılaştığı esnekleşmenin, esnekleştirilmiş bir sözleşmeli uygulaması ile memurlara da taşınacağına ifadesidir.

Yerel yönetimlere devredilen işçilerin ise yeni iş yasası ile daha da esnekleştirilen bir işçi istihdamı içinde (geçici, mevsimlik, kısmi, gündelikçi, çağrı üzerine, kiralık vb.) değerlendirilecekleri düşünülebilir.

Yeni İş Yasası, esnek çalışma biçimlerinin yanı sıra ortalama iş süresi ve telafi edici çalışmaya ilişkin hükümleri ile de çalışma sürelerini esnekleştirmektedir. Yerel yönetimlere devredildikten sonra karşılarında farklı illerde farklı il özel idareleri ve belediyeleri işveren olarak bulacak olan kamu kesimi işçileri, sendikal yapılarını korumakta ciddi zorluklarla karşılaşacakları gibi, her yerel yönetimin kendi bütçe kısıtı ve kendi personel politikası ile biçimlenen esnek çalışma ve esnek ücret uygulamaları ve kazanılmış haklarında önemli gerilemelerle karşılaşacaklardır.

Bugün bazı yerel yönetimlerde işçiler gibi memurlar da aylarca ücret alamamaktadır. Merkezi yönetimin görevlerinin yerel yönetimlere devrine eşlik edecek olan kaynak devri, merkezi yönetimdeki yüksek borç faiz ve ana para ödemelerine bağlı kaynak sorununu yerel yönetimlere devretmek anlamına gelmektedir. Bu açıdan il özel idareleri ve belediyelere devredilecek olan bir milyonun üstündeki kamu çalışanı, kaynak sorunu ile birlikte devredilecekler ve ücret ve maaşını alamayan kamu çalışanı sayısı, azalmak yerine artacaktır.

Kaynak sorunu, işten çıkarmalar, ücretlerde ve çalışma koşullarında gerileme ile esnekleşme yönünde ağır bir baskı oluşturulmasının da zeminini hazırlayacaktır.

46. Maddedeki "Hükümetin görevi sona erdiğinde müsteşarlar ile başkanlık ve genel müdürlük şeklinde kurulan bağlı ve ilgili kuruluşlarda başkan veya genel müdürlerin görevi kendiliğinden sona ermiş sayılır." hükmü, üst düzey yöneticileri için liyakat ilkesini tümüyle ortadan kaldıran ve siyasal kayırmacılığı yasallaştıran bir özellik arz etmektedir. Özellikle Türkiye'de son on yılda hükümetlerin iktidarda kalma sürelerinin ne kadar kısa olduğu göz önüne alındığında bu siyasal kayırmacılığın yaratacağı kaosu boyutları daha da iyi anlaşılacaktır. Aynı siyasal kayırmacılık özellikle yerel yönetimlerde birer yıllık sözleşmelerle istihdam edilecek sözleşmeli personel için de geçerli olacaktır.

Sözleşmelilik, esnekleşme ve kayırmacılığın bütünleyicisi sendikasızlaşmadır.

4.3 Performans ücreti

Türkiye'de memurların görevlerini yerine getirme sürecinde devletle olan ilişkileri farklı temel yasalarla düzenlenmiş bulunmaktadır.

"657 sayılı Devlet Memurları Kanunu,

"926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu,

"2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu,

"2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanunu,

"399 sayılı sözleşmeli personele ilişkin Kanun Hükmündeki Kararname bu temel yasal düzenlemeleri oluşturmaktadır.

Bu saydıklarımız dışında, bazı kuruluşların, kuruluş kanunlarındaki özel düzenlemelerle de kamu görevlilerinin istihdam ilişkileri düzenlenmiş bulunmaktadır. Bunlar arasında Cumhurbaşkanlığı, TBMM, Merkez Bankası, Rekabet Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü, Sermaye Piyasası Kurumu, Milli Prodüktivite Merkezi, TÜBİTAK, RÜTK, İGM, Telekomünikasyon Kurumu, Spor-Toto, Akreditasyon Kurumu, KOSGEB, SSK, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu ve benzeri üst kurullar¹⁴ zikredilebilir.

Gerek 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda yapılan değişikliklerle gerekse çeşitli kanunlarla getirilen istisna hükümleriyle devlet memurlarının personel rejiminde birlik yaklaşımından ve eşit değerdeki işe eşit ücret anlayışından uzaklaşmıştır.

Sözleşmeli personel rejimi gibi genel ücret sistemi dışına çıkılmasına olanak sağlayan istihdam şekilleri yaratılmış, çeşitli kanunlarla, döner sermaye, tazminat, fon, ikramiye vb. gibi ek ödemelerle de sistem dışı düzenlemeler yoluna gidilmiştir. Hizmet süresi, eğitimi, unvanı aynı olan memurlar arasında dikkate gelir farklılıkları yaratılmıştır.

Bu değişiklikler sonucunda, hizmet sınıfları, derece ve kademeler arasındaki ücret farklılıklarına ek olarak, kurumlar arasında, kurumların merkez ve taşra teşkilatları arasında eşit değerdeki işe eşit ücreti ortadan kaldıran, iş değerlendirme sistemlerini etkisiz hale getiren ücret farklılıkları yaratılmıştır. Bu farklılıkların yaratılması sürecinde özellikle alt grup memurlar giderek daha da düşük gerçek ücret düzeylerine mahkum olmuşlardır.

Ayrıca benzer konumdaki memurlar arasında, emekli ikramiyelerinde ve emekli aylıklarında da büyük farklılıklar yaratılmıştır. Öte yandan, kadrosuzluktan ve sınıf değiştiremediği için terfi edemeyen kamu görevlileri hem çalışırken hem de emekli ikramiyesi ve emekli aylığı açısından kayıplara uğramaktadır.

Memurların ücrete ilişkin en temel sorunları insanca yaşamalarına yetecek bir ücret geliri elde edememeleri ve eşit değerdeki işe eşit ücret anlayışının hayata geçirilmemesidir.

KYTK'nda ücretlere ilişkin temel öneri performans ücretine geçilmesi olarak ifade edilmiştir.

Halen kamu kesiminde performansa dayalı ücret uygulaması 399 sayılı KHK'ye tabi olarak çalışan yaklaşık sözleşmeli personele uygulanmaktadır. Yöneticiler tarafından yapılan performans değerlendirmesi sonucunda alınan puanlara göre kişilerin ücretleri %2-8 civarında artabilmektedir. Yeterli puanları alamayanlara bu artış verilmemektedir. Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılmasına İlişkin 4924 sayılı kanunda

performans ücretinin "il merkezinde oluşturulacak komisyon ile sicil ve disiplin amirleri tarafından yapılacak başarı değerlendirilmesi sonucunda emsallerine göre başarılı görev yaptıkları tespit edilen sözleşmeli personele bir aylık ücreti tutarında ve bir mali yılda iki defayı geçmemek üzere ödül verilebilir" denmektedir. Başarı değerlendirmesinin görevin verimli ve etkin yürütülmesi, yaratıcılık, girişimcilik, çalışma disiplini, görevin yürütülmesinde gösterilen gayret ve başarı ile sağlık hizmetlerinden yararlananların memnuniyetinin dikkate alınarak tespit edilmesi öngörülmüştür.

Temel ücret ve kıdem ücretine ilaveten alınan başarı ücreti, temel ücrete ilişkin sorunları çözenin bir aracı olmadığı gibi eşit değerdeki işe eşit ücret sağlamak için de çözüm yolu değildir. İl Özel idareleri ve yerel yönetimlerde geniş çalışan kesimler için başarı değerlendirmesinin yapılmasında subjektif unsurların ve kayırmacılığın ön plana geçmesi beklenen bir gelişmedir. Türkiye'de özel sektörde bile performansa dayalı ücret yaygın olmayıp kısmen yöneticiler için kullanılmaktadır.

Kamu hizmetlerinde hizmet kalitesini ve verimliliği artırmada, ücret ve maaşlara ilişkin sorunların çözümünü sağlamada temel yaklaşım, performansa dayalı ücret değil, kamu çalışanlarının vasıflarının yükseltilmesi, sendikal haklarının tanınması ve tüm kamu çalışanlarının vasıf ve kıdemlerine uygun, eşit değerdeki işe eşit ücreti temel alan, aileleri ile birlikte insanca yaşamalarına imkan verecek düzeyde ücret almalarının sağlanması olmalıdır.

Sonuç: Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması kapsamında önerilen yeni kamu personel rejimi, kamu istihdamı sorunlarının (kadro sayısının belirlenmesi, farklı istihdam şekilleri, sınıflandırma, kariyer ve liyakat, ücret rejimi, sendikal siyasal haklar, emeklilik, hizmet içi eğitim, siyasilerin kamu personeli üzerindeki etkileri, kayırmacılık) çözümüne yönelik bütüncül bir yaklaşım geliştirmemekte, kamu personeli sayısının azaltılması, sözleşme rejimine geçiş ve esnekleşmeyi (ücret esnekliği dahil) yeni personel politikasının temeli yapmaktadır.

Bu politikanın, yerleşme süreci içerisinde yerel yönetimler eliyle uygulanması öngörülmektedir. Kamu yönetimindeki yeniden yapılanmanın, idari merkezîyetçiliğin yerine yerleşmeyi geçiren, hiyerarşi ve idari vesayet ilkesini kaldıran, yetki genişliği yerine yetki devrini getiren, üniter devlet modelinin dayandığı idarenin bütünlüğü ilkesini geçersiz kılan niteliği, yerel yönetimlerin personel rejimini de doğrudan etkileyecektir. Kanun taslaklarında, yerel düzeyde ilin ve belediyenin ihtiyaçlarına ve bütçe imkanlarına göre bir teşkilat ve personel yapısına, belediye meclisleri ve il özel idaresi meclislerinin kendilerinin karar vereceği ifade edilmektedir. Her yerel yönetimin kendi personel rejimini geliştirmesi, yerel yönetimlerin her statüden personelinin sayı, nitelik, ücret, işe alınma ve çalışma koşullarının belirlenmesinin, belediye meclislerine ve il özel idaresi meclislerine devredilmesi, israf ve kayırmacılığı artıracak gibi

ulusal kaynaşma ve sosyal bütünlük üzerinde son derece olumsuz etkiler yapacaktır. Bölge yerel yönetimleri gibi düşünölen İl Özel İdarelerine ilişkin Kanun Taslağında, il özel idarelerinin başında atama ile gelmiş bir yönetici olmayacağı belirtildiği için (Madde 10), bu durumun eğitim, sağlık vb. gibi kamu çalışanlarının yoğunlaştığı temel hizmetlerden sorumlu yerel yönetimleri de kapsayacağı göz önünde tutulmalıdır.

Kamu personel rejimine ilişkin olarak, Belediye ve Büyükşehir Belediyesi Kanunları, İl Özel İdaresi Kanunu ve Kamu Personel Rejimi Kanunu taslaklarının nihai biçimlenmesinden sonra daha kapsamlı bir inceleme yapmak uygun olacaktır.

DİPNOTLAR:

1. Türkiye'de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı (2002), bu stratejinin bir parçası olarak tüm kamu işlevlerinin gözden geçirilmesi, genel kamu sektörü ve KİT istihdam düzeyini üçer aylık bazda izleyecek bir entegre sistemin uygulamaya konması, Devlet Personel Başkanlığının koordinasyonunda başlamış olan norm kadro tespiti ve iş analizleri (2001-2003), Devlet Memurlarının Görevde Yükselme Esaslarına Göre Genel Yönetmelik (15.3.1999, 99/12647), Kamu Görevlerine İlk Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik (18.3.2000, 2002/3975), 2002 Stand By Anlaşmasının yapısal kriteri olarak KİT istihdam düzeyinin aşamalı olarak azaltılması uygulamalarını da bu kapsamda değerlendirmek gerekir.

2. Diñer, Ö. ve Yılmaz, C. (2003), Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma:1, Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim, Ankara: T.C. Başbakanlık. (<http://www.basbakanlik.gov.tr>)

3. Bkz. KYTK, Kamu hizmetlerinin gördürülmesi Madde 11- Kamu hizmetlerinin daha etkili ve verimli olarak yerine getirilebilmesi amacıyla, merkezi idare ile mahalli idareler, kendilerine ait hizmetlerden yetkili organlarının kararı ile uygun görölenleri, ilgileri itibariyle üniversitelere, noterlere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, hizmet birliklerine, özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerine gördürebilir. Bu durumda idarenin sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır. Ayrıca bkz. Madde 5-1.

4. Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı personelinin devrinde 5 yıllık bir kademeli geçiş süresi son Taslağa eklenmiştir (Geçici Madde 1).

5-6. Gülmez, Mesut (1996), "Devlet Hizmetkarı'ndan Yurttaş Memura", Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

7. 1980'li yıllarda uygulamaya konan yeni liberal politikalar, memurları, sahip oldukları haklar ve ayrıcalıklar açısından zayıflatınca, memurların sözleşme rejimi içindeki işçilere daha da yaklaştıkları, hatta temsil ettikleri varsayılan devlet otoritesine karşı, Fransa'da ve Türkiye'de olduğu gibi militan eylemler içine girdikleri gözlemlenmeye başladı.

8. Bossaert, D., C. Demmke, K. Nomden ve R. Polet. (2001), Civil Services in the European of Fifteen: Trends and New Developments, Maastricht: EIPA.

9. Nomden, Koen (2002), Experiences of Structural Changes in the State Sector, "Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinde Devlet Sektöründe Değişim ve Sendikal Gelişme Doğu/Batı" konulu EPSU/ETUCO Seminerine sunulan tebliğ, Karakow, 28-30 Haziran.

10. Cardona, Francisco (2000), Scope of Civil Services in European Countries, Avrupa Kamu Yönetimi Enstitüsü Seminerine sunulan tebliğ, Maastricht, 13-14 Kasım, 2000, www.oecd.org/puma/sigmaweb.

11. Sissenich, Beate (2001), State Building by a Non State: How the European Union Reduces State Sovereignty but Develops State Capacity in Central and Eastern Europe,Brüksel: EPSU.

12. Hegewisch, Ariane ve Brendan Martin (1998) Modernisation of National Administrations and Social Dialogue in Europe,Brüksel: EPSU.

13. Türkiye'de işçi-memur ayırımına ilişkin son kapsamlı düzenleme, 1974 tarihli 12 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ve bu kararnameyi yasalastıran 1897 sayılı Kanunla yapılmıştır. Bu düzenlemeye göre kurulan komisyonların çalışmaları sonucu hazırlanan ve hangi tür görevlerin memurlar, hangi tür görevlerin işçiler tarafından görüldüğünü belirleyen bir liste 1976 yılında yayınlanmıştır. Işıklı, A. (2002), İş Hukuku, Ankara: İmaj Yayınevi, s. 44

14. Üst kurullarda kamu adına görev yapan kişiler ücret ve diğer haklar açısından ayrıcalıklı konularıyla devlet memurluğuna yabancılaşan bir statüye sokulmuşlardır. Öyle ki OECD, Türkiye'de devlet yeniden yapılandırılırken örneğin Enerji Piyasası Düzenleme Kuruluna yüksek maaşla yabancı personel alınmasını önermektedir. OECD(2002), Regulatory Reform in Turkey, Crucial Support for Economic Recovery, Paris: OECD, s. 102.

KAYA GÜVENÇ- Seyhan Erdoğan arkadaşımıza teşekkür ediyoruz. Başka soru var mı efendim? Bir arkadaşımızın buradan bir sorusu var, başka soru yok.

Buyurun.

SALONDAN- Bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum. Ortada Taslak diye geziniyor, çıkarımlar yapıyoruz, doğru, çıkarımlarınızın çoğuna da katılıyorum zaten. Özellikle son günlerde Sendikalar Yasasında da bir değişiklik söz konusu, yani şöyle: Bazı işkolları birleştiriliyor. Birleştirilen işkollarına baktığınızda, ilginç bir stratejik bir konumlama söz konusu. Burada muhakkak böyle olacak diye söylemek istemiyorum, ama bunun da değerlendirilmesi gerekir diye düşünüyorum. Kamu çalışanlarının büyük bir bölümünün de işçi statüsüne geçirilip, bu sendikalara üye olmak zorunda kaldıkları zaman da özellikle herhalde bu 5 yıllık süreçte tam bir sessizlik istiyor AKP ya da sermaye. Öyle söylemek daha doğru oldu galiba. Bunun da çok dikkatli bir biçimde değerlendirilmesini, göz önüne alınmasını istiyorum. Önümüzdeki mücadele sisteminde işçilerin, yani kamu çalışanlarının işçileştirilmesi ne kadar doğruysa ve birlikte mücadele etmeleri ne kadar doğruysa; ama mücadele edecekleri çatinin, şu anda şu 4 tane örgütün yanında olması gereken bir büyük konfederasyonun çatısının içerisinde olduğu zaman ciddi bir şüpheyle karşılanması gerekir diye düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

KAYA GÜVENÇ- Teşekkür ediyorum. Evet, Seyhan Erdoğan arkadaşımıza teşekkür ediyoruz.

Sevgili arkadaşlarım; bugünkü olaylar nedeniyle şu anda birçok örgütün katıldığı bir toplantıya ben de katılmak için, yerimi Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu Üyesi Semih Tatlıcan arkadaşımıza bırakıyorum. Katkıda bulunan bütün arkadaşlarımıza ve sizlere çok teşekkür ediyorum ve izninizle diğer toplantı için ayrılıyorum.

SEMİH TATLİCAN (Oturum Başkanı)- Oturuma kaldığımız yerden devam edelim. Sayın Gökhan Günaydın'ı, tarım politikaları açısından değerlendirmek üzere buraya davet ediyorum.

Buyurun.

GÖKHAN GÜNAYDIN

59. Hükümet'in hazırladığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Devlet yapısında çok önemli değişiklikler yaratmaya aday çeşitli yasa tasarıları, kamuoyunun gündemine yerleşmiş durumdadır.

Sürekli yeni versiyonları "piyasaya" sürülen bu tasarılar, (i) Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, (ii) Merkezi İdare İle Mahalli İdareler Arasında Görev, Yetki ve Kaynak Paylaşımı İle Hizmet İlişkilerinin Esasları Hakkında Kanun Tasarısı, (iii) Kamu Sermayeli Şirketler Hakkında Kanun Tasarısı olarak sayılabilir.

Çok kısa süre içerisinde Parlamento'ya getirileceği bildirilen Yasa tasarıları, düzenleme iddiasını taşıdığı alanların genişliği ve önemi dikkate alındığında, tüm yönleriyle incelenmeye değerdir. Aşağıda, her üç tasarımın özelde tarımsal kamu yönetimi ve kamu çalışanlarına, genelde ise tarım sektörüne olası etkileri, tasarıların çeşitli versiyonlarının izi sürülerek analiz edilmektedir.

1 - Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

7.11.1982 tarihinde 2709 sayılı Yasa ile kabul edilen Anayasa'nın "C. Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması" başlıklı 45. maddesi hükmü aynen şöyledir;

"Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır."

Görüldüğü gibi, Anayasal dayanağı uyarınca, tarım alanlarının korunması, tarımsal üretimin planlanması, girdilerin sağlanması, tarımsal üretimin artırılması, üreticinin ürününün katma değerine sahip çıkacağı bir pazarlama yapısının oluşturulması.. kamusal uğraşı alanları olup, sayılan görevler devlet tarafından yerine getirilir.

Buna karşılık KYTK¹ tasarımının önceki versiyonlarında tarım sektörü ile ilgili olarak, yalnızca, "ulusal ve bölgesel düzeyde çevrenin, ekolojik dengenin ve gıda güvenliğinin korunması ve geliştirilmesi hizmetleri" merkezi yönetimin yetki, görev ve sorumluluk alanına bırakılmış, bunun dışındaki çalışma alanları "mahalli ve müşterek mahiyetteki görev ve hizmetler" olarak kabul edilerek yerel yönetimlere bırakılmıştır².

Adı geçen tasarının Haziran versiyonu ise, tarımla doğrudan - dolaylı ilişkili ilgili hiçbir belirlemeyi, merkezi yönetimin görev ve yetkileri arasında saymamaktadır³. "Mahalli idarelerin görev, yetki ve sorumlulukları" başlıklı madde, mahalli - müşterek ihtiyaçlara ilişkin her türlü görev ve hizmet ile merkezi idare tarafından yürütülmesi öngörülenler dışındaki görev ve hizmetlerin, yerel yönetimler tarafından yerine getirileceğini ifade etmektedir⁴.

Tasarının Ekim versiyonu, Haziran versiyonuna koşut bir yönelim izlemektedir. "Merkezi idarenin genel yetkileri"nin ve "merkezi idare tarafından yürütülecek görev ve hizmetler"in⁵ sayıldığı maddelerde tarımsal kamu yönetiminden söz edilmemekte, yalnızca "mahalli idarelere teknik ve mali yardımda bulunma, rehberlik yapma ve eğitim desteği sağlama" ile "kanunlarla münhasıran merkezi idare tarafından yerine getirilmesi öngörülen diğer ulusal ve bölgesel nitelikli görev ve hizmetler"in merkezi idare tarafından yürütüleceği hükme bağlanmaktadır.

Tasarı, "Mahalli idarelerin görev, yetki ve sorumlulukları" nı düzenleyen maddesinde, "mahalli müşterek ihtiyaçlara ilişkin her türlü görev, yetki ve sorumluluklar ile hizmetler" in mahalli idareler tarafından yerine getirileceğini ifade etmektedir⁶.

Yasa tasarısının, Mayıs versiyonundaki açık belirlemeyi terk etmesine karşılık, tarım hizmetlerini "mahalli - müşterek ihtiyaçlara ilişkin" hizmetler bütünü olarak değerlendirdiği ve yerel yönetimlere devrettiği anlaşılmaktadır.

Nitekim tasarının Mayıs ve Haziran versiyonlarında, Tarım Bakanlığı, bazı Bakanlıklarla birleştirilmekte ve "taşra teşkilatı olmayan bakanlıklar" ın sayıldığı II sayılı cetvele dahil edilmektedir.

Bununla birlikte, Ekim versiyonu, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nı, hem I hem de II sayılı listede saymaktadır. Böylece, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın taşra teşkilatı konusunda bir karmaşa doğmaktadır. Tasarının (e) bendi, bu karmaşaya son vermekte (!) ve aşağıdaki düzenlemeyi getirmektedir;

"Tarım ve Köyişleri Bakanlığı taşra teşkilatının görev ve yetkileri, ulusal ve bölgesel düzeyde faaliyet gösteren araştırma enstitüleri ve laboratuvarlar hariç enstitü ve laboratuvarları, okulları ve üretme istasyonları, bina, araç, gereç, taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları, bütçe ödenekleri ve kadroları ile birlikte olmak üzere personeli il özel idarelerine.. devredilmiştir."⁷

Böylece şu anlaşılmaktadır ki, ulusal ve bölgesel düzeyde faaliyet gösteren araştırma enstitüleri ve laboratuvarlar merkezde tutulmakta, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın geriye kalan tüm taşra teşkilatı il özel idarelerine devredilmektedir.

İzleyen madde, konu ile ilgili olarak adeta "baklayı ağzından çıkarmaktadır";

"İl özel idarelerine devri öngörülen enstitü, laboratuvar ve okullar, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından belirlenen esas ve usullere göre bina, araç, gereç,

taşınır ve taşınmaz mallar, alacak ve borçları, bütçe ödenekleri ve kadroları ile birlikte olmak üzere personeli görev alanına göre üniversitelere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına veya belediyelere devredilebilir"⁸

Görüldüğü gibi, Bakanlığın taşra teşkilatının hemen tümü, il özel idareleri ve onların aracılığıyla belediyeler, meslek kuruluşları, üniversitelere pay edilmektedir. Burada TOBB'un aslan payını alacağına ilişkin haberler, şimdiden yayılmaktadır.

Sonuç olarak, Anayasa'nın tarımsal hizmetleri kamusal uğraşı alanı sayan hükmüne açık bir aykırılığın bulunduğu ortadadır.

2 - Tarımsal Kamu Yönetimi ve Kamu çalışanları Üzerine Olası Etkiler

Yukarıda da belirtildiği gibi, tasarıların getirdiği düzenlemelerle, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın merkez teşkilatı daraltılmakta, taşra teşkilatı il özel idarelerine - belediyelere - meslek kuruluşlarına - üniversitelere devredilmektedir. Çalışanlar ise, "kamu çalışanı" statüsünden çıkarılmaktadır.

Konuyu daha iyi değerlendirebilmek için, öncelikle Bakanlık teşkilat yapısının incelenmesinde yarar bulunmaktadır.

Halen Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (TKİB) Merkez Teşkilatı yapısı aşağıdaki gibidir;

Ana Hizmet Birimleri : Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Teşkilatlandırma ve Destekleme Genel Müdürlüğü, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Dış İlişkiler ve Avrupa Topluluğu Koordinasyon Dairesi Başkanlığı

Danışma ve Denetim Birimleri

Yardımcı Hizmet Birimleri

İlgili Kuruluşlar : Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü

Bağlı Kuruluşlar : Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Atatürk Orman Çiftliği Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın taşra teşkilatı ise, 81 İl Müdürlüğü, 802 İlçe Müdürlüğü, 894 Köy Grubu Tarım Merkezi, 56 Tarımsal Araştırma Kuruluşu, 20 Üretim İstasyonu Müdürlüğü, 1 Antalya Beymelek Su Ürünleri Üretim ve Geliştirme Merkezi Müdürlüğü, 1 Ankara Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 1 Ankara Tarım Alet Makinaları Test Merkezi Müdürlüğü, 1 Adana Zirai Üretim İşletmesi ve Personel Eğitim Merkezi Müdürlüğü, 1 Ankara Zirai Üretim İşletmesi, Personel ve Makine Eğitim Merkezi Müdürlüğü, 1 Ankara Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkezi Müdürlüğü, 2 Tohum Sertifikasyon Test Müdürlüğü, 7 Zirai Karantina Müdürlüğü, 39 İl Kontrol Laboratuvar

Müdürlüğü, 6 Tahafuzhane ve Gümrük Veteriner Müdürlüğü, 20 Okul, 8 El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüğü ve Enstitüsü, 11 Buca Karacabeyi Fidan ve Fide Test Merkezi Müdürlüğü, 1 Ankara Merkez İkmal Müdürlüğü, 1 Şanlıurfa Güneydoğu Anadolu Projesi Eğitim Yayım ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, 1 İstanbul Zirai İlaç Kontrol İstasyon Müdürlüğü ve 1 Ankara Zirai İlaç ve Toksikoloji Merkezi Müdürlüğü'nden oluşmaktadır.

KYTK Tasarısı Haziran versiyonunda, daha birkaç ay önce Çevre Bakanlığı ile birleştirilmiş olan Orman Bakanlığı bu yapıdan ayrılarak Tarım ve Köyşleri Bakanlığı ile birleştirilmekte ve Bakanlığın adı "Tarım ve Orman Bakanlığı" olarak değiştirilmektedir. Ekim versiyonu ise, Çevre ve Orman Bakanlığı yapısını korumakta, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nı diğer bir Bakanlık ile birleştirmekten vazgeçmektedir.

Yine Haziran versiyonunda tasarı ekindeki II Sayılı Cetvel'de yer alan ve dolayısıyla taşra teşkilatı kaldırılan Bakanlık, Ekim versiyonunda, yalnızca "ulusal ve bölgesel düzeyde faaliyet gösteren araştırma enstitüleri ve laboratuvarlar" ı merkezde tutma istisnası nedeniyle, her iki listede birden sayılmaktadır. Ancak, taşra teşkilatının yukarıda sayılan niteliği göz önüne alındığında, taşra teşkilatının büyük bir bölümünün yerale devredilmesinin öngörüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Haziran versiyonunda, il özel idarelerine devredilecek yapılar arasında sayılan devlet üretme çiftlikleri ve haraların⁹ Ekim versiyonunda kapsam dışı bırakılması ilgi çekicidir. Burada, üretme çiftlikleri ve haraların, yabancı firmalarla ortaklıklar kurulması suretiyle, yakın gelecekte tümüyle kamusal alan dışına çıkarılmasına yönelik "strateji planlarının" devreye girdiği ve bu nedenle sayılan yerlerin devir dışı bırakıldığı öngörülebilir.

Maddenin devamında, devir ve tasfiyenin en geç bir yıl içerisinde gerçekleştirileceği, atanacak personel ile devredilecek taşınır ve taşınmaz malların, ilgili yerel yönetimin ihtiyacı dikkate alınarak belirleneceği¹⁰ ifade edilmektedir.

Ayrıca Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kaldırılacak¹¹, KHGM'nün görev ve yetkileri, araç, gereç, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, bunlara ait ödeneklerle birlikte İstanbul dışında il özel idarelerine, İstanbul ilinde ise bu hizmetleri il hudutları dahilinde yapmak üzere İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne devredilecek olup, tasfiye ve devir işlemleri üç ay içinde gerçekleştirilecektir¹². KHGM merkez teşkilatı personeli Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'na, İstanbul dışındaki taşra teşkilatı personeli buldukları illerdeki il özel idarelerine, İstanbul'da ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığına kadro ve pozisyonları ile birlikte devredilmiş ve bunlar da başkaca bir işleme gerek kalmaksızın bu kadro ve pozisyonlara atanmış sayılır".¹³

Taşra teşkilatı olmayan Bakanlık, hizmetlerini nasıl yürütecektir ? Bu sorunun yanıtını, Tasarı kapsamındaki maddelerden bulmak olanaklıdır. Tasarı hükümler-

rine göre, "Kamu kurum ve kuruluşları kanunlarla kendilerine açıkça görev olarak verilmeyen ve kuruluşun amacıyla doğrudan ilgili olmayan alanlarda işletme kuramaz, mal ve hizmet üretimi yapamaz, bu amaçla personel, bina, araç ve gereç ve kaynak tahsis edemez".¹⁴ Ayrıca, "merkezi idare ile mahalli idareler, kendilerine ait hizmetlerden, yetkili organlarının kararı ile uygun görülenleri, ilgileri itibariyle üniversitelere, noterlere, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına, hizmet birliklerine, özel sektöre ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerine gördürebilir. Bu durumda idarenin sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır."¹⁵

Aynı hüküm, tasarının Haziran versiyonunda, hizmet birlikleri ve özel sektör eksik olarak sayılmakta ve "gördürebilir" hükmü yerine "devredilebilir" hükmü ile bağlanmakta idi.¹⁶

Bu durumda, tasarının "merkezi idare tarafından yürütülecek görev ve hizmetler"¹⁷ başlıklı maddesinde görevlendirilmeyen TKİB Merkez Teşkilatı'na, "merkezi idarenin genel yetkileri" hükmü¹⁸ uyarınca, ulusal ve bölgesel düzeydeki kamu hizmetlerine ilişkin ilke - politika - amaç - hedef belirlemek, koordinasyonu sağlamak, özel sektör - meslek kuruluşları ve sivil toplum ile iletişim ve işbirliği geliştirmek, izleme/değerlendirme/denetleme yapmak rolleri verilmektedir. Taşra teşkilatı ise, küçük istisnalar hariç, hemen tümüyle il özel idarelerine/ belediyelere / üniversitelere / meslek kuruluşlarına devredilmektedir.

Tasarı hükmünün gerçekleşmesi, TKİB'nı kol ve bacaklarından yoksun, içi boş bir gövdeye dönüştürecek, işlevsizleştirerek tümüyle tasfiyesine zemin hazırlayacaktır.

Yukarıda da söylenildiği gibi, tarım hizmetleri merkezi planlamaya dayalı, havza bazında çalışma gerektiren, özel uzmanlık bilgisine gereksinim gösteren hizmetler olup, bunların yerele devredilmesi, amaçlandığı söylenilenin tam aksine, tarım hizmetlerinin etkinlik ve verimliliğini büyük ölçüde geriye götürecektir.

Tasarıların kamu çalışanları üzerindeki etkisi ise, statü ve kazanılmış hakların kaybı şeklinde kendisini gösterecektir.

Tasarının öngördüğü insan kaynakları sistemine göre, kamu hizmetleri "memurlar, tam zamanlı veya kısmi zamanlı çalışan kamu görevlileri ve işçiler eliyle yürütülecek", bunlar ile kadro şartına bağlı olmaksızın sözleşmeli statüde istihdam edileceklerin sözleşmelerinde, .. performans ölçütleri yer alacak; memurlar ve diğer kamu görevlileri performans ölçütlerine göre değerlendirilip ödüllendirilecektir.¹⁹ Ayrıca, "Bakanlıklarda Bakanın, il özel idarelerinde valinin, belediyelerde ise belediye başkanının talebi ve ilgilinin ve kurumunun muvafakatı üzerine, merkezi idare personelinden memur statüsünde olanlar mahalli idarelerin yönetici kadrolarında veya bakanlıklarda geçici olarak görevlendirilebilir. Bu personel, kurumundan izinli sayılır ve asıl kadrosuyla ilgisi devam eder".²⁰

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Sempozyumu

Düzenlemelerden etkilenecek tarımsal kamu yönetimi çalışanları, aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1 : Tarımsal Kamu Yönetiminde Fiili İstihdam

	İşçi				Genel	
	Memur	Sözleşmeli	Sürekli	Geçici	Toplam	Toplam
Tarım ve Köy İşleri Bk. İlgı	31.136	70	11.170	730	11.900	43.106
Köy Hizmetleri Gen. Md.	6.367	1	47.842	-	47.842	54.210
Atatürk Orman Çiftliği	77	-	139	241	380	457
Tarım Reformu Gen. Md.	559	-	25	-	25	584
TOPLAM	38.139	71	59.176	971	60.147	98.357

Kaynak : Devlet Personel Başkanlığı, Kamu Personeli, Temmuz - Eylül 2002 verilerinden türetilmiştir.

Not : Tablo, ilgili kamu yönetimlerindeki dolu kadro durumunu göstermektedir.

Bu hükümlerin açık anlamı, 100.000'e yakın tarım sektörü kamu çalışanının, siyasete iyice yaslanmış yarı siyasi -yarı bürokrat diye tanımlanabilecek bir yapının objektifliğine (!) dayalı "performans ölçütü" kılıcını, her yıl sözleşme yenileme dönemlerinde enselerinde hissederek yaşamaları gerçeğidir. Bu personel, aynı zamanda, yetkili otoritenin istemi uyarınca, süresi belli olmayan geçici görevlendirme kararları ile de muhatap olacaklardır. Verili "kamu yönetimi ast - üst ilişkileri" ortamında, "ilgilinin muvafakatı" nın bir şekilde sağlanacağını öngörmek güç değildir.

Hüküm aynı zamanda, örtük olarak, kamu çalışanı sayısının azaltılacağını da belirtmektedir. "Türkiye'de Devlet büyüktür" saptırmacasını bir tarafa bırakarak salt dolu - boş kadro karşılaştırması yapmak bile, tarım alanında görevli kamu çalışanı sayısındaki geriye gidişi açıkça gözler önüne sermektedir.

Tablo 2 : Tarımsal Kamu Yönetiminde Boş Kadro Durumu

	Memur		Sözleşmeli		İşçi		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Tarım ve Köy İşleri Bk. İlgı	14606	32	43	38	2391	17	17040	28
Köy Hizmetleri Gen. Md.	3638	36	17	94	3693	7	7348	12
Atatürk Orman Çiftliği	74	49	-	-	1397	78	1471	76
Tarım Reformu Gen. Md.	567	50	-	-	1	4	568	49
TOPLAM	18.885	50	60	46	7.482	11	26.427	27

Kaynak : Devlet Personel Başkanlığı, Kamu Personeli, Temmuz - Eylül 2002 verilerinden türetilmiştir.

Tablodan da okunacağı üzere, tarımsal kamu yönetiminde toplam kadronun % 27'si boş durumdadır. Bu oran, memur kadrosunda % 50'ye kadar çıkarken,

işçilerde % 11 düzeyinde kendisini göstermektedir.

Tarımsal kamu yönetiminde çalışanların uğrayacağı daha büyük olumsuz etki ise, Bakanlık çalışanı olmaktan çıkıp, yerel yönetimler (il özel idareleri) çalışanı statüsüne geçişleridir. Bu durum, kuşkusuz birçok hak kaybını ve istihdam güvenliğindeki aşınımı beraberinde getirecektir.

3 - Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İl Özel İdarelerine Devredilmektedir.

Tasarının öngördüğü düzenlemeye göre, kaldırılacak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetkileri, araç, gereç, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, bunlara ait ödeneklerle birlikte İstanbul dışında il özel idarelerine, İstanbul ilinde ise bu hizmetleri il hudutları dahilinde yapmak üzere İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne devredilecek olup, tasfiye ve devir işlemleri üç ay içinde gerçekleştirilecektir.

KHGM merkez teşkilatı personeli Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'na, İstanbul dışındaki taşra teşkilatı personeli buldukları illerdeki il özel idarelerine, İstanbul'da ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'na kadro ve pozisyonları ile birlikte devredileceklerdir.²¹

Bu noktada, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM) personelinin merkez-taşra teşkilatına dağılımının incelenmesinde yarar bulunmaktadır.

KHGM'nün 1985 - 2002 yılları arasında memur kadro sayısı 10.240'tan 6.496'ya; işçi sayısı ise 65.327'den 49.941'e gerilemiştir. Kamu çalışanlarının statü ve çalıştıkları yer itibarıyla dağılımı ise aşağıdaki gibidir;

Tablo 3 : Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Personel Yapısı (01.01.2002)

	Memur		Sözleşmeli		İşçi		Toplam	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Tarım ve Köy İşleri Bk. İlgı	14606	32	43	38	2391	17	17040	28
Köy Hizmetleri Gen. Md.	3638	36	17	94	3693	7	7348	12
Atatürk Orman Çiftliği	74	49	-	-	1397	78	1471	76
Tarım Reformu Gen. Md.	567	50	-	-	1	4	568	49
TOPLAM	18.885	50	60	46	7.482	11	26.427	27

Özelleştirme, yalnızca kamu kurum ve kuruluşlarına ait işletmelerin özel kişi ve kuruluşlara devredilmesi/satılması olmayıp, "taşeronlaşma ya da emanet işlerin azaltılarak işlerin özel kişi ve kuruluşlara yaptırılması" da bir özelleştirme yöntemidir. Karayolları, Köy Hizmetleri ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlükleri, yapıları ve hizmet alanları gereği satılarak özelleştirilemeyeceği için, bu kuru-

luşları özelleştirmenin yolu, bu kuruluşlarca yerine getirilen hizmetlerin müteahhitlere ve taşeronlara yaptırılmasıdır.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılarak İl Özel İdarelerine devri sonucu hizmet alanlarının özelleştirilmesi ve yerelleştirilmesi ile belli kesimlere yeni çıkar alanları açılmasını amaçlamaktadır. KHGM'nin kapatılmasının yaratacağı sorunlar ve kapatılma nedenlerini kısaca incelersek; a) yerel siyasi baskılar artarak kaynaklar plansızca ve savurganca kullanılacak, b) bölgesel eşitsizlik ve dengesizlik sorunu büyüyecek, c) toprak ve su kaynaklarının belirlenmesi, korunması ve yönetimi için, ülke bütününde planlamalar ve havza bazında uygulamalar yapılamayacak, d) tarımsal desteklerin kaldırıldığı süreçte, Devletin Türk çiftçisine dolaylı olarak verdiği son destek arazi toplulaştırma hizmetleri istenilen düzeyde ve nitelikte verilemeyecek, e) Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kendi personeli ve donanımı ile kırsal kesime hizmet götürürken, görev alanına giren ve ihaleli sisteme göre çok daha ucuza mal ettiği hizmetlerin parasallaştırılması sağlanarak, kırsal altyapı hizmetlerinin tümüyle ihaleli olarak gerçekleştirilmesiyle doğacak pazarı yerli ve yabancı özel sektör dolduracaktır.

4- KİT'lerin tamamı, Kamu Sermayeli Şirketlere Dönüştürülerek Özelleştirilmeye Hazırlanmaktadır.

Türkiye KİT yapısı, Kamu İktisadi Kuruluşu ve İktisadi Devlet Teşekkülü yapısından oluşmaktadır. "Kamu Sermayeli Şirketler Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı", KİT'leri, özelleştirmenin bir ön basamağı olarak, özel hukuk hükümlerine tabi, ekonomik alanda ticari esaslara göre faaliyet gösteren kamu sermayeli şirketlere dönüştürmektedir. Bunlar, "uygun şartlarda özelleştirme programına alınacak veya tasfiye edilmelerini sağlayacak kurallar belirlenecektir."²²

Tasarı, KİT çalışanlarına ilişkin düzenlemeler de öngörmektedir. Buna göre, Kamu Sermayeli Şirket personeli rejimi, esas olarak 1475 sayılı İş Kanunu hükümlerine uyarlı olacaktır. Ancak Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu'na tabi olanlar, statü değiştirmeyi reddettiklerinde, bu kadrolarında çalışmaya devam edecekler; bu kadrolar herhangi bir şekilde boşaldığında iptal edileceklerdir.

Bu durumda, Emekli Sandığı'na tabi kadrolu - sözleşmeli çalışanların üzerinde doğacak İş Yasası statüsüne geçiş zorlama - dayatmalarını tahmin etmek zor değildir. Ayrıca, artık KİT'lerde böyle bir statü tesis etmek de olanaksız hale gelecektir.

Bu düzenlemelerden etkilenen kamu personeli yapısına ilişkin değerlendirmeler ise şöyledir;

Ekim 2002 ayı itibarıyla, Türkiye'nin 95 KİT'inin toplam 453.243 çalışanı bulunmakta olup, bunun % 39.6'sını sözleşmeli personel (179.698 kişi), % 38'ini

işçiler (173.135 kişi), % 14.6'sını kapsam içi personel (66.222 kişi), % 3.8'ini kapsam dışı personel (17.364 kişi) ve % 3.8'ini memurlar (17.240 kişi) oluşturmaktadır.

Sözü edilen KİT'lerin 15'i tarımsal KİT'lerden oluşmaktadır. Bunların çalışan dağılımı ve KİT toplamı ile olan karşılaştırması Tablo 4'de verilmektedir;

Görüldüğü gibi, tarımsal KİT çalışanlarının büyük çoğunluğu işçilerden ve sözleşmeli personelden oluşmaktadır. 54.331 işçi toplam çalışanın % 51'ini oluştururken, onları 46.545 sözleşmeli personel (toplam çalışanın % 43'ü) izlemektedir. 16.824 memurun toplam tarımsal KİT çalışanına oranı ise ancak % 15 düzeyinde kalmaktadır.

Yukarıda nitelik - nicelikleri verilen kamu çalışanları, tasarı öngörülerini gerçekleştirse, kazanılmış haklarını ve statülerini yitirme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar.

Özelleştirmelerin alt sektörel etkileri ise, yıkımla eşdeğerdir. 1980'lerin ortalarında başlayan özelleştirme süreci, tarımsal alanda birbirini izleyen üç evrenin ortaya çıktığını göstermektedir.

Öncelikle kamu alandan çekilmekte ve alan, özel tekellerce doldurulmaktadır. İstanbul sermayesi, yerel firmaları satın almakta ve/veya kendisi için fason üretim yapar hale getirmektedir. Bu sermayenin merkezleşmesi sürecidir.

Süreçte örgütsüz köylü "örgütlü" sermaye ile karşı karşıya kalmakta ve köylünün sömürülme düzeyi artmaktadır. Bu, emeğin yoksulluğunun derinleşmesi sürecidir.

Merkez kapitalizmin yaşam kaynağı olan çevre krizleri, yerli şirketlerin yabancı ÇUŞ'lere satılması sonucunu doğurmaktadır. Bu ise sermayenin yabancılaşması sürecine işaret etmektedir.

Bu bağlamda Türkiye en temel ürünlerde dışa bağımlı hale gelmekte, üretim yapıları kırılmakta, tüketici her geçen gün yükselen bedellerle ÇUŞ'lerin yoğunluklarını, makarnalarını, sularını satın almaktadır. Dolayısıyla kaybeden Türkiye, kazanan çok uluslu şirketler olmaktadır.

Tablo 4 : Genel KİT'lerle Karşılaştırmalı Olarak Tarımsal KİT'lerde kamu çalışanı yapısı

	I Sayılı Cetvel	II Sayılı Cetvel	İşçi			Genel Toplam
			Sürekli	Geçici	Toplam	
Çay İşletmeleri Gen. Müd.	463	818	67	800	867	2148
Tarım İşletmeleri Gen. Md.	191	944	2070	3020	5090	6225
İstanbul Gübre San.AŞ G.M.(6)	-	-	494	-	494	988
Türkiye Gübre San. AŞ. G.M.	175	382	52	975	1027	1584
Gemlik.Gübre San. AŞ G.M.	24	160	465	19	484	668
Kütahya Gübre San.AŞ G.M.	26	73	564	579	1143	1242
Samsun Gübre San.AŞ G.M.	22	133	339	774	1113	1268
Et ve Balık Ürünleri AŞ G.M.	110	372	439	1092	1531	2013
T.Zirai Donatım AŞ G.M.	101	132	275	221	496	729
Ziraat Bankası GM	3406	30746	109	-	109	34261
Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ GM	370	3907	6560	2693	9253	13530
Adapazarı Şeker Fab.AŞ GM	6	47	1573	1409	2982	3035
Kütahya Şeker Fab.AŞ GM	9	47	243	453	696	752
Toprak Mahsülleri Ofisi GM	260	4308	363	476	839	5407
TEKEL GM	442	4476	15579	12628	28207	33125
15 TARIMSAL KİT TOPLAMI	5605	46545	29192	25139	54331	106975
95 KİT TOPLAMI	16824	179698	118695	54440	173135	453243
TARIMSAL KİT ORANI (%)	% 33	% 26	% 25	% 46	% 31	%24

Kaynak: Devlet Personel Başkanlığı, Kamu Personeli, Temmuz - Eylül 2002 verilerinden türetilmiştir.

Not: 1) Gölgeleştirilmiş KİT'ler, 399 sayılı KHK'ye tabi olarak Sözleşmeli personel çalıştırmaktadırlar.

2) Diğerleri, 4046b sayılı özelleştirme yasasına tabidirler.

3) KİT'lerde "memur" statüsü, I ve III sayılı cetvele tabi olarak çalışanlardan oluşmaktadır. I sayılı cetvel 1-4 derecelerde kadro karşılığı çalışanları, III sayılı cetvel ise ayrıldıklarında kadroları da kalkan sözleşmelileri ifade etmektedir. III sayılı cetvelde, Türkiye'nin 95 KİT'inde yalnızca 416 dolu kadro bulunmaktadır. Sayılarının azlığı nedeniyle, toplam da hesaba katılmışlardır.

4) II sayılı cetvel sözleşmeli personeli ifade etmektedir.

5) Sürekli ve geçici işçiler, İş Kanunu çerçevesinde imzalanan Toplu İş Sözleşmelerine tabi olarak çalışmaktadırlar.

6) Tarımsal KİT'lerde Kapsam dışı ve Kapsam içi personel yalnızca İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. Genel Müdürlüğü'nde bulunmakta olup, sayıları sırasıyla 82 ve 412'dir. Sayılarının azlığı nedeniyle değerlendirmeye alınmamışlardır.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

"Devlet reformu" çalışmalarının özünü, sosyal devletten düzenleyici - yönetişimci devlete, yurttaş kavramından müşteri kavramına ve kamu yararı ilkesinden piyasanın belirleyiciliği ilkesine geçiş temsil etmektedir. Bu felsefenin, devleti tüm üretim yapılarından uzak tutma amacı sürpriz sayılmamalıdır.

"Reform" çalışmalarının tarım sektöründeki olası etkileri, 1980'li yıllardan bu yana yaşananların ışığında daha rahat analiz edilebilir. Bilindiği gibi, 1984 yılında "reorganizasyon" adı altında Tarım Bakanlığının tüm kurmay birimleri (Ziraat İşleri, Ziraat Mücadele, Hayvancılığı Geliştirme, Gıda İşleri, Veteriner İşleri, Su Ürünleri, Toprak Su Genel Müdürlükleri ..) kapatılmış, birçok özelleştirmeler (Et ve Balık Kurumu, Süt Endüstrisi Kurumu, YEMSAN, Ziraat Donatım Kurumu ..) gerçekleştirilmiş ve sonuçta 1980 sonrası sürecin yıkılmış tarım sektörü, perişan köylüsü ortaya çıkmıştır.

Bugün benzer senaryolar, çok daha kapsamlı olarak ortaya konulmaktadır. Kalan tarımsal kamu yönetimi tümüyle tasfiye edilmekte, kalan KİT'ler özelleştirilmektedir.

Sonuç olarak, sürdürülen "reform" çalışmalarını somut olarak tanımlayalım ve yakın gelecekte tarım sektöründe doğuracağı sonuçların altını çizelim;

"Kamu Yönetimi Reformu", savlandığının aksine "yerel yönetimleri güçlendirmek" ya da "etkin ve verimli kamu hizmeti sağlamak" amacına hizmet etmemektedir. Yapılmaya çalışılan, "kamu hizmetinin" piyasa, "yurttaşın" müşteri ile değiştirildiği bir yerelleşme projesidir.

"Bu proje, kamu kaynaklarının çokuluslu şirketler ve onlara taşeronluk edecek yerel sermayeye aktarılması için en uygun yapılanmayı oluşturmaktadır.

"Bugün tarımsal kamu yönetiminin içinde bulunduğu "durum", 1984 reorganizasyonunun bir sonucudur. 20 yıl sonranın "reorganizasyonu", kalan kamu yönetimini de tasfiye ederek, tarım sektörünü tümüyle piyasaya teslim etmektedir.

"Tarım sektörü kamu çalışanları, kazanılmış haklarının ellerinden alınacağı, "performans ölçütü" adı altında, uzman olmayan ancak yarı siyasetçi - yarı bürokrat, belediye başkanı, il özel idaresi müdürü, kamu kurumu niteliğinde meslek örgütü başkanı niteliklerinden birini üzerlerinde taşıyan "yeni yöneticilerin" keyfi uygulamalarına muhatap olacakları bir döneme gireceklerdir.

"Bugüne kadar tarım alanında yapılan özelleştirmeler, üretici ve tüketici geniş halk kesimleri aleyhine sonuçlar üretmiştir. Tarımsal KİT'lerin boşalttığı alanlar yabancı "özel tekeller" tarafından tutulmuş, köylü ürettiğini maliyetine satamaz konuma gelerek yoksullaşmış, üretim yapıları kırılmış, buna karşılık tüketici, gıda harcamaları için giderek yükselen fiyatlar ödemek zorunda kalmıştır.

"Gübre - şeker - çay - hububat - tütün alanında yapılacak yeni özelleştirmeler sonrasında piyasayı tutacak ÇUŞ'ler şimdiden bellidir. Dolayısıyla, kaybeden yine üreticiler ve tüketiciler, kazanan ise yabancı sermaye ve taşeronları olacaktır.

Kazanan ve kaybedenin bu kadar açık olduğu bir yapıda, halkın ve emek kesiminin, kazanımlarını koruyan bir tutum içinde birleşmeleri ve mücadelelerini yükseltmeleri gerekmektedir.

DİPNOTLAR

1. Kamu Yönetimi Temel Kanunu
2. KYTK Tasarısı, Mayıs versiyonu, madde 4 ve 5 : Mayıs versiyonunun bu belirlemesine ilişkin olarak; "Tarım hizmetleri, üretim planlamasına dayalı - genellikle havza bazında yürütülen - tüm ulusun gıda güvencesi ve güvenilirliği ile ilişkili hizmetler olduğundan, 'mahalli ve müşterek mahiyette' olarak yorumlanamaz. Bu yoruma dayanılarak düzenlenen hükümler, açıkça Anayasa'nın 45. maddesi hükmüne aykırıdır. Nitekim tasarı, 'Anayasa'nın bu maddelerinde değişiklik gerekebilir' ifadesi ile Anayasa'ya aykırılığı kabul etmektedir" yorumunda bulunmuş idik.
3. KYTK Tasarısı, Haziran versiyonu, madde 6 ve 7.
4. KYTK Tasarısı, Haziran versiyonu, madde 8.
5. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 6 ve 7.
6. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 8, a bendi.
7. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, geçici madde 1, e bendi.
8. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, geçici madde 1, son fıkra.
9. KYTK Tasarısı, Haziran versiyonu, geçici madde 1, e bendi.
10. KYTK Tasarısı, Haziran versiyonu, geçici madde 1, son fıkra.
11. KYTK Tasarısı, Haziran versiyonu, madde 54, Ekim versiyonu madde 48.
12. KYTK Tasarısı, Haziran ve Ekim versiyonları, geçici madde 2.
13. KYTK Tasarısı, Haziran ve Ekim versiyonları, geçici madde 2.
14. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 5, l bendi. Aynı hüküm, Tasarının Haziran versiyonunun madde 5, i bendinde, "yetkili ve görevli kılınmadıkları alanlarda" olarak ifade edilmekte idi.
15. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 11.
16. KYTK Tasarısı, Haziran versiyonu, madde 10.
17. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 7.
18. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 6.
19. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 46.
20. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, madde 47.
21. KYTK Tasarısı, Ekim versiyonu, geçici madde 2.
22. KŞŞK Tasarısı madde 1 ve 2).

SEMİH TATLICAN- Soru veya katkısı olan arkadaşımız var mı acaba?

SALONDAN- Sayın Gökhan bey tabii bu kısa müddet içinde bu kadar görüş belirtti. Köy Hizmetlerinin kaldırılmasıyla ilgili bir-iki söz söylemek istiyorum.

Arkadaşlar; biliyorsunuz ki, herkes biliyor ki, Türkiye tarımının bugün düştüğü nokta. 1980'li yıllarda, o zamanki Cumhurbaşkanı Turgut Özal dedi ki, "serbest piyasa ekonomisi" dedi. Dediğim gibi, tarım ölmüştür, öldü. Bir de biliyorsunuz, dünyada 7 memleket arası dedik, bütün gıda ihtiyacını, tarımsal şeylerini çıkarın. Bir de en önemli konu, toprak ve su kaynakları. Biliyorsunuz, Anayasamızda toprak ve su kaynaklarının korunması devlete aittir. Sabahleyin

Sayın Prof. Güler'e bunu sormak istiyordum, olmadı, dışarıda kendisiyle görüştüm.

Biliyorsunuz, erozyon Türkiye'nin en önemli problemi ve su konusu çok önemli. Arkadaşlar; dünyanın iklimi değişiyor, Türkiye'de değişiyor. Ben hidrolojistim. 66 yılında, havza bazında, arazide, Türkiye'de ilk su aramalarını başlatan bir kimseyim ve Türkiye'ye yaydık bunu hasbelkader, verilen imkânlar ölçüsünde. 10 sene sonra bu günleri arayacağız, dünya ısınıyor biliyorsunuz, 15 sene sonra harpler sudan çıkacak. Şimdi "devlet küçülecek, küçülecek" diyorlar. Türkiye'de memur adedi fazla değil ki; OECD rakamlarına göre yüzde 3.7, Amerika'da 5,5, Avrupa'da 7. Amerika gibi yerde, liberal ekonomi ve özel kesimin hâkimiyeti olduğu bir memlekette en büyük yatırım toprak ve su kaynaklarının korunmasıdır ve federal teşkilattır. Dünyanın bu toprak muhafaza servisleri bugün daha genişledi, bizde kaldırılıyor, onlar daha genişlettiler, doğal kaynaklar oldu. Okullarda erozyon dersi mecburidir, her öğrenci toprak ve bitki örtüsünü tanımak zorundadır. Amerika'da tarımsal araştırmalarda...

SEMİH TATLİCAN- Toparlayabilir miyiz acaba?

SALONDAN- Tarım Bakanlığında çalışan araştırmacı adedi 100 bindir ve bu bir ordudur. Bir zamanlar diyorlardı, "eğitim, sağlık, devlet bunları yapar, diğerleri yapar." Eğitim, sağlık, güzel; ama bizim altımızdaki toprak gidiyor, zemin gidiyor. O zaman ne eğitim kalır, ne sağlık, hiçbir şey kalmaz.

Ben Birgül Ayman Güler hanıma, "bu adamlar bu kanun tasarısını yapıyorlar, bilmiyorlar mı bunlar dünyadaki durumu?" dedim, "bilmez olurlar mı?" diyor. Ben bildiklerine kani değilim ve öğrendilerse bile, bir şey gördülerse bile anlamıyorlar demektir.

SEMİH TATLİCAN- Teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar; oturumumuzu kapatabiliriz. Bir 15 dakika çay-kahve molamız var, sonra son oturuma başlayacağız.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Oturum Başkanı

Semih Tatlıcan
Ankara Tabip Odası Yönetim Kurulu Üyesi

Sunumlar

- Perihan Sarı (DİSK)
"Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması ve Çalışanlar"
İhsan Avcı (KESK)
"Çalışanlar ve Sendikal Hareket Üzerindeki Etkileri"
A.Betül Uyar (TMMOB)
"Kamu Hizmetlerinin Tasfiyesi"
Tufan Kaan (TTB)
"Kamu Yönetimi Temel Kanunu ve Sağlık Hizmetleri"

SEMİH TATLİCAN (Oturum Başkanı)- Şu değişiklikle beraber bir duyuruyu da yinelemek istiyorum: Normal koşullarda bu oturumu Sayın Metin Bakkalcı yönetecekti. Ancak sabah 11.00 civarında İstanbul'da yaşanan olaylar ertesinde yine burada ismi geçen 4 örgütün de içerisinde bulunduğu daha kalabalık bir demokratik kitle örgütü listesiyle beraber Türkiye toplumuna yönelik bir çağrı yapmak üzere aramızdan ayrıldılar. Bugün akşam saat 17.00'de bir basın açıklamasıyla cumartesi günü barış için bütün Türkiyelilerin sokağa dökülmesini talep edecekler. Sanıyorum Ankara için de bu adres Kızılay olacak. Herkes yakasına ya da koluna bir beyaz kokart ya da bir bant ile barışı savunacak, barıştan yana tavır alacak. Ben bu duyuruyu da burada yapmış oluyorum ve bu aynı zaman da benim için de sürpriz olan burada oturmanın nedeniydi. Cumartesi muhtemelen 12.00 diyecekler ya da 11.00, saat konusunda benim de net bir bilgim yok. Sadece Ankara için değil, bütün Türkiye'ye yapılan bir çağrı. Ankara için sanıyorum 11.00-12.00 gibi Kızılay adres gösteriliyor.

İsterseniz başlayalım arkadaşlar. Bu oturumda da 4 arkadaşımız konuşacak. Sabahki oturumlarda yarım saat diye belirtilmişti; ama eğer mümkünse, konuşmacı arkadaşlarımdan konuşmalarını daha kısa tutmalarını rica edeceğim.

Sayın Perihan Sarı, DİSK adına konuşacak; kamu yönetiminin yeniden yapılanması ve çalışanlar üzerine bir konuşma. Lütfen buyurun.

PERİHAN SARI (DİSK)- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Salonda bulunan konuklara da teşekkür etmem gerekiyor, gösterdikleri sabırdan ve kararlılıktan dolayı. Sabah toplantıya başladığımızda, bazı konuşmacı arkadaşlar salonun konumundan yakındılar. Doğrusu ben ilk kez kapalı bir salonda, pırıl pırıl aydınlık bir gökyüzü altında konuşmaya hazırlamıştım kendimi. Ama sabahtan bu yana hem içimizi karartan olaylar gerçekleşti; hem zaman ilerledi. İçimiz de, hava da karardı. Ben de buradan, bugün yaşadıklarımızla ilgili üzüntülerimi belirterek konuşmama başlamak istiyorum.

Aslında söyleyecek çok fazla şey yok; sabahtan beri çok yetkin konuşmacılar konuyu bütün ayrıntılarıyla, bütün boyutlarıyla tartıştılar. Her şey çok açık. Sorunu saptamada, tanımlamada sorun yok, bir yanıyla yok. Hiç kuşkusuz devleti tartışıyoruz, devletin yeniden yapılanmasını tartışıyoruz, bu konuda farklı görüşler, yaklaşımlar olması bir yanıyla kaçınılmaz.

Sabah oturumunda, özellikle dikkatle izlediğim ilk oturumda, tüm konuşmacılar çok boyutlu olarak konuya yaklaştılar. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısının , gerçekte bir paketi tanımladığını ve kamu personel rejiminden başlayarak mali yönetim reformunu da içeren ve sosyal güvenlik sistemine dek uzanan büyük bir paketin parçası olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla bu Yasa metni ile ilgili olarak ayrıntılar üzerinden değerlendirme yapmanın çok da doğru olmayacağını düşünüyorum. Doğru değil, ama şu aşamada anlamlı olmayacağını düşünüyorum; çünkü puzzle'ın bir parçası, diğer bütünün nasıl olacağı

konusunda teknik anlamda bir netlik yok, niyet ve felsefe konusu son derece açık olmasına karşın. Dolayısıyla ben de yapacağım değerlendirmeyi bu temele oturtmak istiyorum.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, Hükümet tarafından bir ÇERÇEVE YASA olarak kamuoyuna açıklandı. Söylediğim gibi, bu yasa tasarısını, Kamu Personel Rejimi, Kamu Mali Yönetimi ile başlayan ve sosyal güvenlik sistemini de kapsayan bir dizi yasa girişimi daha izleyecek.

Tüm bu belgeler, "Kamu Yönetimi Reformu" olarak adlandırılıyor. Kendi belgelerinde açıklananlara göre; "rekabetçi piyasa koşullarını yaratmak ve kamu ekonomisi ile, kamu yönetimi kaynaklarının en etkin ve en verimli dağılımını sağlayacak biçimde yeniden yapılandırmak üzere, devletin düzenleyici işlevinin güçlendirilmesini ön gören bir reform paketi.

Sabah oturumundan başlayarak, Hükümetin bu doğrultudaki girişimleri çok boyutlu olarak incelendi.

Sürecin dış dinamikleri, kamu yönetiminde değişen anlayış, kamu hizmetinin dönüştürülmesi, yerelleşme, tarım politikaları, kamu çalışanları, ve kamusal denetim yönünden, hükümetin reform adını verdiği bu girişimin GERÇEKTE NE ANLAMA GELDİĞİ tartışıldı.

Son yıllarda reform adı altında başlatılan her girişim, gerçekleşen her değişiklik çalışanlar için, kazanılmış hakların kaybı anlamına geliyor.

Gün boyu dinlediklerimiz, bu kez siyasi bir nitelik taşıyan bu reform girişiminin, ülkenin çoğunluğunu oluşturan emekçiler ve yoksullar için ne anlama geldiğinin kanıtlarını, ipuçlarını veriyor.

Kapitalist sistemin, ülkemizde de birikim krizini aşmaya çalışırken, yeni ataklarla güçlendiği, aynı zamanda kendi karşıtlarını da ürettiği bir dönemi yaşıyoruz.

Sermaye, ulus ötesi güçlerin desteği ve belirleyiciliği ile, kendi önceliklerini geçerli ve sürdürülebilir kılacak siyasal, sosyal ve hukuksal yapıları oluşturarak, kapitalist kurumsallaşmayı gerçekleştiriyor.

Kamu yönetimi reformu örneğinde olduğu gibi, yasa tasarısının işleniş sürecinde görüldüğü gibi, yeni ittifaklar kurarak- ki bu süreçte AKP bu rolü üstlenmiştir- yeni bir gerçeklik yaratma hedefine doğru yürüyor.

Bu girişim, ekonomik yapılanmanın bu aşamasında, iktidarda olan anlayışın, dünya görüşünün, küreselleşme sürecine inancının ve bağlılığının ifadesi anlamına geliyor. Bu girişim, aynı zamanda, 80 yıllık Cumhuriyetle yürütülen örtülü bir hesaplaşma. Bu yanıyla da bir paradoks içeriyor. Bir yandan bu hesaplaşma görülürken, bir yandan da sermayenin gereksinimi olan yönetim modeli yapılandırılıyor.

" Sadece yürütmenin devredildiği" söylenmesine karşın, gerçekte egemenlik, yerelleştirme adıyla sermayeye devrediliyor. Kamu hizmetleri yerelleştirilerek özelleştiriliyor, ekonomik ve sosyal haklar metalaştırılıyor.

Bu girişim, emekçileri ve tüm toplumu sermayenin kölesi haline getirerek; sermayenin temel içgüdüsünü doymak için, halkın birikimlerinin peşkeş çekilmesi demek. Toplumun bir kesimi adına, çoğunluğun çıkarlarının hiçe sayılması.

Bu girişim, bir yanıyla da MEDİNE SÖZLEŞMESİ özelemlerini hayata geçirme girişimi. Sayın Birgül Ayman Güler de değindi buna.

Tasarının hazırlayıcıları ve savucuları, tasarı metnine karşı çıkanları "ilkellik"le suçluyorlar. Tasarladıkları yönetim biçimini, çok ileri bir yönetim biçimi olarak sunuyorlar.

Peki, Ortaçağın "kent devletlerini" çağrıştıran bu devlet modelini, toplumların evriminde, bugün gelinen noktada "çağdaş bir model" olarak dayatmak nasıl adlandırılmalı?

Üstelik, Hükümetin, bu nitelikte bir dönüşümü gerçekleştirmesiyle ilgili meşruiyeti de tartışmalı. Emperyalizme karşı verilen bir savaş sonucu ortaya çıkan, uzlaşmaya dayalı bir toplum modelinin, hasbelkader iktidar olmuş bir azınlık tarafından, dönüştürülmesi girişiminde bir uygunluk, bir meşruiyet var mıdır,

Bu Yasa tasarısı ile gerçekleştirilen girişimin bir reform olarak nitelendirilmesi, kafa karıştırmaya, kavram kargaşası yaratarak taraftar bulmaya yönelik.

BURADA DEĞİNİLMESİ GEREKEN BİR DİL VE KAVRAM SORUNU VAR.

Kafa karıştırma, kavram kargaşası yaratmak amacıyla; değer ve anlam yüklenen/ yüklediğimiz sözcüklere kavramlara farklı anlamlar vererek, içini boşaltma, toplumsal özünü değiştirme...

Ya da yeni, melez kavramlar yaratarak, kendi değerlerimizi, içselleştirdiğimiz duygularımızı altüst etme...

Boşluk yaratma... yabancılaştırma... değersizleştirme... İdeolojik çarpıtma...

Tüm bunlar, bilinçli bir biçimde bir yöntem olarak uygulanıyor. Kapitalizm, Küreselleşme, Yeni Dünya Düzeni, piyasa, pazar, esneklik, reform gibi kavramlarla kendi dilini yaygınlaştırıyor. Bizim dilimizi de dönüştürüyor, kendi ideolojisine uyduruyor.

Kamu Yönetimi Temel Kanununun tanıtımı amacıyla vurgulanan, ve olumlu anlamlar içeren bir çok kavram; "yerelleşme", "etkinlik", "açıklık", "saydamlık", "hesap verebilirlik", "güvenilirlik", "kaynakların verimli kullanılması"... gibi aslında yasal düzenlemelerle geçerli kılınan çıkarları gizlemek amacıyla kullanılıyor.

Toplumun bazı kesimlerinin öncelikleri gözetilerek, bir devlet modeli tasarlanıyor. Bir yandan piyasaların işleyişini kolaylaştırıcı DÜZENLEYİCİ DEVLET MODELİ yaşama geçirilirken; bir yandan da "özel sektör" ve "cemaat" egemenliğine dayalı yeni bir sistem oluşturmak isteniyor.

Yeni devlet biçimi, merkezi yönetimin yerelleştirilerek, yerel aktörlerin piyasa koşullarında rekabet edebilmelerinin desteklenmesini; kamu hizmetlerinin piyasalaştırılmasını ve kamudaki istihdam biçimlerinin rekabet ve performans ölçütleri temelinde esnekleştirilmesini öngörüyor.

Biz bu modeli gerçekte, Dünya Bankasının ve Uluslararası Para Fonunun dayattığını, bu modelin borç anlaşmalarının önkoşulu olduğunu biliyoruz.

Hükümet, uluslararası güçleri ve ulus ötesi şirketlerle, bugün ancak onların taşarону rolünü üstlenmiş ulusal sermayeyi arkasına alarak, var olan sistemi, kurumlarını altüst ederek, dağıtmayı düşünüyor.

Bu nedenle, kamuda çalışan işçi ve memurları da kapsayan, sistemin tüm kurumlarına yönelik bir eleştiri ve karalama kampanyası yürütüyor. Yarattığı kavram kargaşası ile kendi içinde çelişkiler de taşıyan EKLEKTİK bir yaklaşımla amacına ulaşmaya çalışıyor.

Reform iddiası ile ortaya konan bu modelin, bir kesimin gereksinimlerini karşıladığı ne denli gerçekse, toplumun gereksinimlerden kaynaklandığı da o denli gerçek dışı. Tüm yurttaşlar tarafından talep edilen toplumsal bir proje olarak tasarlanmadı. HATTA ONCA İDDİALİ YAKLAŞIMINA KARŞIN, HİÇ BİR KATILIM SÜRECİNDE DEĞERLENDİRİLMEDİ. TOPLUMUN HİÇ BİR KESİMİNİN KATILIMI SÖZ KONUSU DEĞİL.

Anayasa başta olmak üzere, bir çok kurumla çelişki yaratan, toplumsal, düşünsel, tarihsel ve fiziksel alt yapısı olmayan bir model önerisine DAYANILYOR. GERÇEKLEŞEBİLİRLİĞİ OLMAYAN BİR YAPI. Uygulanmaya kalkışıldığında, büyük ve onarılması olanaksız boşluklar yaratacak bir model.

Kamu yönetimin yeniden yapılandırılması ile ülkemizde, küresel pazarlara eklemlenme ile ilgili sürecin bir ayağı daha oluşturuluyor. Sermayenin birikim sorununu daha rahat aşması için, şimdilik il olarak tanımlanan parçalarda toplumun derinliklerine dek inen moleküler sömürü kanalları açılmak isteniyor.

SERMAYENİN Daha çok sömürmesi için emeğe, daha çok tüketmesi için doğal kaynaklara yakın olmaktan yola çıkan, her ilin, birbiri ile rekabet eden ekonomik birimler olarak tasarlandığı yeni yönetim modelinde, geniş kesimlerin gereksinimini karşılayacak bir yerelleşmeyi sağlamak da olanaksız.

Oluşturulacak İl Yönetimleri, Merkezden AKTARILAN KAYNAĞIN DAĞITIMINI YAPACAK ORGANİZASYONLAR OLARAK DÜŞÜNÜLÜYOR.

Atanmış yöneticileri, valileri güçlendirecek, yerel yöneticileri derebeylerine

dönüştürecek; onları illerdeki güç odaklarına; yani YEREL, ULUSAL ya da ULUS ÖTESİ sermayenin oluşturduğu "özel sektöre" bağımlı kılacak, "yeni küçük merkezler" yaratılıyor.

Her küçük merkez, "YERİNDE" rant, rantıye, yağmalama ve yolsuzluk üretecek siyasi mekanizmalara dönüşecek. Yani yolsuzluk merkezleri, çoğalacak.

Tasarı, yerelleşme ile birlikte yönetme yetkisini, "YÖNETİŞİME" dönüştürüyor. Valilikler ya da merkez tarafından nasıl belirleneceği belli olmamakla birlikte yerel yönetimler, yönetim aracılığı ile özel sektörle birlikte "YÖNETİR GİBİ", "YÖNETİYORMUŞ GİBİ", "YÖNETME ERKİNİ KULLANIYORMUŞ GİBİ" yapacak.

Gerçekte yöneten sermaye olacak. BİRBİRİ İLE REKABET ETMELERİ, KATMA DEĞER YARATMALARI BEKLENEN HER BİR İLİN "EFENDİSİ", KAÇINILMAZ OLARAK, HEMŞEHRİLER İÇİN "iş" yaratan "ÖZEL SEKTÖR" OLACAK. İL YÖNETİMLERİ özel sektörün belirlediği YEREL PROJELERİ uygulamakla görevli birimlere dönüşecek.

Yönetim birimlerinin emekçileri, doğası ve doğal varlıkları, özel sektörün sömürüsüne açık olarak yönetilecekler.

EMEKÇİLER, HIZLA DEĞİŞEN PAZAR GEREKSİNİMLERİNE VE REKABET KOŞULLARINA UYUM SAĞLAMALARINI KOLAYLAŞTIRICI NİTELİKLERLE DONATILMAK ÜZERE EĞİTİLECEKLER. ÇALIŞMA KOŞULLARI, ÇALIŞMA SÜRELERİ, ÜCRETLERİ, PİYASANIN İHTİYAÇLARINA GÖRE BELİRLENECEK. YANİ ESNEKLİK DE ESNETİLECEK.

Güç dengesinin eşitsiz olduğu bu koşullarda, "yönetişimde" güçlü olan belirleyici olacak. "Emek örgütlerinin" / "sendikaların", bu güçsüzlerin ilişkisinde, işleyişi meşrulaştırmak için sivil toplum kuruluşları arasında yönetişimin bir parçası olmaları istenecek.

İl valisi ve il içinde özel sektör temsilcileri ile oluşturulan yönetim anlayışı, güç-iktidar- çıkar ilişkilerinin yeniden üretildiği yeni yapılar oluşturacak. Bugün kapalı kapılar ardında gerçekleşenler, bundan böyle "saydamlık adına" açıkta yapılacak ve "göründükleri için" meşru oldukları varsayılacak.

Bu yapıya çok da uymayan, biraz zorlanarak eklenen bir başka kurum da OMBUDSMANLIK. Avrupalı bir kurum olan ombudsmanlığın, herkesin kendi hukukunun geçerli olacağı bir yapıya dönüşmeyeceği, çok hukukluluğun kurumsallaşmasına aracılık edecek bir nitelik kazanmayacağı söylenebilir mi?

REFORM GİRİŞİMİNİN İKİNCİ HEDEFİ KAMU HİZMETLERİ...

BUGÜN SERMAYENİN SOSYAL DEVLETE ARTIK GEREKSİNİMİ YOK. YENİ BİRİKİM SÜRECİNDE KAPİTALİZM, SOSYAL DEVLETİN UZLAŞMA KURUMLARINA, DAĞITIM MEKANİZMALARINA GEREK DUYMUYOR. BU YASA TASARISI İLE SOSYAL DEVLET VE KURUMLARI TASFİYE EDİLİYOR. DÜZGÜN İŞLEYEN YEREL PAZARLAR VE BU PAZARLARI DÜZENLEYEN, İŞLEYİŞİNİ KOLAYLAŞTIRAN BİR DEVLET YAPILANDIRILYOR.

Devletin yurttaşı için sağlamakla ve yerine getirmekle yükümlü olduğu KAMU HİZMETİNİN KENDİSİ BUNDAN BÖYLE, BİR SİYASAL RANT DAĞITIMI OLARAK ÖRGÜTLENECEK. ULAŞILABİLİRLİK VE EŞİTLİK NİTELİĞİ ORTADAN KALKACAK. FİYATLANDIRILARAK, SATIŞA SUNULACAK. KENDİLERİNE KAMU HİZMETİ SUNULMASI İÇİN VERGİ ÖDEYEN, yurttaşlar- ya da tasarıdaki deyimiyle halk- bu hizmetleri KARŞILIGINI ÖDEYEREK satın almak durumunda kalacak.

Üstelik ne örgütlenmesini ne de niteliğini sorgulama ve denetleme olanağı bulamayacağı bu hizmetlere ancak olanağı varsa- parası ve geliri yeterli ise erişebilecek.

YEREL YÖNETİMLER ARACILIĞI İLE, ULUS ÖTESİ SERMAYEYE VE ONUN TAŞARONU OLAN YEREL GÜÇLERE, UYGUN PAZAR KOŞULLARI YARATMAK İÇİN EMEKÇİLER İKİ KEZ VERGİLENDİRİLECEK.

BU NOKTADA KAMU HİZMETLERİNİN BİR BAŞKA BOYUTUNA DAHA DEĞİNMEK GEREKİYOR.

KAMU HİZMETLERİNİN, BİR BAŞKA ANLAMI DAHA VAR. KAMU HİZMETLERİ DEMOKRATİKLEŞMENİN DE BİR ARACI AYNI ZAMANDA.

YURTTAŞLAR, SİYASAL YÖNETİME BASKI YAPARAK, HANGİ HİZMETLERİ TALEP ETTİKLERİNİ, DOLAYISIYLA HANGİ ALANLARA YATIRIM YAPILMASI GEREKTİĞİNİ BELİRLERLER. BU DOĞRULTUDAKİ GİRİŞİMLER, DEMOKRATİK KATILIMI GERÇEKLEŞTİRDİĞİ GİBİ, YATIRIMLARIN KAMU HİZMETLERİNE YÖNLENDİRİLMESİ TOPLUMSAL KESİMLER ARASINDA GELİRİN YENİDEN DAĞILIMINI DA GERÇEKLEŞTİRİR.

Bu noktada KAMU HİZMETLERİNİN ÖZELLEŞTİRİLDİĞİ KOŞULLARDA, KAR ETMEKTEN BAŞKA AMACI OLMAYAN ÖZEL SEKTÖRÜN, DEMOKRASİNİN EN AZ STANDARTLARINA BİLE ULAŞMADA ENGEL OLUŞTURMASI KAÇINILMAZ.

BU NOKTADA, ÖNEMLİ OLAN BİR BAŞKA KONU, Tasarıyı HAZIRLAYANLARCA İLERİ SÜRÜLEN BİR SAV. Deniyor ki: " Bugün, bir çok kamu hizmeti özelleştirilmedi mi? Sağlıkta, eğitimde, yerel yönetimlerce gerçekleştirilen bir çok hizmette özel sektör yok mu? Bu uygulama yeni bir şey olmayacak. UYGULAMA-DA ZATEN VAR."

ARKADAŞLAR!

Bunu İş Yasasında da yaptılar. "Esneklik zaten var, neden karşı çıkıyorsunuz?"

Bu söylem, ne bir savunma ne de gerekçelendirme anlamı taşıyor. Yasaların biçimlendirilme süreci aynı zamanda, bir hazırlık sürecine dönüştürülüyor. Her türlü yöntem kullanılarak, güç dengeleri değiştirilerek, toplumsal direnç aşındırılarak bir GÖRÜNTÜ yaratılıyor. SON ADIM, BU GÖRÜNTÜYÜ, TOPLUMSAL GERÇEKLIĞE DÖNÜŞTÜRMEK. Gerçekte, ne yaptıklarını biliyorlar. Emekçilerin, çalışanların, toplumun çoğunluğunu oluşturan ke-

simlerin haklarına yönelik bu saldırıların ne anlama geldiğini biliyorlar. BİR GÜN HESAP VERMEK ZORUNDA KALACAKLARININ korkusu BUNU ONLARA SÖYLETEN.

Bu yasa tasarısı ile eğitim ve sağlık başta olmak üzere bir çok kamu hizmetinin metalaştırılacağı artık çok açık. Gerçekte, öngörülen sistemin amacının da bu olduğu, Kamu hizmetlerinin, "nimet- külfet" ilişkisi temelinde belirleneceği artık gizlenmiyor. Kamu hizmetlerinin sermeye için yeni kar alanlarına dönüştürülmesi; bu yöntemin sermayeye kaynak aktarmak için örgütlenmesi, kurumsallaştırılması. Gerçeğe dönüştürülmesi... Tüm bunların gerçekleştirilmesi için, yerelleştirme, özelleştirme, yetki devri, BİRER araç .

Oysa, kamu hizmetlerinin niteliği, hizmetin yöneliminde, yurttaştan müşteriye geçişi kabul edilemez kılıyor. Bu hizmetlerin piyasalar aracılığı ile yürütülmesi, kamu hizmetlerinin ucuz, kolay ulaşılabilir, herkese eşit uygulanabilir, hesap verebilir, saydam ve etkin olmasını SAĞLAMAYACAK.

Bugüne kadarki özelleştirme uygulamaları ile bu gerçek kanıtlandı. Bugün bu uygulamanın öncülüğünü yapan ülkelerde, piyasalaşmış kamu hizmetlerine yeniden standart belirleme savaşımı veriyor, emekçiler.

Özelleştirme uygulamaları istihdam da yaratmadı, tam tersine iş kayıplarını artırdı, Ücretler azaldı... çalışma koşulları daha da ağırlaştı. Bölgearası gelişme düzeyindeki farklılıklar, yaşanacak olumsuzlukları daha çok artıracak.

Hizmetlerin hızla özelleşmesi/piyasalaşması, toplumsal dayanışmayı ortadan kaldıracak, bu dayanışmayı örgütleyen sosyal güvenlik kurumları yıpranacak/ yıpratılacak, çökecek, toplumsal bütünleşme çözülecek. Toplumsal bütünleşmenin çözülmesi, sosyal güvenlik kurumlarının gelecek kaygılarını gideremez hale gelmesi, insanları cemaat örgütlenmelerinde güvence ve dayanışma arayışına itecek.

YENİ YÖNETİM REFORMUNUN ÜÇÜNCÜ HEDEFİ KAMU ÇALIŞANLARIDIR.

Etkin, nitelikli, eşit ve ücretsiz kamu hizmeti sağlamanın ön koşulu, kamu görevini amaç edinmiş, kamu çıkarlarını ve kamu etiğini içselleştirmiş, demokratik hak ve özgürlüklerini kullanmaları önünde engeller olmayan, örgütlenme hakkından serbestçe yararlanabilen, herkese eşit olarak uygulanan özlük hakları ile donatılmış kamu emekçilerinin varlığıdır.

PIYASA YASALARINA KOŞULSUZ BİR İNANCA DAYALI OLARAK DİLE GETİRİLEN, REKABET; HİZMETLERİN ETKİNVE VERİMLİ SUNUMUNUN GÜVENCESİ DEĞİLDİR.

PIYASANIN, REKABET, VERİMLİLİK VE ETKİNLİK İLKELERİ, PİYASA GÜDÜSÜ OLAN KARIN SÖZ KONUSU OLAMAYACAĞI KAMU HİZMETİNDE, GERÇEKLEŞTİRİLECEKLERİ MEŞRULAŞTIRMAK AMACIYLA KULLANILYOR: KAMUDAKİ İSTİHDAM BİÇİMLERİNİ ESNEKLEŞTİREREK (PERFORMANS ÖLÇÜTLERİ İLE) İSTİHDAM GÜVENCESİNİ ORTADAN KALDIRMAK VE KAMU ÇALIŞANLARININ REFAHINI PİYASA KOŞULLARINA BAĞIMLI KILMAK.

Kamu hizmetinde verimlilik ve etkinlik, Kamu emekçilerinin bu görevlerini yerine getirirken, siyasal olanlar dahil, her türlü etki ve karışmaya karşı korunması ile olanaklı.

Kamu personelinin istihdamının ve çalışma koşullarının esnekleştirilmesi; performans değerlendirmesi ile yaygınlaşan anlayış, kamu görevlilerini siyasal karışmaya karşı koruyan güvencelerin kaldırılması, kamu çalışanları eliyle yürütülecek kamu hizmetlerinin niteliğini de olumsuz yönde etkileyecek.

Sözleşmesinin yenilenip yenilenmeyeceği ve gelecek kaygısı ile ya da siyasal otoritenin değerlendirmesine açık olarak görevini yerine getirmeye çalışan bir kamu görevlisinden etkin hizmet vermesini beklemek güç.

SON OLARAK ...

BUGÜN KAPİTALİZM, AKP ÜZERİNDEN KENDİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILIYOR, KURUMLARINI OLUŞTURUYOR.

AKP DE, iktidar olma fırsatını; azınlığın iktidarını sürekli kılmak üzere, yeni güç ilişkileri örmek ve yeni araçlar yaratmak üzere kullanıyor. Toplumun bir kesiminin istemlerini, çoğunluğa rağmen duraksamadan yerine getiriyor.

Bunlar gerçekleşirken, bir yanda da yoksulluk artıyor, sistem daha çok insanı etkiliyor, sorunlarını ortaklaştıran farklı kesimler bir araya geliyor, birbiri ile yakınlaşıyor.

BİZLER, ÇOĞUNLUĞU OLUŞTURAN İŞÇİLER, MEMURLAR, MÜHENDİSLER, HEKİMLER, İŞSİZLER, EMEKLİLER, BUGÜN GÜCÜNÜ SERGİLEYEN KAPİTALİST SİSTEME KARŞI BİR ARAYA GELEREK BİR GÜÇ ÖRGÜTLEDİĞİMİZDE, BU REFORM DAYATMALARINI TARTIŞMAK VE SONUÇLARINI YAŞAMAK ZORUNDA KALMAYACAĞIZ.

Dinlediğiniz için teşekkür ediyor, hepimize saygılar sunuyorum.

SEMİH TATLİCAN- Sayın Perihan Sarı'ya herhangi bir sorusu olan var mı? Peki, teşekkür ederim.

İkinci konuşmacımız Sayın İhsan Avcı, çalışanlar ve sendikal hareket üzerindeki etkilerini tartışacak bizimle.

Buyurun lütfen.

İHSAN AVCI (KESK)

Değerli Konuklar,

Öncelikle tüm katılımcıları saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. Kamu Yönetimi Reformu hazırlıklarının önemli bir ayağını da kamu personel rejimi reformu çalışmaları oluşturuyor. Öncelikle vurgulamak isterim ki, Konfederasyonumuz gerek kamu hizmetlerinin örgütlenmesinde, gerekse personel rejiminde

demokratik dönüşümleri zorunlu görüyor. KESK, 1980'lerin işçi sınıfının bahar eylemlilikleriyle beraber bir mücadele örgütü olarak doğdu. 14 yıllık mücadele sürecinde yasalarda olmamasına karşın fiili bir mücadeleyle bugüne taşındı ve halen mücadelesini sürdürüyor. Bizler, mücadelenin uzun soluklu olduğuna inanarak, mevcut yasa tasarısına ilişkin bilgilenme, aydınlanma ve kitleleri etkileme boyutunu işin bir boyutu olarak değerlendiriyoruz. Ama diğer bir boyutu da dış dinamiklerin bu yasadaki etkileme boyutu. Doğal olarak bu sürecin seyrinde etkili olabilmek, yasanın istediğimiz düzeye getirilmesi veya bu haliyle geri çektilmesinin ancak mücadeleyle mümkün olduğuna inanıyoruz.

Bugüne kadar merkezi idarenin, yerel yönetimlerin ve çalışma yaşamının demokratikleşmesi konusunda taleplerimizi ifade ettik, değişik biçimlerde mücadele yürüttük. Mevcut devlet yapılanmasının ve çalışma yaşamını belirleyen çerçevenin, halkın ve emekçilerin ihtiyaçlarına yanıt vermediği saptamasını yaptık. Yani şu anki mevcut kamudaki ve personel rejiminin bağlı olduğu yasalarla da bu sürecin götürülemeyeceğini, 14 yıllık pratiğimizde tartıştık, mücadelesini yürüttük.

Yüzbinlerce arkadaşımızın adli soruşturmalarda yargılanmasındaki en önemli noktayı, sadece toplu sözleşmeli, grevli sendika yasasının çıkartılması değil, aynı zamanda hizmet üretenler olarak taleplerimiz oluşturdu. Yine ürettiğimiz hizmeti alan halkın taleplerini, doğal olarak kamu yönetimi ve kamu hizmetini bütün olarak değerlendirerek, öncelikle Türkiye'deki demokratik değişimin zorunluluğuna işaret ettik. Bu nedenle yasa tasarısının tümüne yönelik olarak eleştirilerimizi getirirken diğer yandan önerilerimizi de geliştirmeye çalışıyoruz.

Biz, reforma konu olan yasa taslaklarını ve iddiaları değerlendirirken, şu soruyu soruyoruz: Bu reform kimin için? Bu reformda toplumsal yarar, halktan ve emekçilerden yana demokratik bir dönüşüm var mı? Çalışma yaşamında taleplerimize uygun demokratik yönelimler var mı? Bu reformla, kamudaki istihdam koşulları nasıl etkilenecek? Esnek istihdam, norm kadro, ücretlerin performansla belirlenmesi yönteminin kamu çalışanlarını etkileme boyutu ne olacak? Son olarak yasanın özellikle toplu sözleşmeli ve grevli sendika hakkı ve siyaset yapma hakkını içermediği de düşünülerek konuya ilişkin konfederasyonumuzun görüşlerini aktarmaya çalışacağım.

Kamu Reformu Çalışmalarında Sosyal Diyalog Mekanizması Çalıştırılmamıştır:

AKP hükümeti, katılımcılıktan, demokrasiden söz ederken; uygulamada bu kavramlardan ne anladığını bir kez daha gözler önüne serdi. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı Taslağı hazırlanırken, Konfederasyonumuzun görüşleri alınmadı ve hatta talep etmemize karşın taslak resmen bize iletilmedi. Yasanın en çok etkileneceği kamu çalışanlarının yüzde 35'ini bünyesinde örgütleyen Konfederasyonumuza, bu yasayı resmi yollarla vermekten imtina eden bir hükümet gerçekliği var. Bu süreçte, valilerin, bazı belediye başkanlarının,

TOBB'un, TÜSİAD'ın görüşlerine başvurulurken; emek örgütleri ve diğer demokratik örgütlenmeler yok sayıldı.

Kamu Reformu Çalışmaları Kamuda İstihdam Koşullarını Olumsuz Etkilenecektir:

Kamuda çalışanların istihdam koşullarında yapmak istedikleri değişikliklere ilişkin yasa taslağı kamuoyuna yansımadı. Ancak Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı ve gerekçesi, hükümet programı, Acil Eylem Planı ve hükümet temsilcilerinin beyanları bize ciddi ipuçları veriyor. Hedeflerinin kamuda çalışanların iş güvencesini ortadan kaldırmak ve esnek istihdam koşullarında çalıştırmak olduğunu görüyoruz.

Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısının 46. maddesinde kamu hizmetlerinin memurlar, tam zamanlı veya kısmi zamanlı çalışan diğer kamu görevlileri ve işçiler eliyle yürütüleceği belirtilmiş, devamla diğer kamu görevlileri ile işçilerden tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak ve kadro şartına bağlı olmaksızın sözleşmeli statüde istihdam edileceklerin sözleşmelerinde ilgili personelin görevleri, hak ve yükümlülükleri ile performans ölçülerinin yer alacağı belirtilmiş, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin performans ölçütlerine göre değerlendirileceği ve ödüllendirileceği belirtilmiş, üst düzey bürokratların hükümetle birlikte görevlerinin sona ereceği belirtilmiştir.

Mahalli İdareler Kanun Tasarısının 22. maddesinde de mahalli idarelerde sözleşmeli personel çalıştırılmasının esas olduğu belirtilmektedir.

Hükümet, yapacağı düzenlemelere kılıf yaratmak için özellikle kamuda çalışanların sayısının fazla olduğu iddiasını öne sürüyor. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı'nın gerekçesinde de "Mevcut kamu yönetiminin ciddi anlamda personel sorunlarıyla karşı karşıya kaldığı bilinmektedir. Bu sorunların en başında personel sayısının fazlalığı gelmektedir. Yaklaşık olarak, kamu işçileri ve sözleşmeliler dahil 2.6 milyon civarında kamu çalışanı bulunmaktadır." deniliyor. Yine gerekçede, kamu personelinin büyük bir kısmının halka hizmet üretmek yerine kamu yöneticisine hizmet ürettiği ileri sürülüyor.

Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer tarafından hazırlanan "Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim" başlıklı Başbakanlık yayınında da, devlet personel rejimi reformu kapsamında esas alınacak ilkelerden biri olarak, "Devlette asli ve sürekli görevler belirlenecek ve bu görevi yürütenlerin dışındakiler İş Kanununa göre çalıştırılacak, asli ve sürekli görevlerde çalışanlar tüm kamu çalışanlarının belli bir oranını geçemeyecek" deniliyor.

Yine yasa taslağında ve daha önceki taslaklarda açık bir biçimde iş güvencesi olmayan, süresi belirli "sözleşmeli" istihdama atıfta bulunuluyor.

Öncelikle, iddia edildiği gibi kamuda çalışanların sayısı fazla mıdır? Kamuda istihdam edilen sivil çalışanların toplamı 2.750 bini buluyor. Bu rakam, toplam

nüfusun yüzde 4'ünü oluşturuyor. OECD rakamlarına göre kamu çalışanlarının nüfusa oranının en düşük olduğu ülkelerden biri Türkiye. Üstelik ülkemizin artan kamu hizmeti ihtiyacı ve bu ihtiyacı karşılayacak çalışan sayısının yetersizliği, gündelik hayatımızda bile göze çarpıyor. Kalabalık sınıflar, devlet dairelerinde uzayan kuyruklar, artan hasta sayısını karşılamakta zorlanan sağlık emekçileri bile istihdam büyüklüğünün artan kamu hizmeti ihtiyacını karşılamadığını gösteriyor.

Örneğin Avrupa ortalamasında kişi başına bir hekime düşen nüfus oranını Türkiye ortalamasıyla karşılaştırdığımızda bile sağlık hizmetlerinin az sayıda emekçiyle yürütüldüğünü görüyoruz. Örneğin Diyarbakır'da bir hekime düşen hasta sayısı, nüfus sayısı 4-5 bin civarındadır. Türkiye'de sınıflardaki öğrenci sayısının ortalaması 65'dir. Bu rakamlar bile, kamu çalışanlarının sayısının fazla olduğuna dair ciddi bir manipülasyonun, yanlısamanın yaratılmaya çalışıldığının göstergeleridir.

Yine kamuda çalışanlardan 1.750 bini "memur" statüsünde çalıştırılıyor ki, bu kamudaki toplam istihdamın yüzde 63'üne denk düşüyor. Bu rakam, aynı zamanda bize kamudaki istihdam rejiminin özel sektöre istihdamına yaklaştığını ve iş güvencesinden giderek uzaklaştığını gösteriyor. Bugün kamuda memurluk, işçilik, geçici işçilik, kapsam dışı personel, geleneksel sözleşmelilik, kadro karşılığı sözleşmelilik, piyasa tipi sözleşmelilik gibi çok sayıda istihdam biçimi bulunuyor. İstihdam biçimlerinin bu denli farklılaştırılmasında, maliyeti düşürmek, iş güvencesini ortadan kaldırmak, KİT'lerde çalışan sayısını azaltmak, ücret dağılımını farklılaştırmak, kamu istihdam rejimini özel sektöre istihdam biçimlerine yaklaştırmak gibi hedefler güdüldü. Bugüne kadar örneğin eğitimde ve sağlık alanında belirli süreli sözleşmeli istihdamına yönelik adımlar atıldı, atılmaya devam ediyor.

Merkezi yönetimde istihdam edilen memurların yüzde 57'si eğitim ve sağlık alanında, yüzde 25'i ise emniyet, din, adliye ve maliye hizmetleri gibi geleneksel devlet hizmeti alanlarındadır. Memurların yüzde 82'si üretici hizmet alanında bulunuyor. İddia edildiği gibi "memurlar" Ankara'da toplanmış da değil. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki çalışanların yalnızca yüzde 1'i Ankara'da. Dolayısıyla çalışanlar büyük bir çoğunlukla ülke genelinde hizmet veriyor.

Kamuda çalışanlar açısından "şişkinlik" olduğu tezi hiçbir biçimde doğrulanmıyor. Bu iddianın, kamu çalışanlarının iş güvencesiz bırakmanın gerekçelendirilmesi olduğu çok açık. Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı gerekçesinde de "ömür boyu istihdam garantisi olması" kamu yönetiminde bir sorun olarak değerlendiriliyor.

Tasarı ile sözleşmeli (iş güvencesiz) çalışma biçimi olağan hale getirilmek isteniyor.

Tasarlanan, devletin asli ve sürekli görevlerinin yeniden belirlenerek, bu

görevi yürütenlerin "memur" statüsünde istihdamına devam edilmesi; ancak özellikle yerel yönetimlere devredilen kamu hizmetlerinde ana istihdam biçiminin sözleşmelilik olması. Hükümetin sözleşmeli istihdamın esas istihdam biçimi olmasına yönelik hedefini sürece yayma eğilimi taşıması bir olasılık. Mevcut çalışanların belki iş güvencelerine dokunulmayabilir, sözleşmelilik özendirilebilir, emeklilik özendirilebilir, erken emeklilik gündeme getirilebilir vs. Ancak "memur" statüsünün giderek eritileceği ve ana istihdam biçiminin iş güvencesiz sözleşmeli personel olmasının hedeflendiği çok açık.

AKP hükümeti kamu reformu çalışmalarını sonuçlandırmadan bir uygulama ile kamudaki kamu personeline bakış açısını göstermiştir. 24 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4924 sayılı Eleman Temininde Güçlük Çekilen Yerlerde Sözleşmeli Sağlık Personeli Çalıştırılması kanunu ile iş güvencesiz bir yıllık sözleşmelerle sağlık personeli istihdamına gidilmiştir. Bu personelin çalışma saatleri esnek belirlenmiş olup, alacağı ek ödemelerin performansına göre olacağı kararlaştırılmıştır. Bu yasa ile bu personel 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununa tabi tutulmuştur.

Tasarı ile esnek istihdam kamuda hayata geçirilmek isteniyor.

Diğer önemli bir konu, esnek istihdam biçimlerinin uygulanacağının ilkesel olarak birçok yerde ifade edilmesidir. Esnek istihdam biçimi özellikle son İş Kanunu değişiklikleriyle bir kez daha kamuoyunun gündemine geldi. Esnek istihdama, çalışanlar açısından işverenin tek yanlı ve keyfi kuralların geçerli olacağı gerekçesiyle karşı çıkıyoruz. Kamuda esnek çalışma usullerinin geçerli olmasıyla, bugün asgari yasal güvencelerin bile tehdit edileceğini biliyoruz. Esnek istihdam biçimi iş güvencesinin olmayışından, ücretlerin değişken olmasına, çalışma saatlerinin değişkenliğine, iş tanımının ve hatta işyerinin belirsizliğine kadar bir dizi çalışma koşulunu bizler açısından kuralıslastırarak bir nitelik taşıyor. Taslakta ifadesini bulan kısmi zamanlı çalışma da esnek istihdam biçimlerinden biri. Yine kamuda giderek genişleyen toplam kalite uygulaması, esnek istihdam biçiminin çalışanlar tarafından içselleştirilmesinde, onaylanmasında bir araç olarak kullanılıyor. Bireysel katılımı öngören toplam kalite yönetimi, piyasa standartlarını kutsuyor ve son söz hakkını yine işverene ya da idareciye bırakıyor. Çalışma koşullarına ilişkin hiçbir sorun, kalite çemberlerinin konuları arasında yer almıyor. Esnek istihdam özünde asgari yasal güvencelerle, örgütlü bir çalışma hayatıyla, toplu sözleşme sistemiyle çelişik bir görünüm sergiliyor.

Tasarı ile kamuda norm kadro getirilerek, istihdam fazlası personel yaratılmak isteniyor.

Devlet Personel Rejimi Reformu ile bütün kamu kurum ve kuruluşlarında norm kadro uygulamasına geçileceği ifade ediliyor. Bugüne kadar ki uygulama biçimiyle norm kadro istihdamı daraltmanın ve birkaç kişinin işini bir kişiye yap-

tırmanın aracı olarak değerlendirildi. Düzenli istihdamı ortadan kaldıracak, çalışanların görev yerlerinin değişmesine neden olacak, ihtiyaç halinde çalışanların farklı yerlerde, bazen birden fazla işyerinde görevlendirilmesine olanak sağlayacak bir uygulama da esnek istihdam biçimlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Tasarı ile kamuda çalışanların ücretlerinin performansa göre belirlenmesi hedefleniyor.

Yine kamuda çalışanlar için performansa dayalı ücret sisteminin esas olacağı yani ücretlerde esnekliğin getirileceği ifade ediliyor. Bazı kurumlarda uygulama örneklerine rastladığımız performansa dayalı ücret sistemini, sonuçları itibariyle adaletsiz, kayırmaya açık ve bireysel rekabeti kışkırtacak bir sistem olarak değerlendiriyoruz. Bu sistem, ücret dağılımındaki mevcut adaletsizliği çözmediği gibi aynı işi yapan çalışanlara farklı ücretler verilmesine olanak sağladığı için adaletsizliği derinleştirecek bir içerikte. Kişisel performans nasıl ölçülecek? Objektif kriterleri ne olacak? Kimler değerlendirecek? Bu soruların yanıtları birçok açıdan subjektif değerlendirmelere kapı açıyor. Kayırmacılığın, siyasi kadrolaşmanın yoğun yaşandığı ülkemizde, sorunlar daha da büyüyecek. Farklı siyasi görüşten olanların, farklı kimlik ve kültürlere sahip olanların, kadınların, fiziksel engellilerin, görece daha ileri yaşta olan çalışanların değerlendirilmesinde, değerlendiricilerin algılayışları ayrımcılığı teşvik edebilir. Yine bu sistemle ister ücretin tamamı belirlensin, isterse ücretin bir bölümü belirlensin; toplam ücret düzeyinde bir artış getirmiyor. Ücretler toplamı sabit, ancak dağılımı değişken. Bunun doğal bir sonucu da çalışanlar arasındaki rekabeti kışkırtması. İdareciye hoş görünme çabası, çalışanların birbiriyle rekabet ettirilmesi, sınıf dayanışmasını zedeleyecek sonuçlar üretebilir.

Mevcut uygulamada özellikle sağlık personelinin ek ödemeleri performansa göre verilmekte olup, uygulamada çok ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Aynı işi yapan aynı kadrodaki iki kişi arasında birkaç kat ücret farkı oluşabilmektedir.

Kamu reformu çalışmalarında kamu emekçileri için toplu sözleşmeli - grevli sendika hakkı ile siyaset yapma hakkı yer almıyor.

Sonuç olarak, bir bütün olarak kamuda çalışanların hakları ciddi bir tehditle karşı karşıya. Bu, aynı zamanda sendikal örgütlenmeyi de sekteye uğratabilecek bir kapsamda.

Tasarıda, kamu hizmetlerinin ve çalışanların önemli bir bölümünün yerel yönetimlere devri söz konusu. Bu, bir milyondan fazla kamu çalışanının il özel idarelerine ya da belediyelere devredilmesinin hedeflendiğini gösteriyor. Eğer istihdam biçiminde öngörülen değişiklikler, bize rağmen dayatılırsa sendikaları neler beklediğini tartışmak gerekiyor.

En önemlisi, iş güvencesinin olmadığı bir ortamda sendikaların örgütlenme

sorunları yaşayabileceği gerçeğidir. Üstelik hizmetlerin özelleştirilmesi sürecinde işten atılmalar da görülebilecektir. İşsizlik oranının yüzde 20'leri bulunduğu bir ortamda, devletten-sermayeden bağımsız bir sendikal hat izleyen sendikalar, üye kaydetmede önemli sıkıntılar yaşayabilirler. İşçi sendikaları bu konuda önemli sorunlarla yüzyüze geldiler ve sadece sendikalara üye olduğu gerekçesiyle pekçok işçi işten atıldı.

Bugün kamuda 4688 Sayılı Yasanın çizdiği sınırlarda bile, sendikalara üye olamayan ve daha da önemlisi üye olmayan azımsanmayacak sayıda çalışan bulunuyor. İş güvencesinin olmadığı bir ortamda, mevcut örgütlülük düzeyimizin bile korunmasında sıkıntı yaşanması olasıdır.

Esnek istihdam biçiminin yaygınlaştırılması, toplam kalite yönetimi, norm kadro, performansa dayalı ücret gibi uygulamalar ise, sendikal-sınıfsal bilinci zedeleyici sonuçlar üretebilir. Kolektif bilincin yerini, işyeri endeksli ve bireysel rekabet kültürünün alması, sınıf bilinci açısından problemlidir ve sendikal örgütlenme kültürünü törpüler. Çalışma koşullarının kuralılaştırılması ve işverenin inisiyatifinin güçlendirilmesi, sendikaların işlevinin olmadığına ilişkin yanılgılar üretebilir.

Yine yerel yönetimlere devredildikten sonra farklı illerde farklı il özel idareleri ve belediyeler işveren pozisyonunda olabileceklerdir. Bu, sadece sendikal yapıların korunmasını zorlaştırmayacak, aynı zamanda çalışma koşullarının her yerel yönetimin kendi bütçe politikası, personel politikası ile biçimlenmesi söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla çalışma koşullarında il ve belediyeler düzeyinde farklılıklar görülebilir. Bugün bazı yerel yönetimlerde işçiler gibi memurların da aylarca ücret alamadığı düşünülürken, yerel yönetimlerin kaynak sorunu çok daha ciddi biçimde gündeme gelebilecektir.

Diğer önemli bir konu, mevcut haliyle bile sorunlar yumağına dönem 4688 Sayılı Yasanın, öngörülen düzenlemelere nasıl yanıt vereceğidir. Hizmet kollarından, yetki meselesine bir dizi konunun yasanın kendi mantığı içinde bile açmazlar taşıyacağıdır. Hükümet, ILO Genel Kurulu öncesinde Konfederasyonumuza da çağrı yaparak, 4688 Sayılı Yasa ile ilgili görüşlerimizi aldı. Görüşlerimizi almalarına, ILO'nun eleştirilerine rağmen yaptıkları yeni bir çalışmada yine toplu sözleşme ve grev hakkına yer vermediler, yasak ve sınırlamalara ilişkin ciddi bir değişiklik önerisi getirmediler.

Burada dikkat edilmesi gereken bir konu da, kamu çalışanlarının çalışma koşullarının yine tek yanlı ve tepeden inme yasalarla belirlenmek istenmesidir. Bu konuda ana ilkeleri bile belirlediler. Oysa bizler bütün çalışma koşullarının toplu sözleşme müzakerelerinin konusu haline getirilmesini istiyoruz. Oysa hükümet, ne programında, ne de yapmayı düşündüğü reform çalışmalarında kamu çalışanlarının toplu sözleşmeli, grevli sendikal haklarına değinmiyor. Yine geçmiş dönemdekiler gibi, çalışma koşullarımızın belirlenmesinde tek söz

sahibi olarak kendisini görüyor.

Konfederasyonumuzun ise mevcut yasa çalışmaları karşısında alternatif önerilerinin üst başlıkları şöyle;

1.Emekçileri farklı sendika yasalarına tabi tutarak, ortak sendikal örgütlenmelerin önündeki bütün yasal engeller hiçbir hak kaybına yol açmadan ve sendikaların katılımıyla kaldırılmalıdır. Sendikal hak ve özgürlükleri güvence altına alan özgürlükçü ve demokratik bir ortak çalışanlar yasası çıkartılmalı, kamu emekçilerinin toplu sözleşmeli - grevli sendikal hak ve özgürlükleri önündeki engeller kaldırılmalı, iş kanunundaki esnek istihdam biçimleri kaldırılarak, ILO'nun 158 sayılı sözleşmesindeki asgari iş güvencesi normu getirilmeli, mahkeme kararı ile işe iade istisnasız bir biçimde (30 işçi sınırlandırılması kaldırılmalıdır) uygulanmalıdır.

2.Kamu kesiminde halen çok farklı statüdeki istihdam biçimlerine son verilerek, mevcut iş güvencesine dayalı kamu görevlisi istihdamı OECD ülkeleri ortalamasına yükseltilmelidir.

3.Kamu emekçilerinin başta ücretleri olmak üzere her türlü hakları, toplu sözleşmenin konusu yapılmalıdır.

4.Özelleştirme uygulamalarına derhal son verilmeli, kamu hizmetlerini piyasanın insafına bırakmak isteyen IMF, DB gibi örgütlerin programları, GATS gibi anlaşmalar derhal iptal edilmelidir.

5.Emekçilerin sendikaları aracılığı ile katılım ve denetim hakkını yaşama geçirilmesi sağlanmalıdır.

Özetle, kamu hizmetlerini ticarileştiren ve mevcut haklarımızı elimizden alan hiçbir girişime göz yummayacağımızın bilinmesini isteriz. Evet, merkezi ve yerel idarelerde halktan yana demokratik dönüşümlere ihtiyacımız var. Evet, çalışma hayatının sendikal hak ve özgürlükleri geliştirecek bir biçimde demokratikleşmesi talebimiz sürüyor. Konfederasyonumuz, mevcut sistemi bütün olumsuzluklarıyla kabul eden, savunan yaklaşımları doğru bulmuyor.

Yasaya yönelik yaklaşımımız bütünlüklü olmalı. Hem kamu çalışanlarının etkilenme boyutunu, hem kamu hizmetin alan kesimlerin etkilenme boyutunu düşünerek, mücadelenin de bütünsel olması gerektiğini düşünüyoruz. Toplumun tüm kesimlerini etkileyecek bu yasa tasarısına yönelik güç odaklarının yöntemlerini düşündüğümüzde, bizlerin konumu farklı olmalıdır. Olayı sadece ulusal devlet veya dönem dönem farklı platformlarda, farklı sendikaların bölünme fobisiyle, bölünme paranoyasıyla getirip daraltma; özellikle ülkedeki farklı kimlik ve kültürlerin de olduğu gerçekliğiyle mevcut bu toplumsal dinamiklerin tümünün katılması, tümünün bu mücadele süreçlerinde olması gerektiği bir süreçte hem kamu hizmeti üretenler hem de hizmeti alanlar açısından ortak bir mücadele platformu, ortak bir yaklaşımın

oluşması gerektiğini düşünüyoruz. Bu açıdan varolanı eleştirmek en doğal hakkımız ama kamudaki mevcut hizmetin üretilme, planlanma biçimini belirleyen kamu çalışanlarının en basit talebini bile mevcut yasa ve kamu yönetimini belirleyen yasal engelleri düşündüğümüzde değişim kaçınılmaz görünüyor. Ağustos ayında yaşadığımız toplu görüşme sürecinde en somut sorunu biz yaşadık. En basit bir çocuk yardımında bile varolan yasa gerekçe gösterildi, yasal değişiklik gerekçe gösterildi. Biz mevcudu savunma durumuna düşmeden, ülkedeki genel demokratikleşmeyi aynı zamanda kamu hizmetinin yürütülmesi ve çalışma yaşamının da demokratikleşmesi paralelinde savunmak gerektiğini düşünüyoruz.

Tekrar saygılar sunuyorum.

SEMİH TATLICAN- Sorusu olan var mı arkadaşlar? Buyurun.

SALONDAN- Konuşmalarda yer almıştı; kamu reformuyla ilgili hazırlıklar yapılırken, bu işin direkt muhatapları bu komisyonlara çağrılmadı. Bu aslında bu devlet yapısı için oldukça normal; çünkü şu anda Türk Ceza Kanununda çok ciddi değişiklikler yapılacak, özellikle kadınlarla ilgili kısımlar var. İlgilendiğim için bir örnek vermek istiyorum: Alt komisyonda hiç kadın örgütleri temsil edilmiyor; yani bu mantığı aslında anlamak mümkün ve böyle bir beklenti içinde de olmamak gerekiyordu. Bu sempozyumda taban yok, aslında buraya katılanların hemen hemen tamamı neredeyse akademisyenler ya da kurumların aktif temsilcileri. O yüzden asıl bu toplantının sonucunda DİSK, KESK, TMMOB ve TTB'den ortak mücadele programlarını deklare etmesi de gerekiyor; çünkü bu aynı zamanda örgütlülüğe yönelik, emekçilerin örgütlülüğünü ortadan kaldıran, bir dizi yıllardır sürdürülen ve şu anda uygulamaya geçilmesi aşamasında olan bir saldırı. Bu nedenle top yekûn mücadele etmek, "ortak örgütlenme" demek doğru, bunlar yapılması gerekenler. Ama bugün bu kurumlar bunların araçlarını ne kadar yaratabildiler, mücadele programlarını ne kadar ortaklaştırabildiler? Önemli olan bu. Yani çok genel söylemlerin dışına çıkmak gerekiyor; çünkü kamu reformuyla ilgili düzenlemeler için, iyi hatırlıyorum, 96 yılında komisyonlar kuruluyordu, "geldi, gelecek" deniliyordu ve bugün kapıya dayandı. Sanırım bugün yapmamız gereken şey demokratik kitle örgütleri olarak mücadele programlarında netleşmemiz gerekiyor. Aksi durumda bu yenilgiyi de tıpkı Sosyal Güvenlik Yasası gibi aldıktan sonra hiçbir şey yapmamış olacağız.

Şunu soruyorum: KESK veya diğer kurumlar bu Kamu Reformuyla İlgili Yasa Taslağı geçtikten sonra -çünkü bunları hesaba katmamız gerekiyor bugünkü bu saldırılar karşısında- yine sessiz sedasız oturacak mıyız, ona kendimizi uyarlayacak mıyız, yoksa çok net mücadele programlarıyla buna karşı mı koyacağız?

Teşekkür ederim.

SEMİH TATLICAN- Buyurun.

SALONDAN- Bununla bir miktar bağlantılı olarak konuşmak istiyorum. Arkadaşım, 96'dan bu tarafa bir çalışma programının belirlendiğini ya da belli komisyonların oluşturulduğunu söyledi. Şimdi şöyle bir süreci yaşıyoruz: Aslında Perihan hoca bu noktada çok ciddi şeyler söyledi, bir kuralısızlaştırma süreci yaşıyoruz biz; yani bu süreci 1980'lerden bu yana yaşıyoruz. Bu sürecin en son noktası tamamlanmıştır diye düşünüyorum, çünkü kamu bilinci şu an toplumda tahrip edilmiş durumda. Bizim sendikalar olarak bu kuralısızlaştırmayı tersinden gerçekleştirmemiz mümkün mü?

Çünkü şu an gerek Norm Kadro Yönetmeliği üzerinden zaten sözleşmeli personel gibi çalışıyor arkadaşlar; yani norm kadroda çalışan arkadaşlar, İstanbul'dan Ankara'ya eş durumundan gelmek isteyen bir öğretmen arkadaşın, İstanbul'a bağlı bir bölgede çalıştığı söylenip istifa etmesi gerektiği ve Ankara'da tekrar memuriyete başlaması gerektiği söyleniyor. Yani hiçbir yasa şu an uygulanabilmiş durumda değil, uygulanamıyor zaten. Bu kuralısızlaştırmanın arkasından kendi kurallarını koyuyorlar ve bunun arkasından yasal çerçeve geliyor. Bunu tersinden gerçekleştirmek mümkün; yani bu süreç sadece yasanın çıkma sürecinde, yasanın çıkması ya da Meclise gelmesiyle alakalı bir süreç olmamalı. Çünkü biz her seferinde aynı şeyi yaşıyoruz; yasa Meclise geldiği zaman çıkıyoruz, öfkemizi kusuyoruz, ertesi gün dönüyoruz ve "hiçbir şey kazanmadık" diyoruz. Bu çok ciddi bir saldırı, buradaki birçok akademisyen bu saldırının çok genel çerçevesini çizdi. Bu devletin yeniden yapılandırılması demek. Bu mücadele süreci, ben inanıyorum ki, bu toplam ilkelerini doğru kurduğunda bu süreci tersinden kurmak mümkün; yani kuralısızlaştırmayı bizim gerçekleştirmemiz mümkün.

Teşekkür ederim.

İHSAN AVCI (KESK)- Öncelikle KESK olarak mevcut bu tasarımı geri püskürtme, durdurma noktasında bir mücadele sürecini örme, bir program çıkarma noktasında Genel Başkanımız da zannediyorum sabahki açılış konuşması ve ondan sonra özellikle bir oturumda söz alarak, programımızın, özellikle eylem programımızın bir boyutunu ve Yasanın tekniğini tartışmanın işin bir boyutu olduğunu; bir diğer ayağının, bunun önlenmesinin mücadeleyle olacağını belirtti. Tabii Türkiye'de her şeyi tek başına KESK'in değiştirebilme, önleyebilme olanağının olmadığını da biliyoruz. Türkiye'deki kamudaki değişim sadece sıradan hizmetin niteliğinin değişiminin ötesinde, birçok öğeyi, birçok oluşumu, birçok idari yapıyı değiştirecek bir süreç olduğu için, doğal olarak geliştirilecek mücadelenin de Türkiye'deki iç dinamikler, toplumsal dinamikler açısından diğer kesimlerin de katılımıyla mümkün olduğunu biliyoruz.

Hükümetin sosyal diyalogdan anladığı, Yasanın oluşum sürecinde bile hiçbir görüş ve önerimizin alınmaması. Üstelik biliyoruz ki, sadece görüş ve

öneri alınması yetmiyor. İsteddiğimiz düzeyde uzlaşabileceğimiz bir yasal değişimin sağlanmaması noktasında doğal olarak Hükümet bize sokağı işaret etti, yani mücadeleyi işaret etti. KESK olarak da bu noktada çok kararlıyız; biz önce işyerlerimize sahip çıkacağız. 2 Aralıkta Türkiye genelinde tüm illerde işyerlerimize sahip çıkacağız, işyerlerimizi terk etmeyeceğiz. 10-11 Aralık'ta hizmeti, üretimi durduracağız.

Tabii bunun sadece kamu çalışanlarıyla sınırlı bir mücadele olmadığını da düşünüyoruz; hizmeti alanlar açısından da, özellikle halkın bu konudaki tepkisini yapacağımız eylem sürecine katılımının da beraber örülmesi gerektiğini düşünüyoruz. Mevcut eylem programımızı şekillendirmeden önce gündemi Emek Platformuna taşımaya çalıştık. Ancak Emek Platformunda bir karar süreci, bir mücadele programını çıkartamadık. Bu yetmedi, tek tek konfederasyonları bizzat KESK olarak ziyaret ettik, ortak bir mücadele sürecinin örülmesi noktasında. Gelinen aşamada, en son tekrar bizim çağrımızla yeni bir toplantı çağrısı yapıldı. Bu defa toplantı çağrımızı sadece emek örgütleriyle sınırlı tutmadık, Türkiye'deki diğer demokratik kitle örgütlerine de çağrı yaptık. Geçen hafta Ankara'da bu toplantı yapıldı. Zannediyorum onların önerisiyle 2 Aralıkta tekrar yeniden bir toplantıyla beraber, katılan örgütlerle ilave bir mücadele programı, eylem takvimi çıkarılacak; ama bu örgütlerin tümü katılır mı, işin programı ne olur, biz bunu da dikkate alarak kendi özgün programımızı da çıkardık.

Bu Yasanın geri püskürtülmesi, istediğimiz niteliğe kavuşması noktasında bir mücadeleyi geliştirmekte kararlıyız. KESK bir iddianın ve bir çabanın örgütü olarak doğdu. Tersine döndürme noktasında da, umudu örgütledi. Bugün de aynı kanıdayız; bu iddianın, bu çabanın, bu umudun kendi örgütümüzde olduğunu düşünüyoruz. Bu dinamizmi harekete geçirdiğimiz noktada, özellikle işyerlerinden başlayarak, alanı, sokağı hedefleyen bir eylem süreciyle, halka rağmen, emekçilere rağmen bu yasal değişimin mümkün olmadığını da göstermek lazım. Ama burada başlarken özellikle belirteyim: Bu mücadelenin uzun soluklu olduğunu düşünüyoruz. Belki güçler dengesi, güç ilişkileri, mevcut Türkiye Parlamentosunun şu anki oluşum süreci, oradaki aritmetiği düşündüğümüzde, bize rağmen geçirebilirler de. Ama bu şöyle algılanmasın: Bu Yasa bu şekilde geçti, böyle devam edeceği anlamında değil; mevcut kazanımlarımızı koruma, bunu daha da geliştirme.

Sabahki oturumlarda da belirtildi, özellikle küreselleşmenin Türkiye'deki veya dünyadaki uluslararası sermayenin bütünleşme süreci tek başına onların lehine olmayabilir. Aynı zamanda küresel direnişin, özellikle küresel demokrasinin örülmesi noktasında, Avrupa'daki ve dünyadaki diğer emek örgütleriyle beraber örülecek bir mücadele süreciyle Türkiye'deki iç dinamikler açısından da özellikle mevcut işçi sendikaları ve diğer konfederasyonların, demokratik kitle örgütlerinin kamudaki bu değişim sürecini özellikle kendini geri çeken yaklaşımını düşündüğümüz noktada yerelden, tabandan başlayan

bir hareketin bunu geri püskürtme, durdurma noktasında etkili olacağını düşünüyoruz. Ama KESK olarak son yaptığımız Danışma Meclisi ve Danışma Kurulu Toplantısıyla yek vücut özellikle bu noktada bir programı, bir kararlılığı ortaya çıkardık. Türkiye genelinde haziran ayında yaptığımız 61 ili kapsayan il gezileri, bunun üzerinden yapılan bölgesel mitingler ve şu an işkollarımızın tek tek iller düzeyinde yaptığı bilgilendirme çalışmaları ve bu mücadele programı ve bundan sonra özellikle diğer örgütlerle beraber geliştireceğimiz mücadele programıyla bunu önleyebileceğimizi düşünüyoruz. Ama şunu da vurgulamak lazım: KESK hiçbir zaman statükocu bir örgüt değildir; Türkiye'deki değişim, Türkiye'deki demokratikleşmeyi de zorunlu kılıyor. Ama bu varolan şu anki mevcut yasalardaki problemlerli noktaları da savunan noktada olmayacağız; mevcut bürokratik, oligarşik bu yapının değişmesi, daha demokratik bir Türkiye'nin oluşumunu da savunuyoruz. Bunun da ancak Türkiye'deki diğer kesimlerle, Türkiye'deki diğer sistem mağduru kesimlerle oluşturulacak bir mücadele platformuyla, böylesi bir perspektifle mümkün olacağını düşünüyoruz.

Tekrar saygılar sunuyorum.

SEMİH TATLICAN- Biz de sayın konuşmacıya teşekkür ediyoruz.

Üçüncü konuşmacı arkadaşımızı çağıracağım. Aslında ilk iki konuşmacının konuşma başlıkları çalışanlar üzerine etkileriydi, son iki konuşmacı arkadaşımız da bu önerilen yasal değişikliklerin kamu hizmetlerine yönelik etkilerini tartışmaya çalışacaklar.

TMMOB adına Sayın Betül Uyar'ı "Kamu Hizmetlerinin Tasfiyesi" başlıklı tartışması için çağırıyorum.

A. BETÜL UYAR (TMMOB)

KAMU HİZMETLERİNİN TASFİYESİ

Genel Durum Değerlendirmesi

Sözlerime ben de İstanbul için üzüntülerimi dile getirerek başlıyorum. Sondan bir önceki konuşmacı olmak çok zor. İkinci bir zorluğu da, TMMOB adına elimde uzun bir sunuş metni var; sabrınızı diliyorum.

Siyasi iktidarların 1980'li yıllardan beri küreselleşme adı altında uygulamaya koydukları neo-liberal devlet politikaları, ülkemizde kamusal alanda siyasal, ekonomik, sosyo-kültürel ve mekansal boyutlu çöküntüler yaratarak, varlığını sürdürmektedir. Bugün ise egemen neo-liberal ideoloji, bütçe, personel rejimi, merkezi yönetim ve yerel yönetim alanlarında kamusal alana ölümcül bir darbe vurmanın eşiğine gelmiş bulunmaktadır. Kamuoyuna "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı" bilinen adıyla ve "reform" giysisiyle sunulan bu son versiyon; bütçe, personel rejimi ve yerel yönetim alanlarında ayrıca yapılacak düzenlemelere de yataklık etmektedir. Hatta siyasi iktidar Yerel Yönetim Reformu Tasarısı'nı bu tasarı ile bir anlamda birleştirilerek, el çabukluğu yapma kurnazlığındadır.

Amaç bellidir: Küresel sermayenin serbest dolaşımın ve karının maksimizasyonu için, önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır. Az gelişmiş ülkelerin, uluslararası tekelere ucuz pazar ve emek piyasası oluşturması için, kamusal alanı çökertilmelidir.

Dünyada liberalizasyonun 1947'de GATT (Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması) ile başlayan yolculuğuna, küresel pazara kamusal alanını peşkeş çekmesi dayatılan Türkiye; 24 Ocak 1980 kararlarıyla bu yönde çok istekli bir adım atmıştır. 1986-1994 dönemi ortaya çıkan Uruguay Raundu ile birlikte, liberalizasyon sürecine bu kez GATS (Hizmet Ticareti Genel Anlaşması) eklenmiştir; 1.1.1995 tarihinde faaliyet geçirilen DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) bu sürecin baş aktörü yapılmıştır. MAI (Çok Taraflı Yatırım Anlaşması) ve MIGA (Çok Taraflı Yatırım Andlaşması Garantileme Ajansı)'nın OECD üzerinden yürüttüğü süreçte, böylelikle yeni bir döneme de geçilmiştir (çok gizli yürütülen bu andlaşmalara Türkiye 1988'de imza atmış ancak basına yansıyıp gizliliği kalmayınca, görüşmelerin durduğunun açıklanması sonrası, GATS ile yeni bir sürece evrilme söz konusu olmuştur).

DTÖ üyesi 146 üyenin imza attığı GATS'a 26.3.1995'te resmen imza koyan ülkemiz; Dünya Bankası'nın yapısal uyarılama kredileriyle ilerleyen ve 1994-99 IMF Stand By Andlaşmaları ile sürdürülen sürecin neo-liberal politikalarına bütünüyle teslim olmuş bulunmaktadır. Öyle ki, Cumhuriyet tarihimizin en büyük Dünya Bankası kredisi PEPSAL II (Program Amaçlı Mali ve Kamu Yönetimi Uyarılama Kredisi), liberalizasyona tam entegrasyon için, kamu yönetimi reformu düzenlemeleri koşutunda verilmektedir. IMF ise, kamu harcamalarının kısılması için Stand By Andlaşmaları ile kesintisiz bir baskı uygulamaktadır. Yeni sağın regülasyon-deregülasyon kavramlarının arkasındaki "iyi yönetim/yönetişim" (governance/good governance) ise, Avrupa Birliği tarafından, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde öngördüğü, kamu yönetimi reformunun liberal felsefesini oluşturmaktadır.

59.Hükümet, Aralık 2003 tarihi itibarıyla alınan kredinin hakkını verme kararlılığıyla, işbaşındadır. İç hukuk düzenlemelerinin tümünü liberalizasyon amaçlı olarak yapma ve 2005 yılında uygulamaya geçme taahhütü de çoktan verilmiş bulunmaktadır. Önceki hükümetler gibi kamusal alanın ve kamu hizmetlerinin tasfiyesi, küçültülmesi ve özelleştirilmesi için kollar sıvanmıştır. Tasarı'da "küyerel" (glocal)/ "küresel ile yerelin eşzamanlı belirleyiciliği" olarak da adlandırılan "küresel düşün, yerel davran" felsefesi; liberalizasyonu yerel coğrafyada ege-men kılma açılımlı olarak, önümüzde durmaktadır. Dolayısıyla, merkezi yönetim yetkilerinin il özel idarelerine ve belediyelere devrinde yerel yönetim kurumsal mekanı, sermayeye aktarımın yapılacağı bir "istasyon"dan öte anlam taşımamaktadır. Yani yerel, küreselleşecektir.

Kalkınmada dengesizliğin, bölgesel eşitsizliklerin başgösterdiği ve yoksulluğun giderek yaygınlaşarak derinleştiği ülkemiz koşullarında; Tasarı'da "digital

açık" olarak adlandırılan "sayısal uçurum", yani gelir dağılımında makasın giderek açılan iki ucu konusunda; küresel sermayenin az gelişmiş ülkeler üzerine uyguladığı dev dalga hareketini tersine çevirici bir yaklaşım getirilmemektedir. Tersine, bu dev dalga hareketinden kamusal alanı koruyacak sosyal devletin üzerine yüklenilerek; küresel sermayeye eklemli yerli "gemisini kurtaran kaptanlar" yaratma öykünmesi gözlemlenmektedir. Bugün "Sosyal Devlet"in varlığı artık tartışma noktasına getirilmek istenmektedir. Kamusal alanın yaşatılmasında temel işlev üstlenen "Kamu Hizmeti" tasfiye sürecine sokulmaktadır. Kamu Yönetimi Temel Kanunu'nda yazılan da, bu çöküşün senaryosudur.

Bu bildiriye konu olan "Kamu Hizmeti"ne gelince:

"Kamu Hizmeti", doğası gereği kar ve piyasa süreçlerinin dışında sadece kamu kurum ve kuruluşlarınca yerine getirilebilir. Kamu hizmetinin genel ilkesi süreklilik, eşitlik ve tarafsızlıktır. Bu ilkelerin kar alanları içinde tanımlanması olanaksızdır.

28.6.1995 gün ve 1995/23 sayılı Anayasa Mahkemesi kararında da belirtildiği üzere; en geniş tanıma göre kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir. Toplumsal yaşamın zorunlu gereksinimlerini karşılayan hizmetler, nitelikleri gereği, kamu hizmeti olarak görülmüştür. Düzenlilik ve süreklilik kamu hizmetinin önemli öğelerinden birini oluşturur. Çünkü, bunun yokluğu toplum yaşamını altüst eder. ... köprü , tünel, baraj, içme ve kullanma suyu, arıtma tesisi, kanalizasyon, otoyol, demiryolu, deniz ve hava limanları yapımı ve işletilmesi ve benzeri etkinlikler kamu hizmetidir. Çünkü bunlar, toplumun ortak gereksinimlerini karşılamaya yönelik, kamu yararı için yapılan düzenli ve sürekli etkinliklerdir." denilmektedir.

Kamu hizmetleri ile ilgili düzenlemeler ise:

Tasarı'da yeralan "Kamu Yönetiminin Kuruluş ve İşleyişinin Temel İlkeleri" başlıklı 5.Madde e fıkrasında: "Görev, yetki ve sorumluluklar, hizmetten yararlananlara en uygun ve en yakın birime verilir"; I fıkrasında ise: "Kamu kurum ve kuruluşları, kanunlarla kendilerine açıkça görev olarak verilmeyen ve kuruluşun amacıyla doğrudan ilgisi olmayan alanlarda işletme kuramaz, mal ve hizmet üretimi yapamaz, bu amaçla personel, bina, araç, gerç ve kaynak tahsis edemez" ifadesiyle açıklanmaktadır.

Böylece e fıkrası ile merkezi kamu hizmetleri yerel yönetimlere devredilmektedir; I fıkrası ile de devletin GATS Andlaşması ile küresel sermayeye taahhüt ettiği bütün kamusal alanlardan çekileceği ifade edilmektedir.

Sektörlerdeki Kamu Hizmetleri/Politikalar/Sonuçlar/ Öneriler

Sanayileşme

Siyasal iktidarların on yıllardır özellikle sanayileşmeden, üretim ekonomisinden vazgeçerek rant ekonomisine dayalı politikalar yürütmesi, bir çok alanı uluslararası sermayenin kullanımına açması sanayimizin gelişimini ve üretimimizi olumsuz etkilemiştir. Bu süreçte 59. Hükümet gibi daha önceki hükümetler de yabancı sermayenin ülkemize gelmesi için IMF/ Dünya Bankası Programlarını uygulamışlar ve yapısal düzenlemeler yapmışlardır. Ancak bu güne kadar doğrudan yabancı sermayenin ülkemize akışı % 3.3 civarında kalmıştır. Bundan farklı olması da beklenemezdi. Siyasal iktidar rakamsal değer düşüklüğü devletin çok büyük, hantal yapısına ve kamusal yatırımların fazlalığına bağlamakta ve bunu da Tasarı'da açıkça ifade etmektedir. Ancak Tasarı'yı hazırlayanların ve hükümetin gözden kaçırdığı ya da özellikle gizlemek istediği; dünya ölçeğinde doğrudan yabancı yatırımların üçte ikisinin ABD veya Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş emperyal ülkelerin olduğu gerçeğidir. Bu sonuç da bizlere, ulusal piyasalar için üretimin genel hakimiyetinde kapitalist güçlerin açık üstünlüğünün hiçbir şekilde azalmadığını göstermektedir.

Sosyo-ekonomik gelişme sürecinde toplumlar, ilkel toplumdan-tarım toplumuna, tarım toplumundan sanayi toplumuna, sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru gelişmeler yaşamışlardır. Özellikle 1970 yıllarında emperyalizmin yaşamış olduğu krizden sonra küreselleşme ideolojisi ile liberalizasyon başlamıştır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş için AR GE çalışmaları ile teknolojinin bilimsel boyutunun geliştirilmesi gerekmektedir. Teknoloji üretmeyen, ulusal kalkınma ve bilim stratejisi olmayan ülkemizin bu durumda, uluslararası emperyal tekellerin pazar alanı olmasının ötesine geçmesi olası görülmemektedir. Sonuçta 1980'li yıllardan sonra sıkça dillendirilen bilgi toplumu kavramı, gelişmekte olan ülkeler veya üçüncü dünya ülkeleri için bir aldatmaca olup; emperyal tekellerin sömürsünün arttırılmasını sağlamıştır.

Ülkemiz için ulusal bilim, teknoloji ve sanayileşme politikalarının belirlenmesi ve gerçekleştirilmesi, genel olarak halkımızın refah düzeyinin ve gönencinin yükselebilmesi için önemli bir hedeftir. Ülkelerin kalkınmasında sanayileşme en önemli kriterlerden biridir. Ülkemizin gelişmiş bir ülke olması; sanayileşmede izlenecek doğru politikardan, teknolojiye yenilikçi çalışmalar ve AR-GE'den geçmekte, kaynakların doğru ve etkin kullanımı ile yatırımların ülke boyutunda gerçekleştirilmesiyle olanaklı görülmektedir. Bu güne kadar izlenen stratejiler ve politikalarla, sanayileşme istenilen düzeye çıkarılamamıştır. Örneğin ülkemizde GSYİH'dan AR-GE'ye ayrılan pay % 0,49 civarında iken; gelişmiş emperyal ülkelerde bu oranın % 5 -7 dolayında olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, bir milyon nüfus başına düşen AR-GE personeli sayısı Türkiye'de 396 kişi, AB ülkelerinde 2.243 kişi, ABD'de 3.732 kişi, Yunanistan'da ise 774 kişidir.

Ülkemizde bütünlüklü bir bilim ve teknoloji öngörüsü yapılmamıştır. Kapitalist ülkeler ülkemize plansızlığı dayatırlarken; kendileri pazar ekonomileri için kesinlikle planlama yapmaktadırlar ve stratejik değişken olarak da bilim ve teknoloji kullanılmaktadırlar.

Ayrıca Tasarı'nın "gerekçe" bölümlerinden de anlaşılacağı gibi, ülkemizdeki bilgi ve iletişim teknolojisindeki istihdam %0,5 düzeylerinde iken; gelişmiş emperyal ülkelerdeki istihdamın %3 -5 dolayında olduğu görülmektedir. Bu da bizlere ayrı bir gerçekliği göstermekte, ancak Tasarı'da bu da gizlenmektedir. Günümüzde çokuluslu şirketlerin, malların kilit parçalarını Meksika'dan Malezya'ya kadar çok geniş bir coğrafyada ürettiği, daha sahici bir küresel imalat sistemi oluşturulmuştur. Buna rağmen bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki dünya ölçeğindeki istihdam maksimum % 5 civarında olup; sanayi üretimlerindeki istihdam yine geçmişte olduğu gibi önemini koruyarak, %30'lar dolayındadır. Yani sanayileşmenin, üretim ekonomisi içindeki payını açıkça koruduğunu göstermektedir.

Gümrük Birliği Anlaşması sonrasında, sanayide ihracatın ithalatı karşılama oranı azaltılmış; ülkemiz ekonomisinin belli mallardaki rekabet gücü, AB karşısında önemli ölçüde gerilemiştir. Bu sonuç ise, sanayide yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilerek yeni düzenlemelerin yapılmasını önemli kılmaktadır.

Küreselleşmenin ana mantığı gereği, sermayenin karlılığının düştüğü coğrafi ve sektörel alanları terketme politikası Türkiye'de de etkisini göstermiştir. Çokuluslu firmalar küresel stratejileri adına Türkiye'deki üretim tesislerini kapatmışlar veya ithalatçı konuma geçmişlerdir. Bazı sektörlerde ise, evlilik veya satın alma yolu ile yoğunlaşmayı belirgin hale getirmişlerdir. Tüm işyerlerinin % 97'sini oluşturan KOBİ'ler istihdamın % 52'sini, sanayi gelirinin % 46'sını, katma değerini % 42'sini sağlamakta; buna karşılık ihracattan % 26 pay almakta, sanayiye verilen kredilerin ise ancak % 4'ünü kullanmaktadırlar. Bu da yatırımları durdurmakta ve mevcut sanayi işletmelerinden verimli olanların çokuluslu tekellerin eline geçmesi sonucunu doğurmaktadır.

Yatırımın ve üretimin azalması, mevcut tesislerin teknolojilerini yenileyememesi, AR-GE çalışmalarının düşük düzeyde olması, mühendisleri bir teknisyen durumuna düşürmektedir. Ayrıca birçok işletmede mühendis istihdamı da azalmaktadır. Mühendisler meslek dışı alanlarda çalıştırılmakta ya da üretiminde egemen olan teknolojinin basit kullanıcısı durumuna düşürülmektedirler. Sanayide toplumsal bir proje çerçevesinde bütün ilişkileri yeniden düzenleyecek yapısal dönüşümler gerçekleşmeden, bilim ve teknolojiyi ekonomik ve toplumsal yarara dönüştürme yeteneği yükseltilmeden, inovasyon (yenilikçi buluşlar) politikaları köklü olarak uygulanmadan ve mühendislik eğitimi çağdaş düzeye getirilmeden bu konularının değiştirilmesi olası görülmemektedir.

Siyasal iktidarların yıllardır sanayide planlamayı bilinçli olarak yapmamaları olgusu, bu Tasarı ile makro düzeyde benimsenmiştir. Planların özendirici, yönlendirici ve sektörel bazda düzenleyici olması, dengeli kalkınmayı hızlandıracak ve sanayi ile bütünleştirecek bir düzeye eriştirecektir. Ülkemiz için; insandan, emekten ve yaşama çevresinden yana ve kamu kaynaklarını yatırıma ve üretime yönelten "ulusal bir sanayi politikası ve stratejisi" gerekmektedir.

Tasarı'da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın "II No.lu Cetvel" kapsamına alınması; makro düzeyde bir sanayi politikası üretilmesi olanağını da böylelikle ortadan kaldırmaktadır.

Enerji

Bugün Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı'nın ana felsefesi, ülkemizde 1980'li yıllardan bu yana sürdürülen Yapısal Değişim Programı'nın uygulanmasına yönelik engellerin ortadan kaldırılması, bir başka deyişle kamunun tasfiyesinin hızlandırılmasıdır.

Enerji alanı, Türkiye'de yaşanan değişim programının "özelleştirme" adı altında ilk uygulama örneği olarak önemli deneyler içermesi açısından iyi irdelenmelidir.

2003 yılına baktığımızda, son yirmi yılda sektörde yaşanan liberalleştirme politikalarının sonucu olarak başta pahalı elektrik fiyatları olmak üzere AKTAŞ, ÇEAŞ, KEPEZ örnekleri, "mavi akım" yolsuzlukları, üretimde Yap-İşlet-Devret (YİD), Yap-İşlet (Yİ) ve dağıtımda İşletme Hakkı Devri (İHD) gibi uygulamalarla 20 yıllık alım garantili, uluslararası tahkime dayalı, pahalı sözleşmeler ve dağıtım şebekelerimizde %25'leri bulan kayıp-kaçaklar, özelleştirmeler sonucu yaşanan işsizlik olarak, bu programın yıkıcı sonuçlarını açıkça ortaya koymaktadır.

Bugün kamu işletmeciliğinin tasfiyesine yönelik olarak enerji sektöründe 1984 yılında çıkarılan 3096 sayılı Yasa'dan bu yana Enerji Bakanlığı bünyesinde yer alan tüm kuruluşların öncelikle merkezi bütünsel yapısının bozulması, çok başlılığın oluşması ve özellikle üretim santrallerinin ve dağıtım şebekelerinin işletme sorunlarının büyümesi sonucu yolsuzluklar (2001 yılında gündeme gelen "beyaz enerji" operasyonundan da görüleceği üzere) büyük boyutlara ulaşmıştır.

Meselenin bir başka boyutu da, bu uygulamaların sonucu olarak ülkemizin ulusal kaynaklarının gözardı edildiği süreçte, dışa bağımlı (doğalgaza dayalı) bir enerji üretim politikasına yönelinmiş olmasıdır.

Enerji, insan yaşamının ve sanayileşmenin temel unsuru olarak stratejik ve temel bir altyapı hizmeti özelliği taşır. Bu nedenle de önemli bir "Kamu Hizmeti"dir.

Enerji alanına yapılacak yatırımlar büyük ölçekli yatırımlar olması nedeni ile merkezi olarak planlanması esastır ve yapısı gereği rekabete uygun olmadığından "doğal bir tekel" niteliği taşır.

Ülkemizde enerji sektörü bu özelliklerinden dolayı kamu hizmeti anlayışıyla yönetilmeli; kısa, orta ve uzun vadede planlaması yapılan "ulusal bir enerji stratejisi"nin acilen oluşturulması esastır. Sektördeki tüm özelleştirmeler geri alınmalı, tüm imtiyazlar iptal edilmelidir. Sanayi ürünlerimizin rekabet şansı, enerjiyi ucuza üretebildiğimiz ölçüde söz konusu olabilecektir.

Bugün son yirmi yılda yaşananlardan da görüleceği üzere; sektörün ticari bir faaliyet alanı olarak algılanması sonucu, planlama ve kamu hizmeti anlayışının terk edildiği ve doğal kaynaklarımızın ihmal edildiği bir süreç karşımızda durmaktadır.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı ile; enerji alanında yaşanan bu uygulamaları, ülkemizin diğer kamusal alanlarına da uyarlayacak, kamusal alandaki çöküşü hızlandıracak bir yapısal düzenleme gündeme getirilmek istenmektedir.

Böyle bir anlayışın sonucu olarak yerellere yetki devri adı altında, başta enerji olmak üzere tüm kamusal alanların ticari bir faaliyet ve karlılık alanı olarak görülmesi, sosyal devlet anlayışının tamamen yok edilmesi sonucunu doğuracaktır. "II. No.lu Cetvel"de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın yer alması böyle bir sonucu kaçınılmaz kılmaktadır.

Ulaşım

Ulaştırmanın bir ülkenin kalkınmasında ve ilerlemesinde çok temel bir nitelik taşıdığı yadsınamaz bir gerçektir. Ulaştırma, her türlü iktisadi sektör ve alanda verimliliğin, efektifliğin ve ekonomikliğin kilit taşıdır. Sadece her türlü iktisadi alanın kalkınması değil; bireyin ve toplumun sosyal, kültürel ve politik gelişimi de ulaşımın hızına, kalitesine ve ekonomikliğine bağlıdır. Kısaca ulaşım uygarlığın, uygarlaşmanın temelidir.

Ulaşım yatırımları pek çok faktöre bağlıdır. İktisadi sektörlerin ileriye yönelik gelişimi ya da geliştirilme hedefi, demografik yapı, jeopolitik konum, uluslararası ulaşım gereksinimleri, coğrafik yapı, çevresel etki vb. olarak sıralayacağımız pek çok parametre yatırımları belirlemektedir. Ulaştırma bu nedenle bir planlama işidir. Bu nedenle multi-disiplinerdir ve bilimsel ve rasyonel bir çalışma gerektirir.

Ulaştırma yatırımları ve yapıları aynı zamanda politik bir içerik taşır. Gerek ekonomik kalkınmada gerekse sosyal gelişimde bu kadar önemli bir rol oynaması, ulaştırmanın makro düzeyde yürütülen politikalara göre doğrudan biçimlenmesini sağlar. Ulaştırma yatırımları iktidarların genel politik tercih ve yaklaşımlarının bir tür göstergesidir ve aynı zamanda bir tür turnusol kağıdıdır.

Eğer politikalar, tüm ulusal kaynakların verimli, sürdürülebilir bir biçimde toplum yararı ve gelişimi için kullanılması, ülkenin kalkınması ve uygarlık seviyesinin artırılması çerçevesinde üretiliyor ise; ulaştırma politikaları da bundan nasibini alıyor demektir. Yani, rasyonel ve analitik bir yaklaşımla planlar

hazırlanıyor; alt sektör olarak kara, hava, deniz, demiryollarında, boru hatlarında ve kent içi ulaşımında dengeli bir yatırım dağılımı ön görülüyor; ekonomik, hızlı, güvenli, konforlu çözümler üretiliyor ve kararlılıkla uygulanabiliyor demektir.

Eğer yönetenlerin politikaları, ulusal ve genel toplum çıkarlarından çok, dar siyasi ve ekonomik çevrelerin çıkarları ve uluslararası tekellerin baskıları çerçevesinde şekilleniyor ise; ulaştırma politikaları da plansız ve amaçsız bir nitelik kazanıyor demektir. Ülkemizde ise ulaştırma yatırımları ağırlıklı olarak bu yönde politik kıskaç altında biçimlenmiştir. Birakalım geleceği biçimlendirmeyi, gereksinimleri bile karşılayamamış tam tersine sorun üreten bir hal almıştır. Tıkanan Boğaz Köprüleri, boş oto yollar, işlemeyen hava alanları bunun tipik ve pahalı örnekleridir. Bu türlü yatırım ve yaklaşımların toplumda kabul görebilmesi için ise, "planlamanın dogmatizm, demiryollarının ise komünizmin ürünü" olduğu doğrultusunda gayet veciz(!) politik argümanlar geliştirilmiştir. Bu politik kabullere göre, en önemli stratejik ortak ABD'nin bile, dogmatik bir anlayışla ve komünist bir rejim altında yönetildiğini! yıllarca görememiş olduğumuz ortadadır. Çünkü tüm alanlarda olduğu gibi, ulaşım alanında da plan dahilinde hareket eden ABD, naklettiği malların % 40'ını demiryollarıyla, % 30'unu karayollarıyla taşımaktadır. Türkiye ise % 4,5 demiryolu ve denizyolu, % 90 karayolu taşımacılığıyla piyasanın önderliğini yapmaktadır. Elbetteki bu önderliğin bir de bedeli olacaktır: Karayollarının insan mezbahalarına dönüşümü, dışa bağımlı yüksek enerji tüketimi, dışa bağımlı sanayi ve yüksek ithalat bedelleri, yüksek bakım onarım ve işletme giderleri, trafik tıkanıklığı, zaman ve iş kaybı, gürültü, çevresel ve kentsel doku tahribatı, kirlilik, stres, vb. bu bedeli tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır.

Ülkemizde bu anlayışın yakın ve uzak geçmişteki sahipleri, yanlışlarını göremeden bu dünyadan göçüp gittiler ancak politikalarda değişiklik olduğunu ne yazık ki bu güne kadar göremedik. Görmezden gelemeyeceğimiz, gelmememiz gereken konu; Bugün yaşadığımız sorunların kaynağının, ulaşım da planı reddeden ve öznesi insan ve yaşama çevresi olmayan bir anlayışın ürünü olduğudur.

Türkiye'de ilk ve hala tek plan olma özelliğini taşıyan 1983 Ulaştırma Ana Planı Hedefleri'ne göre, 1993 yılı için: Yük taşımacılığında denizyollarının %16'dan %32'ye, demiryollarının %10 dan %27'ye, boru hatlarının %1,5'tan %4,5'a çıkarılması hedeflenirken, karayollarının payının ise %72 den %36'ya düşürülmesi öngörülmekteydi. Ancak 1983 Ulaştırma Ana Planı da, ülkemizde her planın uğradığı akıbete uğrayarak; yani sadece arşivlerde bir yer işgal etmesi sağlanarak; öngörülerin tam tersine yük taşımacılığında karayolu %90 seviyesine çıkarılmış, demiryolu ve denizyolu toplamda % 4,5'a indirilmiştir.

Bu gün 58. ve 59. hükümetlerin programlarına girmiş ve bazı noktalarda uygulamaya koyulmuş yeni ulaştırma yatırımlarını görmekteyiz. Örneğin 15.000 km'lik bölünmüş yol yatırımları peyder pey yapılmaktadır.

Kuşkusuz ki bölünmüş yol, yolculuk konforu ve trafik güvenliği gibi parametreler çerçevesinde tercih edilmektedir. Ancak uygulamaya konulan 15.000 km'lik bölünmüş yol yatırımının, makro düzeydeki ulaştırma politikalarının neresine oturtulduğu merak konusudur. 60.000 km'lik karayollarına ait toplam yol ağının dörtte biri bölünmüş yola çevrilecektir. Bu gereksinim nereden kaynaklanmıştır? Hangi etüd çalışmaları sonucunda bu yatırım kararları verilmiştir? Yatırım programında açıklanan güzergahların trafik kapasitelerine göre, bizdeki veriler çerçevesinde en erken yatırım gereksinimi 2008'de oluşmaktadır. Diğerleri ise 2013'ten 2025'e kadar değişen bir dağılım göstermektedir. Maliyeti ne kadar düşük olursa olsun; zamansız ve plansız yatırımların hepsi, daha önceki örneklerde görüldüğü gibi, ülkemizin kısıtlı kaynaklarının savrulmasıdır. Kaldı ki, açıklanan kilometre maliyetlerine göre, 10-15 katrilyon yatırım maliyeti olan yolların, standardının ve kalitesinin düşüklüğü nedeniyle; bakım, onarım, işletme ve tüketici kullanımı maliyetleri açısından ülkemize çok daha pahalıya mal olacağı apaçık ortadadır.

Teknik hizmetler, kriter ve şartnameler yerel koşullara göre şekillenebilecek nitelik taşımazlar. Tersine fizibilite, etüd, plan, proje, keşif, imalat ve denetim hizmet ve yöntemleri, evrensel bir nitelik taşır. Evrensel bilgi birikiminden ve bilimsel gelişimden etkilenmek zorundadır. Teknik kriterler kadar, kadroların da sürekli gelişim halinde olması gerekir. Teknik içerikli Bakanlıklar'ın merkezi bütünlüğünün ortadan kaldırılması, teknik kriter ve kadroların gelişimini ortadan kaldırırken, denetimin de önünü kesmektedir. Denetim kavramını, sadece parasal iş ve ilişkilere indirmemek gerekir. Genel ülke çıkarları hatta yöre çıkarları bile ancak planlamaya bağlı doğru kararlarla üretilebilir. Yatırımlar, ister dış kaynaklı ister bütçeden finanse edilsin; doğru karar verebilecek bilimsel ve teknik zemine, ayrıca teknik olarak hesap sorulabilecek mekanizmalara gereksinim duyarlar.

Ulaşımında görevli gerek Ulaştırma Bakanlığı gerekse Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın, "II. No.lu Cetvel"de yer alması konusu, ulaşımında merkezi planlama sorunsalını daha da büyütecektir.

Bölgesel Eşitsizlikler-Kentleşme-Planlama-Yerel Yönetimler

Artan dünya nüfusu ve kapitalizmin yarattığı tüketim toplumu, diğer bir deyişle piyasa toplumu kültürü, yaşamın vazgeçilmez öğelerinden olan yeryüzündeki toprak kaynaklarının spekülatif rant aracı olarak kullanılması üzerine kurgulanmıştır. Bu nedenle sermaye 1970'lerin ikinci yarısından beri dünyanın her yerinde elde edeceği spekülatif kazançları kollayacak ve koruyacak yasal düzenlemeler istemektedir. Bu düzenlemelerin başında ise toprak/taşınmaz mal edinme gelmektedir.

Son dönemlerinde karışımıza çıkan küresel sermayenin ülkemizin dilediği her yerinde dilediği kadar arazi/arsa edinmesinin yasal temellerini hazırlayan ve

bu alanı küresel sermayenin lehine daha da genişletmeye çalışan Kamulaştırma Yasası, Uluslararası Tahkim Yasası, Teknoloji Bölgeleri Geliştirme Yasası, Hazineye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkındaki Yasa, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırım Yasası, Turizmi Teşvik Yasasında Yapılan Değişiklik, 4916 Sayılı Yasa ile 19 Yasada Köy ve Tapu Kanunlarında Yapılan Değişiklikler, Hükümetin TBMM gündemine yeniden getirmeyi düşündüğü ormanlarımızın talanına yol açacak 170.maddesiyle ilgili değişiklik ve yine üzerinde çalışılan Anayasa'nın kıyılarımızla ilgili maddesinde yapılması düşünülen değişiklikler, kamusal alan için tehdit oluşturmaktadır.

Kapitalizmin istemleri bunlarla da sınırlı kalmamaktadır; tüm yerleşim coğrafyasında imar planları, yol-su-elektrik-kanalizasyon, hava alanı, yat limanı, tersane, yat çekek yeri gibi kentsel altyapıya ilişkin kamu yatırımları ile ülkemizde edinecekleri arazilerin değerlerini arttırma ve kendi yatırımlarını daha karlı kılmayı garanti etmek isteyen küresel sermaye, Tasarı ile getirilen değişikliklere ivedi gereksinim duymaktadır.

Tasarı'nın amaç, kapsam ve temel ilkeleri içeren bölümlerindeki düzenlemeler incelendiğinde, Anayasa hükmü olan sosyal devlet anlayışının terkedildiği anlaşılmaktadır. Kamu hizmetlerinden nicel ve nitel olarak yeterli düzeylerde yararlanamayan yurttaşların, bu hizmetlerden yararlanmasını sağlamak fikrine rastlanmadığı gibi; kamu yönetiminin temel amaç ve görevleri arasında, bu unsur hiç yer almamaktadır. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde esas alınması gereken kamu yararı ve toplum yararı ilkesinden de özellikle kaçınıldığı gözlenmektedir.

Ülkemizde yıllardan beri bölgesel eşitsizlikler derinleşerek ve keskinleşerek devam etmekte, kentsel alanlarda yaşanan sorunlar artmakta, doğal, tarihi ve kültürel değerlerimiz yeterince korunmadığı gibi, son dönemlerde bu değerlerin talanına yönelik girişimler saptanmaktadır. Bu sorunların nedenleri arasında mevcut kamu yönetim sistemindeki eksiklikler, yetersizlikler ve hepsinden öte sistemin işleyişinin çöküşe uğratılması yönündeki politikalar yatmaktadır.

Söz konusu Taslak'a bu çerçevede yaklaşıldığında, bu sorunların çözümüne yönelik bir tavrın ve politikanın ortaya konulduğunu söylemek olanaklı değildir.

Merkezi düzeyde ekonomik ve sosyal bir planlamayı oluşturan, bölgesel bir kalkınma ve kentsel gelişmeleri yönlendirebilecek bir planlama anlayışına göre örgütlenen saydam, katılımcı bir Devlet Planlama Teşkilatı, sosyal faydayı hedefleyen kamusal bir reformun ayrılmaz bir parçasıdır.

Merkezi idare tarafından yürütülecek görev ve hizmetlerde ulusal düzeyde ekonomik, sosyal ve mekansal planları hazırlamaya, bölgelerarasındaki gelişmiş farklarını gidermeyi hedefleyen program ve projelerin uygulanmasını sağlamaya yönelik olarak Tasarı'da temel bir politikanın üretilmediği görülmektedir.

Merkezi idarenin ülkesel kentleşme politikaları, bölgelerarası gelişme politikaları ve kentsel kademelenme politikalarını gerçekleştirilmesi kaçınılmazdır. Planlama sağlıklı, yaşanabilir ve düzenli bir kentleşmenin bir aracıdır. Bu nedenle ulusal düzeydeki ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi sürecinde mekansal boyut da önemle dikkate alınmalıdır. Mekansal süreç diğer ekonomik ve sosyal süreç, politika, programlar ve projelerle ilişkilidir ve birlikte düşünülmesi gerekir. Ülke genelinde bu tür politikaların üretilmesi için ulusal bilgi ve veri envanterine gerek bulunmaktadır. Kamunun temel görevlerinden birisi de, mekansal veri ve bilgi envanterinin oluşturulması olmalıdır.

Bölgesel eşitsizliklerin ortadan kalkması için bölgesel ölçeklerde mekansal planlama yapılmasının gereği ortadadır. Bugünkü kısa vadeli ve parçalı bir mekansal planlama yerine bölgesel planlamanın örgütlenmesi; mali yapısı, uygulama araçları bütün olarak ortaya konulmalıdır. Ancak Tasarı'da, merkezi idareler ve mahalli idarelerden oluşan bir yönetim sistemi öngörülmekte, zorunluluk halinde Bölge Teşkilatları'nın kurulacağı ifade edilmektedir.

Bölgesel örgütlenme ise yönetsel sınırların dışında farklı planlama bölgelerine gereksinim duyar. Mekansal, ekonomik ve sosyal faktörlerin bütünleştiği yeni bölge tanımları yapılmak durumundadır. Bu tür bölgesel kurumsallaşma; tarihi koruma ile tarım, sulama, orman, ekoloji gibi doğal alanlara yönelik strateji, ilke ve bilgi üreten bir kurumlararası bir yapıda olmalıdır. Tasarı bu anlamda da çok yetersizdir.

Büyük kentler üzerinde büyük nüfus baskısı yaratan ve kırsal gelişmeyi engelleyen göç sorunu konusunda da çözümler üretebilecek bir bölge ölçeğinin tanımlanmaması ve buna bağlı bir yönetsel ve kamusal hizmet ölçeğinin oluşturulmaması örnek aldığımızı belirttiğimiz batılı ülke deneyimlerinden hiç bir sonucun bu tasarıya yansıtılmadığının açık bir örneğidir.

Ülkemizde kentleşme ve bölgesel denge politikalarının üretilmesi için etkin bir merkezi kuruma gereksinim bulunmaktadır. Böyle bir kurum; bugünkü mekansal parçalanmaların önlenmesi, sektörel politikaların bütünleştirilmesi ve diğer idareler arasında eşgüdümün ve koruma ve kullanma dengesinin sağlanması için gerekmektedir. Bu kurumun yerel ölçekte alınması uygun olacak kararları almak gibi bir görevi olmamalı; tersine belirleyeceği üst ölçekli politika ve kararlar koşutunda yerel birimlerin çalışmalarında onlara yön veren, destek olan bir içerik kazanması hedeflenmelidir. Ancak bugünkü yapısıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın bunu gerçekleştirmesi de olanaklı görülmemektedir.

Kentleri, kar ve rant elde etme ortamları olarak görmek yerine; daha nitelikli, temel insan haklarının sağlandığı ve yaşanabilir kentlerin yaratılması yönünde bir strateji Tasarı'da bulunmamaktadır. Bir başka ifadeyle, kamu hizmetlerin etkin ve adil olarak sağlanması, sosyal adaletin tesis edilmesi

amacını güden bir kentleşme modeli ve bu modele esas olacak bir kamu yönetimi sistemi önerilmemektedir. Tasarı, yaşanabilir kentler ve sağlıklı-planlı bir kentleşme, çevre değerlerini ve tarihi kültürel çevreyi gerçekleştirecek bir çözüm sunmamaktadır.

Emek eksenli bir kamusal reform için bölgesel eşitsizlikler-kentleşme-planlama-yerel yönetimler başlığı altında önerilerimiz aşağıda kısaca özetlenmiştir:

1980 sonrası süreçte, Türkiye makro ekonomik politikalarında, esasen uzun yıllar boyunca tam uygulamadığı "planlı kalkınma"dan bütünüyle vazgeçmiştir. Büyüme dengesiz gerçekleşmiş; kutuplaşmış kentler, planlamanın kademeli yapısının fiziki planlara yansıtılmamasının getirdiği öngörü eksikliği ile, spekülatif arsa rantlarına dayalı, kentsel yağmaya teslim edilmiştir.

Barınma hakkı olan "konut"u, kırsaldan kente niteliksiz işgücü olarak göçen milyonlarca yoksul insana, alt yapılı arsa üretimi olarak sunamayan yerel yönetimler; yaşanabilir, güvenli ve dayanıklı yapı sürecinde kamusal alan denetiminde de yetersiz kalmışlar, daha da ötesi bu konuda bilimsel gerçekleri dışlayan bir kurumlaşma içerisinde olmuşlardır.

Yerel halkın kendi seçtiği organlar aracılığı ile "yerinden yönetim" birimi olması gereken yerel yönetimler, bugün, kamusal hizmetlerin yerel düzeyde sunulmasının ötesinde; toplumsal gelişmeye, sosyo-kültürel olanaklara, yereli oluşturan bireylerin işbirliği ve dayanışmasına, örgütlenmesine de ortam hazırlanamamaktadır.

Yerel yönetimler, yeni liberal anlayış çerçevesinde toplumsal hizmetlere "şirket", kentli yurttaşa "müşteri" gözüyle bakan, kamusal alan sorumluluğunu ve denetimini, piyasa süreçlerinde sermaye kesimlerine rant alanı olarak sunan yaklaşımların yerine, demokratik katılım ve kamusal denetimi ile içerilmelidirler.

Yerel yönetimler eliyle bugün "yerelleşme" adı altında önümüze dayatılan kurgunun; barışı, demokratik katılımı, çoğulculuğu, demokrasiyi, planlamayı, çevre-tarih-kültür bilincini, toplumsal örgütlenmeyi, kent hukukunu, kentli haklarını, kent ve kentli kimliğini, sanat ve estetiği çökertmeye çalıştığı görülmektedir. Buyüzden uygarlık ve özgürlüğün beşiği olan kentlerde yaşam ortamlarının korunması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için kamusal alan eksenine oturtulmuş politik, yasal, yönetsel ve teknik kararlar ivedi olarak yaşama geçirilmelidir.

"Gerçek bir yerinden yönetim" anlayışına hizmet edecek kent ve demokrasi meclisleri oluşturulmalı; halkın demokratik katılımı ve denetimi sağlanmalıdır.

Yerel yönetim yönetsel örgütlenmesinde siyaseti kendi kişisel amaçları için araçsallaştıran ve artık kişi olarak bir sermaye birikimini temsil etmeye başlamış siyasi kadroların belediyeceliğine son verip; emeğe ve liyakate dayalı birikimli

kadroların siyasi baskılardan arınmış, toplum yararı güden kolektif üretimleri yaşama geçirilmelidir. Yolsuzluklar, yargıya intikal ettirilmelidir.

Yerel yönetimler merkezi idarenin yönlendirilmesi ve denetlenmesi altında yer almalıdır. Tasarıda gerek yönlendirme ve gerekse denetim konuları savsaklanmıştır. Bunun yerine geçmişte olduğu gibi yerel yönetimler, merkeze bir alternatif olarak görülmekte ve çözüm yerelleşme olarak önerilmektedir. Oysa merkez ve yerel arasında karşılıklı ilişkilerin kurulması; teknik eleman, araç ve gereç, görev ve yetki açısından güçlü bir merkezi ve yerel yönetim yaklaşımı içinde sorunu çözmek olanaklıdır.

Kentleşme ve planlama açısından merkezi politika ve strateji üretimde yerel yönetimlerin görüşleri mutlak alınmalıdır. Kentsel ölçeklerdeki kararlar üst ölçekli kararlara uygun olarak yerel yönetim tarafından gerçekleştirilmelidir. Yerel yönetimler kamusal hizmetlerin üretilmesi için güçlü bir yapıda kurgulanmalıdır.

Kamu arazileri bütçe açıklarını kapatmak için, "kaynak paketi" adı altında kelepirci fiyatlarla satılmamalı; "yurttaşlarımızın eşit yararlandırılacağı düzenlemeler" için, kamu elinde tutulmalıdır.

Parçacı ve yasak savıcı imar uygulamaları kaldırılmalı, imar, gecekondular ve orman afları yasaklanmalı, su havzaları korunmalı, kente karşı suç tanımı yasal ve toplumsal yaptırımlarla güvence altına alınmalıdır.

Topraktaki mülkiyet hakkının kentsel gelişmeyi yönlendiren, rant yaratmayı ve bu rantlara el koymayı belirleyici bir hak olmaktan çıkarılması; kent planlamasının kent topraklarının toplum yararına kullanılmasını sağlayan bir işleve kavuşturulması için, imar hakları toplumsallaştırılmalıdır.

Araziye dayalı planlamalarda; yeni yerleşim bölgelerinin belirlenmesinden başlayarak, metropoliten ve kentsel yerleşimlerde oluşmuş sorunların çözümünde, bilimin ve teknolojinin ışığında doğru kararların üretilmesi için, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Kent Bilgi Sistemleri (KBS)'nden mutlaka yararlanılmalıdır.

Madencilik

Doğal kaynaklarımız içerisinde önemli bir yer tutan madenlerimiz, tükenebilir, yenilenemez ulusal zenginliklerimizdendir. Sanayi ve enerjimizin önemli girdilerindedir. Ülkemizde madenlerimizde zengin bir çeşitlilik söz konusu olup; borda dünyada en büyük, tronada ikinci büyük rezerve, en yüksek tenörlü kroma sahip bulunmaktadır.

Doğal kaynakların en önemli özelliği; hiçbir topluluk, sınıf ya da katmanın emeği karşılığı üretilmemiş olması nedeniyle, hiç kimsenin herhangi bir gerekçeyle sahiplenme hakkı iddia edemeyeceği ve dolayısıyla tanımı gereği, bu kaynakların tasarruf hakkının kamuda olması gerektiğidir. Kamu, bu kay-

nakların insanlığın hizmetine nasıl sunulacağına karar verme hakkına sahip olmalıdır.

1982 tarihinde kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Tabii servetlerin ve kaynakların aranması ve işletilmesi" başlığı altındaki 168. Maddesi'nde;

"Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir." denilmektedir.

Dolayısıyla Anayasa, madenlerin aranmasını ve tüm madencilik işletme süreçlerini devletin asli faaliyet alanı olarak belirlemiş, söz konusu faaliyetlerle ilgili bütün hakların devlete ait olduğunu vurgulamıştır. Anayasa gereği, devletin, söz konusu haklarından gerçek veya diğer tüzelkişiler lehine vazgeçemeyeceği açıktır.

Tasarı'da, madencilik faaliyetleri, merkezi idare tarafından yerine getirilecek olan görev ve hizmetler arasında sayılmamıştır, yerel yönetimlere devri öngörülmüştür.

Tasarı'da "II. No.lu Cetvel" de yer alan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, taşra teşkilatı kurmaktan men edilmektedir.

Önemli bir istihdam alanı yaratan madencilik sektörü, ara ve son ürün yatırımlarıyla da yüksek katma değer sağlamakta, bölgelerarası gelir dağılımının giderilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

Madencilik Sektörü'nün son yıllarda içine düşmüş olduğu darboğazın en önemli nedenlerinden biri de, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Maden Kanunu'nun uygulanmasıyla sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün, Kanun'un da gereği olan taşra teşkilatını oluşturamayıp; sektörün yönetim ve denetim işlevini gereğince yerine getirmemesinden kaynaklanmıştır. Madencilik sektörü, doğası gereği etkin planlama, yönetim ve denetim gerektirmektedir. Bu çerçevede madencilik sektöründe, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir "ulusal madencilik politikası" temelinde, ülke sanayi sektörleri ile bütünleşik bir planlama yaşamsal önemdedir. Söz konusu planlama çerçevesinde, etkin yönetim ve gözetim ise; merkezi birimin ülke çapında teşkilatlanarak, hizmeti yerele taşıması ile olmalıdır.

Bir yerel yönetim birimi olan İl Özel İdareleri tarafından üstlenilen taşocağı işletmeciliğinin içinde bulunduğu durum; madencilik faaliyetlerinin denetim-

den uzak bir şekilde yerele devredilmesi durumunda, ortaya çıkacak sonuçları açıkça ortaya koymaktadır. Hiçbir planlama ya da projelendirme olmadan yapılan üretim, kaynak israfına yol açmakta, her yıl yüzlerce ölümlü kazaya ve büyük çapta çevre sorunlarına neden olmaktadır.

Son 20 yılda madencilik sektöründe öne çıkan söylem "kamu madencilik kuruluşlarının özelleştirilmesi" olmuştur; bu amaçla söz konusu kuruluşlarda gerekli olan yatırımlar yapılmamış, bu arada sektörel bölünme, ticarileştirme, şirketleştirme ve özelleştirme çalışmaları çeşitli ölçeklerde sürdürülmüştür. Yirmi yıldır yürütülen söz konusu politikalar sonucu madencilik sektörünün geldiği nokta çarpıcıdır: madencilik sektörü küçülmektedir. Küresel sermayenin madencilik sektörüne egemen olması, doğrudan ülkemizin ve halkımızın yoksullaşması sonucunu doğurmaktadır.

Devletin her tür üretimden uzak tutulmasını amaçlayan Kamu Yönetimi Temel Kanunu ile ortaya çıkacak yeni yapı ile sektörün akibeti, taşacaklığından farklı olmayacaktır.

Tarım

Sempozyum'da TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı Gökhan Günaydın tarafından "tarım sektörü" ile ilgili kapsamlı bir sunum yapıldığından, burada ayrıca ele alınmayacaktır.

Ormancılık

Tasarı'da ele alındığı biçimiyle, ormanlarımız ve ormancılığımızın geleceği büyük tehdit altında bulunmaktadır. Ülkemizde toprak, mera gibi doğal kaynaklarımız yanı sıra ormanlarımız da hızla tahrip edilmektedir. Bu olumsuzluğa son vermek ve bu kaynakları gelecek kuşaklara aktarmak en önemli kamusal görevlerimiz arasındadır. Ormanlarımızın yanısıra özellikle doğal ve kültürel açıdan ulusal ve uluslararası boyutta kaynak değerlerine sahip Milli Parklarımız, birçok meslek disiplininin kaynaştığı; Milli Park ilkelerini, felsefesini, amaç ve hedeflerini bilen uzman kişiler ve bunların görev üstlendiği bir ihtisas kuruluşu olan Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmekte, planlanmakta ve yönetilmektedir. Ormanlarımızın ve milli parklarımızın gerek planlama ve gerekse uygulama süreçlerine Yerel Yönetimlerin ve toplumun sivil kesimlerinin katılımıyla, bu alanların daha sağlıklı yapıya kavuşması elbette önemlidir. Ancak bu yaklaşım, söz konusu kaynakların yönetiminin bu çevrelere bırakılması anlamını taşımamaktadır.

Tasarı; başta Anayasa'nın 43. ve 169. maddesi ile 6831 sayılı Orman Yasası ve ülkemizdeki Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiatı Koruma Alanı ve Tabiat Anıtlarının planlanması, gelişmesi, geliştirilerek yönetilmesini sağlayan 2873 sayılı Milli Parklar Yasası'na aykırıdır. Örneğin mevcut 32 adet Milli Parkımız'ın 28 tanesi Orman Rejimi içinde olup, Anayasa'nın 169. Maddesi'nin güvencesi altındadır ve başka kurum ve kuruluşlara devredilemez.

Ayrıca 6831 sayılı Orman Yasası ve 2873 sayılı Yasa'nın 12. Maddesi, bu alanların Orman Bakanlığı tarafından yönetilip işletileceğine dair amir hüküm olup; Tasarı bu nedenle de Orman Yasası ve Milli Parklar Yasası'na aykırıdır.

Ek olarak 6831 sayılı Orman Yasası'nın tüm hükümleri ve 2873 sayılı Yasa'nın Milli Parklar'ın kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetilmesi ile ilgili 13, 14 ve 15 Maddeleri'nde belirtilen, Milli Parklar kavramına ilişkin son derece teknik bilgi ve birikim gerektiren iş ve işlemlerin, bu konuda alt yapısı olmayan, daha da ilerisi diğer amaçları ormancılık ve Milli Park Yönetimi ile örtüşmeyen İl Özel İdareleri'ne veya Belediyeler'e devredilmesi, bilimin gereklerine aykırıdır. Tasarı'da, böylesi üst ölçekte planlanması gereken yenilemez bu kaynakların, yerel politikanın denetimine girmesi, ekosistemlerin sürekliliğinin tehlikeye atılmasına neden olacaktır. Bu alanda imzalanmış bir uluslararası belge olarak Avrupa Peyzaj Sözleşmesi ve bu sözleşmenin TBMM yoluyla iç hukuka taşınması da, sadece ulusal değil; ulusal sınırların ötesinde bile peyzajların sürekliliğinin önemini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu yaklaşım bugüne değil, Devlet olarak taraf olduğumuz uluslararası tüm sözleşmelere de aykırıdır.

Ormanlarımız ve birçok Milli Parkımız, birden fazla ilin sınırları içerisinde kalmakta ve oldukça büyük alanları kaplamaktadır. Doğal kaynak değerleri ve dinamikleri ile bir bütünsellik arz eden bu ekosistemlerin yönetimi ve işletilmesi de bütünlük arz etmektedir. Bu nedenle ilgili madde yönetim bütünselliğini ortadan kaldıracığı için ormancılık bilim ve gerekleri ile Milli Park kavramına ters düşmektedir.

Çünkü ormancılık çok dinamik bir ekosistem yönetimidir. Ve bu bağlamda yapılacak çalışmalar belde, ilçe, hatta il sınırlarına bağlı kalmaz. Orman, içinde bulunduğu peyzaj ve çevre sorunlarının üstesinden gelinebilmesi için çalışmaların havza bazında bütünlüştürülmesi gerekmektedir.

Çarpıcı bir örnek olarak verilebilecek geçtiğimiz ay ABD'de çıkan ve 238.000 hektar orman alanını yaktıktan sonra, Meksika'ya giren ve orada da binlerce hektarlık ormanlık alanın kül olmasına neden olan yangın; ormancılık politikalarının devlet sınırı bile tanımadığının, konuya evrensel bakılması gerektiğinin en güzel örneğini oluşturmaktadır.

Ayrıca Tasarı ile küçük ölçeklerdeki belediyelerin ormanlar ile ilgili sorumluluklarını gerektiğince yerine getiremeyecekleri de açık olup; bu evrensel değerlerimizin hızla talan edileceği unutulmamalıdır.

Çevre ve Orman Bakanlığı Tasarı'da ele alındığı "II No.lu Cetvel" kapsamından mutlaka çıkartılmalıdır.

Çevre

Dünya ekonomisinde kapitalist gelişim sürecinin yarattığı en büyük tahribat "çevre" alanında olmuştur. Küresel bir karakter içeren çevre sorunları, bugün

kapitalist sistemin bile geleceğini tehdit eder boyutlara ulaşmıştır.

1972 Stockholm-BM "Çevre ve İnsan Konferansı" ile başlayan süreçte, daha sonra 1992 Rio-BM "Çevre ve Kalkınma Konferansı", 1996 İstanbul -BM "Habitat II Konferansı", 2002 Johannesburg-BM "Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı" düzenlenmiş, bu süreçte çevre sorunlarına ilişkin bir dizi çalışma yapılmıştır.

Öte yandan, Dünya Bankası platformlarında ortaya atılan "yönetişim" kavramı, OECD ve AB süreçlerinde de benimsenmiş olmakla kalmayıp; özellikle çevre alanında 1990 sonrası yapılan bütün uluslararası toplantılarda, "sürdürülebilir kalkınma" kavramı ile birlikte anılmaya başlanmıştır.

"Yönetişim"; devletin demokratikleşmesini ve devlet-toplum arasındaki uzaklığın giderilmesini, devlet bürokrasisinin azaltılmasını talep eden bir yaklaşım olarak ortaya konmuştur.

Ancak, burada öngörülen devlet örgütlenmesi modelinde: Başlangıçta alanı daraltılmış kamusal hizmetler için yine devlet bürokrasisi/örgütlenmesi olacaktır fakat bu geçiş süreci ile birlikte; birçok kamusal hizmet ticarileştirilerek, toplumun "en dinamik kesimi" olan sermaye gruplarına devredilecektir. Bu süreci tamamlayıcı ve destekleyici bir unsur olarak da, "katılımcılık" adına STK/NGO (Sivil Toplum Kuruluşları/Non Governance Organization) devrede olacaktır. Burada kastedilen STK'lar, doğal olarak sermaye gruplarının güdümünde olan projeci ya da üyesi olmayan (şirket yapılanması gibi) STK'lardır. Devlet, sermaye ve STK, artık "ortaklık" statüsündedirler.

"Çevre" konusunda hemen hemen bütününde büyük sorunların yaşandığı ülkemiz coğrafyasında; Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı ile getirilen sistem yaklaşımı da, "yönetişim" üzerine oturtulmaktadır. Bu temel yaklaşım önceki Yerel Yönetim Tasarıları'nda da egemendedir. Yani yerelleşme, özelleştirme, ticarileştirme, yabancılaşma, çevre alanındaki kamu hizmetlerinin de temel eksenini oluşturmaktadır.

Yerelde kamusal alanda "su-kanalizasyon-çöp" üçlüsü özelleştirilerek, adeta "bermuda şeydan üçgeni" yaratılmak istenmektedir. 2000'li yıllarda su ve kanalizasyon özelleştirmesi küresel sermaye birikim alanı, bu kez çöp toplanması ve öğütülmesi hizmetlerinden de rant yaratma özel çabası içindedir.

Tasarı, çevre ve çevre sağlığı kamusal hizmetlerinin yerele devredileceğini, bu hizmetlerden de kamunun çekileceğini açıkça beyan etmektedir.

Bugün çevre alanında sıkça söylenen ve içeriği boşaltılmış bir kavram vardır: "Düşüncede evrensellik, eylemde yerellik". Tasarı'da çevresel hizmetlerin il özel idareleri ve belediyeler eliyle yapılacağı ifade edilmekte; küresel-bölgesel-ulusal düzeyde çevre alanına dair politika ve strateji belirleme konusu ise havada kalmaktadır. Tasarı'da "düşüncede evrensellik yoktur!" Çünkü, Tasarı'yı hazırlayanlara göre; Dünya Bankası, OECD ve IMF zaten bizim adımıza düşünmekte-

dir. Görülüyor ki; ülkemizin çevre politikası ve stratejisi, ulusaldan başlayarak bölgesel ve küresel yaklaşımı, küresel sermaye tarafından belirlenecektir.

Tasarı'da "II No.lu Cetvel"de çevre hizmetlerinden sorumlu Çevre ve Orman Bakanlığı da yer almaktadır.

Devlette "reform" adı altında kamu yönetimini parçalayan ve değişiklik alanlarda "bütünleyici yönetim" anlayışından uzaklaşma, çevre alanı içinde ne yazık ki söz konusu olmaktadır.

Ülkemizin çevre alanında temel politikalar, bu politikalara bağlı uzun ve orta ölçekli yaklaşımlar konusunda belirsizliği sürdürdüğü sürece; yerel düzeydeki uygulamaların kaynak israfından başka bir amaca hizmet etmediği açıktır.

Birçok açıdan sorunları olan Çevre Bakanlığı'nın geçtiğimiz aylarda kapatılarak Orman Bakanlığı ile birleştirilmesi, bugün çevrenin gündemindeki hangi sorunu çözmüş ya da bu alanda nasıl bir reform yaratmıştır? Bakanlık kapatma ve birleştirme yoluyla "reform" iddiasının, kamu yönetimi bilimi açısından da anlamsızlığı ortadadır. Yetkileri yerele devredilen Çevre ve Orman Bakanlığı'nın; il özel idareleri ve belediyeler eliyle, tüm doğa varlıklarını koruması nasıl sağlanacaktır? Tasarı ile, kamusal alan yokedilerek; yerel iktidar odakları ve rant kesimlerinin iştahlarını kabartan çevre alanı, sermaye iktidarına teslim edilmektedir.

Sonuç Yerine

Bugün genel bir yaklaşım olarak, ülkemizde çökertilmekte olan mevcut kamu yönetimi sisteminin "yeniden yapılandırılması" gerektiği kuşkusuzdur.

Ancak bu yeniden yapılandırmanın ekseninin, neyin üzerine oturtulacağı önem kazanmaktadır.

Bu Tasarı, özetle iyi yönetim ve yerinden yönetim "söylemleri" ile, yurttaşı müşteri olarak görmekte; kamusal alanı ve kamusal hizmetleri de, küresel sermayeye açarak özelleştirmeyi hedeflemektedir.

Yasa Tasarısı'nın gerekçeleri bölümünde dünyadaki değişim ve üretim süreçlerinin almış olduğu biçim üzerinden, bir aldatmaca yaratılmaktadır. Dünyadaki liberalizasyon sürecinden bağımsız olamayacağımız ifade edilerek; bu Tasarı ile kamuyu yeniden yapılandırmanın gerektiği vurgulanmaktadır.

Bu çöküş sürecinden çıkış için, öncelikle politik bir yapısal dönüşüme gereksinim vardır. Yasa Tasarısı kendini varedecek bazı Anayasa değişiklikleri getirmektedir. Eğer Anayasal düzlemde bir değişiklik olacaksa; 1982 Anayasası yürürlükten kaldırılmalı; bağımsız, demokratik, laik, çağdaş, çoğulcu, insan hakları ve özgürlükleri temelinde sosyal hukuk devletini kurumsallaştıran yeni bir Anayasa hazırlanmalıdır. Her alanda ülkemizin tam bağımsızlığı esas alınmalı, uluslararası tahkim ve bununla ilgili yasal düzenlemeler reddedilmelidir.

Bilim ve teknoloji politikalarının kamu ve toplum yararına kullanıldığı, insanımızı ve doğal kaynaklarımızı üretime yönlendirecek, kalkınmadaki eşitsizlik koşullarını ortadan kaldıracak, bir Ulusal Kalkınma Politikası ve Stratejisi üretilmelidir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik ancak eğitim, sağlık, sosyal güvenlik başta olmak üzere tüm kamusal alan ve hizmetlerden herkesin eşit yararlanabileceği "Sosyal Devlet" in varlığı ile giderilebilir. Bu nedenle merkezi, yerel yönetim ilişkisi sosyal devlet eksenine oturtulmalıdır.

Üretimden koparılan, kaynakları savurtulan, emeği ile geçinen geniş kesimlerin eşitsizlik, açlık ve sefalet koşullarına terk edildiği, ülkemize dayatılan bu küresel politikalar terk edilmelidir.

Kamu'da yeniden yapılanma nihayet bir "İrade" ortaya koymalıdır:

Bu irade, ülkemizin insanından, emeğinden, toprağından, tarihsel kültür ve doğa mirasından, insanlık onurundan, demokrasi inancından, her türlü sömürüye ayak direyerek varetmeye çalıştığı, tam bağımsızlığından yola çıkarak, küresel sermayeye teslim olmaktan geçmektedir.

Son tahlilde; kapitalizm bu Tasarı'da görüldüğü üzere, demokrasinin ve katılımın içini boşaltmaktadır. Demokratik kitle örgütlerine ve emek örgütlerine bu kavramların içini halk için, halk adına, halk ile birlikte daha çok çalışarak yeniden doldurmak ve diri bir ortak mücadele hattını oluşturmak düşmektedir. Hepinize teşekkür ederim.

SEMİH TATLİCAN- Sabrı kalanları, bir de sağlık dinlemeye davet edeceğiz. Dr. Tufan Kaan, Türk Tabipleri Birliği adına "Kamu Yönetimi Temel Kanunu ve Sağlık Hizmetleri" başlıklı tartışmayı bizlerle yürütecek.

Dr. TUFAN KAAN (TTB)- Sevgili arkadaşlar; herkese iyi akşamlar. Gerçekten bugün hepimiz çok yoğun bir gün geçirdik, bayağı da yorulduk, daha fazla yormak istemem; ama çok kısaca sağlık alanıyla ilgili yaşanan değişim sürecinin Kamu Yönetimi Temel Yasasına nereye oturduğunu ifade etmeye çalışacağım. Sağlık alanıyla ilgili aslında uzun zamandır önemli değişiklikler yaşanıyor, AKP Hükümetiyle birlikte bu değişikliklerin hızı ve seyri de bir alana doğru kaymıştı. Bazı şeyleri yerli yerine oturtmakta güçlük çekiyorduk, bu Kamu Yönetimi Temel Yasasından sonra modelin nereye oturacağı çok netleşmiş oldu. Bu Yasanın kurucu öznelerinden, temsilcilerinden bir tanesi olan Dünya Bankasının sağlıkla olan ilgisi son 10 yıldır çok artmış durumda ve 2 yılda bir ülkelerin sağlık durumlarıyla ilgili belli raporlar yayımlanıyor. Ben Tasarının ve AKP politikalarının bu raporlarla ne kadar paralel gittiğini ifade edecek bir örnek oluştursun diye önce oradan başlamak istiyorum; Dünya Bankasının 2002 Türkiye Sağlık Raporu.

Türkiye için öngörülen ve önerilen politikalar kabaca şöyle ifade ediliyor bu raporda: Sosyal güvenlik örgütlerinin birleştirilmesi, temel bir sigorta modeli

içerisinde yer alan tek bir fonun oluşturulması ve bu fonun özerk bir yönetim yapısına sahip olması ve fon yönetim profesyonellerince yönetilmesi; yani kamu görevlilerince vesaire değil, profesyonellerce yönetilmesi. Genel sağlık sigortası oluşturulması. “Genel sağlık sigortasının temel taşı olan temel sağlık paketinin ülkenin sağlık durumu göz önünde bulundurularak” diye ifade ediliyor. Bu aslında bir yoksulluğun ve fakirliğin yönetimiyle ilgili bir şey. Bugün Hükümetin ve değişik bakanlıkların çokça üzerinde kafa yorduğu işlerden bir tanesi de bu, “temel sağlık paketinin içeriğini hangi hizmetlerle dolduracağız?” diye düşünüyorlar. Çünkü bugün kamudan almış olduğumuz sağlık hizmetlerinin hepsini genel sağlık sigortası modelinde almamız mümkün değil. Ağırlıklı olarak ayaktan tedavi hizmetlerini, ikinci basamaktaki yataklı tedavi hizmetlerinin bir bölümünü alma imkânımız olacak. Daha uzun, pahalı, zor ve ileri teknoloji gerektiren sağlık hizmetlerini alabilmeniz için, ek ödemelere, cepten harcamalara ihtiyacımız olacak. Bu nedenle temel sağlık paketini topluma çok iyi anlatmamız gerekiyor, üzerimizde böyle bir görev var diye düşünüyorum.

Yine önerilen modellerden bir tanesi kamu hastanelerinin özerkleştirilmesi. Hastane özerkleştirme politikası çok uzun zamandır Türkiye’ye önerilen, kimi zaman da dayatılan bir model aslında. Verimlilik, demokrasi, katılım gibi söylemlerle birlikte öneriliyor bu model. Tabii burada sağlıktaki demokrasiyi aslında bir düşünüp sorgulamamız lazım. Bir hastalığın tedavisinde nasıl demokratik olunabilir? Bence demokratik değil, bilimsel yöntemler burada geçerlidir; yani şeker hastalığının tedavisi için, oturup 5 kişinin düşünmesi gerekmiyor, bilimsel kriterlere göre bu işin tedavi edilmesi gerekiyor. Ama hastane özerkleşmeciliğinin daha doğru tercümesi; bir, hastanelerin kamu kaynaklarından ve kamu yatırımlarından uzaklaştırılması, hastanelerin bir işletme mantığı içerisinde çalıştırılması; yani sağlık çalışanlarının tüccar, esnaf konumuna çekilip, sağlık hizmeti talep edenlerin alanlarında müşteri konumuna dönüştürülmesi. Uzun süredir uygulanan ve bugün birinci basamağa kadar etkileri ve işleyişi oluşturulan döner sermayeli bir modelin yerleştirilmesinin üstük örtük ifadesinden başka bir şey değil aslında sağlık hizmetlerinin ve hastanelerin özelleştirilmesi.

Yine bu raporda Sağlık Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yüksek öncelikli görevleri olduğu ifade ediliyor ve sağlık hizmeti üretmek nedeniyle bu yüksek öncelikli görevlerini yeterince yerine getiremedikleri, bu nedenle de sağlık hizmeti üretmekten ve sunmaktan bir an önce çekilmeleri, bu yüksek öncelikli görevlerine dönmeleri isteniyor. Tabii insanın aklına “bu yüksek öncelikli görevler nedir?” diye bir soru geliyordu. Bu Kamu Yönetimi Temel Yasasında bu görevler ifade edilmiş oldu. Merkez teşkilatın ve Sağlık Bakanlığının taşra teşkilatları yerel yönetimlere devrediliyor; sadece bir koordinasyon, eşgüdüm ve piyasa işleyişinin uyumlandırılmasından başka bir görev düşmüyor.

Yine Sağlık Bakanlığının görevi, “politika hazırlamak, düzeni denetlemek, kalite kontrolü ve tüketicinin eğitimi” olarak tanımlanıyor. Sağıktaki çok önemli bir değişim modelinin ana taşlarından birisi olan aile hekimliği modeli uzun yıllardır ısrarla öneriliyor. AKP'nin sağık alanında en önemli, topluma iyi bir şey olarak ifade ettiği işlerden bir tanesi biliyorsunuz aile hekimliği modeli. Bu sonuçta 40 bin hekimi ilgilendiren, bütün toplumu ilgilendiren çok ciddi bir model. 5 Kasımda sağık çalışanlarının önemli bir katılım ve toplum desteğini yakalamış eylemliliği oldu biliyorsunuz. 7 Kasımda da Sağlık Bakanlığından tüm sağık ocaklarına bir yazı gönderildi; aile hekimliği eğitiminin başlatılacağı -bu 10 gün süreceği öngörülen bir eğitim olarak tasarlanıyor, oysa aile hekimliği biliyorsunuz 4 yıllık bir uzmanlık eğitimi olarak bugün devam ediyor- 10 günlük bir eğitimle aile hekimi olacakları, bunun için de pazartesi günü mesai saati bitimine kadar da isimlerini yazdırmaları söylendi. Çok ciddi bir kaos ortamı yarattı; çünkü pek çok arkadaş “bu eğitim hakkını kaybeder miyim acaba?” diye düşündü, bir grup arkadaş “acaba buraya adımlı yazdırsam, yarın bir gün ‘evet, sen aile hekimi oldun, haydi bakalım şuraya git ve sözleşmeli olarak çalışmaya başla’ gibi bir dayatma karşıma çıkar mı?” diye tedirgin oldu. Fakat sonuçta aile hekimliği modeli birinci basamak sağık hizmetlerinin ticarileştirilmesinden başka bir model değil.

40 bin hekimi ilgilendiren bu modelin içinde bu hekimlere verilecek krediler, onların açacakları muayenehaneler, onlara tahsis edilecek nüfus yoğunlukları belirlenecek. Bu işin bu Yasayla birlikte bölgesel olarak, belediyeler üzerinden nasıl daha rahatça planlanacağını görmek mümkün, o modelin içine son derece iyi bir biçimde oturuyor. Aile hekimliği modeli, ekip çalışmasını değil, birey çalışmasını öne çıkaran; koruyucu değil, tedavi edici ve bu anlamda da hem pahalı tedaviye, hem pahalı teknoloji kullanımına yol açacak olan bir model. Eğer bu model yerleştirilirse, yarın bir gün pratisyen hekimlerin ya da aile hekimlerinin muayenehaneleri geri teknolojilerin satıldığı ultrason cihazları, EKG cihazları vesairelerle dolacak.

AKP programına bu raporun yansımaları nasıl oldu? AKP programında çok kısaca ifade etmek gerekirse, “hastaneler idari ve mali yönden özerkliğe kavuşturulacak” deniliyordu. Sağlık sektörüne rekabetin getirileceği, sosyal güvenlik kurumlarının asli görevlerine döneceği, sağık hizmetlerinin sunumuyla finansmanının ayrılacağı ifade ediliyordu. Genel sağık sigortası -ki, az önce ifade ettim- aynı zamanda yeni bir sağık vergisini peşi sıra getirecektir. Genel sağık sigorta oluşturulacağı, aile hekimliği kurumunun yerleştireceği, devletin sadece temel sağık hizmetlerini yürüteceği ve sağık hizmetlerinin il düzeyinde karşılanmasının sağlanacağı bu programda ifade ediliyordu. Devlet, SSK ve kurum hastaneleri ayrımı ortadan kaldırılacaktı. Nitekim ağustos ayı başı ile birlikte bu ayrım oradan kalktı ve bugün isteyen herkes devlet hastanesi, SSK ya da diğer hastanelere -üniversiteler dışında- başvurabiliyor. Sağlık Bakanlığının yeniden yapılandırılmasından söz ediliyordu. AKP'nin “sağıklı bir hasta sevk zin-

ciri, bilişim teknolojileri” vesaire diye giden bir sağlık programıyla karşılaştık. Acil eylem planında da herkesin temel sağlık hizmetlerine özel sektörün de işbirliği yaparak ulaşabileceği bir sağlık modelinden söz ediliyordu.

Bütün bunlara baktığımızda, hastanelerin bir işletme modeline kaydığını; finansmanın genel vergilerden değil, bir sigorta modeline kaydığını görüyoruz. Oysa bugünkü olması gereken durum, progresif bir biçimde artan, geliri oranında bir vergilendirme modeli olması gerekiyordu; ama bugün varolan sınıfsal konumlanış nedeniyle bunun çok mümkün olmadığı görünüyor, böyle bir tercihin de olamayacağı görünüyor. Birinci basamak sağlık hizmetlerini de özelleştirildiği, özel sağlık sektörünün yatırımlarının da teşvik edildiğini görmek mümkün.

“Peki, sağlık alanındaki bu hızlı değişim neden?” diye soracak olursak, bir pasta var tabii orada ve oldukça da iştah kabartan bir pasta. Bu sağlık alanında yılda Türkiye’de 9,5 milyar dolar civarında dönen bir paraya tekabül ediyor. Bu paranın kaynağına baktığımızda, nereden geldiğine baktığımızda, bu paranın yüzde 67’si kamudan geliyor ve sağlık alanında harcanıyor, yüzde 33’ü özelden geliyor; cepten harcamalar veya özel sağlık alanında yapılan harcamalar. Bu harcanan paranın nereye gittiğine baktığımızda ise, işleyişin tam tersine döndüğünü görüyoruz; yüzde 60 özel sektöre gidiyor, yüzde 40 kamu hizmetlerinde kullanılıyor. Yani özetle her yıl yüzde 30 oranında -bu da 3,5-4 milyar dolara tekabül ediyor- bir kaynak, kamu alanından özel alana transfer ediliyor.

Son 10 yıl içerisinde genel bütçeden sağlığa yapılan harcamalarda yüzde 20 azalmanın olduğunu görüyoruz; ama bu azalırken, döner sermaye harcamalarının da yüzde 300 oranında arttığını görüyoruz. Kamunun sağlığa ayırdığı miktar artmıyorsa, bu harcamadaki artışı neyle açıklayabiliriz? Bir, sigorta primlerinin oranlarının gittikçe yükseldiği; iki, döner sermaye mekanizması içerisinde cepten harcamaların gittikçe arttığı, yani vatandaşın sürekli ek vergilere muhatap olduğu.

Koruyucu sağlık hizmetlerine bakacak olursak, son 10 yıl içerisinde kişi başı sağlık harcaması 100 dolardan 150 dolara çıkmış durumda; ama koruyucu sağlık hizmetlerindeki bu oran 2.2 dolardan 1 dolara gerilemiş durumda. Bütün bunların sonucu olarak bölgesindeki ülkeler içerisinde bebek ölüm hızları, çocuk ölüm hızları açısından Türkiye en vahim durumda; bizdeki oran binde 48, en yakın komşularımızdan Yunanistan’da binde 6, İtalya’da binde 6; yani bizde yılda 60 bin tane çocuk birinci yaş gününü kutlayamadan ölüyor. Bunun günlük tercümesi de her gün 160 çocuğun ölmesi demek, bugün yaşanan patlamayla ölen kişi sayısının yaklaşık 8 katı.

Kamu Yönetimi Temel Kanunu, aslında bakarsanız çok önemli bir işlevi yerine getiriyor. Bu işlev 1980’le birlikte gerçekleştirilen ekonomik liberalizasyonun kamu ve yönetsel çekirdeğini dönüştürüyor. 1980’den bu yana hatır-

larsanız, aslında liberalizasyonun hegemonik ve ideolojik kurgulanması da post-modernizm tartışmalarıyla başladı. Mimaride, sanatta vesairede postmodernizmi tartışarak, merkezi planlamanın ne kadar kötü, yerelin ne kadar iyi; bütünün ne kadar kötü, tekin ve özelin ne kadar iyi olduğu bize bir biçimde anlatıldı, edebiyatla anlatıldı, şiirle anlatıldı. Bu Yasa Tasarısı da bana postmodern bir devlet modelinin yasa tasarısıymış gibi geliyor. Yine post-modernizmde bir “yapı bozun” diye ifade ettikleri bir şey vardır; bir yapıyı bozarsınız, o yapının içerisindeki parçaları ya yeniden dizersiniz, ya belli parçaları çıkarıp yerine yeni parçalar koyarsınız ve yeni bir yapı elde edersiniz. Bu Tasarı aynı buna benziyor; kamu hizmeti ve kamu yönetim modeli parçalanıyor, belli parçalar dışarıya alınıyor, belli parçalar ekleniyor. Bu dışarıya alınan parçalar nedir; sosyal devlettir, emeğin bugüne kadar tarihteki kazanımlarıdır. Yönetişim modeliyle toplam kalite, esnek üretim; bunlar devletin yönetsel politikaları haline getiriliyor. Merkezi planlama bırakılırken, stratejik planlamaya -bu Tasarının en önemli şeylerinden bir tanesi- geçiliyor, genel değerler ve kurallar yerine çoklu değerler ve kurallara geçiliyor.

Yine bu Tasarının önemli başlıklarından bir tanesidir; yani her bölgenin, her yerel unsurun kendi hukuku olabileceği gibi, kendi eğitimi, kendi sağlık modeli olabilir. Bugün bu Yasa Tasarısıyla İstanbul'da almış olduğunuz sağlık ve tıp hizmeti, Konya'ya gittiğinizde çok farklı bir görünümde size sunulabilir. Örgütsel ve kolektif anlayış yerine soyut birey yerleştiriliyor; ulusu, dili, dini, geliri, örgütü vesairesi olmayan bir birey ortaya konuluyor. Somut gerçekliğin somut tahlili yerine, herkes için farklı anlamların oluşabileceği bir gerçeklik modeli ortaya çıkıyor ve bunların çerçevelediği bir kamu yönetimi anlayışı. O anlamda çok kritik ve çok önemli olduğunu düşünüyoruz hepimiz. Gerçekten önümüzdeki dönem eğer bunlar hayata geçerse, hepimizin hayatını köklü bir biçimde etkileyecek değişiklikler ortaya çıkacak.

Tasarının önemli özelliklerinden bir tanesi yerelleşmeyi “sübsidiarite” kavramıyla ifade etmesi. 5. Maddede “görev, yetki ve sorumluluklar hizmetten yararlananlara en uygun ve en yakın birimde verilir” diye ifade ediliyor. Sağlık diline tercüme ettiğimizde, bu bütünsel bir sağlık hizmeti, bütünsel bir sağlık planlamasının yerine, parçalı, bölük pörçük ve bölgesel bir sağlık hizmetinin ifadesinden başka bir şey değil. Bu bölgeler arası eşitsizliğin artacağını, doğuyla batı, kuzeyle güney arasındaki farklılığın artacağını; kırla kent arasındaki sağlık hizmetlerine hem ulaşım, hem sağlık hizmetlerinin niteliği açısından ciddi farklılıkların ortaya çıkacağını en önemli ifadelerinden bir tanesi diye düşünüyorum.

Bir yönetim modeli öngörülüyor; sivil toplum, sermaye ve kamuyu temsilen de bürokrasinin ya da bürokrasinin yerel temsilcilerinin bulunduğu bir yönetim modeli ortaya konuluyor. Aslında bakarsanız, bu modeli bütün aktörleri sadece sermayeyi temsil ediyor. Sermaye tarafından fonlanan ve finanse

edilen, adına "sivil toplum kuruluşu" denilen kuruluş da, işte bugün pek çok örnekleri verildi, Almanya'dan Japonya'ya, Fransa'dan bilmem neye, pek çok böyle örgütü bulmak ve bunların Türkiye'deki projeci ortaklarını bulmak mümkün. Sermaye zaten temel aktör olarak bu karar süreçlerinin içinde görülüyor, bürokrasi de sermayenin taşeronu ya da memuru olarak orada bulunuyor. Tabii ki çok ciddi bir saldırı, yani bizim gibi örgütler açısından ve emek örgütlenmesi açısından çok ciddi bir saldırı. Sivil toplum kavramsallaştırması içerisinde yüzbinlerce üyesi, tarihsel bir geçmişi, geleneği ve mücadelesi olan sendikalar, demokratik kitle örgütleri, Kanarya Sevenler Cemiyetiyle aynı sifatta buluşturuluyor ve sivil toplum örgütü olma hasebiyle eşitleniyorlar. Bu, bu örgütlerin gücünü, mücadelesini, kolektivizmini kırmaya yönelik çok ciddi tehdit içeriyor diye düşünüyorum.

Yine bu yönetim modeli, bugünkü Hükümet ve ideoloji anlamında bakarsak, çok esnek ve farklı bir tabanla ilişki imkânını onlara sunuyor. Eğitim alanında aslında yeşil sermaye ve dinci gericilik önemli bir kazanım elde etmişti. Pek çok yurtlarıyla, vakıflarıyla, vakıf okullarıyla, özel okullarıyla eğitimin içine sızmayı başardılar. Aynı süreç sağlık hizmetleri için de bu Yasayla birlikte bir tehlike olarak önümüzde duruyor. Vakıflar aracılığıyla sağlık hizmetinin bir hayır işine dönüştürüldüğü ve toplumun yoksul kesimlerine bu gruplar, vakıflar, cemaatler tarafından sağlık hizmetinin götürüldüğü bir modeli yaşamamız, gelecek günlerde böyle bir modelle yüz yüze kalmamız çok olası diye düşünüyorum.

Yine bu Tasarı, sosyal devleti liberalizmin o klasik gece bekçisi devleti noktasına dönüştürüyor. Tabii ki sosyal devlet tartışması çok uzun ve başlı başına bir tartışma. Bugün sosyal devletten kaçış, kapitalizmin kendi iç dinamikleriyle ilgiliymiş gibi geliyor. Yani bizlerin mücadele süreçlerinden daha bağımsız olarak kapitalizmin artık sosyal devlete olan ihtiyacının kalmamış ya da çok zayıflamış olması, sanayi devrimi sonrasındaki sınıfsal uzlaşısı ve denge durumuna bugün sermayenin ihtiyacının olmaması bilakis sosyal devletin üretmiş olduğu kamu yararını, kamu çıkarını gözetken, kamu hizmetlerinin kendi kârlılığının önünde bir engel teşkil etmesi ve o alanlarda -ki, bunların en başında sağlık alanı geliyor, eğitim alanı geliyor, sosyal güvenlik ve sigortacılık alanları geliyor- kâr edebilecek çok önemli alanlar olması yatıyor diye düşünüyorum.

Çok da zamanınızı almak istemiyorum, ama sağlık alanıyla ilgili bu Tasarıda pek çok senaryoyu birlikte üretebiliriz. Bugün ülkemiz tüberküloz hastalığı açısından tüberkülozu aşmış, ama tekrar tüberküloz tehdidiyle karşı karşıya kalan bir ülke. Bunun bugünkü varolan durumda önemli iki tane boyutu var; birincisi tüberkülozu verem savaş dispanserlerinin ulusal örgütlenme modeli içerisinde yendik ve aştık, sıtmayı ve trahomu da bu şekilde eradike ettik. Fakat tüberküloz ilaçlarının ucuz ve ücretsiz olması -bugün ücretsizdir aslına bakarsınız, bunlar ücretli satılmakla birlikte- nedeniyle pek çok ilaç şirketi

tarafından bugün tüberküloz ilaçları üretilmemektedir ve bu nedenle tüberküloz tedavisinde ciddi bir yetersizlik de yaşanmaktadır. Tüberkülozun ayrıca dirençli formları bugün ülkemizde artmaya başlamıştır vesaire. Bu modelde verem savaş dispanserlerinin yaşaması mümkün değil. Bir de hortlayan tüberküloz tehdidini düşünün, yarın bir gün ülkede muazzam bir tüberküloz salgınıyla karşılaşmamız işten bile değil.

Biyolojik silahlar ve biyolojik saldırı tehdidini 11 Eylül'den sonra hepimiz bütün dünyayla birlikte yaşadık. Bir özel sağlık kuruluşu olarak bir ilde örgütlendiğinizi düşünün, iki tane şarbon söylentisi yayarak, istediğiniz kadar ilacı orada satabilirsiniz, istediğiniz kadar buna karşı koruyucu maskesinden kıyafetine vesaireyi satabilirsiniz ve o alanla ilgili pek çok spekülasyonu yapmak sizin elinizde. Salgın hastalıklar ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele bu model içerisinde mümkün değil. Siz Urfa'da bu modele göre çok iyi bir yönetim oluşturabilirsiniz; ama bir türlü baş edemediğiniz bir kızamık illetini yenemezsiniz; çünkü Antep'te bunu yenmediğiniz sürece, Antep'ten her pazar günü pazara gelen kişiler Urfa'ya da bunu getireceklerdir. Bununla mücadele etmenin yolu; çok açık ki, ulusal ölçekli bir planlama ve programlamadır. Olağanüstü koşullar -depremi hep birlikte yaşadık- olağanüstü durumlar, sel, göç, deprem, bunun gibi felaketlerde sağlık hizmetlerinin koordine bir biçimde verilmesi bu model içerisinde mümkün değildir.

Yaşlılar, özürülüler, akıl hastaları; bunların tedavileri nasıl yapılacaktır? Hangi il yönetimi bu ciddi, pahalı ve sosyal tarafı çok ağır basan hastalıklarla tedavi konusunda istekli ve niyetli olacaktır? Bunları kim finanse edecektir? Diyaliz hastaları bugün varolan kamu hizmetleri çerçevesinde diyaliz hizmetlerine ulaşabilmektedir. Ama bunları yerel yönetimlere ve onlar üzerinden de şirketlere devrettiğinizde, Urfa'da hangi özel şirket diyaliz makinesini çalıştırmayı kendi açısından kârlı bulacaktır? Hangi lösemi tedavisini, hani kemoterapiyi Anadolu'nun herhangi bir ilinde vermek ya da ulaştırmak mümkün olacaktır? Tasarının pek çok maddesi gerçekten tüyler ürpertici, sağlık alanına işi indirgediğinizde tüyler ürpertici bir senaryo ortaya koyuyor. Bu anlamda bu Tasarının engellenmesi son derece önemli diye düşünüyorum. Biz sağlık çalışanları olarak 5 Kasım'da 3 temel argümanla aslında 1 günlük iş bırakma eylemi gerçekleştirdik; bir tanesi bu saldırı yasalarının püskürtülmesiydi, ikincisi sağlığa bütçeden en az yüzde 5 pay ayrılmasıydı, üçüncüsü toplumun sağlık hakkı ve sağlık çalışanlarının çalışma koşulları ve ücretleriyle ilgiliydi. Bu sürecin bütün emek örgütleriyle birlikte bundan sonra da güçlenerek devam edeceğini umut ediyorum, öyle olması gerektiğini düşünüyorum.

Hepinize sabrınız için çok teşekkür ediyorum.

SEMİH TATLİCAN- Arkadaşlar; sorusu ya da katkısı olan var mı? Sanıyorum yok.

Sevgili Tufan'a teşekkürlerimi iletiyorum. Kapatırken de birkaç kelime söylemek isterim. Bu sempozyum aslında çeşitli yerlerde ya da yazılı olarak defalarca tartıştığımız meseleleri hep birlikte tekrar paylaşılması imkânını bize sunmuş oldu. Aslında bu bir teorik mücadele alanı da diyebiliriz buraya; çünkü örgütlerimiz -ki, şu an Başkanları giriyorlar içeriye- KESK, TTB, TMMOB ve DİSK bu konuda birçok eylemlilik sürecini beraber göturdüler ve bundan sonra da önümüzdeki döneme ait bir programları zaten olacak. Ben bugünkü sempozyumun da bu açıdan önemli bir kilometre taşı olduğunu düşünüyorum. Şunu söylemek herhalde mümkün: Biz bugüne kadar kendi alanımızda özellikle sağlıkla ilgili konuşurken, "sosyal devlet uygulamalarının tasfiyesi" sözcüğünü sıkça kullanmaktaydık; bugün belki bizler açısından -ki, bizlerin arasında da tartışılan bir şeydi bu- kamunun tasfiyesi terminolojisinin belki daha doğru olabileceği fikri sanıyorum salon açısından da netleşti diye düşünüyorum. Bunun sadece uygulamaların tasfiyesi olmanın ötesinde bir fikri anlayışı da tasfiye etme girişimi olduğunu özellikle Tufan vurguladı diye düşünüyorum. Kaldı ki, sosyal devlet uygulamaları aslında iki temel faktörle hayatta olan şeylerdi; birincisi reel bir sosyalist cumhuriyetin bulunması, böyle bir tehdidin yer alması; iki, kapitalizmin kendi içerisinde ulaşmış olduğu gelişme evresiyle ilgiliydi. Bugün bunların ikisi de aşılmış durumda. Dolayısıyla karşımıza çıkan şey bu globalleşme ve yerelleşme öbür ucuna temas ediyor ve bu tür yasal değişiklikleri de bir tarafından beraber getiriyor.

Elbette ki buna karşı duruş, bu ülkenin emek örgütleriyle, siyasal partileriyle mümkün kılınacak. Ama -bugün tartışma imkânı olduğu için söylüyorum bunu- karşımızda aslında şöyle de bir eğretilenme duruyor: Köken olarak sola ait birtakım terminolojiler içeriği boşaltılarak ve farklı türden doldurularak da karşımıza geliyor. Mesela bizler demokratik katılım mekanizmalarını sıkça söyledik, karşımıza "yönetişim" gibi bir şey çıkabiliyor. Kendi alanımızdan örnek vereyim: "Mecburi hizmeti kaldırın" diyorduk, "kaldırdık, çakılı sözleşmeli kadroyu getirdik" dediler. Sendikalar, özellikle KESK, yıllarca "iş güvenceli, toplu sözleşmeli sendika hakkı" dedi, karşımıza yine benzer bir şey geldi, bireysel sözleşmeler bugün karşımızda. Bir başka şey yine "YÖK'e hayır" diyorduk, YEK gibi bir şey ortaya çıktı. "Sosyal devlet uygulamalarının tasfiyesi" diyorduk, karşımıza "bu yerel yönetimlerle, aslında merkezi devleti tasfiye ediyoruz, size böyle bir yer açıyoruz..." Hani bu yerel yönetimler aynı zamanda birtakım demokratik çağrışimleri da barındırıyor.

Bütün bunları topladığımızda, aslında solun kendi düşündüklerini, kendine ait kavramlarını bu halkla beraber tekrar üretmesi ve daha kuvvetli bir şekilde seslendirmesi gerekiyor. Yoksa bizim terminolojik silahlarımız geri dönebiliyor, çünkü hayat başka yerden daha kuvvetli akıyor. Ama bugün en azından biz bunları burada tartışma imkânı bulduk. Bu tartışmanın hayata da yedirileceği zaten ümidimiz.

Sempozyumun sahipleri de geldiler, birkaç kelimedede onlar söyleyip bu sempozyumu kapatmak mümkün olabilir diye düşünüyorum. Bu arada ek olarak bir de şunu söyleyeyim: Bugünkü konuşmalar belirli bir süre içerisinde çözüldükten sonra herhalde bütün örgütlere ve dolayısıyla katılımcılara iletilme imkânını belirli bir süre zarfında bulacak, bunu da belirteyim.

Buyurun Sayın Evren.

SAMI EVREN (KESK Genel Başkanı)- Değerli arkadaşlar; sabırlı bir şekilde toplantıyı izleyenlere seslendiğim farkındayım. Ancak bugünkü gelişmeler nedeniyle biz sempozyumu sonuna kadar takip edemedik, özellikle son iki oturumu takip edemedik. İstanbul'daki patlamalar ve ortaya çıkan manzaraya doğal olarak sendikalar, meslek örgütleri, demokratik kitle örgütlerinin sorumluluğu çerçevesinde tepki göstermemiz gerekiyordu. Bu da kolay olmuyor, kısa bir diplomasiyle saat 17.00'de katabildiğimiz bütün emek örgütleriyle birlikte bir açıklama yaptık, bu açıklama kınamanın ötesinde. Cumartesi günü tüm Türkiye'de, Ankara'da Kızılay, İstanbul'da Taksim, İzmir'de Konak Meydanında olmak üzere bütün illerde şiddetle kınayan sessiz bir tepki verilecek. Buna Türk-İş, Hak-İş, DİSK, KESK, TMMOB, Türk Tabipleri Birliği, Memur-Sen, Kamu-Sen şimdilik imza atan örgütler. Bu çağrıyı yaptık, bu çağrı çerçevesi içerisinde örgütlerimize de bilgi ulaştı, kamuoyuna ilan ettik. Bütün demokratik kitle örgütlerini, siyasi partileri, şiddetten rahatsız olan bütün kesimleri meydanlara, alanlara davet ettik.

Bu tabii ki önemli bir olaydır Türkiye açısından ve bunun analizleri değişik biçimlerde yapılacak. Bu olayların seyri ve değerlendirmeleri aslında ABD'nin Irak işgaliyle somutlanan, önceleri 11 Eylül diye ifade edilen ve tüm dünyayı sarsan şiddetin giderek tüm Ortadoğu'da, özellikle yıllardır süren Filistin'de, ülkemizde aşağı yukarı 15 yıldır süren çatışmanın sonuçları ortada. Son olaylarda Türkiye, Ortadoğu'daki kaosa çekilmek isteniyor. Saldırı tek boyutlu değil, şiddet tek boyutlu değil. Bugün burada kamu reformu adı altında tartıştığımız Yasa Tasarısı da aslında bütünlüklü değerlendirdiğiniz zaman genel saldırının bir parçası. Burada akademisyenler, çok değerli hocalarımız ve tüm konuşmacılar olayın finans kuruluşlarıyla, yabancı finans kuruluşlarıyla bağlantılarını belgeleriyle ifade ettiler. Ben değişik platformlarda, tartışmalarda, özellikle AKP Hükümetinin, bakanların bile birçoğunun belki de bu belgelerden, ikili anlaşmalardan haberi olmadığını düşünüyorum ya da ilgilenmiyorlar, danışmanlar vasıtasıyla çok iyi bir şey yaptıklarını inanarak savunur noktadalar. GATS Anlaşmasını sorduğunuz zaman, "bilmiyorum" diyor Hükümetin en yetkili kişisi. Biz defalarca bu konuda anlaşmaya katılan Hazine Sorumlu Devlet Bakanına soru sormamıza rağmen hâlâ yanıt alamadık; ama kamuoyu ciddi bir şekilde yanıtılıyordu, bu yanılığı da ortadan kaldıracabilecek bir çalışma yapmak istedik.

Aslında bu çalışmayı, Türkiye'nin dört bir tarafında KESK olarak, diğer

örgütler değişik biçimlerde bu kampanyayı 6-7 ay önce başlattık. Bütün şubelerimizde, bütün şubeler platformumuzun içinde olduğu illerde diğer örgütlerle birlikte, işçi sendikalarıyla birlikte bu konuya ilişkin eminim buraya katılan akademisyenler de yorulmuştur. Ben biliyorum ki, birçok akademisyenin artık bu tür tartışmalara katılmakta, program yapmakta zorlandığını da biliyorum, oradan oraya koşturdular. Türkiye'nin dört bir tarafında bu konu örgütlerimiz içerisinde ciddi bir şekilde tartışmaya açıldı. Bunun sadece sendikaları ve mevcut demokratik kitle örgütlerini ilgilendiren bir boyutu yok, halkı da ilgilendiren ciddi boyutları var; bu zaten ifade edildi burada da. Halka yönelik bildirimler dağıtma, halkı da aydınlatma faaliyetleri içerisinde olduk. Yeterli olduğunu düşünmüyorum; ancak son gerginlik süreçleriyle düşündüğümüz zaman ortaya koyacağımız bu Yasa Tasarısının geri çekilmesi için mutlaka bir mücadeleyi örgütlememiz gerekiyor. Hem de bu mücadele ciddi bir mücadele olmalı, yasak savma mücadelesiyle sınırlı, demokratik tepkiyle sınırlı bir mücadele perspektifinin yetersiz olacağını düşünüyorum. Çok daha geniş, giderek tüm halkı da işin içine katarak, gerçekleri anlatarak, uluslararası finans kuruluşlarının pazarı olarak yaratılmak istenen kamusal alana sahip çıkma ve kamusal alanda devletin rolünün -yeniden tarif ediyorlar- ne olması gerektiği konusunda açıkça ifade edebileceğimiz alternatif tartışmayı da aynı zamanda başlatan bir yerden sahiplenmemiz gerekiyor.

Ben lafı fazla uzatmak istemiyorum. Bütün katılımcılara, bilgi ve birikimiyle bizi aydınlatan hocalarımıza 4 örgüt adına teşekkür ediyorum. Hepimize kolay gelsin.